

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΟΝΤΟ

Περίοδος Β', τεύχος 241, Παρασκευή 16 Σεπτεμβρίου 1983 Δρχ.

Δρχ. 50

9 χρόνια ΠΑΣΟΚ: Από την αυτοοργάνωση στην γραφειοκρατία

Γ. Ποτάκης:
Για μια πολιτική με συναίσθημα

ΣΥΓΚΡ.

Η πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Στην τελευταία περίοδο της πολιτικής διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Το να διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Εκείνο που διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Εκείνο που διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Εκείνο που διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Εκείνο που διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Εκείνο που διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Εκείνο που διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

Εκείνο που διακρίνουμε στην πολιτική διαρκεί και εδώ, στο πέρασμα της κοινοποιημένης απουρίας Έλντε, σίε, Ο κ. Χαράλαμ, Αθηνών για τους δέκα έννοιες της

- Τζάμπο
- Καμάκια
- Ναρκωτικά

ΒΕΤΟ

“ΜΙΚΡΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ..

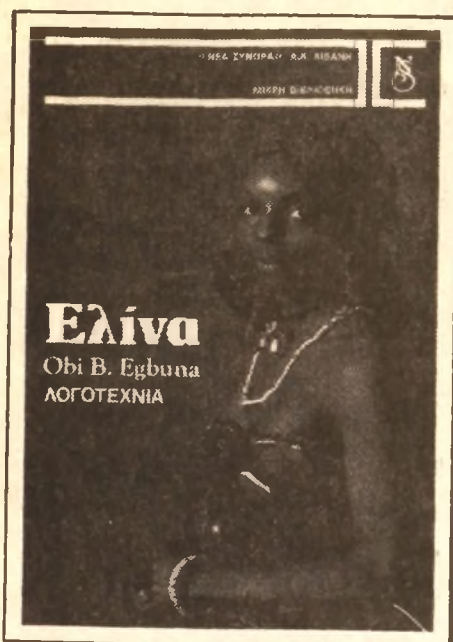

η νέα προσφορά του εκδοτικού οίκου

“ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ..- Α.Α. Λιβανη

μια νέα σειρά που ανοίγει τα συνόρα
στην αγνώστη πεζογραφία μακρινών χωρών

ελίνα
το πιο γνωστό μυθιστορημα
του Νιγηριανού συγγραφέα
ομπι εγκμπουνα

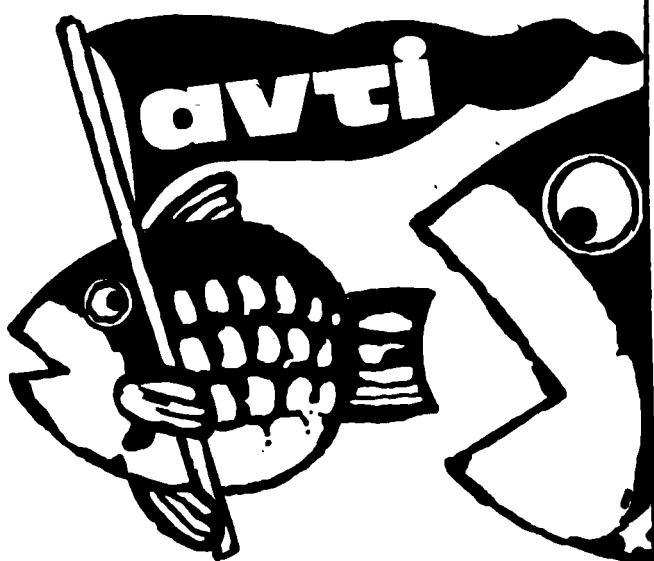
οι καταπιεσμένοι

το μυθιστορημα για τη
Μεξικανική Επανάσταση
του
μαριανο αζουελα

“ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ” Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ - σολωνος 94
πληροφορίες - παραγγελίες -- 36.00.398 & 36.10.589

Η ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ «10» ΜΕΙΟΝ ΕΝΑ

Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 241

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αλ. Ξύδης	
Βάσεις: χαμένες «ευκαιρίες»	8
Αρ. Ψάλτης	
Τα αεροπλάνα καταρρίπτονται	11
Διον. Λιάρος	
Τα βλήματα της γραφειοκρατίας	13
Γερ. Ντεβιλιάδης, Χρ. Πετρουτζής, Α. Φραντζή, Δ. Λιάρος	
Τα «καμάκια»	17
Στελ. Κούλογλου	
ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης: Αν δεν μας αρέσει η οργάνωση εκλέγουμε μία άλλη	22
Ρούλα Ελευθερίου	
9 ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΣΟΚ: Από την αυτοοργάνωση στην γραφειοκρατία	26
Γ. Ποττάκης	
Μαρξ και Φρόντ	34
Λήδα Μόσχου	
Ας τελειώνουμε με τον βυζαντινισμό	38
Φοίβος Ζαφειρίδης	
Τοξικομανία	42
Αλκμήνη Ψιλοπούλου	
Η πρόκληση της Ακρόπολης	45
Άντεια Φραντζή	
Χατζηδάκιμ' Διονυσάκιμ'	48
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
Αντήνωρ	
Οι βάσεις, οι συμβιβασμοί και η κυβέρνηση του 1988	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
Γράφουν οι: Σπ. Καβουνίδης, Χρ. Νησιώτης, Μαριάννα Κορομηλά	14
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	
Γ. Καλαϊτζής	10
Γ. Ματορίκος	12
Γ. Ιωάννου	16
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	40
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
Σ. Πατσαλίδης	
Ντ. Σιώτη, Καιρικές συνθήκες	49
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Γήσης

ΓΙΑ καιρό, φαίνεται, και για πολλούς, το ΠΑΣΟΚ θα αποτελεί περισσότερο πηγή ερωτημάτων, παρά χώρο απαντήσεων. Θα εκπλήσσει και θα αιφνιδιάζει παρά θα εμπνέει σταθερότητα και θα λειτουργεί με λογικά προβλέψιμες ενέργειες. Έτσι, ενώ η Δεξιά πανηγύριζε τη συμφωνία για τις βάσεις και μια ορισμένη Αριστερά επαναπαυόταν για την «απόδειξη» της «υποτέλειας» της κυβέρνησης στη Δύση, η πρωτοβουλία για τους ευρωπυραύλους άλλαξε άρδην το σκηνικό και έθεσε σε δοκιμασία στα σκεπτικά και τα αναλυτικά εργαλεία προσώπων και φορέων.

ΑΠΟ τις στήλες αυτές είχαμε επισημάνει ότι η πρόταση για εξαμηνιαία παράταση στις διαπραγματεύσεις της Γενεύης έχει δυσανάλογο βάρος ως προς την αντοχή της Ελλάδας στην υποστήριξη και την επιβολή της. Σημειώσαμε μάλιστα ότι θα ήταν προτιμότερη μια σθεναρή στάση σε θέματα άμεσων τριβών με τα Δυτικά κέντρα ισχύος (π.χ. βάσεις), παρά συγκρούσεις σε θέματα που μας αφορούν μεν, όχι όμως τόσο πιεστικά όσο τα εθνικά μας προβλήματα.

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ θα ήταν μικροψυχία αλλά και λάθος να μην αναγνωριστεί μια συνέπεια αρχών αλλά και σθένος σε τέτοιου είδους πρωτοβουλίες. Γιατί ανεξάρτητα από την ελαφρότητα και αδιαφορία με την οποία αντιμετωπίζονται στην Ελλάδα τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, πρωτοβουλίες τέτοιου είδους και συγκρούσεις προκαλούν και κόστος έχουν.

ΕΧΟΥΝ όμως και κέρδος; Νομίζουμε πως ναι. Πριν απ' όλα τέτοιες πρωτοβουλίες σπάνε τα στεγανά στον τρόπο με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις στους δυτικούς οργανισμούς τύπου ΝΑΤΟ ή ΕΟΚ. Έχει θεσμοποιηθεί δηλαδή από τα πράγματα ότι οι «μεγάλοι» παίρνουν τις αποφάσεις, οι «μεσαίοι» διαπραγματεύονται κάποιες πλευρές τους και οι μικροί προσκολλώνται εκεί όπου τους υποχρεώνουν οι εξαρτίσεις τους ή τους επιβάλλουν οι συσχετισμοί.

ΑΥΤΗ όμως η δομή λειτουργίας και αποφάσεων είναι που παγιώνει τον διπολισμό απ' τη μια μεριά, αλλά κυρίως την ηγεμονία κάποιων επί των άλλων. Πράγμα που σημαίνει την συνεχή περιθωριοποίηση και συντριβή των μικρών χωρών. Είναι αυτή η συνθήκη που οδήγησε τον εθισμένο στην «ευπρεπή στάση» κ. Αβέρωφ να δηλώσει το 1981 όταν αποκαλύφθηκε ότι το ΝΑΤΟ δεν θεωρεί έδαφος εθνικής ευθύνης τη Λήμνο, ότι «δεν θα έθετα το θέμα (στη Σύνοδο Υπουργών του ΝΑΤΟ), διότι το θέμα αυτό, μεγάλο βέβαια για μας, ήταν πολύ μικρό γι' αυτούς».

ΑΝΤΙΘΕΤΑ πρωτοβουλίες σαν αυτή του κ. Παπανδρέου «σπάνε» αυτά τα στεγανά, ανοίγουν το πολιτικό παιχνίδι και μπρος στα μάτια των λαών και επιτρέπουν μεγαλύτερη ευχέρεια ελιγμών στην κυβέρνηση μιας μικρής χώρας, όταν διεκδικεί τα συμφέροντά της.

ΤΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟ όμως σ' αυτή τη στάση της κυβέρνησης είναι ότι αυτή η πολύτιμη ανεξαρτησία που επιδειχνει και η σθεναρότητα που τη συνοδεύει, επενδύεται συχνά σε πολύ λαθεμένες επιλογές, όπως αυτή της Πολωνίας και πρόσφατα του Τζάμπο.

ΥΠΑΡΧΕΙ δηλαδή η εύλογη υποψία, ότι στη βάση της κυβερνητικής πρακτικής συνυπάρχει και ένα είδος συμψηφιστικής πολιτικής: αν συγκρουόμαστε με ορισμένα κέντρα ισχύος στη Δύση ας ποντάρουμε παράλληλα και ταυτόχρονα στην Ανατολή.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ από τα ενδεχόμενα κέρδη μιας τέτοιας επιλογής (αμφίβολα κατά τη γνώμη μας) η κυβέρνηση υπονομεύει σχετικά το ίδιο το βαθύτερο νόημα των προσπαθειών της, δηλαδή να διαφοροποιήσει τους συσχετισμούς στην Ευρώπη ως προς τις ΗΠΑ, ώστε να «αναπνέει» πιο άνετα η Ελλάδα.

ΔΙΟΤΙ με την ανοχή προς τη χούντα του Γιαρουζέλσκι ή την κτηνωδία της κατάρριψης του Τζάμπο το μόνο που αναπνέει κανείς είναι μια βαθύτατη δυσωδία σκοπιμοτήτων, που στη μια περίπτωση συντρίβουν έναν λαό, στην άλλη 269 ανθρώπινες ζωές.

ΤΙ ΕΝΝΟΟΥΜΕ πολύ απλά: Υπήρχε τρόπος και στα «πολωνικά» και στο «τζάμπο» να υπηρετηθούν με συνέπεια οι στόχοι της κυβερνητικής πολιτικής, χωρίς το κόστος της ταύτισης με τις συγκεκριμένες αφορμές των διαφοροποιήσεων.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ δηλαδή δεν βρίσκεται στο ότι απετράπη μια αμερικανόπνευστη καταδίκη της ΕΣΣΔ από το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΟΚ λόγω του ελληνικού «βέτο». Βρίσκεται στο ότι η Ελλάδα δεν καταδίκασε την σοβιετική ενέργεια ανοιχτά και καθαρά ώστε να έχει πραγματικό κύρος το βέτο που θα πρόβαλε αμέσως μετά...

ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ με αυτές τις σιωπές που η κυβέρνηση υποσκάπτει την ίδια την πολιτική της.

ΑΝΤΙ

Οι βάσεις, ο συμβιβασμός και η κυβέρνηση του 1988

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ, λοιπόν για τις βάσεις, που υπογράψαν οι Ι. Καψής και Αλ. Μπερλίντ, είναι —αν θα πιστέψουμε τον υφυπουργό μας Εξωτερικών— «μοναδική». Π ρ ώ τ ο γιατί διαπραγματευθήκαμε με τους Αμερικανούς «*επί ίσους όρους*». Δ ε ύ τ ε ρ ο , γιατί σε αντίθεση με τους Τούρκους, τους Ισπανούς ή τους Φιλιπινέζους, που υπογράψαν συμφωνίες «*παραμονής των βάσεων*», εμείς —οι τρισχιλιετής Έλληνες— υπογράψαμε συμφωνία με «*τεκμήριο*» (νομικό και πολιτικό) την «*απομάκρυνση των βάσεων*». Τ ρ ι τ ο , γιατί διατηρούμε το δικαίωμα —σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης— «*να επιβάλουμε οποιαδήποτε περιοριστικά μέτρα στη δραστηριότητα των βάσεων*». Τέταρτο, πέμπτο...

ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ αυτή ευφορία, υπάρχει, βέβαια, ο αντίλογος —πιο συγκεκριμένα, οι εκτιμήσεις των πολιτικών κομμάτων (Νέας Δημοκρατίας, ΚΚΕ, ΚΚΕ εσωτ., ΚΟΔΗΣΟ) ή οι επιστημόνες σειρές αναλυτών, από τις στήλες του ημερήσιου Τύπου. (Το ΑΝΤΙ, από την πλευρά του, δημοσιεύει, σε άλλες σελίδες του τεύχους αυτού, ανάλυση του διπλωματικού συνεργάτη του Αλ. Γ. Εύδη). Πέραν από τις εκτιμήσεις αυτές, θα μπορούσε να θυμίσει κανείς ότι σε αντίστοιχη ευφορία βρίσκεται και η αμερικανική πλευρά: Η νέα συμφωνία —μας είπε ο εκπρόσωπος του Στάνιτ Ντηπάρτμεντ, Άλλαν Ρόμπερτ— όχι μόνο διατηρεί, και ανανεώνει, τις διμερείς αμυντικές μας σχέσεις, αλλά και «*συμβάλλει στην ισχύ του ΝΑΤΟ, της συμμαχίας της οποίας είμαστε και οι δυο μέλη*»... Όσο για την ελληνοαμερικανική, σε σχέση με την τουρκοαμερικανική ή την φιλιπινοαμερικανική, το καλύτερο, βέβαια, είναι η αποφυγή «*συγκρίσεων ανομοίων πραγμάτων*». Για την ιστορία μόνο, σημειώνουμε πως όταν υπογράφηκε, τον περασμένο Ιούνιο, η συμφωνία ΗΠΑ-Φιλιπίνες, και τα δύο μέλη —ο Αμερικανός πρέσβης στη Μανίλα, Μάικολ Άρμκοστ και ο Φιλιπινέζος πρέσβης στην Ουάσιγκτον, Β. Ρομουάλντεζ— διαβεβαίωσαν πως η διαπραγμάτευση έγινε «*επί ίσους όρους*» (on an even keel). Και αυτό, όταν η αεροπορική βάση των ΗΠΑ στις Φιλιπίνες, θεωρείται σαν η μεγαλύτερη της Ασίας και η ναυτική καλύπτει έκταση, σε ξηρά και θάλασσα, που ξεπερνά τα 450 ναυτικά μίλια!

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Οι θριαμβευτικοί τόνοι, δεν είναι, κατά κανόνα, πειστικοί. Ιδιαίτερα, όταν το «*επί ίσους όρους*», είναι μια τρέχουσα διπλωματική ορολογία, που δεν ανταποκρίνεται πάντοτε στα πράγματα... Σε προέκταση θα μπορούσε κανείς να προσθέσει πως η «*μοναδικότητα*» του άρθρου VII (που μας δίνει το δικαίωμα επιβολής «*περιοριστικών μέτρων*», στη δραστηριότητα των βάσεων, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης), είναι και αυτή πολύ συζητήσιμη. Οι Τούρκοι, λχ., με βάση το δικό τους άρθρο VII (παρ. 4), μπορούν όχι απλώς να επιβάλουν «*περιοριστικά μέτρα*», αλλά και να τ ε ρ μ α τ ι σ ο υ ν (may terminate...) την αμερικανοτουρκική συμφωνία ή οποιαδήποτε από τις συμπληρωματικές συμφωνίες, στην περίπτωση που κρίνουν ότι το άλλο μέρος «*δεν συμμορφώνεται ή αδυνατεί να συμμορφωθεί με τα προβλεπόμενα από τη συμφωνία ή από τις συμπληρωματικές συμφωνίες*».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η σεμνότητα, ο αυτοσυγκρατημός, είναι αρετή.

Η πολιτική βούληση και η κυβέρνηση του 1988

ΑΛΛΑ ΟΛΑ αυτά —θα αντιτάξουν οι απολογητές της συμφωνίας— είναι λεπτομέρειες, όπως λεπτομέρειες είναι όλα όσα γράφηκαν, μέχρι τώρα («*φυσικά κακόπιστα*...») για την απουσία εθνικού ελέγχου ή για την επιβίωση στοιχείων ετεροδι-

κίας ή για την ανυπαρξία εγγυήσεων απέναντι στην «*απειλή*» εξ Ανατολών», κτλ. Το βασικό —προσθέτουν— είναι ότι το 1988, θα βρίσκεται στην εξουσία κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και, εφόσον υπάρχει η πολιτική βούληση να τερματισθεί στα πέντε χρόνια η παρουσία των αμερικανικών βάσεων, έπεται ότι οι βάσεις θα φύγουν το 1988, ακριβέστερα στις 31 Μαΐου 1990.

ΣΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ αυτή, όπως και στην «*πολιτική βούληση της κυβέρνησης του λαού, της κυβέρνησης της Αλλαγής*» να θέσει τέρμα στην παρουσία των αμερικανικών βάσεων, αναφέρθηκε, όπως είναι γνωστό, ο ίδιος ο πρωθυπουργός, μιλώντας, την περασμένη Κυριακή, στη Θεσσαλονίκη. Για να προσθέσει πως όσοι μιλούν για «*συμφωνία αορίστου διαρκείας*» (όπως κάνει η Δεξιά), αυτοί παίζουν το παιχνίδι των Αμερικανών. Και σε άλλο σημείο των δηλώσεών του: «*Ύστερα από 10 μήνες σκληρών διαπραγματεύσεων, που περιείχαν πολλούς κινδύνους για τη χώρα μας, φθάσαμε στην υπογραφή της συμφωνίας για τις βάσεις... Το θέμα της εθνικής ανεξαρτησίας είναι πολύπλοκο, δεν γίνεται με πολιτικά σκάκια, αλλά με δομές που μπορούν ν' ανθέξουν στο χρόνο, στις πιέσεις, στους εκβιασμούς*».

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ δεν διευκρίνισε ποιοι ήσαν οι κίνδυνοι που αντιμετώπισε η χώρα στο δεκάμηνο που κράτησαν οι διαπραγματεύσεις. Και οι υφυπουργός Εξωτερικών Ι. Καψής, που ρωτήθηκε σχετικά από τους δημοσιογράφους, δεν θέλησε να διευκρινίσει: «*Εφόσον η δήλωση έγινε από τον πρωθυπουργό —είπε— οποιαδήποτε ανάπτυξη πρέπει να γίνει από τον ίδιο τον πρωθυπουργό*». Ωστόσο, απαντώντας σε άλλες ερωτήσεις και εγκαταλείποντας, για πρώτη φορά, τα κυβερνητικά δοξαστικά, αναγνώρισε, έμμεσα, ότι η συμφωνία που υπογράφηκε, αποτελεί ένα είδος συμβιβασμού ανάμεσα στην κυβέρνηση και τους Αμερικανούς. Ο συμβιβασμός στηρίχτηκε στην αντίληψη, πρωτ' απ' όλα, ότι έπρεπε ν' αποφευχθεί η ρήξη, η σύγκρουση με την υπερδύναμη που λέγεται Αμερική. Αυτό το είχε δηλώσει, από τις πρώτες μέρες ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, ο ίδιος ο πρωθυπουργός, με τη γνωστή συνέντευξή του στο αμερικανικό τηλεοπτικό δίκτυο ABC: «*Αναγνωρίζουμε ότι οι ΗΠΑ είναι μια υπερδύναμη. Ότι η Αμερική έχει τα δικά της στρατηγικά, ζωτικά συμφέροντα στην περιοχή. Και αναγνωρίζουμε, επίσης, ότι θα ήταν ανόητο να βαδίσουμε προς αναμέτρηση με τις ΗΠΑ*». Πέραν όμως την επίγνωση ότι η Αμερική έχει «*ζωτικά στρατηγικά συμφέροντα στην περιοχή*» και ότι είμαστε πολύ μικροί για ν' αναμετρηθούμε μαζί της, υπήρχε, και παραμένει —κατά την ανάπτυξη Καψή— και μια δεύτερη τοποθέτηση: «*Ότι οι αμερικανικές βάσεις δεν εξυπηρετούν τα εθνικά συμφέροντα. Και πρέπει ν' απομακρυνθούν. Ο συμβιβασμός, λοιπόν, σε σχέση με τη δεύτερη αυτή τοποθέτηση, έγκειται στο ότι έπρεπε να κερδηθεί χρόνος. Έτσι, «δώσαμε πεντάχρονη διάρκεια ζωής (στις βάσεις), για να επιτύχουμε τον δεύτερό μας στόχο*», που είναι η απομάκρυνση των βάσεων.

Τα παραπέρα βήματα

Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ στόχων όμως, μέσα από ένα συμβιβασμό, είναι μια δύσκολη επιχείρηση. Που προϋποθέτει όχι αναρτήσεις πανώ και πανηγύρεις («*Οι βάσεις φεύγουν*» —«*Ο αγώνας δικαιώνεται*», κτλ.), αλλά μία συγκεκριμένη αντιμετώπιση. Η πολιτική βούληση μπορεί να υπάρχει. Και δεν αποκλείεται, το καλοκαίρι του '88, να βρίσκεται, πράγματι, στην εξουσία, κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Τα δύο αυτά στοιχεία όμως, δεν αρκούν για να φύγουν οι βάσεις, όπως φαίνεται να πιστεύει η κυβέρνηση —αν το πιστεύει! Γιατί απομάκρυνση των βάσεων, σημαίνει πρωτ' απ' όλα, α ν α μ έ τ ρ η σ η με τους Αμερικανούς

—αυτή την αναμέτρηση— που έκρινες ότι έπρεπε ν' αποφύγεις, σήμερα. Σημαίνει ότι θα έχεις, στο μεταξύ, εργασθεί, για να εξασφαλίσεις τις δομές εκείνες, που θα μπορούν —όπως είπε ο πρωθυπουργός— «ν' ανθέξουν στις πιέσεις και τους εκβιασμούς». Σημαίνει ότι θα έχεις εξουδετερώσει τους «πολλούς κινδύνους», αυτούς που επισήμανες στη διάρκεια των δεκάμηνων διαπραγματεύσεων, αλλά και αυτούς που δεν επισήμανες και που μπορούν να εκδηλωθούν, το καλοκαίρι του 1988... Κοντολογίες, σημαίνει ότι θα κατεβάσεις τα πανώ, θα ξεχάσεις την τέχνη της υμνητικής και θα επιδοθείς σε μια επίμονη και συστηματική προσπάθεια: Πώς να αλλάξεις τον σημερινό συσχετισμό δυνάμεων, πώς να οργανώσεις τη λαϊκή πάλη, πώς να συμπήξεις το εθνικό σου μέτωπο, ώστε τον Ιούλιο του '88, να μπορείς, άφοβα, να πεις στους Αμερικανούς: ΒΑΣΕΩΝ ΤΕΛΟΣ.

ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ στόχευση όμως, καθόλου δεν ταιριάζει με τις αυταπάτες που επιμένει να καλλιεργεί η κυβέρνηση στο λαό. Αλλά ούτε και ταιριάζει, φαίνεται, με τον μονόπλευρο προσανατολισμό της κυβέρνησης σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της αμυντικής μας ικανότητας και που θα στηριχθεί —σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις— αποκλειστικά στην αμερικανική πολεμική βιομηχανία, στην αμερικανική τεχνολογία. Το θέμα, βέβαια, είναι ευρύτερο και σχετίζεται με το ερώτημα που απασχολεί σήμερα όλες σχεδόν τις αναπτυσσόμενες χώρες: Κατά πόσο, δηλαδή, η εισαγωγή ξένης τεχνολογίας, βοηθά, τελικά, στην παραπέρα ανάπτυξη ή στην παραπέρα εξάρτηση. Στην περίπτωση τη δική μας, ωστόσο, η εισαγωγή της ξένης (αμερικανικής) τεχνολογίας, αφορά αποκλειστικά τον ευαίσθητο τομέα της εθνικής μας άμυνας. Και δεν λείπουν οι αναλυτές εκείνοι που με κάποιο σκεπτικισμό (αν όχι ανησυχία) διερωτώνται για το είδος της «ελληνοαμερικανικής αμυντικής συνεργασίας», όταν υπάρχουν άρθρα (όπως το άρθρο ΙΧ, παρ. 4) που καθορίζουν:

«Οι κυβερνήσεις (Ελλάδας, ΗΠΑ) θα επιτρέπουν την πώληση αμυντικού υλικού που θα παράγεται με καθεστώς κατασκευαστικής άδειας, συμφωνιών συμπαραγωγής και ή κοινών αναπτυξιακών προγραμμάτων, σε σύμμαχες χώρες ή σε ενδεδειγμένες τρίτες χώρες, με την επιφύλαξη της προηγούμενης γραπτής συμφωνίας, από την κυβέρνηση που διαθέτει τα αμυντικά υλικά ή τις τεχνικές πληροφορίες».

ΑΠΟΔΕΙΧΝΕΤΑΙ όμως, πως διατάξεις του είδους αυτού, δεν ανησυχούν την κυβέρνησή μας, η οποία φαίνεται να πιστεύει πως, αφού αγοράσουμε τα αμερικανικά F-16, θα ζητήσουμε από τις ΗΠΑ να μας βοηθήσουν λ.χ. στην ανέγερση εργοστασίου για την παραγωγή ανταλλακτικών των F-16, για να λείψουν τόσο οι εκβιασμοί, όσο και η εξάρτηση... Και αφού γίνει αυτό, θα ζητήσουμε από τις ΗΠΑ —«τον Ιούλιο του 1988, ακριβώς»!— να ξηλώσουν τις βάσεις τους. Ο υφυπουργός Εξωτερικών Ι. Καψής, πιστεύει, βέβαια, πως η ελληνοαμερικανική συνεργασία, στον τομέα της πολεμικής βιομηχανίας, είναι μια «τελειώς εμπορική υπόθεση» και πως «η συνεργασία αυτή, δεν θα σταματήσει, όταν θα κλείσουν οι βάσεις». Όμως άλλο είναι τα ευχολόγια και άλλο το σκληρό πλαίσιο του άρθρου ΙΧ.

ΠΕΡΑΝ από τη συμφωνία για τις βάσεις, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο ποιο θα είναι το επόμενο βήμα των Αμερικανών. Οι πληροφορίες είναι επίμονες: «Το επόμενο βήμα θα είναι η ομαλοποίηση των ελληνονατοϊκών σχέσεων». Η καλή αρχή έγινε κιόλας με τη Λήμνο. Το ΝΑΤΟ αναγνώρισε πως η Λήμνος είναι... ελληνική. Και μεις —ευγνώμονες— σπεύσαμε να δηλώσουμε αμέσως συμμετοχή στη μεγάλη άσκηση του ΝΑΤΟ «Ντισπλαιν Ντετερμινέσιον», με την παράλληλη σύσταση του υφυπουργού Άμυνας Α. Δροσογιάννη προς τους δημοσιογράφους: «Παρακαλούμε η είδηση να μην υπερβεί το μονόστηλο»...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΤΟΜΙΕΣ ΣΤΗ ΣΑΒΙΛΗ
ΣΤΟ ΥΠΟΜΕΤΟ
ΣΤΙΣ ΤΕΛΕΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΚΑΡΗΣ (1975 - 1982)
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ • ΧΡΟΝΟΣ 9ος • ΤΕΥΧΟΣ 87

Σταύρος Βαβουρής
Οι άγγελοι, οι εξάγγελτοι κι ο επίλογος της Κλυταιμνήστρας Τυταρπού - Ατρείδη

Ηλίας Κεφάλος
Συνομιλία με τον ποιητή Στ. Βαβουρή

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου
Η δωρεκή πάλη με το ατελείωτο

Ηλίας Πετρόπουλος
Ο Γκρεκο ήταν Εβραίος; Προσέγγιση για μια τριτογενή σχέση

Ηλίας Χ.
Παπαδημητράκοπουλος
«Η εξουσιοδότηση του ιστορικού Κ. Παυλοπούλου προς την κοινωνία»

Πάνος Σκουρολιάκος
Μέρα καταστραμμένη

Γιώργος Πανουτσόπουλος
Για την Τέχνη

Ποίηση των:
André Laude - Szabolcs Varady -
Γ. Βέη - Α. Βιστωνίτη - Μ. Πρα-
τικάκη - Έ. Χουζούρη.

ΜΙΚΡΕΣ ΤΟΜΕΣ • ΤΟ ΒΗΜΑ
ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΛΕΣ

ή λέξη

Ελληνική και ξένη λογοτεχνία

ΖΩΗ ΚΑΡΕΛΛΗ: Μικρογραφίες
ΝΑΝΑ ΉΣΑΙΑ: Της Μοναξιάς και της Έπαρσης
ΤΕΝΝΕΣΗ ΟΥΤΑΙΑΜΣ (μετ. Νότης Σιδερόπουλος): Σελίδες Ήμερολογίου
ΕΛΙΑ ΚΑΖΑΝ (μετ. Θανάσης Αντωνίου): Ο Τέννερ, Ουίλλιαμς και ο Νότος
το «Λεωφόρειο» ή Πόθος και η «Κουκλίτσα»
ΤΑΣΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ: Απίστο * Γέρας
ΧΟΡΝΕ-ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΝΕΣ (μετ. Θανάσης Κουσταθάνης): 25 Αυγούστου 1983
ΝΙΚΗ ΜΑΡΑΓΚΟΥ: Μία στροφή άμμου
ΓΚΟΤΤΦΡΙΝΤ ΜΠΕΝ (μετ. Νίκος Δήμου): Τι είναι κακό *
Δεν μπορεί να υπάρξει πένθος
ΒΑΣΩ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ: Ποιος σκότισε τη Τζούλια
ΝΤΕΝΙΣ ΛΕΒΕΡΤΟΦ (μετ. Νίκος Φωκάς): Μερικές σημειώσεις πάνω στην οργανική μορφή
ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΔΑΡΑ: Στις αγάπες του Μάττι *
Πώς νάτανε ο κόσμος * Καρχαρία θύμα
ΑΝΤΡΕ ΜΠΕΤΟΝ (μετ. Μαρία Διαπούλη): Σχέσεις της πνευματικής εργασίας και του Κεφαλαίου
ή κλεψύδρα

Κώστας Γεωργιοπούλου, Δημήτρης Ποταμίτης, Φούλα Χατζιδάκη,
Κώστας Κωτούλας, Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος
Σε 6' πρόσωπο (μια συνομιλία με τη Ζωή Καρέλλη)
Σε 7' πρόσωπο (ή Αθηνά Σχινό για τη γλυπτική του Γιάννη Παρμακίλη)
Η κρίση του θεάτρου (από τον Γιάννη Βαβέρη)
Η κρίση του κινηματογράφου (από τον Νίκο Κολοβά)
Η κρίση του βιβλίου (από τον Θανάση Θ. Νιάρχο)
ΕΕ όντας: Έλλη Νεζερίτη, Βασίλης Καραβίτης, Σπύρος Κατσμάς

Σχέδια και γλυπτά του Γιάννη Παρμακίλη

26

αύγουστος '83

δρχ. 100

Δέσμες και δεσμά

Αν πρέπει να αναγνωρίσει κανείς κάτι στο νέο σύστημα εισαγωγικών εξετάσεων στις Ανώτατες και Ανώτερες Σχολές είναι πως βελτιώνει αισθητά το προηγούμενο καθεστώς όχι στη δομή και τη λογική του, (που μένουν κατά βάση ίδιες) αλλά στις ρυθμίσεις του.

Είναι γεγονός λοιπόν ότι όσοι εισάγονται ταλαιπωρούνται λιγότερο, αλλά βέβαια κανείς δεν μιλά για όσους αποκλείονται. Υποτίθεται ότι η συνολική αντιμετώπιση θα πραγματοποιηθεί με το συνδυασμό των ολοκληρωμένων προγραμμάτων στα Λύκεια και την «αναβάθμιση» των ΚΑΤΕΕ σε Τ.Ε.Ι. (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ινστιτούτα).

Αλλά βέβαια κάποια καίρια ερωτήματα παραμένουν και κάποιες απαντήσεις είναι πιεστικές για το Υπουργείο Παιδείας.

Σε ποια στρατηγική ανάπτυξης όχι μόνο οικονομικής αλλά και κοινωνικής, εντάσσεται η κυβερνητική πολιτική για την παιδεία; Ποιες είναι οι κοινές επεξεργασίες του Υπ. Παιδείας με το Υπ. Εθνικής Οικονομίας, Έρευνας και Τεχνολογίας και Υφυπ. Νέας Γενιάς για παράδειγμα;

Υπάρχει τελικά η στρατηγική σύλληψη, η κλιμάκωση σταδίων, οι διατεταγμένοι στόχοι; Έχει στρατεύσει το Υπ. Παιδείας την ΟΛΜΕ ή γενικότερα τους εκπαιδευτικούς φορείς σε ένα διάλογο πραγματικό και ισότιμο γύρω από τα κρίσιμα προβλήματα της εκπαίδευσης;

Οι απαντήσεις δεν πρέπει να δοθούν με δηλώσεις αλλά στο πεδίο της πράξης. Και είναι εκεί που πολύ φοβόμαστε ότι οι φιλότιμες προσπάθειες του Υπ. Παιδείας είναι ένα παράξενο «παζλ» όπου τα μέρη είναι γνωστά σε κάποιους αλλά η εικόνα του συνόλου άγνωστη στους πάντες.

Αλλά συναίνεση και στράτευση για την Παιδεία είναι και απαραίτητη και δυνατή. Απ' αφορμή τον ετήσιο αποκλεισμό των 2/3 των υποψηφίων κάποιες μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις είναι επίκαιρες όσο ποτέ.

ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΑΠΑΡΧΗ

Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και εξουσιών στην περιφέρεια είναι πράγματι το «κλειδί» για την επιτυχία μιας αλυσίδας στόχων, όχι απλά της κυβερνητικής πολιτικής αλλά του οποιουδήποτε βήματος εκσυγχρονισμού της ελληνικής κρατικής μηχανής. Σε άλλο επίπεδο τώρα, αν υποθέσουμε ότι λειτουργήσουν συνδυαστικά μια αλυσίδα πρωτοβουλιών, οι οποίες συνδέονται

με την προώθηση αλλαγών σοσιαλιστικού χαρακτήρα, η «αποκέντρωση» θα αποτελέσει μια σταθερή και πολύτιμη βάση για την υλοποίησή τους.

Απ' αυτή την σκοπιά δεν μπορεί παρά να χαιρετιστεί ως θετική η απόδοση αρμοδιοτήτων από 7 Υπουργεία στις Νομαρχιακές διοικήσεις και η ανακοίνωση ότι επίκεινται και νέες μεταφορές από άλλους κυβερνητικούς φορείς.

Παρόλ' αυτά, ελπίζουμε να μη διαφεύγει από την κυβέρνηση και ακόμα περισσότερο από τους άμεσα ενδιαφερόμενους το γε-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

Επιμέλεια σειράς: Τάκης Καφετζής

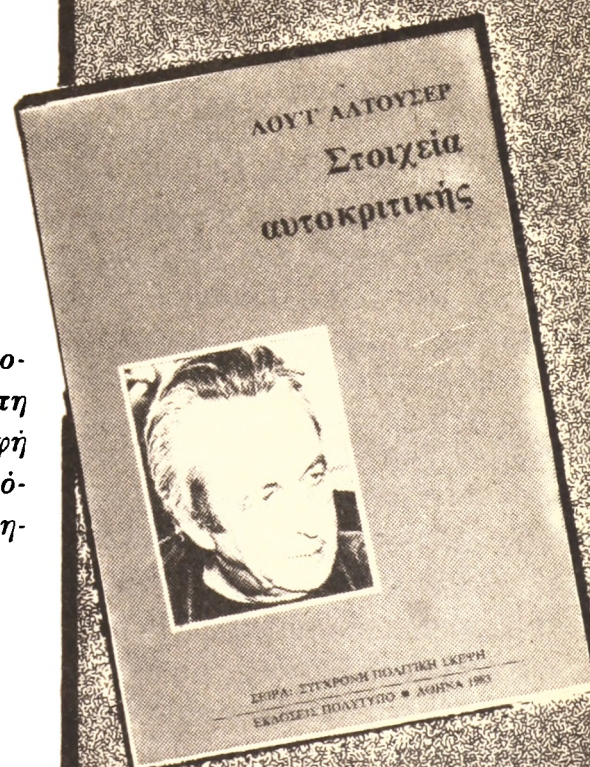
ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ Στοιχεία αυτοκριτικής

Για την καταγωγή, την αναγκαιότητα και τον κριτικό επαναπροσδιορισμό της «επιστημολογικής τομής» • για την επιστήμη, την «ιδεολογία» και τις σχέσεις της μέσα στη «θεωρία» • για τον στρουκτουραλισμό και τις περιπέτειές του στη μαρξιστική μεταγραφή του • για τους λόγους και την αναγκαιότητα της ανάγνωσης του Μαρξ μέσα από τον Σπινόζα • για τον επιστημονικό προσδιορισμό των φιλοσοφικών «τάσεων» • για την επανεκτίμηση του «νεαρού Μαρξ».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: Εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 3607744 — 3639962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

γονός ότι η αποκέντρωση ακόμα και ως εκσυγχρονιστική πράξη, δεν μπορεί να περιοριστεί στην εκχώρηση αρμοδιοτήτων από τις κεντρικές κυβερνητικές-κρατικές υπηρεσίες στις περιφερειακές.

Το κρίσιμο σημείο της αποκέντρωσης βρίσκεται στην οικοδόμηση νέων σχέσεων εξουσίας στην ίδια την περιφέρεια γύρω από τους θεσμούς της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Και βέβαια εκεί, παρά τις θεσμικές προόδους ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις όπου η «λαϊκή συμμετοχή» συνάντησε την «αποκέντρωση», και τα δυο μαζί κάποιο συγκεκριμένο έργο.

Θα ήταν λάθος αν αυτή την πανελλαδική απραξία την αποδίδαμε στην κυβέρνηση αποκλειστικά —και εφησυχάζαμε. Η κυβέρνηση ευθύνεται κατά το ότι θεσμοί παραχωρήθηκαν αλλά εξοπλισμός ανάλογος δεν δόθηκε, ώστε η τοπική Αυτοδιοίκηση να είναι πρακτικά αδύναμη για ενεργοποίηση.

Ούτε όμως τα κόμματα ενεργοποιήθηκαν, ούτε οι πολίτες παρωθήθηκαν κατάλληλα ώστε να αναλάβουν πρωτοβουλίες.

Έτσι, κάτι λιμνάζει επικίνδυνα σ' αυτή την πλευρά της κυβερνητικής πολιτικής, που βέβαια δεν αφορά την κυβέρνηση και μόνο.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΙ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ΠΑΣΟΚ υπήρξε εντελώς απροετοίμαστο όταν ανέλαβε την διακυβέρνηση στους πιο πολλούς τομείς. Κυρίως όμως η αδυναμία του αυτή εκδηλώθηκε στο χώρο της δημόσιας διοίκησης, όπου, μέχρι σήμερα, σπασμωδικά μέτρα και εμπειρισμοί εναλλάσσονται με αστυνομικού τύπου συλλήψεις για την «τάξη» στο χώρο της δημόσιας διοίκησης.

Βέβαια, υπάρχει κάτι το παρόδοξο στην πολιτική του Υπουργού προεδρίας. Ότι όλα τα μέτρα του κινούνται σε ένα κλίμα αδιαφορίας, ανοχής ή και ενθουσιασμού στο λεγόμενο «κοινό αίσημα». Κι αυτό γιατί οι σχέσεις των νεοελλήνων με το «ντοβλέτι» είναι σχέσεις ανταγωνιστικές, σχέσεις εχθρικές, σχέσεις καχυποψίας. Όλοι έχουμε την προσωπική εμπειρία της επαφής με το κράτος, τους δημόσιους οργανισμούς: την τέλεια έλλειψη ευθύνης, τη σύγχυση αρμοδιοτήτων, την κυριαρχία του «ανευθυνού υπεύθυνου» τύπου στην υπαλληλική πρακτική, την υπεροψία ορισμένων υπαλλήλων, την σκαιότητα άλλων, οχυρωμένων πίσω από το γραφείο της μικροεξουσίας.

Όμως, δεν μπορούμε στηριγμένοι σε ένα διάχυτο αλλά και αμφίβολο κλίμα δυσπιστίας του πολίτη στο κράτος να μετατρέψουμε το δημόσιο υπάλληλο σε «αποδιοπομπαίο τράγο» της κατάστασης στη διοίκηση.

Κατά τούτο διαφωνούμε έντονα —και τεκμηριωμένα— με το τελευταίο νομοσχέδιο του κ. Κουτσόγιωργα όπου —συν τοις άλλοις— προβλέπεται η κατάργηση της δικαστικής αναστολής στις μεταθέσεις των υπαλλήλων.

Έγκυροι νομικοί και συνταγματολόγοι έχουν βασικότερες εν-

στάσεις για την συνταγματικότητα ενός τέτοιου νόμου, που στο άρθρο 12 ορίζει ότι «για λόγους καθαρά δημοσίου συμφέροντος δεν επιτρέπεται η αναστολή από οποιοδήποτε δικαστήριο της πράξεως μεταθέσεως υπαλλήλου».

Το αντεπιχείρημα βέβαια είναι ότι «όλοι» κατασκευάζουν λόγους υγείας ή οικογενειακούς κτλ., και δεν μπορείς να αποσυμφορήσεις το κέντρο προς την περιφέρεια. Αλλά βέβαια, ο δημόσιος υπάλληλος, όσο «κακός» κι αν είναι δεν παύει να έχει την ιδιότητα του έλληνα πολίτη και τα δικαιώματα που του αναλογούν.

Αντίστροφα τέλος. Δεν καταλαβαίνει ο κ. Υπουργός προεδρίας ότι με τέτοιες «πράξεις» της Διοίκησης, μπορεί μεν σήμερα που η κυβέρνηση είναι «καλή» να γίνονται σωστές πράξεις μεταθέσεων, αλλά αύριο αν αλλάξει η κυβέρνηση ο κ. Υπουργός θα εξοπλίσει τον διάδοχό του με ένα όπλο ασύδοτης τρομοκρατίας σε εκείνους οι οποίοι σήμερα στηρίζουν την πολιτική του Υπουργείου του.

Όταν, λοιπόν, λέμε «θεσμική πολιτική» κ. Κουτσόγιωργα δεν εννοούμε κοστούμει ραμμένο στα τωρινά μέτρα μας, αλλά πολιτική αρχών, κριτηρίων, διάρκειας και ουσίας.

ΑΛΟΓΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΟΓΑ

Δεν είναι και ιδιαίτερα εύκολη η πολιτική της κυβέρνησης στον εργατικό χώρο. Από τη μια η αδήριτη ανάγκη για επενδύσεις ερμηνεύεται και ως ανάγκη για καλές σχέσεις με το «μεγάλο» κεφάλαιο. Από την άλλη, η ανακάλυψη ότι ο σοσιαλισμός έχει (πρόσκαιρα βέβαια) ένα υπολογίσιμο οικονομικό και κοινωνικό κόστος έχει αναστείλει κάθε σκέψη για «κοινωνικοποιήσεις», που όμως περιλάμβανε σαν «άμεσες» όχι μόνο η «3η του Σεπτέμβρη», αλλά και το ίδιο το κυβερνητικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ.

Όχι εντελώς ανεξήγητα λοιπόν, παρά την αναντίρρητη προοδευτικότητα μιας σειράς θεσμικών μέτρων και νόμων, η εργοδοσία μοιάζει να έχει το «πάνω χέρι» σε μια αλυσίδα μεγάλων επιχειρήσεων, εκείνες μάλιστα που κατεξοχήν βαρύνονται με υπερχρεώσεις και ιστορίες με οσμή σκανδάλου.

Χαρακτηριστικά επεισόδια είναι εκείνα με τους συνδικαλιστές του «Παπαδόπουλου» στην Θεσσαλονίκη, ή με τις πρόσφατες απολύσεις συνδικαλιστών στα ναυπηγεία Νιάρχου.

Δεν θα 'πρεπε να μην υπάρχει αυτή η ευχέρεια της εργοδοσίας τουλάχιστον μετά από 2 χρόνια «Αλλαγής». Ή μπορούμε να συντηρούμε την αθλιότητα, ο προσωπάρχης του Νιάρχου να «υπόσχεται» χίλιες απολύσεις μέχρι το Δεκέμβρη από οικονομική στενότητα της επιχείρησης, και ο επιχειρηματίας κ. Νιάρχος σε μια εκδήλωση των πολυποίκιλων χόμπυ του να αγοράζει μια φορδά στην Ντωβίλ αντί 46.000.000 δρχ.;

Πράγματι, πάει πολύ...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

Επιμέλεια σειράς: Τάκης Καφετζής

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

Επαναπροσδιορισμός της έννοιας της κρίσης στο φως των νέων κοινωνικών φαινομένων • μια ριζοσπαστική κοινωνική πρόταση απέναντι στη συντεχνιακή αντίληψη • νεοφιλελευθερισμός και κρίση του κράτους • η ανάγκη ενός άλλου τύπου κόμματος • η νέα αντίληψη για τον παραγωγικό ορθολογισμό • ο τρίτος δρόμος και η ευθύνη της ευρωπαϊκής αριστεράς • η διπλή κρίση, του μαρξισμού και της κοινωνίας του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορεί:

Νίκος Πουλαντζάς: Για τον Γκράμσι - Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ:

Χαμένες «ευκαιρίες»

του Αλέξανδρου Ξύδη

Είναι η ώρα να είμαστε σύντομοι και να πούμε τα σύκα σύκα. Γιατί τα κείμενα είναι σαφή. Όλοι, από τον Ράλλη ως τον Φλωράκη, τα κατανοούν κατά τον ίδιο τρόπο, όπως κι ο Μπανιάς και ο Πεσμαζόγλου.

Επειδή τα μέλη του ΠΑΣΟΚ δεν υστερούν σε νοημοσύνη, είμαι βέβαιος ότι θα έχουν καταλάβει κι αυτά ακριβώς τα ίδια. Όσοι παρακολούθησαν την τηλεόραση και διάβασαν την επομένη τα κείμενα, θ' αντιλήφθηκαν ότι η ερμηνεία τους από τον Υφυπουργό —διαπραγματευτή Γιάννη Καψή ήταν αρκετά υποκειμενική και ευσεβής— όπως είναι κάποτε και οι πόθοι, όταν δεν υπάρχει αντίκρουσμα στην πραγματικότητα, ιδίως στα πιο καίρια σημεία των κειμένων. Ας σταματήσουμε σ' αυτά:

Πρώτο καίριο σημείο: χρόνος λήξης της συμφωνίας και, κατά προέκταση, λήξης της παραμονής των Αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα. Ο Έλληνας Υφυπουργός υπόγραψε το Terminable των Αμερικανών, και ο Επιτετραμμένος —Σύμβουλος Πρεσβείας των ΗΠΑ το «θα τερματίζεται» των Ελλήνων.

Αν αφήσουμε τις μεταφραστικές και νομικές αμφισβητήσεις

για άλλη ευκαιρία, και πάρουμε το άρθρο XII, υπολογίζοντας τις προθεσμίες στην πιο ευρεία τους έκταση, θα έχουμε το εξής χρονοδιάγραμμα:

A. Η συμφωνία θα ισχύσει πέντε χρόνια από 1 Ιανουαρίου 1984, δηλ. ως τις 31 Δεκέμβρη 1988. Θα λήξει όμως μόνο εφόσον υπάρξει «γραπτή προειδοποίηση» από ένα συμβαλλόμενο μέρος στο άλλο πέντε μήνες πριν. Δηλαδή η κυβέρνηση που θα βρίσκεται στην εξουσία το καλοκαίρι του 1987 πρέπει να έχει στο νου της ότι, εφόσον επιθυμεί τη λήξη της συμφωνίας, χρειάζεται να στείλει έγγραφο στους Αμερικανούς πριν την 31 Ιουλίου 1987 ότι επιθυμεί τη λήξη της συμφωνίας και συνεπώς την αποχώρηση των βάσεων.

B. Εφόσον τηρηθούν η προθεσμία και ο τύπος αυτός (και γνωρίζω περιπτώσεις που αφέθηκαν παρόμοιες προθεσμίες να παρέλθουν «άπρακτες» και να καρπώνονται οι Αμερικανοί σιωπηρά ως σήμερα τα οφέλη των σχετικών συμφωνιών) οι Αμερικανοί θα έχουν μια προθεσμία 22 μηνών (δηλ. από 1.8.87 ως 31.12.87) συν τους 17 μήνες του άρθρου XII, 2 για να τα μαζεύουν. Δηλαδή πρέπει να έχουν αποχωρήσει οριστικά το αργότερο στις 31 Μαΐου 1990. Αν ήμουν στη θέση τους, δε θα 'φευγα μια μέρα νωρίτερα.

Ας το πάρουμε απόφαση λοιπόν ότι θα έχουμε Αμερικανικές βάσεις στην Ελλάδα άλλα 6 χρόνια και εννιά μήνες. Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στο **Δεύτερο καίριο σημείο:** στην «περίπτωση έκτακτης ανάγκης» του άρθρου VII. Είναι η μόνη περίπτωση όπου μπορεί η κυβέρνηση να συντομέψει την παραμονή των βάσεων. Τα «κατάλληλα περιοριστικά μέτρα» που «λαμβάνει αμέσως η κυβέρνηση» μπορούν να καταλήξουν στο κλείσιμο μιας ή όλων των βάσεων (δεν ορίζεται τίποτα πιο συγκεκριμένο) προσωρινά ή μόνιμα (ούτε αυτό δεν ορίζεται) προβλέπεται μόνον μια *μη ανασταλτική των μέτρων «επικοινωνία»* (γνωστοποίηση; διαβούλευση;) με την άλλη πλευρά. Η «έκτακτη ανάγκη» που θα επιβάλει τέτοια μέτρα ενάντια στις βάσεις μπορεί να είναι μόνο έξω-Νατοϊκή, π.χ. κρίνοντας από την ως τώρα εμπειρία μας, όξυνση μέχρι πολέμου των σχέσεων Ελλάδας Τουρκίας. Εδώ είναι σαφής τουλάχιστον από το 1974 η ζημία για την Ελλάδα από την ύπαρξη των βάσεων και οι κίνδυνοι εξακολουθούν και τώρα (κατάχρηση των πληροφοριών που συλλέγουν οι βάσεις προς όφελος της Τουρκίας). Όμως αν οι Αμερικανοί προβούν σε μαζική μεταφορά οπλισμού, ή ένοπλου προσωπικού, προς εμπόλεμο σύμμαχό τους στη Μ.Α. (όπως έγινε το 1973) ή προς άλλη περιοχή, ή σε αποστολή αναγνωριστικών αεροπλάνων, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι δεν θίγονται «ζωτικά συμφέροντα της εθνικής ασφαλείας» αλλά μόνο μια ορισμένη εξωτερική πολιτική που διαφέρει από εκείνη των ΗΠΑ. Λίγη περισσότερη σαφήνεια και μερικοί προσδιορισμοί και διαβαθμίσεις δεν θα έβλαπταν στο άρθρο VII, σε συνδυασμό μάλιστα με το άρθρο B.2 του Παραρτήματος¹. Τώρα όμως, μετά την υπογραφή, καλό θα είναι να συνδυαστεί με αυστηρότατη και σχολαστικότατη εφαρμογή των δυστυχώς πολύ περιορισμένων δυνατοτήτων ελέγχου που προβλέπονται στα άρθρα, II, IV, V και VI. Οι «αμυντικοί σκοποί» του άρθρου II είναι προφανώς των ΗΠΑ, θα ήταν απαράδεκτη όμως χρήση των βάσεων για σκοπούς που συγκρούονται με ζωτικά συμφέροντα της Ελλάδας όπως εκφράζονται από την εξωτερική πολιτική της. Αυτονόητο ίσως, αλλά όπως έλεγε και ο Ταλλεϋράνδος: «καλύτερα να τα λέει κανείς σαφώς».

Το τρίτο καίριο σημείο είναι η ετεροδικία (άρθρα III της Συμφωνίας, και Γ' του Παραρτήματος). Είναι σαφώς επιβαρυντικές για την Ελλάδα οι διατάξεις που υπογράφηκαν, ακόμα και σε σύγκριση με την ως τώρα ισχύουσα συμφωνία της 7.9.56. Αντί να εμμένουν οι Έλληνες διαπραγματευτές στη χρήση των διατάξεων της πολυμερούς σύμβασης του 1951, μεταξύ κρατών του ΝΑΤΟ, που την έχουν κυρώσει και οι Αμερικανοί κι εμείς (το 1954) και να τις μεταφέρουν αυτούσιες εδώ, κρατήθηκαν σχεδόν πανομοιότυπες εκείνες της συμφωνίας με τους Αμερικανούς του 1956 με τις δεσμεύσεις τις μειωτικές για την εθνική μας κυριαρχία και την ελληνική δικαιοσύνη² της «κράτησης» των κατηγορουμένων της ποινικής δικαιοδοσίας από τις Αμερικανικές αρχές ως το τέλος των διαδικασιών έφεσης (αντίθετα από την πολυμερή συμφωνία), της επέκτασης του όλου προνομιακού καθεστώτος και στο προσωπικό των βάσεων που βρίσκεται προσωρινά στην Ελλάδα, καθώς και στους Αμερικανούς εργολάβους των βάσεων, και της εξέτασης «ταχέως και ευνοϊκά» των αιτήσεων των Αμερικανών για παραιτήση των Ελληνικών αρχών από την άσκηση της ποινικής δι-

καιοδοσίας, εκεί όπου η πολυμερής σύμβαση μιλάει μόνο για Sympathetic consideration = ευμενή εξέταση, μιας τέτοιας αίτησης.

Ολόκληρο το κείμενο της συμφωνίας και του παραρτήματος φέρουν σαφέστατα τα χνάρια ενός αμερικανικού προσχεδίου (διατυπωμένου στ' αγγλικά) πάνω στο οποίο έγιναν οι διαπραγματεύσεις. Και το προσχέδιο εμπνεόταν φυσικά από την αντίληψη παραμονής των βάσεων —έστω και για πέντε χρόνια και μετά βλέπουμε— που δεν ήταν καθόλου η αρχική πρόθεση της ελληνικής πλευράς, και μάλιστα παραμονής με το αζημίωτο, αφού ούτε νοίκι θα πληρωθεί για τα χρόνια ως το 1990, ούτε αποζημίωση για τη χρήση επί 25 χρόνια και πάνω ελληνικού εδάφους με οιονεί κυριαρχικά δικαιώματα³. Εξάλλου πουθενά δεν υπάρχει πρόβλεψη για τη βαθμιαία αποκλιμάκωση των λειτουργιών και του προσωπικού των εγκαταστάσεων (αντίθετα προβλέπεται αύξησή του στο Παράρτημα). Γι' αυτό και οι δεκαεπτά μήνες επιπλέον. Είναι λυπηρό ότι σε σχεδόν όλα τα ερωτήματα κοινού νου και κοινής διπλωματικής πρακτικής και τακτικής των προηγούμενων άρθρων μου (ANTI 237/22.7.83 και 239/19.8.83) οι απαντήσεις είναι αρνητικές. Αποκάλεσα το Package deal λεόντειο για τους Αμερικανούς. Τώρα που γνωρίζω τα κείμενα επαναλαμβάνω τον χαρακτηρισμό. Δεν επεκτείνονται στ' άλλα θέματα που πραγματεύονται τα τρία κείμενα: της ισορροπίας στο Αιγαίο (που δεν καλύπτεται ικανοποιητικά από το άρθρο VIII), του 7 προς 10 (δεν καλύπτεται πουθενά ρητά), και της στρατιωτικής βοήθειας (η επιστολή Μπερλιντ εξαρτά μian αυξημένη από φέτος κατά 220.000.000 δολ. «χρηματοδότηση» για το 1984 από έγκριση του Κογκρέσου).

Ίσως μian άλλη διαπραγμάτευση, αυστηρά περιορισμένη στις βάσεις, όπως ήταν αρχικά η πρόθεση της κυβέρνησης, να είχε συμφερότερη για την Ελλάδα έκβαση. Αλλά «τα γενόμενα ουκ απογίγγονται» και οι χαμένες ευκαιρίες δεν ξαναπιάνονται. Η κριτική του τι δεν έγινε, και τι μπορούσε να γίνει, μόνο σε αντιπολιτευτικούς ή ιστορικούς σκοπούς μπορεί ν' αποβλέπει. Το ίδιο και οι διαπιστώσεις ότι η συμφωνία του 1977, καθώς και το προσχέδιο της συμφωνίας του 1981 ήταν πιο ευνοϊκά για την Ελλάδα. Εκείνη του '77 μονογραφήθηκε και δεν υπογράφηκε, μάλλον γιατί δεν άρεσε στους Αμερικανούς, εκείνη του '81 δεν έφτασε καν στην μονογράφιση λόγω εκλογών. Το ίδιο και οι συγκρίσεις με την αμερικανοτουρκική συμφωνία του 1980. Η Τουρκία είχε άλλα επιχειρήματα, αλλά και μερικά που είχε όμοια με της Ελλάδας, τα βρόντηξε στο τραπέζι έκλεισε τις βάσεις, και μετά διαπραγματεύθηκε με τους Αμερικανούς.

Δε μας μένει παρά να ευχηθούμε να προσέξουν οι Έλληνες υπεύθυνοι, πολιτικοί, διπλωμάτες και στρατιωτικοί να εφαρμόσουν όσο μπορούν πιο σχολαστικά και αυστηρά τις διατάξεις εκείνες της Συμφωνίας που περικλείουν κάποιο όφελος για την Ελλάδα⁴.

9 Σεπτέμβρη 1983

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οι λειτουργίες που προβλέπει το Παράρτημα άρθρο Β 2γ: «εναπόθεση αποθεμάτων ναρκών —εναπόθεση και συντήρηση συμβατικών πυρομαχικών...», (γιατί αυτή η διάκριση, μήπως οι νάρκες είναι πυρηνικές;) και Β 2δ: υποστήριξη αερομεταφορών... συντήρηση και υποστήριξη αεροσκαφών συνδέσμων, αεροσκαφών αναγνώρισης... επεξεργασία των στοιχείων στο έδαφος...» είναι όλες λειτουργίες έξω από τον ελληνικό έλεγχο, μήπως κινδυνεύουν να θίξουν την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας που είναι αδύνατο να ταυτίζεται εσάει μ' εκείνη των ΗΠΑ.
2. Για τις δεσμεύσεις αυτές νομικός σύμβουλος του Υπ. Εξωτερικών υπεράνω κάθε επιστημονικής ή πολιτικής υποψίας, σε ανύποπτο χρόνο (το 1975) εκφράζεται ότι αποτελούν «δεσμεύσεις ιδιαιτέρως μειωτικές δια την εγχώριον κυριαρχίαν».
3. Άραγε οι τεχνικοί έχουν υπολογίσει πόσα τετραγωνικά χιλιόμετρα ελληνικού εδάφους καλύπτουν οι αμερικανικές εγκαταστάσεις, όπου δεν περνάει ο ελληνικός νόμος; Μήπως κινδυνεύουμε ν' αποχτήσουμε αμερικανικές κυριαρχές βάσεις στην Ελλάδα όπως οι Άγγλοι στην Κύπρο!
4. Και μια τελευταία απορία: αφού δεν υπάρχουν μυστικά κείμενα γιατί δε δημοσιεύεται και το κείμενο της «Τεχνικής Διευθέτησης της 17 Νοεμβρίου 1977, που αναφέρεται στο Β.3 του Παραρτήματος και παραμένει άγνωστο στο μέσο Έλληνα πολίτη; Όπως και τα περίφημα 108 κείμενα που είναι πραγματικά 110, και από τα οποία μόνο 13 είναι 100% έγκυρα και προσιτά σε όλους αφού μόνο αυτά έχουν δημοσιευθεί στην «Εφημερίδα της κυβερνήσεως».

Εξάλλου από τα 110 τα 31 (τριάντα ένα) αποτελούν «άτυπα» κείμενα υπογραμμένα από τη χούντα. Όλα φέρουν χνάρια αμερικανικών πιέσεων. Κρίμα που έχασε η κυβέρνηση την ευκαιρία να καταγγείλει τουλάχιστον αυτά «εκ προοιμίου» συλλήβδην και πανηγυρικά.

μόλις κυκλοφόρησαν

1) Μπορούμε να ελπίζουμε;

Λευτέρη Ελευθερίου δρχ. 350

Ανάλυση των σύγχρονων κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων. **Μερικά περιεχόμενα:**

- Ν' αλλάξουμε ζωή.
- Το Εγώ και ο Άλλος στις ανθρώπινες και διαπροσωπικές σχέσεις.
- Ευρωκομμουνισμός και ελληνικός δρόμος προς το σοσιαλισμό.
- Επαναστατικό κόμμα με ανθρώπινο πρόσωπο. Πού πηγαίνει η Ευρώπη;
- Η αντίληψη του Μάρξ για την αδιάκοπη καθολική κοινωνική επανάσταση.

2. ΡΕΡ-ΙΝΤΑ και το μικρούτσικο

Χρωματιστό γιά παιδιά 7-13 χρονών δρχ. 450

Για τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.

Λύνει τη γλώσσα των γονιών

στις ερωτήσεις των παιδιών.

εκδοσεις
ηρακλειτος ε.π.ε.

Μαυρόκορδατου 7 Αθίνα 142
τηλ. 3627301 - 3627711

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9
Τηλ. 3602644

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

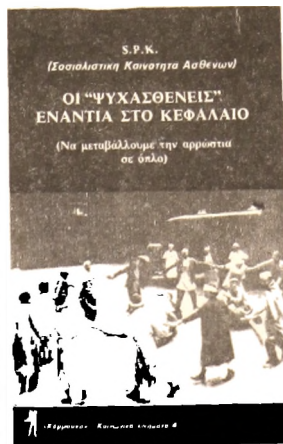
ΓΙΟΥΛΙΑ
ΒΟΣΝΕΣΕΝΣΚΑΓΙΑ
Η «ισότητα» άνδρα - γυναίκας
στο Γκούλαγκ

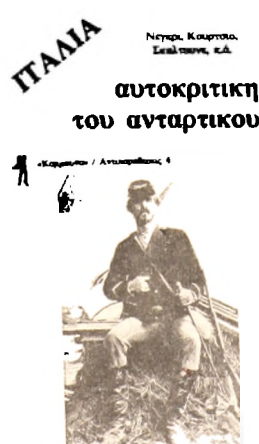
Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
Σύγχρονος καπιταλισμός και
επαναστατικό υποκείμενο

ΑΝΤΟΝΙΟ ΝΕΓΚΡΙ
Ο «Μάης» της Ιταλίας
(Από τον εργάτη-μάζα
στον κοινωνικό εργάτη)

S.P.K.
Οι ψυχασθενείς ενάντια
στο κεφάλαιο

Ρ. ΚΟΥΡΤΕΙΟ - Α. ΝΕΓΚΡΙ
Ο. ΣΚΑΛΤΣΟΝΕ
Ιταλία, «αυτοκρατική»
του ανταρτικού

ΚΟΝ - ΜΠΕΝΤΛ, ΣΑΡΤΡ,
ΕΒΑΡΤΣΕΡ, ΡΟΤ,
ΜΠΑΡΜΠΙ κλπ.
Γερμανία, από τη RAF
στους πράσινους

Με πιλότο το σοσιαλισμό...

του Γιάννη Καλαϊτζή

ΕΔΩ ΣΚΑΦΟΣ ΑΝΑΧΑΙΤΙΣΗΣ
"ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΘΡΑΪΟΣ", ΕΠΙΑΣΑ
ΣΤΟ ΠΑΝΤΑΡ ΑΓΝΩΣΤΟ ΤΖΑΜΠΟ
ΠΟΥ ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΥΕΙ ΤΗΝ
Ε.Σ.Σ.Δ

ΝΑ ΤΟ ΚΑΤΑΡΙΩΕΙΣ
ΑΜΕΣΣ ΝΤΑΒΑΡΙΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΕ
ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΣΕ ΜΕΝΑ!
ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΩ ΣΤΑ ΓΕΡΑΚΙΑ
ΝΑ ΠΡΟΣΒΑΛΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ
ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

ΕΜΠΡΟΣ ΚΙ ΟΜΕΤΑΦΟΣ ΔΕΝΙΝ
Ο ΣΤΑΙΝ Ο ΓΙΑΡΟΥΖΕΛΣΚΙ
ΑΣ ΞΕΟΥ ΕΙΝΑΙ ΦΡΕΙΝΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

ΜΟΥ ΑΡΚΕΙ
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ
ΤΟΥ ΦΡΕΙΝΑ

ΚΑΙ ΤΕΡΑ ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΣ
ΓΚΕΝΣΕΡ

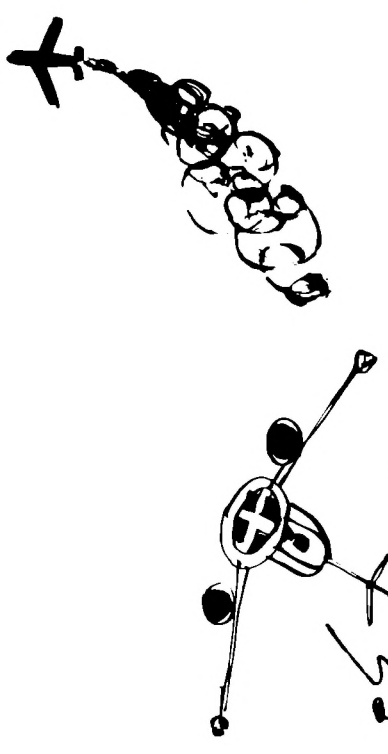
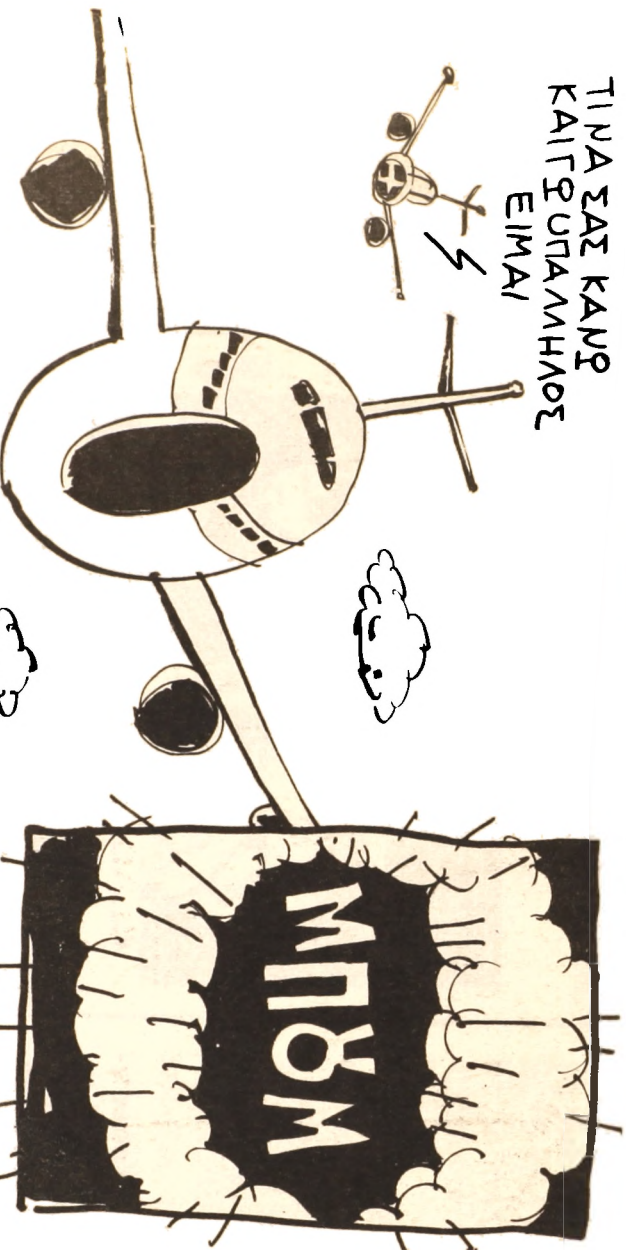
ΠΟΙΟΣ ΓΚΕΝΣΕΡ ΜΕΡΕ;
ΕΙΜΑΙΤΕ 300 ΚΟΡΕΑΤΕΣ
ΚΑΙ ΧΑΣΑΜΕ ΤΟ
ΔΡΟΜΟ ΜΑΣ

ΠΟΥ ΤΑ ΠΟΥΛΑΤΕ
ΑΥΤΑ ΡΕ ΠΡΟΒΟΚΑΤΟΡΕΣ!

ΚΑΝΕΙΣ
ΛΑΘΟΣ
ΚΥΡΙΕ
ΓΙΑΝΝΗ...
ΕΠΤΟΚΕΙΤΟ
Ν' ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΜΕ
ΤΟΝ ΑΕΡΟΔΙΑΔΡΟΜΟ
ΡΟΜΕΟ - 2ο
ΚΑΙ...

ΤΙΝΑΣΑΣ ΚΑΝΣ
ΚΑΙΤΣ ΟΥΔΑΛΛΗΛΟΣ
ΕΙΜΑΙ

"ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΓΜΑ ΠΟΥ ΠΗΓΕ ΣΤΗΝ ΚΟΡΕΑ
ΠΟΛΕΜΟΥΣΕ ΤΑ ΤΑΙΩΑΝΙΚΑ ΙΔΑΝΙΚΑ
ΚΕΙΧΕ ΚΑΨΕΙ ΤΗΣ ΚΙΤΡΙΝΩΣ ΣΤΟ ΑΙΜΑ
ΔΙΧΝ ΕΝΤΑΣΤΗΣ ΤΙΘΑ ΝΕΙ ΕΛΕΥΤΕΡΙΑ
ΕΛΕΥΤΕΡΙΑ"

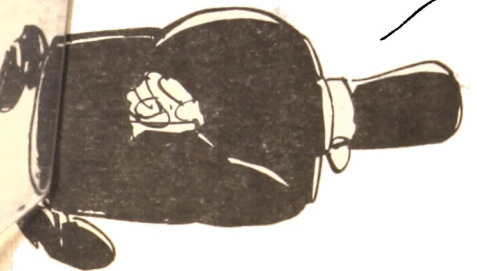
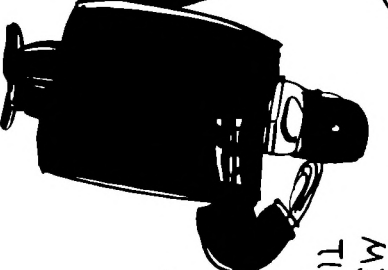
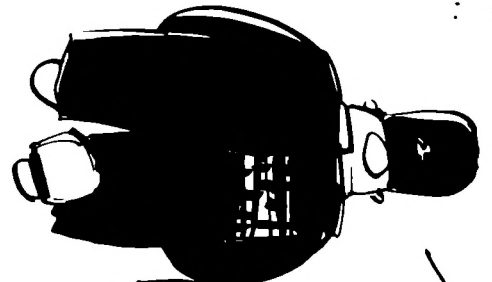
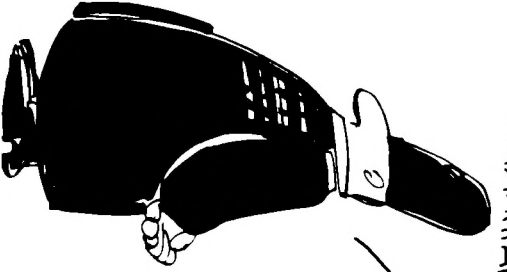
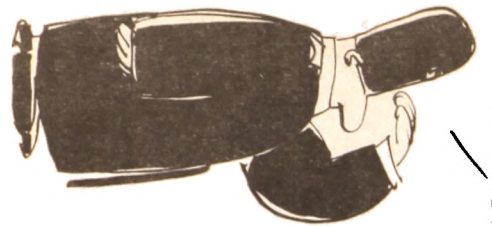
ΣΤΡΑΤΗΓΕ ΟΥΣΤΙΝΟΥΦ
Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΑΧΑΙΤΙΣΕ ΤΗΝ
ΠΡΟΕΔΡΩ ΤΩΝ
ΓΕΡΑΚΙΩΝ

ΝΑ ΤΟΥ
ΑΠΟΝΕΜΗΘΕΙ
ΑΜΕΣΣ
ΤΟ ΜΕΤΑΛΟ ΠΑΡΑΣΗΜΟ
ΜΠΑΜΡΑΚ ΚΑΡΜΑ
ΕΝΩ...

...ΤΟ 'ΤΑΣΙ, ΘΑ ΠΑΙΛΙΝΙΣΕΙ
ΓΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΟΡΑ ΤΟΝ ΟΜΟ
ΣΤΗΝ ΕΜΜΑΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ
ΣΥΜΦΩΝΙΑ

ΜΕ ΤΟΥ ΦΑΙΣΡΑΚΑ
ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΠΟΥ
ΖΗΤΑΕΙ
ΔΗΜΟΦΗΦΙΣΜΑ,

ΕΞΟΡΙΣΤΕ ΤΟΝ
ΣΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΤΗΣ ΚΥΝΕ

ΤΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΑ ΚΑΤΑΡΡΙΠΤΟΝΤΑΙ

Πόσο θα αντέξει η κοινή λογική;

του Αρ. Ψάλτη

ΕΝ είναι υπερβολή αν υποστηριχθεί πως η πρώτη πράξη του Γ' Παγκόσμιου Πολέμου παίχτηκε ήδη κάπου μεταξύ Σαχαλίνης και Βόρειων ακτών της Ιαπωνίας. Οι 269 άνθρωποι που κομματιάστηκαν στον αέρα δεν είναι παρά το προείκασμα του ίδιου απρόσμενου και παράλογου θανάτου που περιμένει τα 2/3 της ανθρωπότητας στην επόμενη πράξη ενός παρόμοιου συμβάντος, μεγαλύτερης κλίμακας.

ΚΑΙ ΟΣΟΝ αφορά τον καταμερισμό ευθυνών δεν διστάζουμε να το πούμε, ότι όποιες εκδοχές κι αν δεχτεί κανείς, την κύρια ευθύνη γι' αυτή την απίστευτη κλιμάκωση και το αποτρόπαιο έγκλημα φέρει η Σοβιετική Ένωση και όχι οι Ηνωμένες Πολιτείες.

ΑΣ ΓΙΝΟΥΜΕ περισσότερο σάφεις στηριγμένοι στο μόνο όπλο, των απλών ανθρώπων, που είναι η κοινή λογική. Οι Σοβιετικοί δέχτηκαν ήδη (μετά μακρά σιωπή) πως κατέρριψαν το αεροπλάνο που το έκριναν ως κατασκοπευτικό. Αλλά ακόμα κι αν δεν ήταν κατασκοπευτικό συμπληρώνουν οι Ρώσοι θα το ρίχναμε διότι παραβίασε τα «ιερά» σύνορά μας.

ΑΣ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ όσο πιο ήρεμα γίνεται το θέμα της κατασκοπείας. Οι Σοβιετικοί γνωρίζουν καλά πως καμιά κατασκοπευτική ενέργεια ουσίας ή δευτερεύουσα έστω δεν μπορούσε να διενεργήσει οποιοδήποτε αεροπλάνο. Γιατί γνωρίζουν καλά πως και το τελευταίο εκατοστό σοβιετικής γης φωτογραφίζεται από κατασκοπευτικούς δορυφόρους των ΗΠΑ σε 24ωρη βάση και ότι επομένως καμιά ιδιαίτερη ανάγκη φωτογράφισης δεν υπήρχε από οποιοδήποτε αεροπλάνο. Είναι μάλιστα τόσο έγκυρη αυτή η αλληλοφωτογράφιση, ώστε οι συνομιλίες ΣΑΛΤ στηρίζονται στην απόλυτη συμφωνία και αμοιβαία γνώση των κατορθωμάτων της «άλλης» πλευράς μέχρι σημείου λόχου.

ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ επίσης οι Σοβιετικοί ότι γιγάντια δίκτυα ηλεκτρονικής κατασκοπείας με υποσταθμούς αμερικάνικους μέχρι και επί κινέζικου εδάφους παρακολουθούν κάθε στρατιωτική ή πολιτική συνδιάλεξη με άκρα λεπτομέρεια. Όπως επίσης γνωρίζουν τις άλλες πηγές πληροφοριών των Ην. Πολιτειών, ώστε η πτήση ενός αεροπλάνου πάνω από στρατηγικές τους περιοχές να έχει σημασία μόνο *συμβολική και όχι πραγματική*.

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη μεριά τώρα, μόνο σε ηλίθιους μπορεί να απευθυνθεί το επιχείρημα ότι έγινε σύγχυση μεταξύ του «τζάμπο» και άλλου παρόμοιου κατασκοπευτικού αμερικάνικου αεροσκάφους. Αν οχτώ σοβιετικοί πιλότοι δεν μπόρεσαν να ξεχωρίσουν τη διαφορά μεταξύ ενός «τζάμπο» και ενός στρατιωτικού αεροπλάνου, τότε πράγματι κινδυνεύουμε και από άλλα χειρότερα πράγματα

ΕΙΝΑΙ ΛΟΙΠΟΝ εξαιρετικά απλό να δεχτούμε πως οι Σοβιετικοί κατέρριψαν το «Τζάμπο» μόνο και μόνο για να επικυρώσουν την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία του εθνικού τους χώρου, απευθύνοντας ένα μήνυμα πυγμής σε όσους ενδέχεται να παρερμηνεύσουν την κατά τα άλλα φιλειρηνική πολιτική τους.

ΠΙΟ ΠΕΡΑ τώρα. Ας υποθέσουμε ότι οι Αμερικάνοι επιχείρησαν μια κατασκοπευτική πτήση με το «Τζάμπο». (Ο πιλότος δηλαδή από το παράθυρο θα φωτογράφιζε με «Λάικα» τη Σαχαλίνη). Αυτό σημαίνει ότι έπεισαν για αποστολή αυτοκτονίας τουλάχιστον 5 άτομα (τόσοι γνωρίζουν σε ένα «Τζάμπο» την ακριβή του πορεία ανά πάσα στιγμή). Ακόμα περισσότερο ήταν τόσο φανατισμένοι κατάσκοποι οι κυβερνήτες του Τζάμπο ώστε αγνόησαν τις προτροπές να προσγειωθούν (που σίγουρα υπήρξαν), τα τροχιοδεικτικά (που οπωσδήποτε ρίχτηκαν) και προτίμησαν να πεθάνουν παρά να συλληφθούν.

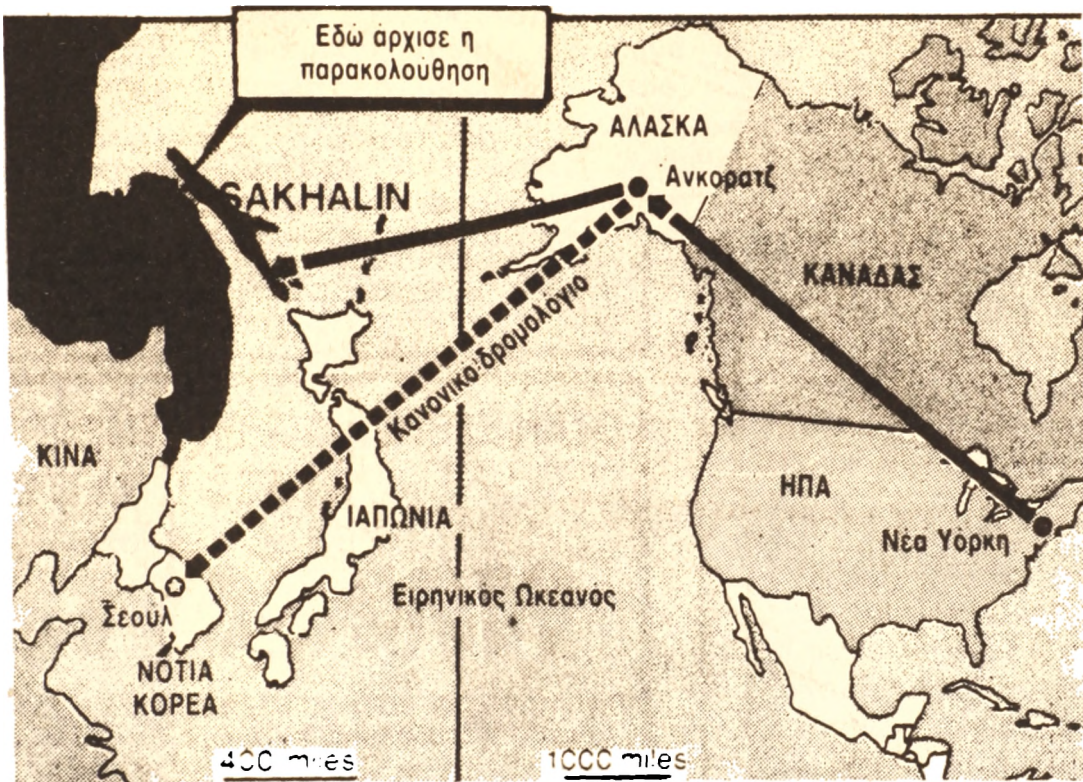
ΚΑΠΟΥ αυτή η ιστορία δεν «κολλάει». Ταιριάζει όμως κάτι άλλο. Ότι κάποιοι Αμερικάνικοι κύκλοι που επιθυμούν την ένταση και την κλιμάκωση του ψυχρού πολέμου, φοβούμενοι κάποια ενδεχόμενη πρόοδο προς κάποια ύφεση, «έστησαν» την ιστορία, παραπλανώντας ηλεκτρονικά το πιλοτήριο του Τζάμπο και επιβάλλοντάς του σιωπή ή εκτροπή του ασύρματου (πράγματα και τα δύο απόλυτα δυνατά με τα σημερινά μέσα ηλεκτρονικού πολέμου).

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ το υποθετικό αυτό σενάριο «στέκει», οι κύκλοι αυτοί υπολόγισαν σωστά τη φυσική του κατάληξη: ότι δηλαδή η σοβιετική στρατιωτική κάστα βυθισμένη στη δική της πολεμική υστερία θα προσθέσει την «τελική λύση», θα κατέρριψει δηλαδή το «Τζάμπο», δίνοντας ένα θαυμάσιο χαρτί στον επιθετισμό του Ρήγκαν. Όπως και έγινε.

ΑΚΟΜΑ όμως και αυτή η εκδοχή δεν απαλλάσει τους Σοβιετικούς από την κτηνωδία και την απίστευτη πολιτική μυωπία της τακτικής τους. Γιατί αν παγιδεύονται τόσο απλά από ένα πολιτικό αεροπλάνο, τότε πως θα προστατευθούν από μια πιο σύνθετη επιχείρηση διεθνοπολιτικής προβοκάτσιας;

ΖΟΥΜΕ λοιπόν πράγματι στην άκρη της πιο επίφοβης αβύσσου. Καθώς φαίνεται ότι οι πιο απαίσιοι φόβοι γίνονται οι πιο καθημερινές πραγματικότητες. Η μοίρα του κόσμου κρέμεται σε κάποιους Ρήγκαν ή κάποιους στρατηγούς Ογκαρκώφ, ανθρώπους που τα ανακλαστικά τους είναι οργανωμένα στο επίπεδο των πρωτόγονων στη διεκδίκηση της τροφής και του ζωτικού χώρου.

ΑΝ ΥΠΟΘΕΣΟΥΜΕ όμως πως ο καπιταλισμός έχει ενσωματωμένη μέσα του μια τέτοια λογική, από πότε την απέκτησε και ο σοσιαλισμός;

Τα βλήματα της γραφειοκρατίας

του Διονύση Λιάρου

Ο Μαρξ χαρακτήρισε την πεμπτουσία του Καπιταλισμού όχι σαν την κυριαρχία του χρήματος, όπως νομίζουν οι περισσότεροι μη ειδικοί, ούτε σαν την κυριαρχία μιας τάξης των πλουσίων, πάνω σε κάποιες άλλες, αλλά σαν την απaráδεκτη, την αποτρόπαιη, «κυριαρχία της νεκρής ύλης πάνω στους ζωντανούς ανθρώπους». Είναι μια αποκρουστική εξουσία των πραγμάτων, ο θρίαμβος του φετιχισμού. Οι πραγματοποιημένοι άνθρωποι, έχοντας αφήσει απραγμάτως την υποκειμενικότητά τους, την ανεπανάληπτη, υποκειμενικοποιούν τα αντικείμενα. Μαλώνοντας για τα πράγματα, υποτιμούν βάνουσα και καταστροφικά εαυτούς και αλλήλους. Προστατεύοντας την ιδιοκτησία, γίνονται κτήματα και κτήνοι οι ίδιοι. Οι αλληλοσφαγές των χωρικών γιατί το γίδι του ενός έφαγε το κλήμα του αλλουνού δεν είναι ριζικά διαφορετικό φαινόμενο από τη δήλωση του υπουργού εξωτερικών της ΕΣΣΔ ότι «είμαστε υποχρεωμένοι να ρίξουμε το αεροπλάνο επειδή παραβίασε τα σύνορά μας που είναι *ιερά* (sic!)».

Δεν αποκλείει κανείς την πιθανότητα να ήταν μια καλοστημένη «προβοκάτσια» των Αμερικάνων το όλο τραγικό συμβάν του Μπόινγκ 707 με τους 269 νεκρούς. Δεν είμαστε μυστικοί αστυνόμοι ούτε στρατιωτικοί ειδήμονες. Και ούτε σκοπεύουμε να γίνουμε. Δεν μπορούμε να ξέρουμε με βεβαιότητα τι έγινε. Και πιθανόν να μην το μάθουμε ποτέ. Στον καφκικό κόσμο που ζούμε είναι πιθανές οι πιο απίθανες συμμαχίες. (Π.χ. είναι κάλλιστα διανοητό, αν λάβει κανείς υπόψη του τις μασημένες και σε δόσεις ανακοινώσεις κι απ' τις δυο πλευρές, ότι τα στρατιωτικά - βιομηχανικά κατεστημένα θέλησαν να πλήξουν τις πολιτικές ηγεσίες των δύο χωρών, οι οποίες είναι *αναγκασμένες* να ακούνε και άλλων τάξεων τις διεκδικήσεις κι όχι μόνο τις μωρολογίες των στρατιωτικών). Γι' αυτό μιλάμε μόνο για την *ιδεολογική* κάλυψη των ενεργειών τους, ιδιαίτερα των Σοβιετικών.

Είναι μπουνιά στο στομάχι ο χαρακτηρισμός των συνόρων σαν «*ιερά*». Όσο κι αν ξεχάστηκαν οι παλαβοί που ζητούσαν, απ' το 1848, στα οδοφράγματα, την κατάργηση όλων των συνόρων. Όσο κι αν ο διεθνισμός συκοφαντείται σαν «κοσμοπολιτισμός». Όσο κι αν ο ζουρλομανδύας των εθνικών, ιδεολογικών, οικονομικών, πνευματικών και άλλων συνόρων στραγγαλίζει ανενόχλητος την *ήδη ενιαία* *ανθρωπότητα*. Όσο κι αν γίνονται ανεμπόδιστα όλα αυτά τα τερατώδη, δεν είναι νοητό ο εκφραστής της χώρας του (θεωρητικού έστω) διεθνισμού να βάζει την «ιερότητα των συνόρων» πάνω από 269 ζωές.

Ο διεθνιστής Ιούλιος Βερν εβάζε τον πλοίαρχο Νέμο, τον αναρχικό που 'χε κηρύξει πόλεμο στον πόλεμο, να τορπιλλίζει *μόνο* *πολεμικά* σκάφη. Σήμερα *εξελιχθήκαμε*. Έχουμε *αερο-σκάφη* που τορπιλλίζουν *μόνο* *επιβατικά*. Όποιοι νόμισαν ότι οι *ζωντανοί άνθρωποι θα έπαυαν να είναι υποταγμένοι στην τυραννία της νεκρής ύλης*, έπεσαν έξω. Από δω και πέρα θα υπακούν και στη (δυτική ή ανατολική) δεσποτεία του νεκρού εδάφους. Των νεκρών συνθημάτων. Των νεκρών εννοιών. Των νεκρών λέξεων. Η δεσποτεία του θανάτου πάνω στη ζωή.

Γιατί άραγε ο Μαρξ χρησιμοποιούσε συνεχώς «βιολογικές» μεταφορές; (Το Κεφάλαιο π.χ. σαν «ο Βρυκόλακας που στάζει αίμα, το αίμα των εργαζομένων»). Διότι όλες οι αντιθέσεις ανάγονται στο δίπολο ζωή - θάνατος. Ο θάνατος βαραίνει όχι μόνο σαν βιολογική τραγώδεια αλλά και σαν κοινωνικός ζόφος. Η αντικειμενοποιημένη ουσία των χθεσινών ανθρώπων, έχοντας «μεταγγισθεί» σε μηχανές και εγκαταστάσεις, υπηρετείται και τροφοδοτείται (αντί να υπηρετεί και να τροφοδοτεί) από το αίμα των ζωντανών. Που 'χουν υποβαθμιστεί σε απλά εξαρτήματα αυτού του «Γενίτισαρου» της ζωής, αυτού του αυτονομμένου, πια, Φρανκεστάιν, του Κεφαλαίου.

Το βάρος της νεκρής εργασίας πάνω στη ζωντανή δημιουργικότητα συνοδεύεται από μια γενικότερη κυριαρχία του νεκρού παρελθόντος πάνω στο ζωντανό παρόν:

Η παράδοση απ' όλες τις πεθαμένες γενεές / βαραίνει σαν εφιάλτης πάνω στα μυαλά των / ζωντανών. (Κ. Μαρξ, Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου - Βοναπάρτη).

Είναι η τρομοκρατία του χρόνου που μελέτησε ο Φρόυντ. Ο συνεχής αναχρονισμός της ζωής μας. Το να καταλαβαίνουν τ' αυτιά μας τα λόγια των άλλων μόνον όταν αυτοί δεν υπάρχουν πια. Να ωριμάζουμε για κάτι όταν αυτό έχει πια περάσει. Να πλαντάζουμε για το άλλο, το *αλλού* και το *άλλοτε*, περιφρονώντας το δικό, το εδώ και το τώρα. Η *αλλοπληξία* («otherism») που 'λεγε ο Έμερσον, ο δάσκαλος του Νίτσε. Η αλλοτρίωση (alienation) που 'λεγε ο Χέγκελ κι ο Μαρξ. Μια οντολογική διαστροφή, η μόνη διαστροφή που υπάρχει. Η βάση για κάθε άρνηση. Το σύνορο των αρνήσεων που αποτελεί τον θάνατο. Δεν είναι τυχαίο ότι ουσία του Μεφιστοφελή του Γκαίτε είναι ότι αρνείται τα πάντα, αποτελώντας το «πνεύμα της άρνησης».

Ο Γκρομύκο πιστεύει ότι τα σύνορα *καταφάσκουν* σε κάτι, (στην πατρίδα ίσως). Μπορεί και στα πάντα αφού είναι «ιερά». Δεν βλέπει ότι *αρνούνται* κάτι. Κάτι που έχει απέραντη σημασία, έ-

στω κι αν είναι ακόμα «νεφελώδες» για τους πολλούς: την ενότητα και ενοποίηση της ανθρωπότητας. Αν δεν το καταλαβαίνει αυτό ας καταλάβει τουλάχιστον το αντιστρόφό του: οι ζωές των 269 ανθρώπων, ίσως δεν έχουν απέραντη σημασία. Όχι μόνο για τους Ρώσους «αιθεράρχες» αλλά και για τους Αμερικάνους υπερασπιστές των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Όμως ήσαν απέραντα *συγκεκριμένες*. Σ' αντίθεση με τα «σύνορα» της ΕΣΣΔ, και όλων των εθνών, που υπάρχουν μόνο στη φαντασία των Γενικών Επιτελείων. Όπως η «κατοχή» των υδάτων από τους Ασιατικούς Δεσπότες. Ο Ξέρξης έβαλε να μαστιγώσουν τη θάλασσα όχι επειδή ήταν βλάκας, όπως διδάσκεται στο Δημοτικό, αλλά επειδή εθεωρείτο «κυρίαρχος των υδάτων» πάνω στον υδραυλικό πολιτισμό της χώρας του, όπου ήλεγχε την άρδευση και τα μεγάλα φράγματα στα ποτάμια. (Τώρα, δεν αποκλείεται να 'ταν και *βλάκας*).

Η οργισμένη χειρονομία που 'καναν τα βλήματα της γραφειοκρατίας, να στείλουν με βλήματα στον άλλο κόσμο —ορθόδοξο ή προτεστάντικο, μωαμεθανικό ή βουδδιστικό δεν ξέρω, ο Μοσκόφ κι ο Νέλλας ίσως ξέρουν— 269 αθώους, μου θυμίζει απόμακρα την αδιέξοδη αμηχανία ενός άλλου εκπροσώπου του Ασιατικού Δεσποτισμού, που 'βαλε να μαστιγώσουν τη θάλασσα.

S. KRACAUER

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

η απελευθέρωση της φυσικής πραγματικότητας

«Προκειται για ένα σπουδαίο και σημαντικό βιβλίο. Δεν ξέρω κανένα άλλο έργο για τον κινηματογράφο που να μπορεί να συγκριθεί με τη συστηματική πληροτῆτά της ανάλυσής του ή με το ευρος της προοπτικής του.»

Charles A. Siepmann, Public Opinion Quarterly

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112

Τηλ: 52.46.241

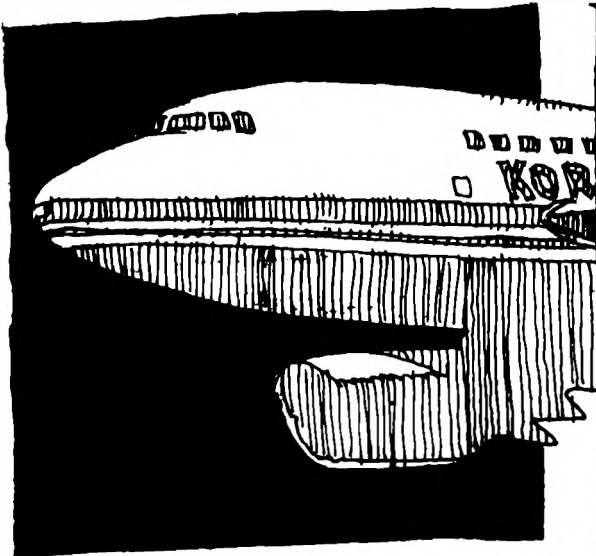
ΜΑΘΗΜΑ (ΚΑΠΟΙΑΣ) ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ

ΜΑΘΗΜΑ (ΚΑΠΟΙΑΣ) ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

ΕΦ' ΟΣΟΝ

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ
ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ
ΚΑΛΑ ΤΗΛ-
ΡΟΦΟΡΗΜΕΝΟΙ
ΓΙΑ ΤΟ ΤΖΑΜΠΟ
ΞΕΡΑΝΕ ΚΑΛΑ
ΤΟΤΙ ΚΑΙ ΤΟ ΓΙΑΤΙ

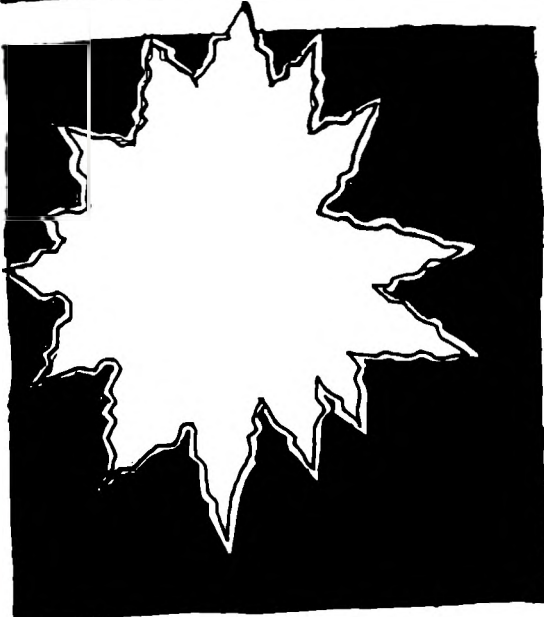

ΕΦ' ΟΣΟΝ

ΟΙ ΡΟΣΟΙ
ΔΕΝ ΞΕΡΟΥΝ
ΓΙΑΤΙ ΕΠΕΞΕ
ΤΟΤΖΑΜΠΟ
ΤΟ
ΡΙΞΑΝΕ

ΑΡΑ ΗΤΑΝ ΣΥΓΚΑΝΟΥΜΕΝΗ
ΚΑΤΑΣΚΟΠΙΚΗ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Ο ΒΙΑΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΕΝΑΕΡΙΟΥ
ΧΟΡΟΥ ΜΑΣ

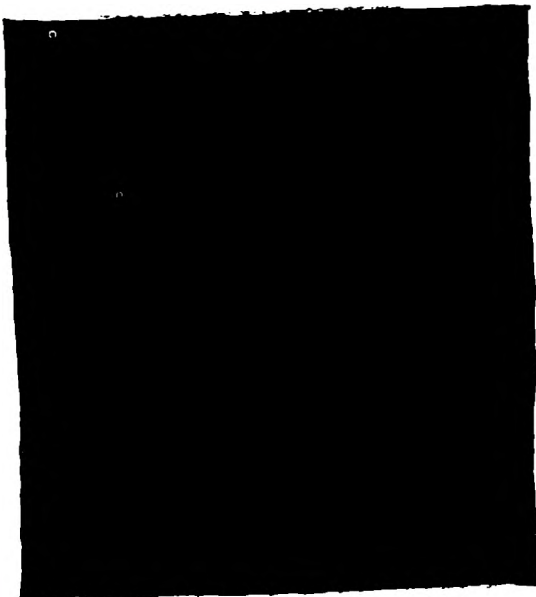
ΑΡΑ ΚΑΤΕΧΟΝΤΑΙ
ΑΠΟ
ΜΥΣΤΙΚΟ-
ΜΑΝΗ.
ΨΥΧΟΣΗ

ΑΡΑ:
1^{ΟΥ} ΔΕΝ ΤΟ ΡΙΞΑΜΕ, ΜΟΝΟ
ΤΟΥ ΡΙΞΑΜΕ

2^{ΟΥ} ΜΑ ΚΑΙ
ΝΑ ΤΟ ΡΙΧΝΑΜΕ
ΚΑΛΑ ΘΑ ΤΟΥ
ΕΙΧΑΜΕ ΚΑΝΕΙ

(ΑΝ ΚΑΙ ΤΟΤΕ
ΔΕΝ ΤΟ
ΞΕΡΑΝΕ)

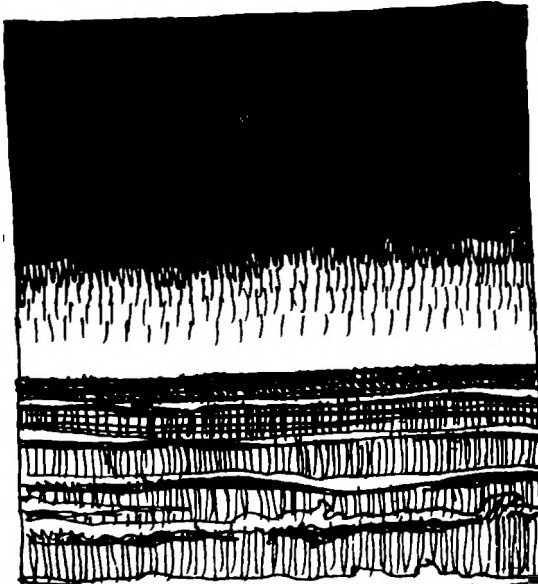
ΑΡΑ:
1^{ΟΥ} ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΝΟΪΚΟΙ
ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΕΤΕ
ΤΟΥΣ ΠΥΡΑΥΛΟΥΣ

2^{ΟΥ} ΚΑΙ ΑΝ ΔΕΝ
ΕΙΝΑΙ ΤΡΕΜΟΙ,
ΤΟΤΕ ΕΙΝΑΙ ΚΑΚΟΙ
ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΠΑΝΟ
ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΕΤΕ
ΤΟΥΣ
ΠΥΡΑΥΛΟΥΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Ο,ΤΙ ΚΑΙ ΝΑ ΚΑΝΑΜΕ
ΔΙΚΗ Ο ΕΧΟΥΜΕ

ΗΘΙΚΟ ΔΙΔΑΓΜΑ:
ΒΑΡΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΟΥ
ΑΝ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙΣ ΕΣΥ
ΓΙΑΤΙ
ΑΥΤΗ ΣΙΓΟΥΡΑ ΞΕΡΕΙ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΝΑ' ΧΕΙ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑ
ΤΟΥΣ ΠΥΡΑΥΛΟΥΣ ΝΑ ΤΗΣ
ΠΑΡΕΤΕ

ΗΘΙΚΟ ΔΙΔΑΓΜΑ
ΝΑ ΤΟ ΠΑΡΕΙΣ ΤΟ
ΚΟΡΙΤΣΙ
Κ' ΑΝ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙΣ
ΤΟ ΧΟΡΟ ΤΗ ΓΑΙΑ
ΘΑ ΣΤΗΝ ΜΑΓΕΙΟ
ΠΑΤΙΑΣ

Γιώργος Μακρυγιάννης - ΣΕΠΤ. 83

Θεομαρξιστές

Αν ήμασταν ένα κράτος που είχε πλήρως διαχωριστεί από την εκκλησία. Αν, δηλαδή, στην ταυτότητα και το διαβατήριό δεν είχε ένα κουτάκι που γράφει θρήσκευμα. Αν ο φορολογούμενος δεν πλήρωνε τους παπάδες και τους επισκόπους αλλά μόνον αυτός που θα 'θελε. Αν τα θρησκευτικά, δηλαδή, το ορθόδοξο δόγμα, δεν ήταν υποχρεωτικό μάθημα στο σχολείο και είχε αντικατασταθεί ίσως από μια «ιστορία των θρησκειών». Αν η θεολογική σχολή δεν ανήκε στο Πανεπιστήμιο αλλά στην εκκλησία. Αν ο γάμος γινόταν για όλους στο δημαρχείο και έπειτα όποιοι ήθελαν πήγαιναν και στην εκκλησία ή στη συναγωγή ή στο τέμενος.

Αν ήμασταν μια κοινωνία που έδειχνε πλήρη ανοχή και παρείχε απόλυτη ελευ-

θερία συνείδησης στα μέλη της. Αν δηλαδή ήταν εξίσου παραδεκτό ή εξίσου αξιопεριεργο να 'σαι εβραίος, ιεχωβάς, μουσουλμάνος, πανθειστής, άθεος όσο και χριστιανός ορθόδοξος. Αν δεν υπήρχε θέμα να σκεφτεί κάποιος «για καλό και για κακό» να βαπτίσει το παιδί του στην κολυμπήθρα έστω κι αν δεν πιστεύει. Αν δεν φοβόσουν ότι θα κάψεις το φίλο σου δηλώνοντας άθεος σαν μάρτυρας υπεράσπισής του στο δικαστήριο. Αν στις μικρότερες κοινωνικές ομάδες στην εκκλησία πήγαιναν μόνον όσοι πίστευαν και ήθελαν να πάνε και όχι και οι άλλοι που σκέφτονται τι θα πει ο γείτονας και ο χωροφύλακας. Αν δεν χρειαζόταν να γίνεται αγιασμός και στα εγκαίνια γραφείων προοδευτικών κομμάτων για να ακούσει ο πιστός τον πολιτικό λόγο. Αν η προσευχή στο σχολείο και στο στρατό γινόταν μόνο γι' αυτούς που θα 'θελαν να προσευχηθούν χωρίς επιπτώση για τους άλλους.

Αν η εκκλησία δεν ήταν σε θέση να έχει πολιτική επιρροή. Αν, δηλαδή, δεν μπορούσε να επεμβαίνει και να ματαιώνει εκπομπές στην τηλεόραση. Αν δεν μπορούσε να παρεμβαίνει στη διαμόρφωση των νόμων.

Αν είχαμε προλάβει να συνέλθουμε από την Ελλάδα Ελλήνων Χριστιανών.

Τότε, και μόνον τότε, μπορεί να 'βλεπε κανείς αυτό το νέο φρούτο των θεολογούντων προοδευτικών διανοουμένων σαν κάτι το γουστόζικο ή το αδιάφορο και εν πάση περιπτώσει κάτι το προσωπικό, το δικό τους. Δικιά τους είναι η ώρα ας την κάνουν ό,τι θέλουν, θα

'λεγε κανείς. Και φυσικά πάλι πρέπει να το πούμε: δικαίωμά τους είναι. Και δικαίωμά τους είναι να δημοσιοποιούν και να διαφημίζουν και να διατυμπανίζουν τις αναζητήσεις τους, και να τις επενδύουν και μ' ένα ακαταλαβίστικο γραπτό λόγο, ίσως για περισσότερη πειστικότητα, μια και υπάρχει μια τέτοια παράδοση και σ' ορισμένα μαρξιστικά κείμενα και σ' αρκετά θεολογικά. Αλλά και δικαίωμά μας είναι να πούμε ότι θεωρούμε αυτές τις δημόσιες αναζητήσεις και συζητήσεις τους αντιδραστικές (όχι τους ίδιους. Δεν λέω αυτό. Όπως δεν θα 'λεγα κάποιον που κάνει μια βλακεία βλάκα. Για ένα τέτοιο χαρακτηρισμό χρειάζεται η συστηματική διάπραξη βλακωδών πράξεων). Και για να είμαι απόλυτα σαφής, θεωρώ ότι η εκπλήρωση όλων αυτών των παραπάνω υποθέσεων είναι προς την πλευρά της προόδου. Ενώ οι προβληματισμοί τους και οι θέσεις τους όχι μόνο δεν βοηθούν αλλά αντίθετα σε μεγάλο βαθμό αντιστρατεύονται το μέτωπο της προόδου. Ότι πρέπει να διευρύνουμε τον πολιτικό λόγο πέρα κι έξω από τα στενά και στεγνά περιθώρια του κομματικού λόγου είναι χωρίς αμφιβολία. Δεν νομίζω όμως ότι ο μεσαίωνας έχει νοστιμιά όσο κι αν είναι διανθισμένος με σύγχρονα παραμαρξιστικά στολίδια.

Και κάτι τελευταίο. Είδε κι έπαθε η μαρξιστική θεωρία ν' αρχίσει ν' απαλλάσσεται από την εσχατολογία της. Θέλουν να την επαναφέρουν μέσω θεολογίας οι θεομαρξιστές μας;

Σπύρος Καβουνίδης

«Η φίλη μου η Έλλη»

Συνωστισμός στην πάνφωτη αίθουσα. Προχωράμε. Παιρνουμε το πρόγραμμα απ' την ταξιθέτρια που μας οδηγεί στη θέση μας. Τα φώτα σβύνουν κι η παράσταση αρχίζει. Κάπου στη μέση της πρώτης πράξης ο μικρός μου αδελφός, μου σφίγγει το χέρι. Μνήμη - κόμπος στο λαιμό.

Έτσι έγινε φίλη μου η Έλλη Λαμπέτη. Δεν την είδα ποτέ από κοντά, δεν τη γνώρισα. Και τώρα ηχεί παράταιρο να λέω «η φίλη μου η Έλλη Λαμπέτη» και ίσως γελοίο, έτσι όπως το ίδιο γλωσσικό κλισέ ξανά και ξανά διάβασα αυτές τις μέρες στον Τύπο. Αλλά συμβαίνει κάθε φορά πάντα το ίδιο παραμύθι: κάθε φορά που ένας επώνυμος αποχωρεί. Όχι, δεν συμβαίνει για τους άλλους αυτό. Και τώρα δεν μιλώ για τους δικούς μου, τους οικογενειακούς φίλους, τους συντρόφους: μα για τα δημόσια πρόσωπα, θέλω να πω. Κάπου ντρέπομαι να λέω «η φίλη μου η Έλλη», ύστερα από τα τόσα συγκινητικά που διάβασα.

Και ξαφνικά θυμήθηκα όσα δημόσια πρόσωπα έτυχε να γνωρίσω. Και ύστερα πάλι όσους σπουδαιούς ηθοποιούς είχα δει στο θέατρο: τον Βεάκη, την Κοτοπούλη, τον Παππά, τον Αργυρόπουλο, τον Λογοθέτη —αλλά δεν είναι το ίδιο τώρα κι ούτε ο λόγος γι' αυτούς. Ίσως οι πιο δυστυχισμένοι άνθρωποι σ' αυτό τον πλανήτη να 'ναι οι θεατρίνοι. Εμείς απ' την πλατεία να τους κατασπαράζουμε κάθε νύχτα και το πρωί, να γίνονται η δημοσιογραφική μας λεία, μια και είναι το τέλειο πρότυπο-θέμα για δημοσιότητα. Το καμαρίνι: κλουβί με χιλιάδες μικρές χαραμάδες, κάμαρα με την ελκυστική κλειδαρότρυπα. Πώς ξαφνικά, μια τέτοια ώρα, ξεχάστηκαν διακριτικά όλα εκείνα τα δημοσιογραφικά καμώματα και τώρα ξαφνικά μετατράπηκαν σε οχτασέλιδους και σε πρωτοσέλιδους κοπετούς;

Παραβιάστηκαν άσυλα και έγιναν λεπτομερείς καταγραφές. Φωτογραφίες, πληροφορίες, μυθοπλασίες κάθε λογής.

Πάντοτε ένα δημόσιο πρόσωπο, και ιδίως ένας ηθοποιός, προσφέρεται για ένα ελκυστικό, «διαβαστερό», όπως λέμε εμείς στη δουλειά μας, ρεπορτάζ. Και τέτοιαν ώρα, είναι μοναδική —και τελευταία είναι η αλήθεια— η ευκαιρία για έναν καλό στη δουλειά μας να σκαρώσει ένα δυνατό ρεπορτάζ. Όπως αυτό που λόγου χάρη έγραψα προχτές στην εφημερίδα μου με τον συγκινητικό τίτλο: «Το τελευταίο χειροκρότημα». Ανάφερα κάτι για την κορυφαία σκηνή μιας παράστασης: την αυτοκτονία του Ρωμαίου και το μονόλογο του Άμλετ —γράφτηκαν αυτά: το έγραψα ήδη εγώ.

Θα πρέπει να διαβάστηκε με ενδιαφέρον: το διαπίστωσα και από τις κρίσεις των συναδέλφων αλλά και από το επώνυμο κοινό την ημέρα της κηδείας. Ήταν άλλωστε όλοι εκεί ανάμεσα στα άλλα συζητήθηκε πολύ το κείμενό μου. Νομίζω πως έπιασα κι όλας κάποιες ματιές ζηλόφθονες να διασταυρώνονται με τις δικές μου.

Ήταν όλοι εκεί. Νομίζω πως είναι σημαντικό να δείξουμε πως όλοι τιμούμε μια προσωπικότητα. «Τιμούμε την προσωπικότητα και το θάνατό της» όπως εύστοχα δήλωσε στην τηλεόραση, συγκινημένη, η Μελίνα.

Ο θάνατος ενός τόσο σημαντικού ανθρώπου, το νιώσατε όλοι πιστεύω, μας βοηθά να ξαναδούμε όχι μόνον, τις λεπτομέρειες της ζωής ενός πολυσυζητημένου προσώπου, αλλά και την ανθρωπινή μοίρα, το πεπρωμένο γενικά, την αξία της δημιουργικής προσφοράς και την αντιπαράθεσή της με τη φθορά και το χρόνο. Όλα τα καλογραμμένα ρεπορτάζ είχαν κάπου τέτοιες πινελιές που χρωμάτιζαν ιδιαίτερα όλες τις λεπτομέρειες για παρευρισκόμενους, στεφάνια, λόγους κτλ. που αποτελούν ουσιαστικά στοιχεία για κείνο που εμείς σεμνά ονομάζουμε ενημέρωση. Όλοι οι συνάδελφοι, νομίζω, ανταποκριθήκαμε σωστά στο αίτημα αυτό αλλά και δώσαμε μια προοπτική στα κείμενά μας. Μιλήσαμε για την ανθρωπινή μοίρα και αυτό το μοτίβο μπαίνει στην καθημερινή ζωή του αναγνώστη, τον δένει με το φύλλο μας και δείχνει πόσο και μεις είμαστε υπεύθυνοι άνθρωποι. Και ότι στο κάτω-κάτω έχουμε αισθήματα που βρίσκουμε τους τρόπους να τα εκφράζουμε.

★ ★ ★

Το κομμάτι αυτό —που άλλωστε δε μου ζητήθηκε από κανέναν— σκέφτομαι τώρα πως ενώ πήγαινε καλά, κάπου στο τέλος μου ξέφυγε. Εκείνη η σκοτεινή πλατεία, ένα θέατρο και μια παράσταση στη δεκαετία του '60 —αλήθεια ποια παράστασή της;— ο μικρός μου αδελφός να μου σφίγγει το χέρι κάπου στη μέση της πρώτης πράξης, τότε εκείνος αμύητος, εγώ μνημένος— Τώρα εκείνος μνημένος, εγώ φευγάτος.

Να, αυτά είναι τελικά όλα όσα θυμάμαι και συγκρατώ από «τη φίλη μου την Έλλη».

Χρήστος Νησιώτης

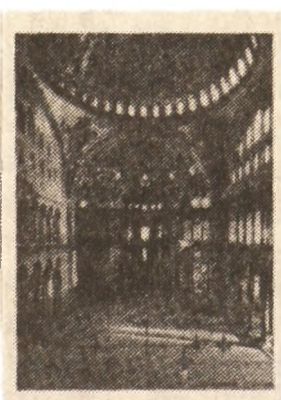
Πήραν φωτιά τα σπέρτα μας!

Από την αναγνώστριά μας **Μαριάννα Κορομηλά** πήραμε ένα πακετάκι φουσκωτό και... άκρως επικίνδυνο. Σπιρτόκουτα μεν, αλλά πόσο... εύφλεκτα! Δημοσιεύουμε το συνοδευτικό της κείμενο, μια και νομίζουμε πως ταιριάζει στη στήλη, όσο και στην περιρέουσα πυρπολημένη διάθεση των καιρών. Πάντα, βέβαια, ταιριάζει στις επαιτείους!

«Με την ευκαιρία του εορτασμού», ή, μάλλον «στα πλαίσια του εθνικο-ουτοπιστικο-κατακτητικού πολέμου και της παραπέρα πληρωμής των συνεπειών μιας άφρονης πολιτικής που εξυπηρετούσε τα συμφ...». Με δυο λόγια τέλος πάντων, τώρα το Σεπτέμβριο που κλείνουν 61 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, ελπίζω το «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟ» σε ένδειξη ύστατου σεβασμού (ή σε ύστατη ένδειξη σεβασμού) να μην ρίξει στην αγορά τα υπόλοιπα σπιρτόκουτα —όσα κι αν περίσεψαν— από την εμπνευσμένη εκείνη σειρά «60 χρόνια χωρίς Μικρασία» στα πλαίσια του γιορτασμού κτλ. κτλ.

Νομίζω το αποκρουστικότερο όλων είναι αυτό το οποίο μέσα σ' ένα χώρο 3Χ4, (εκατοστά φυσικά) προβάλει κάτι καφεδι, γκριζωπό, αχνιστό κίτρινο και λίγο μαύρο, μια μαγική εικόνα ή μια σπουδαία μουντζούρα που αν προσέξεις παραπάνω θα αρχίσεις να εντοπίζεις ότι δείχνει, ίσως, μια φωτιά (καπνοί πελώριοι, σπίτια - σκιάχτρα, αποκαΐδια; —νομίζω— στη θάλασσα δεξιά).

Ωστε τα ελληνικά σπέρτα διαφημίζουν μια πυρκαγιά;

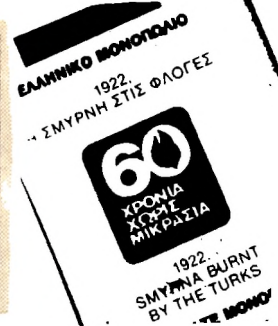

Γυρνάς πίσω να δεις τι ακριβώς συμβαίνει (να μην πω κακίες αλλά περίμενα κάτι στο στυλ «ΑΝ ανάψει το σπέρτο ΜΗΝ κάψετε το δάσος κινδυνεύουν ΚΑΙ οι πόλεις») και τι βλέπεις; Ότι αυτή η μυστηριώδης μουντζούρα έχει σαν θέμα «Η ΣΜΥΡΝΗ ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ» (και με ένα 1922 από πάνω το οποίο ξεχωρίζει από τον υπόλοιπο τίτλο με ένα κόμμα). Από κάτω, πάλι 1922 και κόμμα δίπλα και μια γραμμή πιο κάτω «SMYRNA BURNT BY THE TURKS» και παρακάτω «GREEK STATE MONOPOLY».

Ανάμεσα στον ελληνικό και στον ξένο τίτλο —που αλληλοσυμπληρώνονται, αφήνοντας όμως πολλά κενά για τον αβίδο τουρίστα, υπάρχει ένας μαύρος χώρος με ένα μεγάλο άσπρο «60» και μια κόκκινη φλογίτσα στο κενό του μηδενικού και, πάντα μέσα στο μαύρο πλαίσιο, οι εξής ακατάλυπτες λέξεις: «ΧΡΟΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑ». Όλο μαζί διαβάζεται «60 χρόνια χωρίς Μικρασία» («ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟ» γράφει πάνω - πάνω το κουτί).

Όποιος κρατικός υπεύθυνος μπορεί να μας εξηγήσει τι σημαίνουν όλα αυτά —και κυρίως αυτό που γράφεται στο μαύρο πλαίσιο— θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στις εξηγήσεις του γιατί το θέμα είναι πάρα πολύ σοβαρό. Η μάπα έγινε, ας μην επαναληφθεί στην προσπάθεια δικαιολόγησής της.

Και μερικά ερωτήματα ακόμα:

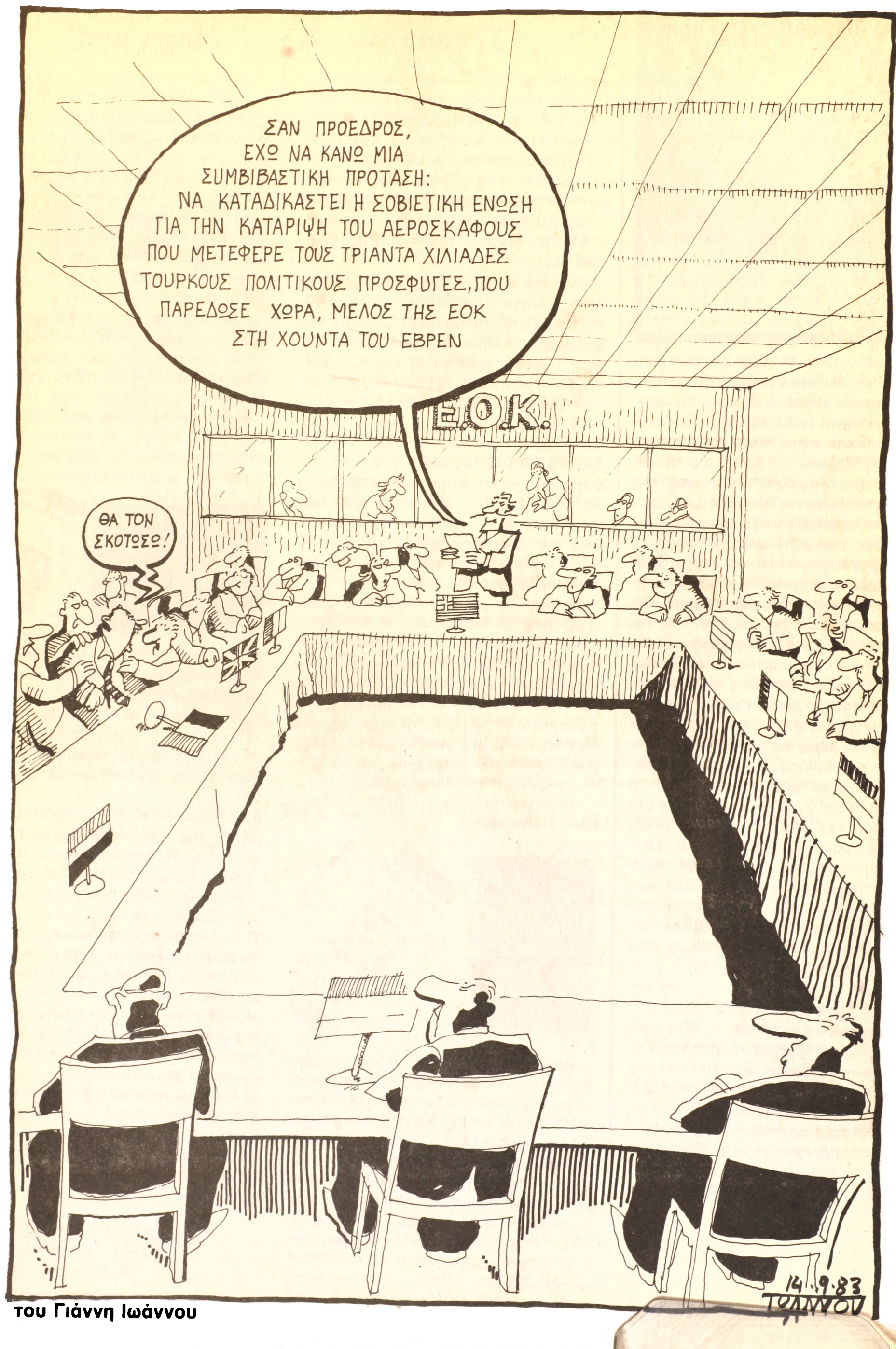
α) Οι κρατικοί φορείς —με τη γνωστή ευαισθησία που τους διακρίνει σε θέματα εξωτερικής πολιτικής— δεν συμβουλευόταν ποτέ το Υπουργείο Εξωτερικών ώστε να εναρμονίζονται κάποτε με την όποια επίσημη γραμμή, ή μήπως το Μονοπώλιο έχει δική του άποψη στο θέμα;

β) Αλήθεια γιατί τα σπιρτόκουτα δεν τιμήσαν την Ανατολική Θράκη (Ανδριανούπολη, Ρεδαιστό, Ηράκλεια...), τον Πόντο (Τραπεζούντα, Σαμσουντα...) και την Καππαδοκία (Καισάρεια...) στα εξηντάχρονα του 1922;

γ) Καλλιτεχνικός υπεύθυνος υπάρχει για τα σπέρτα, κι αν ναι, ποια είναι η γνώμη του για τις δυο όψεις αυτού του συγκεκριμένου κουτιού; Οι δύο κατάμαυρες ταινίες πάνω και κάτω τι αντιπροσωπεύουν ακριβώς; και ποιός σκέφτηκε να προβάλλει μια πυρκαγιά πάνω στον άμεσο φορέα της, το σπέρτο;

δ) Κάποιος διορθωτής-φιλόλογος δεν υπάρχει (κρα κάνουν οι αδιόριστοι) για να βγάλει αυτό το τσαχπίνικο κόμμα μετά το 1922 —ελληνικά και αγγλικά— που μας βγάζει το μάτι;

Με «αγωνιστικούς» χαιρετισμούς
Αγνή η Μαυροθαλασσίτισα
Και για την αντιγραφή:
Μαριάννα Κορομηλά

του Γιάννη Ιωάννου

ΤΑ ΚΑΜΑΚΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΙΦΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Ένα από τα κλασικά «παράπονα» του ΠΑΣΟΚ είναι η «έλλειψη κατανόησης» την οποία δείχνει ένα κομμάτι της διανοήσεως για το κυβερνητικό πείραμά του. Κατά το ΠΑΣΟΚ πάντα, η διανοήση ήταν πιο «ανεκτική» σε φαινόμενα που παρουσίαζε η διακυβέρνηση της χώρας από τη «Ν.Δ.» παρά σε ανάλογες καταστάσεις που παρατηρούνται επί δικής του εξουσίας.

Θεωρεί μάλιστα το ΠΑΣΟΚ τους διανοούμενους όντα που ασχολούνται κυρίως με το «δευτερεύον», με την εικόνα και όχι την ουσία των πραγμάτων. Πράγματι λοιπόν, πολλές φορές οι διανοούμενοι ασχολούνται με την εικόνα των πραγμάτων γιατί και η εικόνα δεν είναι παρά το ίδιο το πράγμα σε ένα άλλο επίπεδο μετεγγραφής του.

Για παράδειγμα, η υπόθεση της διακοπής της εκπομπής «Καμάκια» είναι ένα πολιτικό γεγονός πρώτης τάξεως, εξίσου σημαντικό με τις βάσεις, ας πούμε. Γιατί στη διακοπή της εκπομπής αποκαλύπτεται ωμά η φύση και η λογική της ίδιας εξουσίας που διαπραγματεύεται σε ένα κλειστό δωμάτιο τις βάσεις ή κατασκευάζει σε ένα γραφείο το άρθρο 4.

Και δεν πρόκειται φυσικά για «γκρίνιες» διανοούμενων, αλλά για σύγκρουση αντιλήψεων που διαπερνούν πλατιά στρώματα του ελληνικού λαού. Και μάλιστα, αν το ΠΑΣΟΚ έχει δίκαιο στα περί μεγαλύτερης ανοχής στη «Νέα Δημοκρατία», αδικεί τον εαυτό του και τις σοσιαλιστικές του εξαγγελίες, αν θέλει σαν μέτρο σύγκρισης για την πολιτική του να είναι η τακτική της «Ν.Δ.».

Η ιστορία της εκπομπής των «Καμακιών» είναι γνωστή πια για να την επαναλάβουμε εδώ. Υπενθυμίζουμε για λόγους «τεχνικούς» ότι με κάποια «άνωθεν» εντολή κόπηκε δυόμισι λεπτά πριν το τέλος της χωρίς μέχρι σήμερα να υπάρξει η πιο ασθενής, έστω και προσχηματική εξήγηση για το γεγονός.

Ας πιάσουμε λοιπόν το νήμα της «γκρίνιας» δηλαδή της πολιτικής ευθύνης και κριτικής στάσης που δικαιούται κάθε πολίτης.

- Η ΕΡΤ διοικείται από ένα Γενικό Διευθυντή και διαθέτει μια ιεραρχία μέχρι τον Διευθυντή προγράμματος. Θεωρητικά, νομικά, δεοντολογικά και πρακτικά αυτοί οι άνθρωποι πρέπει να έχουν την ευθύνη του προγράμματος. Ευθύνη του προγράμματος σημαίνει υποταγή τους σε κάποιες αρχές και κριτήρια, έτσι ώστε να μπορούν να κριθούν με τη σειρά τους από τους «καταναλωτές» οι επιλογές τους.

- Η ΕΡΤ στην πραγματικότητα δεν διοικείται από τους ανθρώπους που υποτίθεται ότι τη διοικούν. Διότι η ιστορία των «Καμακιών» αλλά και άλλες παρόμοιες που προηγήθηκαν, απέδειξαν πως άλλες εξουσίες, αθέσμιτες, δηλαδή παράνομες, είναι αυτές που κατευθύνουν αόρατα τις επιλογές των καναλιών.

- Αυτό πρακτικά σημαίνει πως τα μέσα επικοινωνίας δεν επικοινωνούν με το κοινό τους. Διότι όπως τα ίδια τελούν υπό κηδεμονία, έτσι ακριβώς κηδεμονεύονται και οι ακροατές.

- Η διακοπή την «Καμακιών» δηλαδή είναι ένα δείγμα μιας βαθιάς αντιδημοκρατικότητας που διαπνέει την πρακτική του κυβερνώντος κόμματος.

- Είναι ακόμα χειρότερο μάλιστα, αν αυτή η «γόρδια» πράξη, αν το ξίφος δηλαδή της εξουσίας, επέπεσε κατά της ελευθερίας της έκφρασης εν ονόματι κάποιων ηθικών αρχών. Διότι τότε υπάρχουν δύο ενδεχόμενα:

- α. ή η εκπομπή έδειχνε μεν την αλήθεια για ένα κοινωνικό σύμ-

Μάχη Ελλήνων και Αμαζόνων (λεπτομέρεια από κρατήρα, περί το 460 π.χ.)

πτωμα, αλλά «κρίθηκε» ότι ο λαός δεν είναι σε θέση να τοποθετηθεί απέναντί του —άρα εμείς οι προστάτες του, κρύβουμε την αλήθεια από τους ανώριμους πολίτες, ή,

- β. το φαινόμενο αυτό δεν υπάρχει, οπότε θεωρούμε πάλι εμείς οι «προστάτες» του λαού, ότι ο ανώριμος κοσμάκης δεν μπορεί να διαγνώσει τι ακριβώς συμβαίνει και τον προφυλάσσουμε στερώντας τον από την ελευθερία της κρίσης του.

- Ή τέλος, πράγμα που είναι και η αλήθεια, και το φαινόμενο υπάρχει, και ο κόσμος μπορεί να τοποθετηθεί, αλλά η εκπομπή ενόχλησε «εμάς» (ποιοι να 'ταν άραγε τελικά;) έτσι ώστε να επιβάλλουμε το προσωπικό μας γούστο ως υποχρεωτικό όλων των Ελλήνων...

Φαίνεται λοιπόν ότι πράγματι ζητάνε πολλά οι πολίτες εκείνοι, οι οποίοι επιδιώκουν αυτή η χώρα να μην κυβερνάται επί τέλους από τα «γούστα» κάποιων ανθρώπων, αλλά από την ελεύθερη βούληση του ελληνικού λαού...

Γερ. Ντεβιλιάδης

Κοινό... καμάκι

Τα καμάκια και τα χταπόδια —οχτάπους ο σύλλογός τους— μια ιστορία πασίγνωστη. Δεν υπάρχει νεοέλληνα —και κυρίως νεοελληνίδα— που να μην έχει αντιληφθεί (!) στις τουριστικές παραλίες και στις κεντρικές πλατείες, αυτό που σήμερα ξεσήκωσε το σάλο της «κοινής γνώμης».

— Κοινή γνώμη, ως γνωστόν, άμορφο μαλάκιον το οποίον ξέρει να αντιδρά με καταγιισμό ανωνύμων τηλεφωνημάτων, καμιά φορά παίρνει θάρρος απ' τον εκνευρισμό του και λέει τ' όνομά του και πρόσφατα δρα συγκροτημένα υπό την μορφήν οργανώσεων, σωματείων κτλ. —

Αφορμή η εκπομπή της ΕΡΤ-1 «Εδώ και σήμερα», με θέμα τα καμάκια, τη σημερινή έκφραση του παμπάλαιου φαινομένου της ανδρικής πορνείας, όσο και του ακόμη παλαιότερου, της κακοποίησης του έρωτα και της επιθυμίας.

Η πορνεία είναι αναγκαστική. Η πορνεία είναι καθημερινή. Η διαφορά βρίσκεται στη θεσμοθετημένη ή μη έκφρασή της.

Οι αντιδράσεις στηρίζονται στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης και την υποκριτική ανελαστικότητα του δέκτη - κοινή αγνωμία.

Η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, βέβαια, έχει τα

ορία της και όταν αυτά υπερβαίνονται, δίχως πολλές εξηγήσεις, κόβουμε την εκπομπή στον αέρα, επικαλούμενοι διάφορα... ή σωπαίνοντας εύγλωττα ή τελοσπάντων, προσαρμοζόμαστε ακαριαία στην «κοινή απαίτηση».

Τα καμάκια, πάντως, δεν πτοούνται ούτε με ολόκληρες ούτε με κομμένες εκπομπές, και υπάρχουν —είτε τα βλέπουμε στην τηλεόραση είτε όχι— στις παραλίες και αλλού, παρά τις υποκριτικές διαμαρτυρίες του «κοινού» και των «παραγόντων».

Υπάρχουν, όπως υπάρχει η πορνεία, όπως υπάρχει η υποβάθμιση της γυναικείας προσωπικότητας μέσα από νομιμότητες διαδικασίες, για τις οποίες σπάνια δείχνουμε ανάλογη ευθυξία.

ΚΑΙ Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΕΝΟΣ ΣΩΜΑΤΟΣ

Καταργήσαμε την προίκα, αλλά δε μιλήσαμε ποτέ για την αντίστροφη προίκα που καταβάλουν οι άντρες στην αγορά νέας και ωραίας συζύγου ή ερωμένης. Μιλάμε για πορνεία, αποδεχόμενοι την πάγια γυναικεία μορφή της, και ξεχνάμε την πορνεία της παιδεραστίας, των τραβεστί και άλλων τινών κατηγοριών.

Δεκτικότατοι στην παραδοχή της ύπαρξης της πορνείας, αντιδρούμε στη δημοσιοποίησή της ως πρόβλημα ή ακόμη και ως πληροφόρηση. Μιλάμε για απελευθέρωση του έρωτα και συχνότερα υπονοούμε την απελευθέρωση της μίζεριας, που είναι η όποιας μορφής αγοραπωλησία στον έρωτα —νόμιμη ή παράνομη, θεμιτή ή αθέμιτη.

Όλοι πολύ καλά το γνωρίζουμε κι ίσως ακόμη καλύτερα το γνωρίζουν όλοι αυτοί οι τάχα ευαίσθητοι πουριτανοί, εκφραστές της «κοινής γνώμης», μιας ηθικής που δεν υφίσταται.

Η γνώση για τα πραγματικά κοινωνικά προβλήματα που μας ζώνουν θίγει όσους κρυπτο-ανήθικοι τρομοκρατούνται με την αποκάλυψη και δημοσιοποίηση του πραγματικού. Κι όταν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κόβουν στον αέρα μια εκπομπή, όποιου περιεχομένου, που είχε ήδη εγκριθεί, δεν δηλώνουν παρά την τέλεια ευθυνοφοβία που διατρέχει όλο τον κρατικό μηχανισμό.

Ένοχοι εκ των προτέρων για τις αποφάσεις τους και γεμάτοι ταραχή για τη θέση τους, δημόσιοι υπάλληλοι της ανανεωμένης στασιμότητας, και σ' ανώτερα!

Άντεια Φραντζή

Γυμνισμός - Καμακισμός ή το πάθος υπό το φως της επιστήμης

Ο Μαρκούζε, παρατηρούσε ότι είναι περίεργο —και σημαδιακό για τη γενική νοοτροπία των κοινωνιών μας— να θεωρείται ανήθικη η θέα ενός γυμνού σώματος ενώ δεν θεωρείται ανήθικη η θέα των παρασήμων, στοιβαγμένων «πλάκα» στο στήθος, ενός στρατηγού, που τα πήρε εξοντώνοντας ανθρώπινες ζωές.

Τέτοιες κριτικές παρατηρήσεις πάνω στην κοινωνική συνείδηση έλειψαν από την «Καμακολογία» του Τύπου και την εκπομπή της ΕΡΤ-1, «Εδώ και σήμερα» της 7ης Σεπτεμβρίου με θέμα τα «Καμάκια». Η παράλειψη δε βαραίνει την ΕΡΤ-1, που προσπάθησε, όσο το μπορούσε, να διαπλεύσει τις Συμπληγάδες. Ούτε τους συγκεκριμένους συζητητές που έκαναν ό,τι μπορούσαν. Η παράλειψη έδειξε τα πελώρια κενά της κοινωνικής μας συνείδησης.

Πίσω λοιπόν από την σύγκρουση επιφάνειας των γνώμων τόσο στον Τύπο όσο και στην τηλεόραση έγινε αισθητή η απουσία γνώσεων, που ίσως δεν έλειπαν από τους ομιλητές, απλώς δεν αναφέρονταν. Για να μην αμφισβητηθούν οι νοητικοί φράχτες του κόσμου. Όπως θα περιφράξουμε τους γυμνιστές έτσι θα περιφράξουμε σε διάφορα γκέτο και τις «τολμηρές» γνώσεις.

Ξέρουμε π.χ. ότι το «προπατορικό αμάρτημα» βασίζεται σ' ένα άνοστο εβραϊκό παραμύθι, που δεν έχει καμιά σχέση όχι μόνο με την Ελλάδα του 1983, αλλά ούτε καν και με την απελευθερωτική (ψυχολογικά τουλάχιστον) διδασκαλία του Ναζωραίου. Δεν θα το πούμε όμως δημόσια, μιας και οι εκπρόσωποι της κατεστημένης θρησκείας αγρυπνούν.

Η διανοητική τρομοκρατία, λύκος ντυμένος στην αρνίσια προβειά του «ελληνορθόδοξου ήθους», δεν προσέχει τους βιασμούς των κοριτσιών της επαρχίας από τους πατεράδες τους, ούτε την εκπόρνευση αγοριών στα Δουνέικα κι αλλού, ούτε το λυώσιμο κεφαλιών εφήβων με πέτρες, επειδή δεν ενέδωσαν σε σεξουαλικές προτάσεις ανωμάλων. Δεν πολυσκοτίζεται για όλον αυτόν τον κοινωνικό ζόφο που εκφράζει τη σεξουαλική μιζέρια και δυστυχία.

Το να βλέπεις τα «καμάκια» σαν να ξεφύτρωσαν, ξαφνικά, από το τίποτα, είναι χειρότερο από αφέλεια. Είναι υπόκριση. Όπως είναι υπόκριση —την οποία τόσο ανεπανάληπτα κατηρίασε ο Ιησούς στους τριτοκοίτους Φαρισαίους— και το να υποκρίνεσαι π.χ. ότι το σεξουαλικό αδιέξοδο δεν αποτελεί ψυχολογικό πρόβλημα για εκατοντάδες χιλιάδες εφήβους. Και να κάνεις ένα ύπουλο ψυχολογικό λαθρεμπόριο, παίζοντας ανοικεία με τους πιο ανομόλογητους φόβους των παιδιών και εφήβων με δυσοίωνες φράσεις του τύπου «Αν κάποιος καταστρέψει το σώμα του, το ναό του θεού, θα τον καταστρέψει ο θεός» (Α' προς Κορινθίους επιστολή του Παύλου, γ' 17), υπονοώντας, φυσικά, τον αυνανισμό. Πράξη αναπόφευκτη μέσα στις εξωφρενικές αντινομίες μιας κοινωνίας που δεν ξέρει τι της γίνεται στα ουσιώδη θέματα ενώ ξέρει, με λεπτομέρειες, όλα τα επουσιώδη. Βιβλία τεράστιας κυκλοφορίας σε όλες τις «χριστιανικές» χώρες τύπου «Πίστα Ψηλά» ή, (με άλλο τίτλο,

το ίδιο βιβλίο) «Αγνά Νειάτα» αποκαλούν το «μονήρες πάθος» επτακέφαλο δράκο. Σ' ένα βασικό κείμενο της Ορθοδοξίας, στο Σύμβολο Πίστεως του Πέτρου Μογίλα (1643), η «σάρκα» ταυτίζεται ρητά με τον «διάβολο»! Είναι ν' απορεί κανείς που οι άνθρωποι διχάζονται, διαλύονται; Όταν μέσα σε κάθε άνθρωπο συγκρούεται το «θείκό» και το «διαβολικό», είναι ν' απορούμε που ίδιοι ρημάζουν;

Η προστασία από τον Ιησού της μοιχαλίδας (ή της Μαγδαληνής που ήταν πόρνη, κτλ.) έδειξε ξεκάθαρα την περιφρόνησή του προς την υποκριτική ηθικολογία των κάθε είδους Ταρτούφων, των ηθικών σαδομαζοχιστών. Αυτών που κρίνουν και κατακρίνουν με την ίδια αυτάρεσκη έπαρση που άλλοι τους έκριναν και κατέκριναν όταν ήσαν μικρότεροι. Δεν είδαμε, επίσης, πουθενά να προασπίζεται η ελευθερία του ατόμου, που αλλού τόσο πολύ μας απασχολεί. Το μειωτικό ταμπελάρισμα όλων όσων βρίσκουν έτσι μια διέξοδο στην σεξουαλική τους πείνα (που η παραδοσιακή ελληνική κοινωνία τους επιβάλλει) σαν «καμάκια», είναι χαρακτηριστικά έκδηλα είναι ρατσιστικό, όπως είναι ρατσιστική και η χρήση όρων όπως «αδερφή» για έναν ομοφυλόφιλο, «γριά» για μια ηλικιωμένη γυναίκα «χωριάτη» για ένα χωρικό, «στουρνάρι» για έναν αναλφάβητο «τρελό» για έναν άνθρωπο με έντονα προβλήματα. Η υπεροπτική ειρωνεία που εκφράζεται στον όρο «καμάκια» παραγνωρίζει το πελώριο εύρος της έννοιάς του και συγγέει επικίνδυνα — ο λοκληρωτικά θα' λεγα — τον εκδιδόμενο άντρα με το αγόρι των 16 χρόνων, που όσο κι αν το παίζει κυνικός, είναι ξεκάθαρο ότι καλύπτει έτσι συναισθηματικές του ανάγκες.

Η εκζητημένη κομπορρημοσύνη κάποιων αρσενικών — που δεν περιορίζεται καθόλου στα «καμάκια» των θερέτρων αλλά περιλαμβάνει, ουσιαστικά, και κάθε επίδειξη ισχύος των παν-

τοδύναμων μανδαρινών όλων των «μηχανισμών» της κοινωνικής ζωής — δεν πρέπει να μας κάνει να μη συνειδητοποιήσουμε ότι ακόμα πιο επικίνδυνη είναι η κομπορρημοσύνη περί «παραδοσιακών αξιών» σ' ένα κόσμο φθόνου, δυσφορίας και πνιγμότητας. Όποιος δεν έχει νιώσει την ασφυξία της ελληνικής επαρχίας, με το φθονερό θάψιμο και την αντίθεση όλων με όλους δεν μπορεί να ανεχθεί τον νέο που 'λεγε ότι ψάχνει να βρει μια Καναδέζα για να πάει στον Καναδά.

Όποιος κοιτάει συγκαταβατικά κι αφ' υψηλού αυτές τις επιλογές, θα 'πρεπε ν' αναλογιστεί ότι δεν θα βρισκόταν ο ίδιος στη ζωή αν κάποιος Μήτρος δεν είχε κλέψει — βλέπετε το «καμάκωμα» ήταν ακόμα πιο άγριο και τελεσίδικο στην παραδοσιακή ελληνορθόδοξη Ελλάδα — κάποια Βασίλω.

Το παιχνίδι που παίζει η ζωή έχοντάς μας σα πόνια της είναι πολύ σοβαρό για να το αφήσουμε στα χέρια ηθικολόγων και ασκητών. Και μας εμπνέει τόσο δέος που να μην μπορούμε να γελάσουμε συγκαταβατικά όχι μόνο με την εικοσάχρονη Ίνγκριντ αλλά ούτε και με την σαραπεντάρα κ. Στόουν που θέλει να ζήσει μια Ρωμαϊκή άνοιξη στη Μεσόγειο. Είμαστε αρκετά αντιφασίστες για να μην μπορούμε ούτε στιγμή να χαμογελάσουμε μ' αυτές τις εκδηλώσεις της ζωής, η οποία ξεχειλίζει στην Ελλάδα των καλοκαιριών. Ναι, το ομολογούμε: για μας δεν είναι δυσάρεστο θέαμα η εγκατάλειψη των ελληνορθόδοξων ηθών, η παράλληλη με την εγκατάλειψη των γερμανολουθηρανικών, των ελβετοκαλβινικών, των σουηδοσβεντεμποργκιανών, των αιγυπτομαμαθανικών, των Ινδοζαϊνιστικών, των περσοζωρααστρικών και των ισραηλογεχωβαδικών. Όχι, δεν είναι δυσάρεστο. Είναι πολύ, ευχάριστο. Σχεδόν ηδονιστικό.

Δονύσης Λιάρος

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

στις Βρυξέλλες

διοργανώνει διαγωνισμό με βάση τυπικά προσόντα και εξετάσεις για την πρόσληψη ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΩΝ

που έχουν ολοκληρώσει σπουδές πανεπιστημιακού επιπέδου και έχουν αποκτήσει δίπλωμα ή πιστοποιητικό που να βεβαιώνει την πλήρη πανεπιστημιακή τους μόρφωση ή έχουν επαγγελματική πείρα μεταφραστή ισοτίμου επιπέδου.

Οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν τέλεια γνώση της ελληνικής γλώσσας, πολύ καλή γνώση της γαλλικής γλώσσας και επαρκή γνώση μίας των εξής γλωσσών: αγγλικής, γερμανικής, δανικής, ιταλικής ή ολλανδικής.

Φύση της εργασίας: Μετάφραση στην ελληνική γλώσσα κειμένων που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες των Κοινοτήτων από τη γαλλική και από μία ή περισσότερες από τις προαναφερόμενες γλώσσες.

Όριο ηλικίας: 40 ετών (ημερομηνία γεννήσεως μετά τις 31.12.1942).

Αποδοχές: Κατώτατος καθαρός μηνιαίος μισθός (περιλαμβανομένου του επιδόματος εκπατρισμού): 149.267 δρχ. Στο ποσό αυτό προστίθενται, κατά περίπτωση, τα οικογενειακά επιδόματα.

Οι δηλώσεις υποψηφιότητας υποβάλλονται συμπληρώνοντας το επίσημο έντυπο υποψηφιότητας, το οποίο οι υποψήφιοι μπορούν να προμηθευτούν γράφοντας:

ή στο SECRETARIAT GENERAL DU CONSEIL, DES COMMUNAUTES EUROPEENNES, RUE DE LA LOI 170, 1048 BRUXELLES (BELGIQUE).
ή στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
Βασ. Σοφίας 2, ΤΚ 1602, Αθήνα 134 (Ελλάδα).

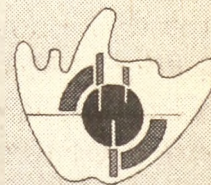
Προθεσμία υποβολής των υποψηφιοτήτων: 18.10.1983.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Αλέξης Μητρόπουλος

Εργασιακές σχέσεις
και
Κοινωνικός Μετασχηματισμός

Έκδοση

Επιθεώρησης Εργατικού Δικαίου

ΑΘΗΝΑ 1983

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Εξάντας

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

Ο τουρισμός πηγή ευτυχίας

Είναι πλέον σαφές ότι όσα δεν κατόρθωσαν ν' αλλάξουν κόμματα, κυβερνήσεις, σωματεία και κάθε λογής φορείς εξουσίας ή παρέμβασης, σύντομα θα γίνουν πραγματικότητα στον τόπο μας χάρη στον τουρισμό! Προβλήματα που εδώ κι αλλού έχουν απασχολήσει χιλιάδες ανθρωπολόγους, κοινωνιολόγους, και άλλους θεωρητικούς κριτικούς, στην Ελλάδα βρίσκουν την άμεση λύση τους χάρη στην ανάπτυξη του τουρισμού. Η παρουσία των τουριστών κάθε χρόνο (και οι στατιστικές που ακολουθούν) έγιναν τελικά το πιο ακλόνητο επιχείρημα για τη ρύθμιση σειράς οικονομικών προβλημάτων και, ακόμα, πολλών κοινωνικών και πολιτιστικών.

Έτσι, ενώ για δεκαετίες γινόταν αγώνας για τη διατήρηση της παραδοσιακής πολιτιστικής φυσιογνωμίας του τόπου, χωρίς αποτέλεσμα βέβαια, μόλις έγινε κατανοητή η σχέση αυτού του θέματος με το τουριστικό συνάλλαγμα, αμέσως το κράτος άρχισε να ενδιαφέρεται για τους παραδοσιακούς συνοικισμούς, τη λαϊκή τέχνη, τη συντήρηση των Μουσείων. Μόλις διαπιστώθηκε ότι οι βρώμικες ακρογιαλιές αποθαρρύνουν τους τουρίστες, άρχισε μεγάλη καμπάνια κατά της μόλυνσης των ακτών. Μόλις γράφτηκαν τα πρώτα ξένα δημοσιεύματα για τις άθλιες συγκοινωνίες κι επικοινωνίες με τα νησιά, τ' αεροπλάνα, τα καράβια και τα τηλέφωνα άρχισαν να βελτιώνονται. Μόλις μάθαμε πόσους γυμνιστές τουρίστες χάνουμε ετησίως, το νομοσχέδιο για τα στρατόπεδά τους ετοιμάστηκε. Πολλοί μάλιστα ελπίζουν ότι στη συνέχεια και πολλά άλλα προβλήματα θα μπορούσε να λυθούν μ' αυτό το κριτήριο. Αρκεί οι άλλοι τομείς της οικονομίας μας να πηγαίνουν έτσι χάλια όπως τώρα, ώστε μόνο ο τουρισμός να είναι μια κάποια λύση, και αρκεί τα γούστα των τουριστών να παραμείνουν το ίδιο απαιτητικά όπως τώρα. Έτσι, αν φροντίσουμε να πείσουμε τους τουρίστες ότι το νέφος της Αθήνας είναι ανθρωποκτόνο, θα δούμε αμέσως τις βιομηχανίες να φεύγουν απ' την Αττική και τις δημόσιες συγκοινωνίες να βελτιώνονται. Ομοίως, αν κάνουμε καμπάνια ανάμεσά τους με το σύνθημα «η Ακρόπολη θα είναι πιο γραφική με τα Ελγίνεια στη θέση τους», γρήγορα θα έχουμε τ' αποτελέσματα που ποθεί η Μελίνα.

Ενδιαφέρον είναι επίσης, το ότι με το επιχείρημα αυτό οι αποφάσεις παίρνονται χωρίς μειοψηφίες. Για άλλα ζητήματα, έστω και για την τιμή των όπλων, οι

κάθε λογής αντιπολιτεύσεις κατεβαίνουν στους δρόμους ή κάνουν τις σχετικές επιφυλακτικές δηλώσεις. Για τα ζητήματα του τουρισμού, ωστόσο, έχουμε επιτύχει από καιρό την εθνική σύμπνοια και ομόνοια που τόσο πολλά χρόνια επιδιώκαμε! Ακόμη και η επίσημη εκκλησία έδειξε να «κατανοεί πλήρως τις απόψεις της πολιτείας για το θέμα».

Αφού, λοιπόν, μόλις πρόσφατα ανατρέψαμε την παράδοση που στα πολιτικά μας ήθελε ξενόδουλους (επιτέλους συμφωνήσαμε ότι η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες), τώρα ανατρέπουμε σιγά - σιγά και την παράδοση που ήθελε τη χώρα μας πολιτιστικά και κοινωνικά αυτόνομη. Μπορεί οι συζητήσεις για την ντόπια και ξενόφερτη κουλτούρα να φουντώνουν και να μην τελειώνουν. Όπου όμως το πράγμα έχει σχέση με τον τουρισμό, κόμματα, εκκλησία, δήμοι και κυβέρνηση φθάνουν σε συμφωνίες πολύ πιο εύκολα απ' ότι περίμεναν οι ίδιοι. Κανείς δεν φαίνεται να θίγεται που σημαντικά ζητήματα της ζωής μας λύνονται για να μην χάσουμε τους τουρίστες κι όχι γιατί αυτές οι αλλαγές είναι απαραίτητες. Αυτού του είδους η πορνεία είναι πλέον θεσμοποιημένη. Όπως είναι θεσμοποιημένη και η λύση της ανεργίας μέσα από επαγγέλματα, όπως σερβιτόροι, καθαρίστριες, καμαριέρες, ξεναγοί, κ.ά. Κανείς δεν νοιάζεται που γεμίσαμε ψευδολαϊκές τέχνες, συγκροτήματα λαϊκών και δημοτικών χορών κτλ. χωρίς παράλληλη φροντίδα για μια ανάπτυξη σύγχρονης τέχνης. Τα «Καμάκια» όμως ξεπέρασαν τα θεμιτά όρια κι ενόχλησαν τον πολύ κόσμο. Στο σεξ φαίνεται ότι το πράγμα αλλάζει: Εδώ όλοι θυμήθηκαν την εθνική, γυναικεία, την τηλεοπτική αξιοπρέπεια κι άλλα ηχηρά παρόμοια.

Ο τουρίστας πηγαίνοντας σε μια ξένη χώρα, γράφει ο Culler*, θέλει κατά βάση, να καταναλώσει το μύθο αυτής της χώρας, την ελληνικότητα, τη γαλλικότητα, την αφρικανικότητα. Αναζητά τους σχετικούς μύθους στα Μουσεία, τα καταστήματα λαϊκής τέχνης, στα βουνά και τις ακρογιαλιές, επιδιώκει εμπειρίες τυπικές του χώρου όπου βρίσκεται. Και, προπάντων, φροντίζει για τα αποδεικτικά και αναμνηστικά αυτών των εμπειριών, τη φωτογραφία μπροστά στην Ακρόπολη ή τον Πύργο του Άιφελ, το αντικείμενο τοπικής «λαϊκής» τέχνης ή το αντίγραφο αρχαίου κρατήρα. Σ' αυτήν τη λογική, τα καμάκια συμπληρώνουν με τον τρόπο τους το σετ της ελλη-

νικότητας, μαζί με τις γιορτές του κρασιού, τον καφέ σε λαϊκό καφενείο κτλ., κτλ. Δεν μένει παρά να δούμε και σχετική αφίσα του ΕΟΤ που να επισημοποιεί το εθνικό έργο τους. (Στο κάτω-κάτω, πώς κυκλοφόρησε πριν χρόνια αφίσα τουριστικού οργανισμού δείχνοντας ελληνικά ονειρεμένα ακρογιάλια και ευτυχισμένους βατραχανθρώπους ανασύροντες αρχαία αγάλματα;). Και τι το παράξενο αλήθεια είχε η εκπομπή για τη «συμπαθή τάξη» των καμακιών; Ποια η διαφορά από τις εκπομπές των σχολών τουριστικών επαγγελμάτων που παρουσιάζουν τους νέους ευτυχισμένους και βέβαιους για το μέλλον; Πόσο μακριά είναι οι άλλες σχετικές δουλειές απ' αυτή των ηρωικών καμακιών μας, που συνεχίζουν με αυτοθυσία να προσφέρονται στο βωμό της απόκτησης τουριστικού συναλλάγματος; Λιγότερο ξεπουλιέται (αν πρόκειται περί αυτού) ο τεχνίτης που φτιάχνει αιωνίως τα ίδια αρχαιοπρεπή βάζα και ο «χορευτής» που χορεύει αιωνίως τσάμικο φορώντας τσολιαδίστικα; Πραγματικότητα οι μεν πραγματικότητες και οι δε.

Και επειδή κι εδώ είναι αμφίβολο αν το ζήτημα λυθεί με συζητήσεις προτείνω την εξής λύση: Να διαφημισθεί στους τουρίστες η ελληνική τηλεόραση ως αξιοθέατο και τυπικό δείγμα ελληνικότητας, οπότε οι τουρίστες

* ή μόλις τη δουν για μια-δυο βραδιές θα φύγουν πανικόβλητοι

* ή θα απαιτήσουν τη βελτίωσή της, οπότε το θέμα λύνεται αυτομάτως

* ή θα απαιτήσουν τη διατήρηση του είδους ως τυπικού δείγματος υπανάπτυξης για να γελάνε με το χάλι μας, οπότε αναμένεται η αντίδραση του ελληνικού φιλότιμου, που σε εθνικό επίπεδο κάνει θαύματα.

Αν ο τουρισμός είναι κατ' εξοχήν προϊόν του βιομηχανικού πολιτισμού, να που έχει διαψεύσει τον Φρόιντ: αναδிகνύεται σε πηγή ευτυχίας όχι μόνο για τα καμάκια και τις καμακούμενες, αλλά πιθανόν και για τους λοιπούς ταλαίπωρους Έλληνες.

Χάρης Πετρούτζης

* J. Culler: *Semiotics of Tourism*, *American Journal of Semiotics*, 1, 1, 1981.

INTIPA GKANTI

Η ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΑΛΗΘΕΙΑ

Με απλότητα και αυθορμητισμό, η δυναμική πρωθυπουργός της Ινδίας αφηγείται τη ζωή της. Είναι η ιστορία ενός κοριτσιού που ενώ γεννήθηκε μέσα σε ένα εύπορο και καλλιεργημένο περιβάλλον, μεγάλωσε με σπαρτιάτικη λιτότητα και στιγματίστηκε σε τρυφερή ηλικία από τις αλλεπάλληλες συλλήψεις και φυλακίσεις των δικών της σε όλη τη διάρκεια του αγώνα του Ινδικού Λαού για την ανεξαρτησία του, ενός αγώνα όπου η οικογένειά της έπαιξε ηγετικό ρόλο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΕΙΔΙΟΥ 14-16
106.78 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3600.059

Αν δεν μας αρέσει η οργάνωση ...εκλέγουμε μία άλλη

του Στέλιου Κούλογλου

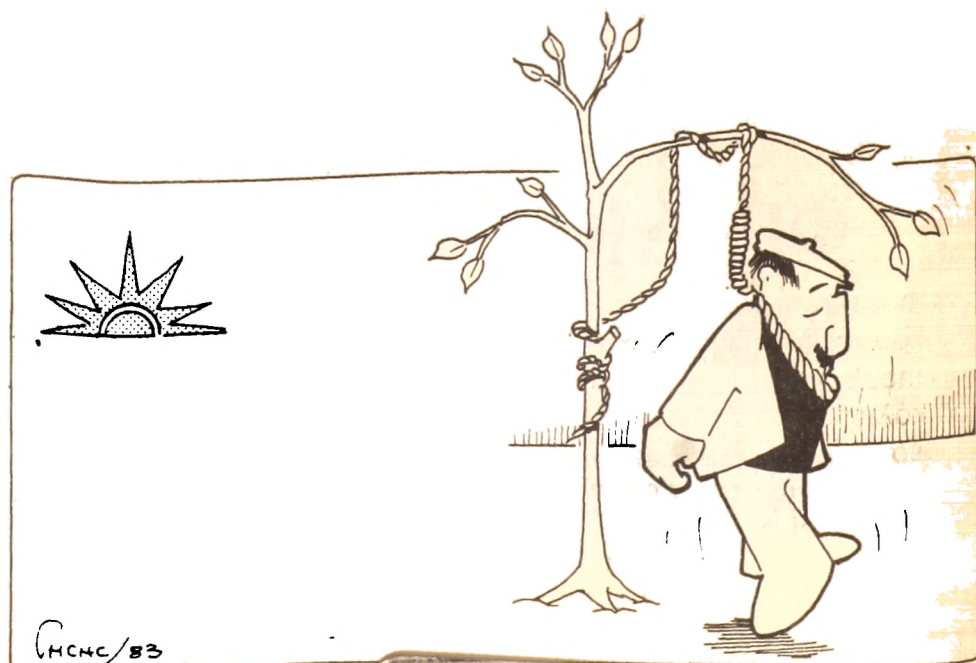
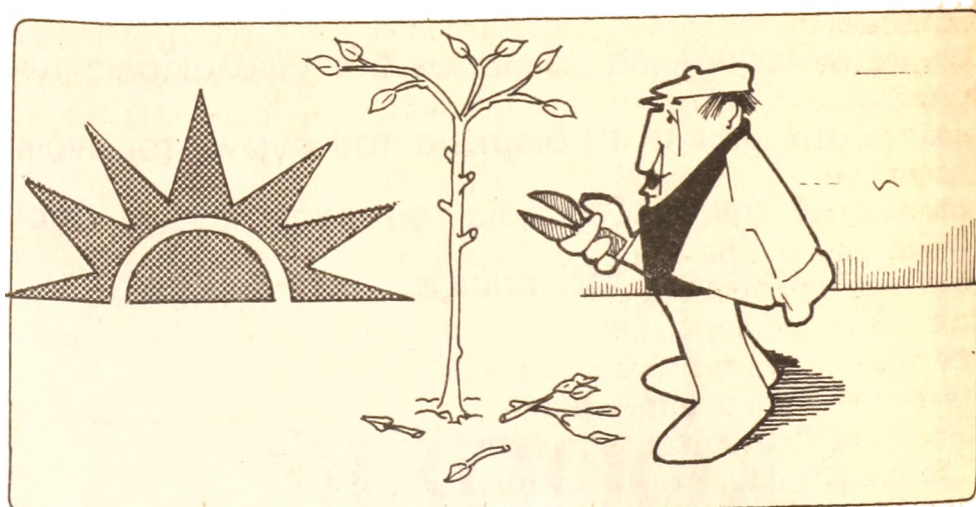
Την Κυριακή 4 του Σεπτέμβρη, πάνω από 500 μέλη του ΠΑΣΟΚ, συγκεντρώνονταν στο Δημοτικό Θέατρο της Μυτιλήνης. Όχι δεν επρόκειτο για μία ανοιχτή εκδήλωση, αφιερωμένη στα 9 χρόνια από την ίδρυση του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος. Άλλωστε η είσοδος στο Θέατρο ήταν απαγορευμένη και στο κοινό αλλά και στα «μαύρα κοράκια» που περπατούσαν στα πεζοδρόμια γύρω από την είσοδο του θεάτρου: τα στελέχη του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσ., τους ολιγάριθμους «αντιφρονούντες» —κατά σύμπτωση μέλη της διορισμένης πρόσφατα Νομαρχιακής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ— και τις κρατικές (διάβαζε αστυνομικές) αρχές.

Ήταν απλά μια πολυάριθμη Συνέλευση των μελών του ΠΑΣΟΚ στο νησί, που είχε συγκληθεί ύστερα από κάλεσμα της εκλεγμένης από τα μέλη, καθαιρεθείσας από την ηγεσία και διαγραμμένης στην πλειοψηφία της, Νομαρχιακής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης. Και παρά το δυσμενές πολιτικό κλίμα (τις ίδιες μέρες ο Α. Παπανδρέου εκφωνούσε δύο βαρυσήμαντους πολιτικούς λόγους), την έλλειψη συγκοινωνιών λόγω Κυριακάτικης αργίας, αλλά και τις ποικίλες κομματικές —και κρατικές— πιέσεις, η πλειοψηφία των ενεργών μελών του ΠΑΣΟΚ, κατέφθανε απ' όλες τις μεριές του ακριτικού νησιού, για να διακηρύξει την προσήλωσή της στις «αρχές της 3ης του Σεπτέμβρη».

Η «υπόθεση Μυτιλήνη» δεν είναι ενδιαφέρουσα, απλά και μόνο επειδή αποτελεί μοναδική περίπτωση, όπου η βάση κάποιου κόμματος —σε τέτοια έκταση και αριθμό— συσπειρώνεται γύρω από τη διαγραμμένη τοπική ηγεσία. Ούτε γιατί προσθέτει ένα ακόμη προηγούμενο για τον τρόπο που διεξάγεται η ιδεολογική αντιπαράθεση στα πλαίσια του κυβερνώντος κόμματος και για τις αυταρχικές μεθόδους που χρησιμοποιεί η ηγεσία, οι οποίες πρόσφατα εμπλουτίστηκαν με τη χρησιμοποίηση και του κρατικού μηχανισμού...

Το μήνυμα που έρχεται από τη Μυτιλήνη, είναι οι κοινωνικές διαφοροποιήσεις που συντελούνται σήμερα μέσα στο ΠΑΣΟΚ, —ιδιαίτερα στην επαρχία— και οι επιπτώσεις τους πάνω στην ίδια την επαγγελθείσα Αλλαγή. Ή διαφορετικά τα όσα συνέβησαν τον τελευταίο χρόνο στη Μυτιλήνη, θα μπορούσαν να αποτελέσουν το θέμα μιας διατριβής: «Πώς και γιατί, η ηγεσία ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να διαλύσει μία ζωντανή και πολυάριθμη περιφερειακή οργάνωσή της, ακριβώς επειδή επιμένει να είναι ζωντανή —και κυρίως— 100% Πασοκική».

Αλλά ας δούμε τα πράγματα από την αρχή...

ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΩΝΙΑΣ

Πρέπει αρχικά να υπογραμμισθεί ότι οι αιτίες της κρίσης του ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης, δεν μπορούν να αποδοθούν σε φαινόμενα πολιτικής αναποτελεσματικότητας ή οργανωτικού μαρasmus. Όπως αναλύουν οι διωκόμενοι σε μία αναφορά τους προς το... Πειθαρχικό Συμβούλιο (θα μιλήσουμε γι' αυτό παρακάτω), με την «καθοδήγηση της «Νομαρχιακής Επιτροπής» και «παρά τις δυσμενέστατες συνθήκες», οι τοπικές οργανώσεις (ΤΟ) από το '79 μέχρι σήμερα, αυξήθηκαν από 15 σε 76 αν λογαριάσουμε και τις 3 μαθητικές οργανώσεις. Στο ίδιο διάστημα δημιουργήθηκαν 17 Αγροτικοί Σύλλογοι, ενώ οι κοινότητες που έλεγχε το ΠΑΣΟΚ, πολλαπλασιάστηκαν από 13 σε 40, με αποτέλεσμα τον έλεγχο της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων και του Νομαρχιακού Συμβουλίου, οι ελεγχόμενοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί έγιναν από 7, είκοσι τέσσερεις.

Επίσης το ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης κατάφερε να αποσπάσει τη διοίκηση της ΕΛΜΕ (καθηγητές) από το ΚΚΕ, το παράρτημα της ΔΟΕ και των πτυχιούχων τεχνικών από τη «Νέα Δημοκρατία» και να ελέγχει την τοπική ΟΤΟΕ. Σ' όλα αυτά θα πρέπει να προστεθεί η έκδοση μιας εφημερίδας («Αλλαγή») με κυκλοφορία 3.000 περίπου φύλλων. Ποιο πολιτικό κόμμα δεν θα ήθελε να έχει τέτοιες οργανώσεις;

Τα όσα επιτεύχθηκαν αυτό το μικρό διάστημα, έγιναν με την ευθύνη και την καθοδήγηση της ΝΕ, που ήδη καθαιρέθηκε και τα περισσότερα μέλη της διαγράφηκαν. Πρέπει να σημειωθεί ότι η ΝΕ στο σύνολό της, εθεωρείτο παλιότερα, από τις πιο πειθαρχημένες και «κομματικές» σε Πανελλαδική κλίμακα, και ακόμη μετά την καθαιρέσή της, κανείς δεν βρέθηκε να την κατηγορήσει για «φραξιονιστική» ή «αντικομματική» δραστηριότητα.

Αυτό που ενδιαφέρει εδώ, είναι ότι η οργάνωση του ΠΑΣΟΚ, στη Μυτιλήνη και τα στελέχη της, «ανδρώθηκαν» μέσα από την ανάπτυξη συγκεκριμένων τοπικών αγώνων στο νησί, οι οποίοι πραγματοποιήθηκαν πριν τις εκλογές του 1981.

Το ένα μέτωπο, ήταν η καταπολέμηση του αγροτοπατερισμού και η προσπάθεια ανάπτυξης αυτόνομων αγροτικών συνεταιρισμών στη βάση. Ο υπάρχων κεντρικός συνεταιρισμός του νησιού διαθέτει μεγάλη κοινωνική —και πολιτική— δύναμη, απασχολεί 300 περίπου υπαλλήλους κτλ. Επικεφαλής του βρίσκεται ο κ. Χατζησάββας, τον οποίο το ΠΑΣΟΚ θεωρούσε «κλασικό εργατοπατέρα» και τον είχε κατ' επανάληψη «χτυπήσει» ονομαστικά.

Η δεύτερη μάχη, είχε δοθεί εναντίον του «βυρσοδεψείου Σουρλάγκα», που είναι υπεύθυνο για την περίφημη μόλυνση του κόλπου της Γέρας. Πάγια προεκλογική θέση του ΠΑΣΟΚ, ήταν το σταμάτημα της λειτουργίας του εργοστασίου. Πρέπει να προστεθεί σ' όλα αυτά, το γεγονός ότι στη διεξαγωγή αυτών των αγώνων, το ΠΑΣΟΚ, είχε ξεπεράσει σε ριζοσπαστισμό το ΚΚΕ, κερδίζοντας από το τελευταίο το μεγαλύτερο μέρος των ριζοσπαστικοποιη-

θέντων ψηφοφόρων και —υποψηφίων προς ένταξη— κομματικών μελών.

Μετά τις εκλογές του 1981, —για να χρησιμοποιήσουμε μία κλασική έκφραση— το «κατεστημένο» του νησιού, πραγματοποιεί μία στροφή, στην προσπάθειά του να διατηρήσει τα κεκτημένα, ή τουλάχιστον να μην έχει προβλήματα με τη νέα κυβέρνηση. Όπως θα γράψουν αργότερα τα ίδια τα μέλη του ΠΑΣΟΚ, το «κατεστημένο της Δεξιάς», και αυτό «είναι το πλέον επικίνδυνο, μετά τις εκλογές του '81 παράτησε σύξυλους τους παλιούς εκφραστές του της Νέας Δημοκρατίας, βλέποντας ότι οι δομές της εξουσίας θα άλλαζαν, και αναζήτησε επίμονα νέους εκφραστές μέσα στη δομή του ΠΑΣΟΚ. Τούτο έγινε ιδιαίτερα φανερό στα κείμενα του τοπικού Τύπου της Δεξιάς και ιδιαίτερα του «Δημοκράτη» που μετά τις εκλογές έγινε ξαφνικά «καλόπιστος» αλλά μόνο προς ορισμένα προσεκτικά επιλεγμένα πρόσωπα ενώ εξακολουθούσε η λασπολογία κατά της ΝΕ».

Είναι γεγονός ότι τελικά ο μεν «αγροτοπατέρας» Χατζησάββας πραγματοποιεί μια στροφή προς το ΠΑΣΟΚ και επιδιώκει να γίνει μέλος του, τα δε βυρσοδεψεία δεν απομακρύνονται από τον κόλπο της Γέρας, αλλά λαμβάνονται μέτρα εναντίον της μόλυνσης. Η οργάνωση του ΠΑΣΟΚ, θεωρεί ότι όλα αυτά επιτυγχάνονται με τη μεσολάβηση των τοπικών πολιτικών παραγόντων του ΠΑΣΟΚ, τους οποίους περιγράφει με τα μελανότερα χρώματα:

ΟΙ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Όλοι θυμόμαστε το 1974, παραμονές των τότε βουλευτικών εκλογών, τον Μαλιάκα (υποψήφιο βουλευτή του ΠΑΣΟΚ τότε) να περιφέρεται δείχνοντας το φωτοτυπημένο ρεπορτάζ τοπικής εφημερίδας που παρουσίαζε τον Κοσκλή παρόντα στη συνεστίαση του χουντικού Νομάρχη Λέσβου, που έγινε σε αθηναϊκό ξενοδοχείο επί χούντας.

Όλοι θυμόμαστε το 1977, παραμονές

των τότε βουλευτικών εκλογών, τον ίδιο Μαλιάκα (υποψήφιο και τότε) να περιφέρεται με βγαλμένη ωμοπλάτη επειδή «οι άνθρωποι» του υποψήφιου επίσης Κιοσκή τον έσπρωξαν εκδικητικά από τις σκάλες των γραφείων του ΠΑΣΟΚ.

Όλοι θυμόμαστε το 1978, παραμονές των τότε Δημοτικών εκλογών, τον Κιοσκή (βουλευτή τότε) να βρίζει χουντικό τον Πελέκο, υποψήφιο Δήμαρχο, και ο ίδιος, καθώς και η τότε ΝΕ, να υποστηρίζει φανερά τον υποψήφιο του ΚΚΕ, στο Πολιχνίτο, Κωφόπουλο.

Όλοι τους θυμόμαστε όλους τους παραπάνω κυρίους να είναι απόντες από την ουσιαστική δράση της οργάνωσης. Ούτε για τον ιδεολογικό προσανατολισμό της, ούτε για τη διάδοση της «Εξόρμησης» και της «Αλλαγής», ούτε για τα οικονομικά, ούτε για την επιτυχία των ανοικτών εκδηλώσεων προσπάθησαν ποτέ. Μόνο παραμονές βουλευτικών εκλογών έτρεχαν στην οργάνωση και μετά τις εκλογές ασχολούνταν με τη διατήρηση της πελατείας τους και τα προσωπικά τους μαγαζιά.

Από την πλευρά τους, οι πολιτευτές του ΠΑΣΟΚ, κατηγορούν τους άλλους ως «Ροβεσπιέρους», οι οποίοι διέπνυνται από ένα στενό κομματικό πνεύμα, και δεν μπορούν να υλοποιήσουν την πολιτική της «Εθνικής, Λαϊκής Ενότητας».

Ποιος έχει δίκιο και ποιος άδικο; Το σίγουρο είναι, ότι αυτή η αντίθεση θα μπορούσε να είχε επιλυθεί ή το λιγότερο να αμβλυνθεί αν η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ δεν προχωρούσε σε μία απροκάλυπτη συμμαχία με τη μία πλευρά, αδιαφορώντας προκλητικά για τη γνώμη όλης σχεδόν της οργάνωσης.

Όσο περνάει ο καιρός μετά τις εκλογές, η ΝΕ ζητάει την εφαρμογή των προεκλογικών διακηρύξεων και παρουσιάζεται «ανήσυχη». Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, λειτούργώντας με το περίφημο σταλινικό απόφθεγμα «όποιος δεν είναι μαζί μας, εί-

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑΛΙΝΙΚΩΝ

Αναρωτηθήκαμε, σε άρθρο στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ αν το ΠΑΣΟΚ είναι ένα κόμμα σταλινικού τύπου. Και για το λόγο αυτό επικαλεστήκαμε πρωτοεξέλιξη επιφυλλίδα της «Ελεύθερης Γνώμης», της οποίας οι απόψεις («ανατριχιαστικές» τις χαρακτήρισε δύο μέρες μετά ο Γ. Βότσης στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία») θα έκαναν ακόμα και τον Στάλιν να... κοκκινίζει. Να, λοιπόν, η καθαρά σταλινική απάντηση της εφημερίδας, την Κυριακή 4 του Σεπτεμβρίου.

Άλλο και τούτο

Για σταλινισμό κατηγορεί το ΠΑΣΟΚ ευειδής και ρηξικέλευθος συντάκτης δεκαπενθήμερου πολιτικού περιοδικού.

Το πράγμα δεν θα παρουσίαζε ενδιαφέρον —άλλωστε γράφονται τόσα πολλά για το

ΠΑΣΟΚ— αν ο εν λόγω κύριος δεν είχε ένα αρκετά αξιοπρόσωπο παρελθόν.

Όπως η «θητεία» του στο ΕΚΚΕ, απ' όπου έφυγε ή τον... έφυγαν άγνωστο πώς. — Για πέστε τώρα εσείς: έχετε ξαναδεί ΕΚΚΕ-τζη να μέμφεται το σταλινισμό.

Πολύ ομορτούνα μας βγήκε ο φίλος. Πάρα πολύ...

Και καλά, ένας ΕΚΚΕ-τζης, μπορεί κάποτε να ξεπεράσει το σταλινισμό. Αλλά, ρωτάμε τους φίλους της «Γνώμης»: είναι φυσιολογικό κάποιος ή κάποιος φιλοτροτσκιστής —ή και τροτσκιστής— (όπως μερικοί της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ) να ανακαλύψουν τον σταλινισμό, τώρα στα... γεράματα;

Περιμένοντας απάντηση, τους αφιερώσουμε εξαιρετικά το διπλανό άρθρο...

Σ.Κ.

ναι εναντίον μας», χρεώνει την οργάνωση στην «επιρροή Καργόπουλου» και συντάσσεται με τους παράγοντες. Πρόκειται για το μοιραίο λάθος...

Η ΑΦΟΡΜΗ

Στις 11 Ιουνίου του 1982, εκλέγεται νέα Νομαρχιακή Επιτροπή στην Οργάνωση Μυτιλήνης του ΠΑΣΟΚ. Υποψήφιος είναι δύο «τάσεις», αυτή που υποστηρίζεται από την οργάνωση και η οποία αναδεικνύεται πλειοψηφία με 9 μέλη· και αυτή η οποία υποστηρίζεται από τους τοπικούς πολιτικούς παράγοντες με 5 μέλη στη ΝΕ.

Ο εκπρόσωπος της Κεντρικής Επιτροπής Οργανωτικού του ΠΑΣΟΚ κ. Ορκόπουλος, δηλώνει μετά το αποτέλεσμα ότι «κανονικά θα έπρεπε να ακυρώσει την εκλογή», δίνοντας το πράσινο φως για την απομάκρυνση των 4 από τους 5 της μειοψηφίας.

Το Νοέμβριο του 1982, διεξάγονται στη Μυτιλήνη εκλογές για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Η ΝΕ εκπονεί μια πολιτική «εναντίον του αγροτοπατερισμού», εκτιμώντας ότι μπορεί να κερδίσει την απόλυτη πλειοψηφία των 402 αντιπροσώπων, οι οποίοι θα εκλέγονταν, και επικετρώνοντας την πάλη της εναντίον του γνωστού μας κ. Χατζησάββα.

Λίγο καιρό, πριν το τέλος των εκλογών, κι ενώ τα μέχρι τότε αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, επισκέπτεται την Μυτιλήνη ο κ. Μπριστογιάννης, γραμματέας της Επιτροπής Συνεταιριστικού του ΠΑΣΟΚ. Ο τελευταίος συγκαλεί συνεδρίαση της ΝΕ και ανακοινώνει στα έκπληκτα μέλη της, ότι πρέπει να υποστηρίξουν τον Χατζησάββα. Μπροστά στην έντονη αντίδραση όλων, υποστηρίζει ότι πρόκειται για απόφαση του Εκτελεστικού Γραφείου, η οποία ελήφθη ύστερα από συνεννοήσεις μελους του Εκτελεστικού με τον προαναφερθέντα «παράγοντα» του ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης κ. Πελέκο.

Το ίδιο αρνητική είναι και η στάση της υπόλοιπης οργάνωσης, σε μία σύσκεψη που επακολουθεί. Έτσι η γραμμή δεν γίνεται επίσημα δεκτή, αλλά η οργάνωση έχει φορτωθεί με το «στίγμα της διαφωνίας». Λίγο καιρό μετά, ένα μέλος της ΝΕ, ο Λ. Βογιατζής, θα ανακληθεί από τη θέση του και θα παραπεμφθεί στο Πειθαρχικό λόγω... «ανάρμοστης συμπεριφοράς» προς τον κ. Μπριστογιάννη (ο κ. Παγουρόπουλος, πρόεδρος του Πειθαρχικού, εκτιμούσε πάντα το savoir vivre), αλλά και ως υπεύθυνος για την ήττα του ΠΑΣΟΚ στις Δημοτικές εκλογές στο Δήμο Μυτιλήνης! Αλήθεια, πώς κανένα επαναστατικό κόμμα, δεν είχε σκεφθεί μέχρι τώρα να περνάει από το... Πειθαρχικό τους υπεύθυνους που δεν έκαναν την επανάσταση;

ΤΑ ΤΡΙΑ ΤΣΑΚΑΛΙΑ

Θα ακολουθήσει μία εξάμηνη εσωκομματική διεκκυστική, στην διάρκεια της οποίας η μεν καθοδήγηση προσπαθεί να καθαίρει την Ν.Ε. και να διορίσει μία άλλη, η δε τοπική οργάνωση επιδιώκει να έρθει σε επαφή με την κεντρική καθοδήγη-

ΠΛΗΡΩΝΟΥΜΕ ΟΣΟ-ΟΣΟ

Σύντροφοι,
Σας θυμίζω επιγραμματικά αυτά που σαν Ν.Ε. κρινουμε ότι μπορείτε να τα πραγματοποιήσετε στο χωριό σας σαν Τ.Ο., πιστεύοντας ότι θα βγουν προς όφελος του ΠΑΣΟΚ, που πραγματικά μετά τα τελευταία επεισόδια έχει ζημιωθεί στο χωριό σας.

1) Προγιοργή Νεολαίας στο χωριό σας, με παρουσία κυβερνητικού παράγοντα μέχρι τις 15 Αυγούστου.

2) Τα προβλήματα του χωριού.
Ενημερώστε τους νέους του χωριού για τα προβλήματα του χωριού (ασφάλεια, υγεία, εργασία, κλπ.) και προτείνετε λύσεις. Προσπαθήστε να οργανώσετε μια ομάδα (ομάδα) που να ασχολείται με αυτά τα προβλήματα (60%) και να τα αντιμετωπίζει με το ΠΑΣΟΚ. Νέας Γενιάς με ΟΣΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΧΡΕΙΑΣΤΟΥΝ.

Το β' θέμα, δηλαδή να ξεκινήσουμε πρόγραμμα για συγκεκριμένη μονάδα στη Β.Δ. Λέσβο, θεωρείται προϋπόθεση για να κάνουμε προγιοργή Νεολαίας, γιατί έτσι μονάχα θα είναι αξίας η Προγιοργή στο χωριό.

3) Θέλουμε ενημερωτικό σημείωμα από την Τ.Ο.
1) για τα προβλήματα του χωριού,
2) για τη λειτουργία της Τ.Ο. σας,
3) για τα προβλήματα μελών της Τ.Ο. σας,
4) για δίκαια προβλήματα περιγυρου που θα αναλαμβάνουμε να προωθούμε.

Όλα τα παραπάνω στο σημείωμα θα έχουν ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ακουστεί στη Γ.Σ. και θα έχουν ψηφιστεί.

Βέβαια θα μας στέλνετε και εκείνα τα προβλήματα που δεν έχουν πάρει ψήφους, σαν προτάσεις της μειοψηφίας.

Για την ΝΕ
ο υπεύθυνος Αλληλεγγύης
Λογοθέτης Μανώλης

Η Τ.Ο. Σκαλοχωρίου, συντάχθηκε με την υπόλοιπη οργάνωση. Η διορισμένη Ν.Ε., προσπαθώντας να την ξανακερδίσει, υπόσχεται όσα χρήματα χρειασθούν, από το... ΠΡΟ—ΠΟ. Η Δεξιά χρησιμοποιούσε τις κρατικές δαπάνες, για κομματικούς λόγους, ενώ το ΠΑΣΟΚ για εσωκομματικούς. Και με την ευκαιρία: σε ποια «φιλική» κοινότητα και γιατί διοχετεύθηκαν 11 εκατ. δρχ. που προβλέπονταν για την Μυτιλήνη από τον Προϋπολογισμό του Υπουργείου Δημοσίων Έργων;

Σύντροφοι,
Σας σημειώνω επιγραμματικά αυτά που σαν Ν.Ε. κρινουμε ότι μπορείτε να τα πραγματοποιήσετε στο χωριό σας σαν Τ.Ο., πιστεύοντας ότι θα βγουν προς όφελος του ΠΑΣΟΚ, που πραγματικά μετά τα τελευταία επεισόδια έχει ζημιωθεί στο χωριό σας.

1) Προγιοργή Νεολαίας στο χωριό σας, με παρουσία κυβερνητικού παράγοντα μέχρι τις 15 Αυγούστου.
Θέματα:
1) Τα προβλήματα του χωριού.
2) Πρόταση που θα κάνετε στους νέους του χω-

ση, καλώντας την να επισκεφθεί το νησί, χωρίς αποτέλεσμα.

Όταν δεν πάει ο Μωάμεθ στο βουνό, πάει το βουνό στον Μωάμεθ. Μία εκλεγμένη επιτροπή έρχεται στην Αθήνα με σκοπό να συζητήσει το πρόβλημα με τον ίδιο τον Πρωθυπουργό.

Αντί για τον κ. Α. Παπανδρέου, η Επιτροπή συναντά τελικά τον κ. Α. Λιβάνη, ο οποίος την παραπέμπει στην Εκτελεστική Γραμματεία. Τα μέλη της τελευταίας, καταντώντας... τον προβληματισμό της βάσης απαντούν επί λέξει με την παρακάτω απειλή: «Τι νομίζετε δηλαδή ότι επειδή τώρα η οργάνωση είναι συσπειρωμένη γύρω από τη ΝΕ, αυτό θα συνεχιστεί για πολύ; Όταν θα 'ρθούμε κάτω τρία τσακάλια και παραμυθιάσουμε αυτούς τους αγρόικους θα δείτε τι θα γίνει».

Πριν και μετά την κάθοδο των... τσακαλιών, πραγματοποιούνται τέσσερεις αποπειρες καθαίρεσης της ΝΕ και διορισμού νέας, οι οποίες αποτυγχάνουν, συναντώντας την καθολική αντίδραση της βάσης. Ένα από «τα τσακάλια», θα πει μετά από μία σύσκεψη 150 περίπου στελεχών: «Μα να μην βρεθεί ούτε ένας να υποστηρίξει την πρόταση της καθοδήγησης».

Η ΗΓΕΣΙΑ ΣΤΟ... ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ

Τελικά, αυτό που δεν μπορούσε να γίνει προφορικά (ούτε από... τσακάλια), γίνεται τηλεγραφικά. Υιοθετώντας μία ακόμη πρωτότυπη «τρίτοδρομική» εσωκομματικής πρακτική, η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ στέλνει με το ταχυδρομείο την απόφαση της ανάκλησης της ΝΕ και του διορισμού νέας

ριού για τη δημιουργία «κοινότητας νέων» (υπάρχουν σχετικά κείμενα της καθοδήγησης) και ολοκληρωμένη πρόταση για δημιουργία πρότυπης μονάδας (αγροτικής) που θα απασχολεί αποκλειστικά νέους (80%) και που θα επιχορηγηθεί απ' το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς με ΟΣΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΧΡΕΙΑΣΤΟΥΝ.

Το β' θέμα, δηλαδή να ξεκινήσουμε πρόγραμμα για συγκεκριμένη μονάδα στη Β.Δ. Λέσβο, θεωρείται προϋπόθεση για να κάνουμε προγιοργή Νεολαίας, γιατί έτσι μονάχα θα είναι αξίας η Προγιοργή στο χωριό.

3) Θέλουμε ενημερωτικό σημείωμα από την Τ.Ο.
1) για τα προβλήματα του χωριού,
2) για τη λειτουργία της Τ.Ο. σας,
3) για τα προβλήματα μελών της Τ.Ο. σας,
4) για δίκαια προβλήματα περιγυρου που θα αναλαμβάνουμε να προωθούμε.

Όλα τα παραπάνω στο σημείωμα θα έχουν ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ακουστεί στη Γ.Σ. και θα έχουν ψηφιστεί.

Βέβαια θα μας στέλνετε και εκείνα τα προβλήματα που δεν έχουν πάρει ψήφους, σαν προτάσεις της μειοψηφίας.

Για την ΝΕ
ο υπεύθυνος Αλληλεγγύης
Λογοθέτης Μανώλης

Η Τ.Ο. Σκαλοχωρίου, συντάχθηκε με την υπόλοιπη οργάνωση. Η διορισμένη Ν.Ε., προσπαθώντας να την ξανακερδίσει, υπόσχεται όσα χρήματα χρειασθούν, από το... ΠΡΟ—ΠΟ. Η Δεξιά χρησιμοποιούσε τις κρατικές δαπάνες, για κομματικούς λόγους, ενώ το ΠΑΣΟΚ για εσωκομματικούς. Και με την ευκαιρία: σε ποια «φιλική» κοινότητα και γιατί διοχετεύθηκαν 11 εκατ. δρχ. που προβλέπονταν για την Μυτιλήνη από τον Προϋπολογισμό του Υπουργείου Δημοσίων Έργων;

(η οποία αποτελείται από 11 «φιλικά προσκείμενα» μέλη) ενώ η απόφαση δημοσιεύεται και από τις στήλες της «Εξόρμησης».

Θα πρέπει ακόμα μία φορά να σημειωθεί ότι στο εσωτερικό κείμενο της προηγούμενης απόφασης η οποία υπογράφεται από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Οργανωτικού Χρ. Παπουτσή δεν περιέχονται όχι μόνο στοιχεία πολιτικών διαφωνιών, αλλά ούτε και παραβιάσεις εσωτερικών κανόνων που συνήθως συνοδεύουν ή καλύτερα δικαιολογούν ανάλογες πρακτικές. Και το γεγονός είναι χαρακτηριστικό τόσο για τη «νομιμοφροσύνη» των μελών του ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης και την προσπάθεια αποφυγής κάθε «φραξιονιστικής» ενέργειας, όσο και την ομοθυμία της οργάνωσης: όλα τα μέλη συμφωνούν με τη Νομαρχιακή Επιτροπή και συνεχίζουν να δουλεύουν κανονικά στις οργανώσεις τους. Τι χρειά έχουν παραοργανωτικών διαδικασιών;

Έτσι η απόφαση, χρησιμοποιώντας μια παλιά καλή συνταγή, «μιζάρει» στον κομματικό πατριωτισμό των μελών:

Στη σημερινή κρίσιμη πολιτική συγκυρία, μπροστά στις δυσκολίες που συναντάει η κυβέρνηση της Αλλαγής, μπροστά στα σχέδια της αντίδρασης για υπονόμευση της πορείας του λαού για Εθνική Ανεξαρτησία και Σοσιαλισμό, είναι υποχρέωση όλων μας να αναλάβουμε τις ευθύνες μας.

Η οργάνωσή μας αποτελεί βασικό μοχλό της Αλλαγής. Κάθε χτύπημα στην οργάνωση είναι μια θετική συνεισφορά στα

σχέδια της αντίδρασης. Κάθε προσπάθεια εκφυλισμού των διαδικασιών στις οργανώσεις και αμφισβήτησης της δομής του Κινήματος ενθαρρύνει και ευλογεί τον παραγοντισμό, τον παλαιοκομματισμό και αναρριχτισμό».

Όπως είναι φυσικό, η απόφαση εξοργίζει τα μέλη, που αρνούνται να παραδώσουν τα κεντρικά και τοπικά γραφεία στη νέα Διοίκηση, δεν συμμετέχουν στις Ολομέλειες που προσπαθεί να συγκαλέσει, συνεχίζουν κανονικά τις οργανωτικές διαδικασίες και πραγματοποιούν σύσκεψη στελεχών. Σ' αυτήν αποφασίζεται να ζητήσουν για μία ακόμη φορά την επέμβαση του ίδιου του κ. Α. Παπανδρέου και την παραπομπή στο Πειθαρχικό των μελών της Οργανωτικής Γραμματείας που είχαν από πλευράς ηγεσίας την ευθύνη καθοδήγησης του νησιού. Στην ίδια απόφαση, προτείνονται για μάρτυρες 130 στελέχη και ζητείται η διερεύνηση στο βάθος της κατάστασης στο ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης και η ανάκληση του διορισμού, η αποκατάσταση της εκλεγμένης ΝΕ ή η άμεση διενέργεια νέων εκλογών.

910 ENANTION 11

Προς το τέλος του δράματος εμφανίζεται σχεδόν πάντα ο «από μηχανής θεός». Για τα δεδομένα του ΠΑΣΟΚ, το ρόλο αυτό αναλαμβάνει συνήθως το... Πειθαρχικό Συμβούλιο. Όχι φυσικά για να εκδικάσει τις αντικαταστατικές ενέργειες ηγετικών στελεχών, αλλά τις σύμφωνες με το καταστατικό αντιδράσεις της οργάνωσης στη Μυτιλήνη.

Έτσι στις 29 Ιουλίου, το όργανο αυτό συνεδριάζει, και αφού λαμβάνει υπόψη του ως «ελαφρυντικά στοιχεία» (sic) την μέχρι τώρα «προσφορά —των κρινόμενων— στο κίνημα» διαγράφει τον γραμματέα και άλλα δύο μέλη της ΝΕ. Άλλα τρία μέλη της, τιμωρούνται με την καταπληκτική ποινή της προσωρινής αναστολής «της συμμετοχής τους σε κάθε όργανο και εκδήλωση μέσα κι έξω από το κίνημα για...

...α εξετάσει την υπόθεση των κ. Ουρούρου ΧΟΛΑΚΑ, Γιάννη ΒΑΤΤΟ, Γιάννη ΑΝΤΩΝΕΛΛΗ, Στρατή ΠΑΘΜΑΡΙΘΗ, Χαράλαμπος ΝΕΜΤΣΑ, τούων μελών της Ν.Ε. Λέυβου και Ευάγγελου ΜΟΣΧΟΥ της Κ.Ο. Καθηγητών και μέλους του Επαρχιακού Γραφείου, απ' τα έγγραφοι του φακέλου και τις τοποθετήσεις των κρινόμενων και των άλλων συντρόφων που εξέταστηκαν, διαπίστωσε και έκρινε ότι :

Υστερα από τα παραπάνω, το Πειθαρχικό Συμβούλιο ομόφωνα έκρινε :

- τις πολιτικές επιπτώσεις που είχαν τοπικά και γενικά τα πειθαρχικά παραπτώματα των κρινόμενων,
- την προσωπικότητα και το βαθμό πολιτικοποίησης καθένα και, σαν ελαφρυντικά στοιχεία τη στάση, τις τοποθετήσεις, το βαθμό συμμετοχής και τη μέχρι σήμερα προσφορά του στο Κίνημα καθένα απ' τους κρινόμενους

Α Π Ο Φ Α Σ Ι Σ Ε

1. Να διαγραφούν από τα μέλη του Κινήματος οι θάδεως ΧΟΛΑΚΑΣ, Γιάννης ΑΝΤΩΝΕΛΛΗΣ και Χαράλαμπος ΝΕΜΤΣΑΣ (με ψήφους 3 και 2 υπέρ προσωρινής αναστολής για τέσσερις μήνες με το ελαφρυντικό της προηγουμένης προσφοράς).

2. Να επιβληθεί στους κ. Γιάννη ΒΑΤΤΟ, Στρατή ΠΑΘΜΑΡΙΘΗ και Ευάγγελο ΜΟΣΧΟ η πειθαρχική κύρωση προσωρινής αναστολής της συμμετοχής τους σε κάθε όργανο και εκδήλωση μέσα κι έξω από το Κίνημα για τέσσερις μήνες απ' τη νυκτοπαύση της απόφασης ταύτης και συγκεκριμένα από 15.8.1983 μέχρι 15.12.1983 (με ψήφους 3 με το σκεπτικό ότι παρασυστήθηκαν και 2 υπέρ διαγραφής).

Απόσπασμα από την καταπληκτική απόφαση του Πειθαρχικού, με τις... περιέργες τιμωρίες και τα ελαφρυντικά που... οδήγησαν στη διαγραφή. Στην πρόσφατη Πανελλαδική σύσκεψη στελεχών του ΠΑΣΟΚ, ένας ομιλητής παρατηρούσε χιουμοριστικά: «αν ακούς να μιλάνε για τον πρότερο έντιμο βίο σου, ετοιμάσου να διαγραφείς».

τέσσερις μήνες». (Και να σκεφθεί κανείς ότι οι Αναστόπουλος και Μητρόπουλος οι οποίοι μάλιστα έφυγαν από την ομάδα, τιμωρήθηκαν από τον Ολυμπιακό ένα μήνα και με αναστολή!!!).

Τα μέλη θεωρούν την απόφαση σαν μία προσπάθεια τεχνητής διάσπασης της Οργάνωσης και αποφασίζουν να αντιδράσουν ενιαία. Ενιακόσια δέκα (αριθμός 910) μέλη υπογράφουν κείμενο με το οποίο δηλώνουν την αντίθεσή τους στην απόφαση και ζητούν τη διενέργεια εκλογών, για την ανάδειξη νέας Νομαρχιακής Επιτροπής.

Φυσικά 910 μέλη στα 1.100 περίπου, δεν είναι και λίγα... Τα υπόλοιπα που απομένουν πιστά στην ηγεσία, αισθάνονται ασφαλώς μόνα. Απουσία μαζικής οργάνωσης, το μόνο στήριγμα που απομένει είναι ο κρατικός μηχανισμός τον οποίο ελέγχει το ΠΑΣΟΚ. Τα μέλη δεν θα διστάσουν να καταγγείλουν ότι ένα μέλος της διορισμένης ΝΕ «μη μπορώντας να μπει στα γραφεία της ΤΟ άρχισε να τάζει χρηματοδοτήσεις και ρουσφέτια με την «απειλή» πως αν δεν γίνει τελικά δεκτή η δοτή ΝΕ

τότε τα χρήματα θα πάνε σε άλλο χωριό. Και κατόπιν στο σημείο να κυκλοφορούν διάφορα σενάρια διαγραφών και μεταθέσεων υπαλλήλων, για να εκφοβίσουν τα μέλη του ΠΑΣΟΚ τα οποία έβλεπαν με αγανάκτηση να χρησιμοποιούνται μέσα που θύμιζαν άλλες μαύρες εποχές» αλλά και να μιλήσουν για ένα «νέου τύπου» στέλεχος, που ρουσφετολογεί ή αντλείται από τον κρατικό μηχανισμό. Μήπως όλα αυτά είναι φυσιολογικά αφού την αντιδημοκρατική νοοτροπία της ηγεσίας, μπορούν να αποδεχθούν μόνο Δημόσιοι Υπάλληλοι;

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Έτσι οι 910 που αντικειμενικά έθεσαν «εαυτόν εκτός κινήματος», αρχίζουν να προβληματίζονται για το τι θα κάνουν. Μερικοί υποστηρίζουν τη δημιουργία μιας νέας σοσιαλιστικής οργάνωσης, οι περισσότεροι επιμένουν —έχουν άδικο;— ότι αυτοί είναι το ΠΑΣΟΚ στην Μυτιλήνη, και εκφράζουν την εμπιστοσύνη τους στην εκλεγμένη ΝΕ.

Όπως είναι φανερό, όποια κι αν είναι η τελική κατάληξη της διαμάχης, τα υπόλοιπα κόμματα τρίβουν τα χέρια τους, το ΚΚΕ υποστηρίζει θερμά τη διορισμένη ΝΕ, προφανώς για ιδεολογικούς λόγους. Την ίδια στιγμή που τα Υπουργεία σχεδιάζουν να εφαρμόσουν τον θεσμό των αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών, το κυβερνών κόμμα κάνει ό,τι μπορεί για να απογοητεύσει αυτούς που θεωρητικά θα έπρεπε να στηρίξουν την υλοποίησή τους.

Βέβαια, στις κατ' ιδίαν συζητήσεις, ανώτατα στελέχη του ΠΑΣΟΚ υποστηρίζουν ότι «έγινε λάθος» και οι άνθρωποι δεν «είχαν καμία σχέση με τον Καργόπουλο». Θα θυμηθεί κανείς άραγε, ότι στα... επαναστατικά κόμματα εκτός από τον... δημοκρατικό συγκεντρωτισμό, υπάρχει και αυτοκριτική; Ή παρεκφράζοντας τη γνωστή φράση, θα αποφασίσουν τελικά «να εκλέξουν μια νέα οργάνωση».

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ....

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΙΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΝΟΠΟΛΗ ΑΔΙΝΑ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-
ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

ΑΝΙΧΤΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΡ' ΟΝΟ ΠΟΥ ΠΟΛΙΟΡΚΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΑΣΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕ ΚΛΕΙΣΤΗ ΤΗΝ
ΠΟΡΤΑ.....

...ώστε να
εξαγορεύσετε
για εξυπηρέτη
ταύς ιδιοκτήτες
με την ίδια
βουλή και
φιλική διάθεση
όπως και παλιά

ΛΥΣΑΧΟΝ
ΜΙΣΑΝΟΧ

Ένας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και
Ένας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός
είς περιμένουν για να διαλέξετε
μαζί το καλύτερο Stereo και τα
λεφτά σας να πιάνουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

1974 - 1976 Από την αυτοοργάνωση στη γραφειοκρατία

Έρευνα της Ρούλας Ελευθερίου

«Και το πρόγραμμα και το οργανωτικό σχήμα θα συναποφασιστούν στην πορεία με την ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών του πρώτου Συνέδριου που γρήγορα θα συγκληθεί και αυτό στα πλαίσια μιας κατοχυρωμένης δημοκρατικής διαδικασίας.

Έχει ο λαός μας πικρή πείρα από τους κομματικούς σχηματισμούς του παρελθόντος που στηρίζονταν στη φεουδαρχική σχέση ανάμεσα σε ηγέτες και βουλευτές, ανάμεσα σε κομματάρχες και ψηφοφόρους. Από κομματικούς μηχανισμούς που είχαν αντικαταστήσει τις αρχές, το πρόγραμμα και τις δημοκρατικές διαδικασίες με το ρουσφέτι και το παρασκήνιο. Καθολικό είναι το αίτημα για πολιτικούς οργανισμούς αρχών που να τους διακρίνει η ελεύθερη δημοκρατική έκφραση της βάσης για να δεσμεύεται η ηγεσία στις πολιτικές αποφάσεις και για να υπάρχει συνέπεια και συνέχεια».

Από τη Διακήρυξη της Γ' Σεπτέμβρη 1974

Αν η εισοδηματική πολιτική, η στροφή προς την ΕΟΚ, η συμφωνία για τις βάσεις και η συνεχής «τιμαριθμική» αναπροσαρμογή θέσεων του ΠΑΣΟΚ δημιουργούν κάποιες υποτονικές αντιδράσεις των μελών του, είναι το ζήτημα της εσωκομματικής λειτουργίας που βρίσκεται στο κέντρο όλων των θερμών διεργασιών στο χώρο αυτό.

Η «συμμετοχή των μελών στη χάραξη της πολιτικής» του φορέα, «η συμμετοχή του πολίτη στη λήψη των αποφάσεων που τον αφορούν» αποτέλεσαν τους πιο δημοφιλείς ευαγγελισμούς του νεογέννητου ΠΑΣΟΚ, που οριοθετημένο μ' αυτό τον τρόπο τόσο από τον παλαιοκομματικό μηχανισμό της Ένωσης Κέντρου, όσο και από τον γραφειοκρατικό και «εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσόντα» μηχανισμό του ΚΚΕ, ήρθε να καλύψει ένα σημαντικό κενό στη γεωγραφία των πολιτικών δυνάμεων της Ελλάδας του 1974. Πολυάριθμα και ετερογενή ρεύματα αναζητήσαν μέσα από το ΠΑΣΟΚ το τέλειο κόμμα της Αριστεράς. Γι' αυτό δεν είναι άξιο απορίας το γεγονός ότι το οργανωτικό ζήτημα παίρνει θεωρητικές διαστάσεις και γίνεται κυρίαρχο.

Οι θεωρητικές πλευρές του προβλήματος

Είτε γίνεται στη λογική της εξυπηρέτησης κάποιας πρακτικής σκοπιμότητας (αναγκαιότητα γοργής συγκρότησης κομματικού μηχανισμού για τις εκλογές) είτε για οποιονδήποτε άλλο λόγο, η επιλογή της αυτοοργάνωσης αποτελεί μια πραγματικά επαναστατική πράξη για το 1974. Ο λαός καλείται να φτιάξει το Κόμμα του. Η διακήρυξη είναι μια βάση για συσπείρωση, όλα τα υπόλοιπα είναι ζητούμενα και το Κίνημα καλείται να ακολουθήσει μια πορεία αυτοπροσδιορισμού που θα επι-

σφραγισθεί μέσα από ένα δημοκρατικό Συνέδριο.

Η α υ τ ο ο ρ γ ᾶ ν ω σ η θέτει όπως είναι φυσικό μια σειρά ζητημάτων. Και πριν απ' όλα το πρόβλημα της φοράς καθοδήγησης. Εδώ ευθύς εξαρχής οριοθετούνται δύο διαφορετικές απόψεις. Η πρώτη υποστηρίζει μια δομή κατευθυνόμενη από πάνω, από μια φωτισμένη πρωτοπορεία —στην ουσία δεν είναι άλλη από την κλασική λενινιστική άποψη της παραδοσιακής Αριστεράς με μικρές διαφοροποιήσεις. Η άποψη αυτή κύρια υποστηρίζεται από ένα μέρος του ΠΑΚ Εξωτερικού και ιδιαίτερα τις δυνάμεις της Ιταλίας και από ορισμένα στελέχη της νεολαίας. Η αντίθετη άποψη θέλει τα όργανα συντονιστικά και τη δομή του κόμματος αποκεντρωμένη. Το ΠΑΣΟΚ θα αποτελέσει αντανάκλαση όλων των δυνάμεων που δρουν στην κοινωνία, και η αντιπαράθεση απόψεων μέσα στους κόλπους του θα οδηγήσει στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του.

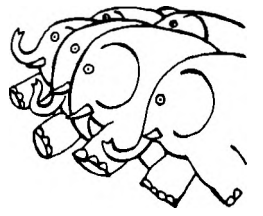
Οι δυο αυτές αρχικές αποκλίσεις γεννούν μια σειρά δευτερογενών προβλημάτων:

- Αν τα όργανα στην περίοδο που μεσολαβεί ανάμεσα στην ίδρυση και το πρώτο συνέδριο θα είναι εκλεγμένα ή διορισμένα.
- Αν η λειτουργία και η έκφραση τάσεων θα είναι ελεύθερη μέσα στο κόμμα.
- Αν οι αποφάσεις της πλειοψηφίας θα είναι υποχρεωτικές ή όχι για τη μειοψηφία και αν οι απόψεις της τελευταίας θα κοινοποιούνται στη βάση.
- Αν τα ισότιμα στην ιεραρχία όργανα θα έχουν τη δυνατότητα επαφής μεταξύ τους χωρίς τη διαμεσολάβηση των κεν-

τρικών οργάνων (το ζήτημα αυτό τέθηκε κυρίως από τους Τροτσκιστές με την προώθηση της «Οριζόντιας Διασύνδεσης» για την οποία θα μιλήσουμε παρακάτω.

Και ενώ η ίδια η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ υιοθετεί αρχικά αντι-γραφειοκρατικές θέσεις, όσο το κίνημα αυξάνει αριθμητικά τις δυνάμεις του και όσο η ιδεολογική διαμάχη στο εσωτερικό του φουντώνει, οι θέσεις αυτές εγκαταλείπονται και υιοθετείται μια πρακτική ολοένα και περισσότερο συγκεντρωτική και αντιδημοκρατική σ' ό,τι αφορά την οργανωτική δόμηση του ΠΑΣΟΚ.

Η κρίση του 1975 Σοσιαλιστικό κόμμα ή αρχηγικός εκλογικός μηχανισμός

Εσφαλμένα η κρίση του Ιούνη του 1975 έχει μείνει στην ιστορία του ΠΑΣΟΚ σαν η κρίση της «Δημοκρατικής Άμυνας». Το γεγονός ότι τότε διαγράφηκαν ορισμένα από τα πιο αγωνιστικά στελέχη του ΠΑΚ, στελέχη αριστερής προέλευσης καθώς και η πλειοψηφία των στελεχών της Νεολαίας αποκρύφτηκε συστηματικά από τον Α. Παπανδρέου και τους υποστηρικτές των διαγραφών. Η ερμηνεία της κρίσης στηρίχτηκε από τον Α.Π. στην ομαδοποίηση και δημιουργία «φράξιας» από τα μέλη της «ΔΑ», που έχοντας μια «ελιτίστηκη» αντίληψη για την πολιτική και στενές σχέσεις με τη σοσιαλδημοκρατία, στόχευαν στη μετατροπή του Κινήματος σε «Λέσχη συζητήσεων».

Ακόμα και τότε που μια πληθώρα παλαιών πολιτευτών είχαν ήδη εξασφαλίσει την είσοδό τους στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, αλλά πολύ περισσότερο σήμερα, που η εννιάχρονη πορεία του έχει αγκαλιάσει στο δρόμο δυνάμεις που η σχέση τους με τις σοσιαλιστικές διακηρύξεις του είναι αν όχι ανύπαρκτη, τουλάχιστον αμφίβολη, η παραπάνω ερμηνεία της κρίσης χάνει την πειστικότητά της τουλάχιστον σ' ό,τι αφορά τα περί «ελιτισμού» και «σοσιαλδημοκρατίας».

Μένει το ζήτημα της προσπάθειας δημιουργίας φράξιας.

Είναι αλήθεια ότι ορισμένοι από τους διαφωνούντες, παρά το γεγονός ότι οργανωμένη φράξια δεν υπήρξαν ποτέ (απουσίαζε η συγκεκριμένη ιδεολογική πλατφόρμα, η ιδιαίτερη οργανωτική δομή και η καθημερινή και τακτική λειτουργία), είχαν μεταξύ τους διατηρήσει κάποια επαφή στηριγμένη κυρίως σε δεσμούς που είχαν αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια της δικτατορίας. Η συσπείρωσή τους όμως γίνεται πολύ αργότερα από τη συνίδρυση του ΠΑΣΟΚ, μετά τη διάλυση της Προσωρινής Κεντρικής Επιτροπής και θα παραμείνει σε εντελώς εμβρυακό επίπεδο μέχρι και το Προσυνέδριο. Μετά το Προσυνέδριο όλοι οι διαφωνούντες (και όχι μόνο τα μέλη της ΔΑ) εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, πραγματοποιούν κάποιες συγκεντρώσεις για τη χάραξη μιας κοινής πορείας. Όμως δεν είναι σε καμία περίπτωση η συσπείρωση (που ήταν άλλωστε και νόμιμη μιας και στο ΠΑΣΟΚ αρχικά η λειτουργία των τάσεων ήταν ελεύθερη) που οδηγεί στην κατάλυση των δημοκρατικών διαδικασιών, αλλά αυτή ακριβώς η έλλειψη δυνατότητας αντιπαράθεσης και διαλόγου μέσα στο Κόμμα, που οδηγεί στη συσπείρωση. Μοιραία και αναπόφευκτα ό,τι εμποδίζεται να εκφραστεί στις επίσημες συνεδριάσεις καταφεύγει στο διάδρομο.

Το υπόστρωμα της κρίσης προετοιμάζεται από τον ίδιο τον ιδρυτή του Πανελλήνιου Σοσιαλιστικού Κινήματος μέσα από μια σειρά ενεργειών που χαρακτηρίζονται από υπαναχώρηση από τις αρχικές θέσεις.

Μέχρι την κρίση του 1975 η οργανωτική λειτουργία του ΠΑΣΟΚ χαρακτηρίζεται από μια έντονη ρευστότητα, αλλά και ζωντάνια. Η Κεντρική Επιτροπή αναγνωρίζεται σαν το ανώτε-

Ο τρόπος που παγιώνεται ο γραφειοκρατικός μηχανισμός μέσα στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα, η μεθοδολογία που χρησιμοποιεί η ηγεσία για την αντιμετώπιση των κρίσεων και τα ζητήματα που κάθε φορά βρέθηκαν στη ρίζα τους παρουσιάζουν ενδιαφέρον όχι μόνο για το στενό κύκλο των μελών του ΠΑΣΟΚ. Ενδιαφέρουν οποιονδήποτε απασχολείται με την κατανόηση των ενδογενών αδυναμιών του λαϊκού κινήματος να οικοδομήσει εκείνους τους φορείς που απαλλαγμένοι από τα διαστεβλωτικά χαρακτηριστικά της γραφειοκρατικοποίησης, θα δώσουν διέξοδο στις προσδοκίες του.

ρο όργανο του Κόμματος «μέχρι το συνέδριο», συνεδριάζει τακτικά και παίρνει αποφάσεις μετά από συζήτηση και ψηφοφορίες που σπάνια είναι ομόφωνες. Βέβαια η απουσία προγενέστερων δομών και η προσπάθεια σύνθεσης απόψεων μελών με διαφορετικά και προσωπικά βιώματα και πολιτικές καταβολές, δημιουργεί κάποια προβλήματα στη λειτουργία της (την περίοδο π.χ. των εκλογών χάνεται πολύτιμος χρόνος με συνεδριάσεις που κατατρίβονται με το θέμα της επιλογής των υποψηφίων).

Την ίδια εποχή, οι τοπικές οργανώσεις που έχουν ξεφυτρώσει σ' όλη την Ελλάδα, αναζητούν τη φυσιογνωμία τους. Χαρακτηριστικό αυτής της εποχής είναι ο ενθουσιασμός. Οι ομάδες δουλειάς που συγκροτούνται σε κάθε Τ.Ο. είναι μαζικές και λειτουργούν τακτικά. Όλος αυτός ο οργασμός δραστηριότητας προσβλέπει σ' εκείνο το καθοριστικό γεγονός, το ΣΥΝΕΔΡΙΟ που θα επιλύσει όλα τα προβλήματα που αφορούν τους κανόνες λειτουργίας του.

Η συνεδρίαση της 100μελούς Κ.Ε. το Γενάρη του 1975 στην οποία ξεσπά η διαφωνία για το διορισμό ή την εκλογή των ορ-

Η εκλεγμένη από το Προσυνέδριο Κ.Ε.

Παραθέτουμε τη σύνθεση της 75μελούς εκλεγμένης ΚΕ που διαλύθηκε τον Ιούνη του '75. Με τα σκούρα στοιχεία σημειώνονται όσοι υπέβαλαν την παραίτησή τους, νομιμοποιώντας τη διάλυσή της (Σ' αυτούς πρέπει να προστεθούν οι Κοκελίδης, Κουλούρης, Γαϊτανίδης, Κωστόπουλος, Παπαλιάρης και Τσαμασιώτης των οργανώσεων εξωτερικού). Από τα μέλη αυτά οι Γκρινιάτσος, Δαλαβάγγας, Ζαφειρόπουλος, Λιβιεράτος, Μίχα, Μπαράκος, Πανταζόπουλος, Τζουβαίος, Τσεκούρας, Κοκκελίδης, Τσαμασιώτης διαγράφηκαν ή αποχώρησαν αργότερα.

Οι Σημίτης, Καρράς, Λιβάνης δεν υπέβαλαν τις παραίτησεις τους τότε. Ο Γεννηματάς κράτησε μια στάση «χλιαρής» υποστήριξης προς τους διαγραφμένους συνυπογράφοντας το κείμενο για τη σύγκληση της Κ.Ε.

Αμαλία Φλέμινγκ, Κώστας Σημίτης, Σίφης Βαλυράκης, Άκης Τσοχατζόπουλος, Βάσω Παπανδρέου, Γιάννης Τσεκούρας, Δημήτριος Λιβιεράτος, Μελίνα Μερκούρη, Στέλιος Πανταζόπουλος, Βασίλης Κεδίκογλου, Κώστας Ααλιώτης, Γιώργος Ταξιάρχου, Τάσος Ιντζές, Τάκης Παπαγεωργόπουλος, Παρασκευάς Αυγερινός, Γιώργος Δαλαβάγκας, Κώστας Νικολάου, Γιώργος Κύρκος, Μηνάς Σταυρακάκης, Πέτρος Λάμπρου, Νίκος Μιχαλόπουλος, Μαρία Μίχα, Αντώνης Καρράς, Αγγέλα Κοκκόλα, Νίκος Κωνσταντόπουλος, Βασίλης Φίλιας, Νίκος Ζουμπογιώργος, Θανάσης Τσούρας, Παύλος Νικολαΐδης, Δημήτρης Τζουβάνος, Γιώργος Κίσσονας, Γεράσιμος Νοταράς, Απόστολος Πρόκος, Γιώργος Τσουγιόπουλος, Λεωτέρης Βερυκάκης, Γιώργος Γκρινιάτσος, Γιάννης Ζαφειρόπουλος, Στέλιος Νέστωρ, Δημήτρης Τουλούπας, Ανδρέας Αρχοντάκης, Γιώργος Ζυγογιάννης, Χρήστος Ροκόφιλος, Ευθύμιος Δραγότης, Πέτρος Ευθυμίου, Γιάννης Παπαδονικολάκης, Αστέρης Στάγκος, Παντελής Λαζαρίδης, Χρήστος Μαρκόπουλος, Κώστας Μανωλκίδης, Λαοκράτης Βάσσης, Σπύρος Καβουνίδης, Σπύρος Σταρίδας, Κώστας Τσιγαρίδας, Ανδρέας Φούρας, Κάρολος Παπούλιας, Χρήστος Παπαδημητρίου, Κώστας Κουρής, Λάμπης Ντόλκας, Οδυσσέας Λαμπρόπουλος, Δημήτρης Ρόκκος, Χρήστος Παπαθανασίου, Φρατζέσκος Φρατζέσκος, Γιώργος Δασκαλάκης, Γιάννης Μόρτσος, Σούλα Θωμίδου, Γιάννης Τούντας, Στάθης Γιώτας, Σπύρος Καλούδης, Τάσος Μπαράκος, Στέφανος Τζουμάκας, Κώστας Βαρδάκης, Αντώνης Λιβάνης, Βασίλης Αθανασίου, Γιώργος Γεννηματάς και Γιώργος Μαστοράκης.

«Καταστατική θέση είναι η άποψη ότι ο Σοσιαλισμός δημιουργείται με τη δράση των εργαζομένων και τη συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του πολιτικού φορέα τους. Είναι ιστορική ανάγκη η συμβολή του Λαού στον προγραμματισμό της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής πορείας της χώρας, μέσα από πολιτικούς φορείς αρχών, που να τους διακρίνει η δημοκρατική έκφραση της βάσης και η συμμετοχή στις πολιτικές αποφάσεις. Για να πάψει η πολιτική των «εθνικών μυστικών», που κρατάει το Λαό μακριά από την πλήρη ενημέρωση. Για να μην παίρνονται οι κρίσιμες για το παρόν και το μέλλον μας αποφάσεις σε κλειστές επαφές, ύστερα από διακανονισμούς αρχηγών, που αναλαμβάνουν το ρόλο του μεσάζοντα προς το Λαό μέσα απ' την τηλεόραση.

Βασικό κριτήριο του σοσιαλιστικού χαρακτήρα ενός κινήματος είναι η υλοποίηση της πίστης του στη λαϊκή βάση και στις δυνατότητές της να ωριμάζει. Στόχος είναι η σοσιαλιστικοποίηση όλων των εργαζομένων δυνάμεων του Λαού. Γιατί μοχλός της κοινωνικής αλλαγής, είναι το οργανωμένο λαϊκό κίνημα, κι όχι τα αρχηγικά σχήματα της εκλογικής πελατείας: Για να πάψει η ελευθεριότητα των συνθημάτων που εντυπωσιάζουν. Για να μην συνεχίζεται η επένδυση με αριστεριστική φρασεολογία ακόμη και συντηρητικών πράξεων. Για να μην εκτονώνεται η βάση σε πολιτικές παρορμητικές αντιδράσεις γύρω από ένα ακαθόριστο σοσιαλιστικό ιδεώδες, αλλά να συσπειρώνεται συνειδητά και αγωνιστικά πάνω σ' ένα καθορισμένο σύστημα αρχών και πολιτικών στόχων...».

Απόσπασμα από την ανακοίνωση των διαφωνούντων και προγραμμένων μελών της Κ.Ε. της Νεολαίας και των συνιδρυτικών της Κ.Ε. (28.6.75). Παραθέτουμε τα ονόματα των μελών που υπέγραψαν την ανακοίνωση. Μέσα σε παρένθεση υπάρχει ο χαρακτηρισμός (ΔΑ) και (ΠΑΚ) ανάλογα με την προέλευση του μέλους:

Μέλη Κ.Ε.

Βάσης Α. (ΔΑ), Ευθυμίου Π., Ζυγογιάννης Γ. (ΠΑΚ), Καβουνίδης Σ. (ΠΑΚ), Κωνσταντόπουλος Ν. (ΔΑ), Νέστωρ Σ. (ΔΑ), Ντόλκας Α. (ΔΑ), Παπαθανασίου Χ. (ΠΑΚ), Τούντας Γ., Φίλιας Β. (ΔΑ), Συνιδρυτικά μέλη ΠΑΣΟΚ (από ΔΑ).

Καράγιωργας Σ., Πάκος Φ., Πολίτης Α., Κάτρης Γ., Ξύδης Α., Βασιλείου Γ., Δέδες Σ., Πύρζας Κ., Σιπιτάνος Γ., Σείτανίδης Ν., Ξανθάκης Ν.

Ιδρυτικά μέλη (από ΠΑΚ)

Κολυβάκης Ν., Καλπάκας Γ., Ρέππας Π., Σταράκης Γ.

Μέλη ΠΑΣΠ

Καλούδης Θ., Αγραφιώτης Σ., Κραουνάκης Γ., Καστρινάκης Κ., Κατσαμπάνης Τ., Ξένος Τ., Πετούσης Μ., Πετράκης Τ., Ρήγος Α., Σιούνας, Σαπουνάκης Τ., Τσουκαλάς Γ., Φίλιος Δ.

Με την κρίση του '75 εκτός από τους παραπάνω «έθεσαν εαυτόν εκτός Κινήματος» και οι:

Μέλη Κ.Ε.

Νοταράς Γ. (ΔΑ), Λαμπρόπουλος Ο., (ΠΑΚ), Θωμιδοί Σ. (ΠΑΚ), Τσιγαρίδας Κ. (ΠΑΚ), Νικολάου Κ. (ΔΑ + ΠΑΚ), Τσουγιόπουλος Γ. (ΠΑΚ), Ταξιάρχου Γ. (ΠΑΚ), Αρχοντάκης Α. (ΔΑ), Λαζαρίδης Π. (ΔΑ), Μερκούρη Μ., Κίσσονας Γ. (ΠΑΚ), Ροκόφυλλος Χ. (ΔΑ), Κοκκόλα Α. (ΠΑΚ), Φλέμινγκ Αμ., (ΠΑΚ).

Ιδρυτικά και συνιδρυτικά μέλη

Χαραλαμπίδης Γ. (ΠΑΚ, γιος του Υπουργού), Κωτσάκης Μ., (ΔΑ), Λιάνης Γ. (ΠΑΚ), Μαντζουράνης Γ., Μερκούρης Σπ. (ΔΑ), Παντελάκης Σ.

Η αναφορά των ονομάτων περιορίζεται αναγκαστικά τους επωνυμους, όμως το καλοκαίρι του 1975 αποχώρησαν από το ΠΑΣΟΚ γύρω στα 1.200 μέλη.

«... Β. Ιδιαίτερα πάνω στην εισήγηση του Άκη Τσοχατζόπουλου (στο οργανωτικό) επισημαίνουμε τα ακόλουθα:

α. Ο Πρόεδρος ορίζει το Ε.Γ.

β. Το Ε.Γ. δημιουργεί τις Επιτροπές Εργασίας.

γ. Οι Επιτροπές Εργασίας δημιουργούν Γραφεία που με τη σειρά τους προτείνουν Γραμματέα που ορίζεται από το Ε.Γ.

ΕΡΩΤΗΣΗ 1η: Μέσα σ' αυτό το όργιο ορισμών (διορισμών) και δημιουργίας θα 'ταν άσχημο να παρεμβάλουμε και λίγες εκλογές;

ΕΡΩΤΗΣΗ 2η: Μήπως η «δυσπιστία» προς το διορισμένο Ε.Γ. θα 'πρεπε να εκφράζεται με πλειοψηφία 4/5 και όχι 3/5, δηλαδή 60 μελών της ΠΚΕ, ώστε να 'ναι ακόμη πιο απίθανη πρακτικά;

(Ζητάμε συγνώμη για το σκωπτικό ύφος, σας ανακοινώνουμε ήδη πως έχουμε ήδη εκπονήσει οργανόγραμμα, για την άρθρωση και λειτουργία του κινήματος, που όμως δεν χωράει σε μια «δακτυλογραφημένη σελίδα»...)

Απόσπασμα από τις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΥΝΕΔΡΙΟ της Κ. Ο. ΦΥΣΙΚΩΝ. Η τελευταία παρατήρηση έγινε γιατί είχε ζητηθεί από τις οργανώσεις να εκφράσουν τις απόψεις τους σε μία δακτυλογραφημένη σελίδα.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ '75

19 Γενάρη: Στη συνεδρίαση της προσωρινής 100μελούς Κεντρικής Επιτροπής που ασχολείται με οργανωτικά ζητήματα του ΠΑΣΟΚ, έχει ξεσπάσει μια σύγκρουση με θέμα το διορισμό ή την εκλογή των κατώτερων και ενδιάμεσων οργάνων. Η άποψη του Α. Παπανδρέου που υποστηρίζει τον διορισμό μειοψηφεί.

29 Γενάρη: Ο Α.Π. ανακοινώνει στη Συντονιστική Γραμματεία την απόφασή του να διαλύσει την Κεντρική Επιτροπή και να συγκαλέσει Προσυνέδριο¹.

31 Γενάρη: Το Εκτελεστικό Γραφείο συνεδριάζει με θέμα τη σύγκληση του Προσυνεδρίου και χωρίζεται στα δύο. Οι Καράγιωργας, Μανωλκίδης, Στάγκος, Φίλιας και Σημίτης διαφωνούν ανοικτά με τη μεθόδευση, ενώ οι Μανδηλαρά, Τσούρας, Τσοχατζόπουλος και Β. Παπανδρέου επικροτούν. Μετά τη δήλωση του Α.Π. ότι δεν θα παραστεί σε νέα σύγκληση της ΠΚΕ, οι διαφωνούντες αποφασίζουν να μην τροφοδοτήσουν την όξυνση και να συμβάλλουν στην προετοιμασία του Προσυνεδρίου.

6 Φλεβάρη: Ξεσπάει η κρίση στον «Αγωνιστή». Η Συντακτική Επιτροπή του² δημοσιεύει ένα κείμενο με τίτλο «Σοσιαλισμός και Δημ. Διαδικασίες», με το οποίο ασκεί κριτική για την έλλειψη δημοκρατικών διαδικασιών μέσα στο κίνημα. Το κείμενο κατάσχεται από το τυπογραφείο από την Β. Παπανδρέου και διακόπτεται η εκτύπωση μέχρι την συνεδρίαση του Εκτ. Γραφείου την άλλη μέρα. Το Εκτ. Γραφείο αποφασίζει τη δημοσίευση του κειμένου αλλά με τις υπογραφές των μελών της Σ.Ε. και η απόφαση αυτή οδηγεί στην παραι-

τηση της Β. Παπανδρέου τόσο από το Ε.Γ. όσο και από το ΚΕ.ΜΕ.ΔΙΑ. Στις 25 Φλεβάρη και μετά από αλληπάλληλες συνεδριάσεις με το Εκτ. Γραφείο παραιτείται και η Σύνταξη του «Αγωνιστή».

5 Μάρτη: Υποβάλλει την παραίτησή του από το κίνημα το μέλος της Κ.Ε. ο Α. Φιλιππάτος απευθύνοντας ταυτόχρονα επιστολή στον Α.Π. με σαφώς επικριτικό περιεχόμενο. Ήδη, έχει κυκλοφορήσει εσωτερικά ένα κείμενο με παρεμφερή κριτική από την πλευρά των μελών του Ε.Γ. που διαφωνούν με τη μεθόδευση του Προσυνεδρίου.

16 Μάρτη: Πραγματοποίηση του Προσυνεδρίου³ στο Μον-Σενιέρ της Πλ. Αμερικής. Μέσα σε μια ατμόσφαιρα που διαμορφώνεται ιδιαίτερα βαριά με την ύπαρξη γαλαρίας που αποδοκιμάζει όποιον διαφωνεί, και τους διαξιφισμούς που προκαλούνται έξω από την αίθουσα μεταξύ των νεολαίων που μοιράζουν μια ειδική έκδοση του «Αγωνιστή» με σειρά προσυνεδριακών κειμένων και αυτών που τάσσονται υπέρ του Α.Π., διαβάζονται τρεις εισηγήσεις με τη διευκρίνιση ότι δεν θα συζητηθούν. Διαβάζονται μόνο κάποιες παρατηρήσεις που έχουν σταλεί από τις οργανώσεις βάσης που έχουν πάρει τις εισηγήσεις και το Προεδρείο διευκρινίζει ότι οι εισηγήσεις μαζί με τις παρατηρήσεις θα δοθούν στις οργανώσεις για ζύμωση. Οξεία αντιπαράθεση προκαλεί η Οργανωτική εισήγηση του Α. Τσοχατζόπουλου όπου για πρώτη φορά ο Πρόεδρος αποκτά διάσταση οργάνου, ξεχωριστού και από το Εκτ. Γραφείο. Το Προσυνέδριο λήγει με την ε-

γάνων, η μεταχείριση των διαφωνούντων, η διάλυση της Κ.Ε., ο τρόπος που μεθοδεύεται το Προσυνέδριο, ο διορισμός του Ε.Γ. και του πειθαρχικού και η αναγόρευση του Προέδρου σε ξεχωριστό όργανο αποτελούν γεγονότα - σοκ για όσα από τα μέλη του ΠΑΣΟΚ πίστευαν ότι είχαν ενταχθεί σε ένα κόμμα αρχών και «όχι αρχηγών».

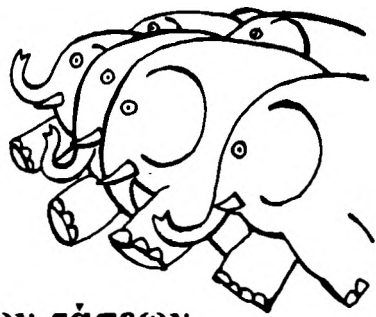
Για όσους έχουν τη δυνατότητα να έχουν μια αντικειμενική πληροφόρηση (γιατί η ροή της πληροφόρησης εμποδίζεται και τα γεγονότα συσκοτίζονται) γίνεται φανερό ότι το «Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα» μετασχηματίζεται σε ένα πολιτικό μόρφωμα απ' όπου απουσιάζει κάθε έννοια δημοκρατικής λειτουργίας και μάλιστα με πρωτοβουλία της ηγεσίας του.

Τα πρώτα κι όλες δείγματα αυτού του μετασχηματισμού, το ζήτημα των διορισμών βρίσκει αντίθετα μια σειρά στελεχών στην ηγεσία του Κινήματος. Κοινό γνώρισμα αυτών των ανθρώπων είναι η πολιτική εντιμότητά τους και η δυνατότητα αυτόνομης παρουσίας. Τα περισσότερα από τα μέλη που επικροτούν τους διορισμούς αντλούν την εξουσία τους από το πρόσωπο του Α.Π. και αυτό τους κάνει ιδιαίτερα ευάλωτους σε περίπτωση διαφωνίας. Επιπλέον στερούνται πολιτικού παρελθόντος στην περίοδο της δικτατορίας κι αυτό είναι ένα σοβαρό μειονέκτημα στην Ελλάδα του 1975 που η αντιστασιακή δράση προσδίδει ιδιαίτερη αιγλή.

Οι λειτουργίες που θα επέτρεπαν στους πρώτους, όπως άλλωστε και σε κάθε μέλος του ΠΑΣΟΚ που θα είχε το θάρρος να διαφωνήσει με κάποια επιλογή, να απαιτούν τη συλλογική διαμόρφωση της γραμμής του Κόμματος, ήταν σίγουρο ότι θα περιόριζαν αισθητά την πολιτική ευελιξία του Α.Π. και τη δυνατότητα πραγματοποίησης ελιγμών που θα οδηγούσαν στην εξουσία.

Έτσι το ζήτημα που στην πραγματικότητα «παίχτηκε» στην κρίση του '75 ήταν αν θα δημιουργηθεί «οργανωμένο Σοσιαλιστικό Κόμμα» στην Ελλάδα που θα έχει τη δυνατότητα να υπάρ-

ξει και πέρα του Α.Π. ή ένα Κόμμα που θα οδηγηθεί γρήγορα στην Εξουσία με μόνο «ατού» τον χαρισματικό ηγέτη. Η πλάστιγγα έγειρε προς το δεύτερο.

Η στάση των διαφόρων τάσεων και ρευμάτων στην κρίση του '75

Αν η επιλογή της ρήξης ανήκει αποκλειστικά στον Α.Π., την κάλυψή της και την στήριξή της ανέλαβε παράδοξα μια ορισμένη «Αριστερά» μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Για την κατανόηση αυτής της στάσης θα πρέπει να αναφερθούμε στην παράλληλη πορεία μιας άλλης συσπείρωσης δίπλα στον Α.Π. αυτή τη φορά.

Στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ από τα στελέχη του ΠΑΚ Εξωτερικού συμμετείχαν οι Τσεκούρας, Τσοχατζόπουλος, Β. Παπανδρέου και Σημίτης. Μετά την ίδρυση του ΠΑΣΟΚ, το ΠΑΚ δεν διαλύθηκε αλλά μετασχηματίστηκε σε μια συσπείρωση με κλειστή πυραμιδική δομή, που αργότερα και κυρίως στην Ιταλία πήρε την ονομασία «ΠΑΣΟΚ Β'». Η συσπείρωση αυτή που έλεγχε τις οργανώσεις της Ιταλίας, Ελβετίας, Δ. Γερμανίας (εν μέρει) και στην Ελλάδα της Πάτρας και της Θεσσαλονίκης κινήθηκε κυρίως γύρω από τον Γ. Τσεκούρα που ήταν κατά κάποιο τρόπο η ψυχή της και στόχο είχε να αποτελέσει την (εγγύηση της πολιτικής φυσιογνωμίας του ΠΑΣΟΚ) που με την επιλογή της αυτοοργάνωσης υπήρχε κίνδυνος «να αλλοιωθεί».

Παρά το γεγονός ότι τα μέλη του «ΠΑΣΟΚ Β'», λειτουργούσαν φραξιονιστικά (γρήγορα δικτυώθηκαν και εκτός ΠΑΚ μέ-

κλογή της νέας Κ.Ε.⁴.

21 Μάρτη: Ο Α.Π. ανακοινώνει στον Τύπο ότι η Κ.Ε. δεσμεύεται από τις εισηγήσεις που έγιναν στο Προσυνέδριο (και συνεπώς την Οργανωτική εισηγήση). Ταυτόχρονα δηλώνει την πρόθεσή του να διορίζει τα μέλη του Εκτ. Γραφείου.

13 Απρίλη: Στην πρώτη και μοναδική συνεδρίαση της εκλεγμένης Κ.Ε., ο Α.Π. ανακοινώνει την «Απόφαση για τον Εσωτερικό Κανονισμό της Κ.Ε.» σαν θέμα που δεν χωράει συζήτηση. Σύμφωνα μ' αυτόν ο Πρόεδρος διορίζει το Ε.Γ. και το Ε.Γ., διορίζει το Πειθαρχικό Συμβούλιο. Δυσπιστία προς το Ε.Γ. μπορεί να εκφραστεί με την ψήφω των 3/5 της Κ.Ε. Η Κ.Ε. αποδέχεται κατ' αρχήν την εισηγήση με την επιφύλαξη να σταλεί στη βάση για συζήτηση. Ακολουθεί ο διορισμός των μελών του Ε.Γ. και του 5μελούς Πειθαρχικού Συμβουλίου.

25 Μάη: Διαγράφονται 14⁵ στελέχη της ΠΑΣΠ σε μια «πλατειά» ολομέλεια της παράταξης. Η αφορμή είναι η αντίθεσή τους στη συνεργασία της ΠΑΣΠ με την ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ⁶ που έχοντας συμφωνήσει το μοίρασμα των θέσεων, «καπελώνουν» στην κυριολεξία το Εθνικό Συμβούλιο της ΕΦΕΕ (το πρώτο μεταδικτατορικό συνέδριο που γίνεται το Μάη του '75). Η Επιτροπή Νεολαίας του ΠΑΣΟΚ επικυρώνει τις διαγραφές και αρχίζει έτσι μια περίοδος ομαδικών διαγραφών και αποχωρήσεων από την ΠΑΣΠ όσων διαφωνούν με τις αρχικές διαγραφές.

30 Μάη: 21 μέλη της Κ.Ε. καταθέτουν εσωτερικό κείμενο

προς το Ε.Γ. με το οποίο διαμαρτύρονται γιατί πληροφούνται από τις εφημερίδες τις διαγραφές, ενώ η Κ.Ε. δεν έχει συνεδριάσει από τις 18 Απρίλη και ζητούν σύγκληση της Κ.Ε. με αποκλειστικό θέμα την εσωτερική κατάσταση στο Κίνημα.

6 Ιούνη: Με ανακοίνωση του Ε.Γ. που αυτοχαρακτηρίζεται σαν «πολιτική απόφαση διαχωρισμού ευθυνών» «τίθενται εκτός Κινήματος» 11 μέλη της Κ.Ε.⁷.

8 Ιούνη: Ενώ έχει αναγγελθεί για τις 22.5.75 η σύγκληση της Κ.Ε. δέκα στελέχη του ΠΑΣΟΚ προερχόμενα από το ΠΑΚ δηλώνουν την αντίθεσή τους στις διαγραφές και διαγράφονται και αυτοί. Η επιστολή της Αμ. Φλέμινγκ στις 13 Ιούνη φανερώνει ότι η διαφωνία με τις διαγραφές έχει επεκταθεί και σε πιστούς υποστηρικτές του Προέδρου. Αρχίζει να φαίνεται ότι η σύγκληση της Κ.Ε. δεν θα επιτύχει τη θριαμβευτική επικύρωση των διαγραφών.

14 Ιούνη: Ο Α.Π. ζητά και επιτυγχάνει την παραίτηση 45 μελών της Κ.Ε. πράγμα που νομιμοποιεί τη διάλυσή της.

28 Ιούνη: Ολοκληρώνεται με νέα εγκύκλιο ο κύκλος των διαγραφών και ταυτόχρονα ανακοινώνεται η δημιουργία Εθνικού Συμβουλίου που θα απαρτίζεται από μέλη της Κ.Ε. που θα υποδειχθούν από τις Τ.Ο. (με τον ίδιο τρόπο θα συγκροτηθεί και νέα Κ.Ε. σύμφωνα με την εγκύκλιο πάντα).

7 Ιούλη: Συγκέντρωση 1.000 περίπου στελεχών στο «Σάτιρα» και ίδρυση της Σοσιαλιστικής Πορείας.

λη) δεν ένωσαν παράνομοι μέσα στον κομματικό χώρο. Αντίθετα είχαν την αίσθηση ότι αποτελούν την μόνη νομιμότητα και αυτό πήγαζε από δύο παράγοντες:

- Την αντίληψη που προαναφέραμε ότι το ΠΑΣΟΚ θα αποτελούσε την μετωπική παράταξη του ΠΑΚ.
- Την προσωπική κάλυψη του Α.Π. (που δινόταν αρκετά φανερά και έτσι εξηγούνται και οι σχέσεις για αρκετό καιρό στενών του συνεργατών με το «ΠΑΣΟΚ Β'»).

Πραγματικά μέχρι το καλοκαίρι του 1975 οι σχέσεις του Α.Π. με το «ΠΑΣΟΚ Β'» φαίνεται να είναι αρμονικές. Το Φλεβάρη του '75, στελέχη του «ΠΑΣΟΚ Β'» απευθύνονται στις οργανώσεις της Ιταλίας και υποδεικνύουν να παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη σύγκρουση με όσους διαφωνούσαν με τον Πρόεδρο, παρουσιάζοντάς τη σαν κρίση με την Δ.Α., πράγμα που τελικά γίνεται⁸.

Εδώ θα πρέπει να κάνουμε μια διευκρίνιση. Ορισμένα από τα στελέχη κορυφής του ΠΑΣΟΚ Β' είχαν συνείδηση των λόγων που οδήγησαν στις διαγραφές. Η βάση όμως της συσπείρωσης είχε λάθος πληροφόρηση. Αγνόουσε π.χ. ακόμα και το κείμενο της συμφωνίας με τη Δ.Α. (που για πρώτη φορά ολόκληρο δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο ΑΝΤΙ εννιά ολόκληρα χρόνια μετά την υπογραφή του), που επέτρεπε την λειτουργία τάσεων, όπως και τις αφορμές που οδήγησαν στην ρήξη (επιμονή του Α.Π. να διορίζει το Ε.Γ. κτλ.).

Μια υποβολιμαία αντιπάθεια είχε μεταδοθεί ακόμα και στις οργανώσεις του μαθητικού, εναντίον των διαφωνούντων και των μελών της Δ.Α. Δεν είναι λοιπόν αφύσικο το γεγονός ότι οι πολλοί Νεολαίοι, βρέθηκαν κατά το Προσυνέδριο έξω από το Μονσεννιέρ φωνάζοντας κατά των «δεξιών σοσιαλδημοκρατών».

Αργότερα πολλά από τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ Β' που διαγράφηκαν το 1977 στάθηκαν αυτοκριτικά απέναντι στην τακτική του 1975. Το 1975 όμως, με έντονη την αίσθηση της νομιμότητας για το ρεύμα που είχε συγκροτηθεί με κορμό το ΠΑΣΟΚ Β', υιοθετούν τη θέση ότι οι δημοκρατικές διαδικασίες είναι αστική πολυτέλεια και φιλελευθερισμός στην «παρούσα» φάση.

Η άλλη μεγάλη συσπείρωση, οι τροτσκιστές, κρατούν μάλλον «ουδέτερη» στάση, αν και τα στελέχη τους που δουλεύουν στη βάση ασκούν κριτική στη μεθοδολογία των διαγραφών («χωρίς ιδεολογική αντιπαράθεση»). Οι Δαλαβάγγας, Λιβιεράτος, Γκρινιάτσος που συμμετέχουν στην Κ.Ε. υποβάλλουν στον Α.Π. τις παραιτήσεις τους μαζί με τους 44, διευκολύνοντας έτσι τη διάλυσή της.

Οι «παλαιοκομματικοί», οι παλαιοί δηλαδή πολιτευτές που βρίσκονται συσπειρωμένοι γύρω από τον Α. Λιβάνη προτιμούν να κρατήσουν κι αυτοί ουδέτερη στάση, ακολουθώντας σιωπηλά τον Α.Π. καθώς το ΠΑΣΟΚ Β' είναι εκείνη την εποχή πανίσχυρο και η δική τους θέση επισφαλής.

Τέλος και από την πλευρά των διαφωνούντων υπάρχει μια αδυναμία (απουσία ενιαίας στάσης και εκτιμήσεων για την κατάσταση) να αντιπολιτευθούν τον Α.Π. Έτσι στις δύο συγκεντρώσεις της Νεολαίας στην «Ιριδα» και ιδίως στο «Σάτιρα», όπου το Ε.Γ. έχει κληθεί να «απολογηθεί» για τη διάλυση της Κ.Ε., ο διστακτικός τόνος των διαφωνούντων, κάνει τον Α.Π. να φύγει σαφώς κερδισμένος. Και η βάση του ΠΑΣΟΚ δεχόμενη την επίδραση των παραπάνω παραγόντων, ανημέρωτη χεροκροτεί το διώξιμο της «δεξιάς» φράξιας από το κίνημα.

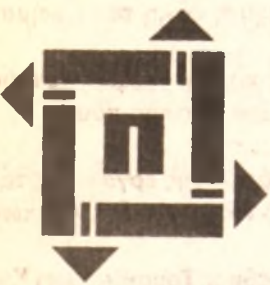
Η πρώτη μεγάλη κρίση του ΠΑΣΟΚ, κρίση καθοριστική για τη φυσιογνωμία του, καθώς αφορά αυτή καθαυτή τη συγκρότηση και λειτουργία του και όχι τη διαμόρφωση κάποιων συσχέτισμών για τον έλεγχό του, τερματίζεται έτσι χωρίς άλλες «επιπλοκές». Η πρακτική των διορισμών των αυθαίρετων διαγραφών μελών έξω από κάθε διαδικασία, και των ανορθόδοξων παρασκηνακών ενεργειών και μεθοδεύσεων, έχει εγκαινιαστεί πανηγυρικά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για την παραϊστορική πλευρά του θέματος η απάντηση του Α.Π. σε διαφωνών μέλος της Κ.Ε. που επιχειρηματολογεί κατά της διάλυσής ήταν «τη γνώμη μου μπορείς να την αλλάξεις την απόφασή μου όμως όχι γιατί το κείμενο έχει ήδη δοθεί στον Τύπο».
2. Η Συντακτική Επιτροπή του «Αγωνιστή» απαρτιζόταν από τους Γ. Βαρλάμη, Π. Ευθυμίου, Θ. Καλούδη, Γ. Μαντζουράνη, Τ. Ξένο, Μ. Πετούση, Α. Ρήγο, Τ. Σαπουνάκη, Γ. Σεργόπουλο και Γ. Τούντα.
3. Φαίνεται ότι ο Γ. Αλευράς διαθέτει κάποια ιδιαίτερα προσόντα στη διεύθυνση εργασιών γιατί διορίζεται (παρά τις έντονες αντιδράσεις) από τον Α.Π. στο Προεδρείο του Προσυνεδρίου. Αργότερα προεδρεύει και στην Α' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη το 1977.
4. Στην εκλογή της Κ.Ε. δρα έντονο παρασκήνιο. Από την πλευρά του Α.Π. και με την ενεργή συμμετοχή μετέπειτα διαγραμμένων από το ΠΑΣΟΚ διακινούνται διάφορα σημειώματα που δίνουν γραμμή για αποκλεισμό από την Κ.Ε. όσων έχουν διαφωνήσει με τους διορισμούς και τη διάλυση της ΠΚΕ.
5. Πρόκειται για τους: Αγραφιώτη, Καλούδη, Κραουνάκη, Καστρινάκη, Κατσαμπάκη, Ξένο, Πετούση, Πετράκη, Ρήγο, Σιούνα, Σαπουνάκη, Τούντα, Τσουκαλά και Φίλιο. Η κατηγορία αφορά «πολιτική ανευθυνότητα και υπονόμευση της λειτουργίας της παράταξης και του φορέα που εκφράζεται μέσα σ' αυτήν».
6. Είναι χαρακτηριστικό ότι από το βήμα του Εθνικού Συμβουλίου της ΕΦΕΕ, σύνεδροι - μέλη της ΠΣΚ δίνουν στην ΠΑΣΠ μαθήματα «πολιτικής δεοντολογίας» υποστηρίζοντας ότι έπρεπε να είχαν διαγράψει τους διαφωνούντες νωρίτερα.
7. Είναι οι: Α. Βάσης, Σ. Καβουνίδης, Χ. Ντόλκας, Γ. Τούντας, Π. Ευθυμίου, Ν. Κωνσταντόπουλος, Χ. Παπαθανασίου, Β. Φίλιας, Γ. Ζυγογιάννης, Σ. Νέστωρ, Α. Στάγκος.
8. Το Φλεβάρη του 1975 δημοσιεύεται στον «Αγωνιστή» ένα κείμενο του ΠΑΣΟΚ Ελβετίας που αφήνει να εννοηθεί ότι πρέπει να ξεκαθαριστούν οι λογαριασμοί με τη «φράξια της Δημοκρατικής Άμυνας». Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η απόφαση του Προσυνεδρίου των οργανώσεων της Ιταλίας την ίδια εποχή.

Βιβλιοπωλείο «ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ»

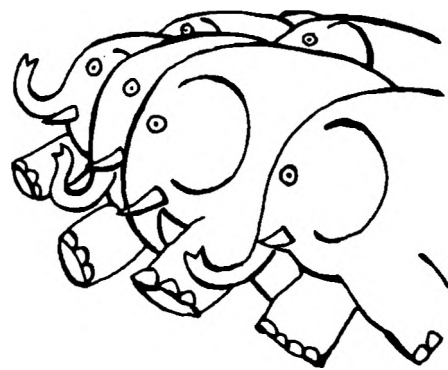
Μέτωνος 62, Χολαργός 1η παράλληλος της Μεσογείων,
τρίτη στάση, τηλ. 32.34.270

- Κάτι νέο στο χώρο του βιβλίου
- Αναγνωστήριο
- Παιδική γωνιά
- Αυστηρή επιλογή βιβλίων
- Εκπτώσεις
- Ειδικές προσφορές

ΚΑΛΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.

Οριζόντια διασύνδεση και τροτσκιστές

Για την κατανόηση της δράσης των Τροτσκιστών στο ΠΑΣΟΚ είναι απαραίτητο να κάνουμε μια σύντομη αναφορά στα χαρακτηριστικά της γενικότερης πρακτικής τους.

Περισσότερες από 15 Τροτσκιστικές ομάδες, μέλη διαφόρων εθνών, λειτουργούν σήμερα στην Ελλάδα και εκτός από τις ε-μμέρους διαφορές τους, οριοθετούνται μεταξύ τους από την υποδοχή ή μη της πρακτικής του *εισοδισμού*.

Η θεωρία του εισοδισμού διατυπώθηκε από τον ίδιο τον Τρό-σκι με αφορμή το Ανεξάρτητο Εργατικό Κόμμα στην Αγγλία και το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, στα πλαίσια της προσπά-θειας αναζήτησης μιας λύσης στην κρίση των μαρξιστικών κομ-μάτων στη Δυτ. Ευρώπη. Η «κεντρική ιδέα» του εισοδισμού συ-νίσταται στην εκτίμηση ότι το πρώτο ξύπνημα του προλεταριά-του στις *προηγμένες βιομηχανικά χώρες* θα εκφράζεται δια-μέσου των παραδοσιακών κομμάτων ή των εθνικοαπελευθερω-τικών κινημάτων στις χώρες του τρίτου κόσμου. Το ζήτημα του εισοδισμού δημιουργεί όξυνση στη σχέση των τροτσκιστικών ο-μάδων μεταξύ τους καθώς οι οπαδοί του εισοδισμού θεωρούν όσους δεν τον αποδέχονται σαν «σεχταριστές» που αρκούνται να επιβιώνουν σε μικροομάδες, τη στιγμή που οι μάζες έχουν α-γωνία για προοπτική.

Με την ίδρυση του ΠΑΣΟΚ μια σειρά τροτσκιστών είδαν σ' αυτό ένα κλασικό Κεντρικό Κόμμα (ένα κόμμα που παραπαίει μεταξύ μαρξισμού και σοσιαλδημοκρατίας) που θα μπορούσε να χρησιμεύσει σαν μαζικός χώρος για δράση. Οι κυριότερες γνωστές ομάδες που έδρασαν στα πλαίσιά του είναι:

- Η Ο.Ε. (ομάδα εργατών) με επικεφαλής τους Ρεμούνδο, Δελ-βιζόπουλο, Μαστρογιαννόπουλο κ.ά. που εκδίδουν μέχρι σήμε-ρα την εφημερίδα «Ξεκίνημα»¹.

- Η «Εργατική Δημοκρατία» με επικεφαλής τον Π. Δούμα που εκφραζόταν μέσα από το «Δελτίο».

- Ορισμένα μεμονωμένα στελέχη που χαρακτηρίστηκαν σαν Παμπλικοί και προσχώρησαν στο ΠΑΣΟΚ, μετά από διαβουλεύ-σεις με τον Α. Παπανδρέου, ανοικτά σαν τροτσκιστές. Σ' αυ-τούς φαίνεται ότι ο Α.Π. έτρεφε ιδιαίτερη εκτίμηση γιατί τοπο-θετήθηκαν οι περισσότεροι σε ηγετικά κλιμάκια του ΠΑΣΟΚ (Λιβιεράτος, συνυπεύθυνος με τη Β. Παπανδρέου για το ΚΕ.ΜΕ.ΔΙΑ., Γ. Κωστόπουλος, του είχε ανατεθεί η εκπόνηση του περίφημου οργανογράμματος του ΠΑΣΟΚ, Δαλαβάγκας, Γκρινιάσος, μέλη της ΠΚΕ, Λαγάκος, Γεωργιάδης κ.ά.).

Σημαντικότεροι όμως, σε εμβέλεια υπήρξε η δράση των δύο πρώτων ομάδων που με τη μεσολάβηση του Τεντ Γκραντ (τάση Μίλιταντ στην Αγγλία) το Σεπτέμβριο του 1975 συνενώθηκαν σε μία ομάδα.

Γύρω από τους πυρήνες αυτούς συσπειρώθηκαν το 1975 με-ρικά από τα πιο δυναμικά μέλη των Τοπικών Οργανώσεων του ΠΑΣΟΚ (οι κλαδικές έχουν διαλυθεί μετά τις διαγραφές γιατί στο σύνολό τους είχαν τοποθετηθεί υπέρ των διαφωνούντων). Η συσπείρωση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι τρο-τσκιστές είχαν ήδη μια σχετική ιδεολογική «καθαρότητα», γνώ-ριζαν καλά τα κλασικά κείμενα του μαρξισμού και δούλευαν εν-τατικά μ' αποτέλεσμα όπου δρούσαν να αναπτύσσονται μαζι-κές και δυναμικές οργανώσεις, στις οποίες γινόταν έντονη ιδε-ολογική ζύμωση.

Η έκδοση του «Ξεκινήματος» την Πρωτομαγιά του 1975, που αρχικά δεν αντιβαίνει την κομματική νομιμότητα, ανταποκρίνε-ται στις αγωνίες μιας σειράς από τα ριζοσπαστικότερα μέλη του ΠΑΣΟΚ εκείνη την εποχή.

Η εκκαθάριση

Το καλοκαίρι του 1975, μετά τις διαγραφές στήθηκε στο ΠΑ-ΣΟΚ ένα γραφείο Οργανωτικού στο οποίο διορίστηκαν και τρο-τσκιστές, που με την ιδιότητά τους σαν μέλοι του γραφείου προσπάθησαν να προωθήσουν τη συγκρότηση. «Διατοπικών» Νεολαίας, Συντονιστικών Επιτροπών Τ.Ο., υπεύθυνων διαφώτι-

σης κτλ. Είναι η πρώτη προσπάθεια συγκρότησης εκλεγμένων οργάνων από την ίδια τη βάση.

Βέβαια μέσα από τα διατοπικά δίνεται και η δυνατότητα προ-σέγγισης και ζύμωσης περισσότερων μελών, πράγμα που εν-διαφέρει ιδιαίτερα τους τροτσκιστές. Στο τέλος του 1975 γύρω στις 20 τοπικές οργανώσεις της Αθήνας και ορισμένα μέλη στη Θεσσαλονίκη δέχονται την επίδρασή τους.

Η αυξανόμενη όμως επιρροή τους δημιουργεί ανησυχίες στους κύκλους του ΠΑΣΟΚ Β' που είτε για λόγους ιδεολογι-κούς, είτε ελέγχου του κομματικού μηχανισμού, σε συνεργασία με ορισμένα στελέχη από το περιβάλλον του Προέδρου που θε-ωρούν ότι η στάση του είναι αρκετά επιφυλακτική (έμμεσα τον κατηγορούν και για φιλοτροτσκισμό), στήνουν ένα δίκτυο πα-ρακολούθησης των τροτσκιστών που θυμίζει αστυνομικό μυθι-στόρημα². Αργότερα οι μέθοδοι που εισήγαγαν στο ΠΑΣΟΚ ο-ρισμένοι από τους παραπάνω, θα εφαρμοστούν και εναντίον τους.

Ταυτόχρονα η Σπουδάζουσα (ΠΑΣΠ) που μέσα από μια δια-φορετική πορεία έχει οδηγηθεί σε αντιτροτσκιστικές θέσεις, α-ναλαμβάνει πρωτόβουλα την υπεράσπιση της καταδίωξης των τροτσκιστών. Πολλά από τα στελέχη της όμως διαμαρτύρονται για τον αστυνομικό τρόπο αντιμετώπισής τους και διατυπώ-νουν το αίτημα της ανοικτής ιδεολογικής αντιπαράθεσης, την οποία τελικά αναλαμβάνουν όταν πια η κρίση έχει εκδηλωθεί οι Στ. Τζουμάκας και Κ. Λαλιώτης.

Με την ομολογία κάποιου μέλους της Τ.Ο. Μπραχαμίου ότι συμμετείχε σε παρασυγκεντρώσεις, αρχίζει η εξάρθρωση των τροτσκιστικών ομάδων από το ΠΑΣΟΚ. Το Γενάρη του 1976 λί-γες μόλις μέρες πριν αναγγελθεί η αναβολή των διαδικασιών για τις περιφερειακές Συνδιασκέψεις και ο διορισμός Προσωρι-νών Νομαρχιακών Επιτροπών διαγράφεται η Συντακτική Επι-τροπή του «Ξεκινήματος» (Ρεμούνδος, Μαστρογιαννόπουλος, Μaráκης, Λαμπρόπουλος, Δούμας).

Μια σειρά Τ.Ο. διαμαρτύρονται για τις διαγραφές και για μια ακόμα φορά μπαίνει καθοριστικά το ζήτημα της εφαρμογής κά-ποιων διαδικασιών μέσα στο κόμμα μ' αποτέλεσμα να διαγρα-φούν γύρω στα 400 μέλη, να καταργηθούν 6 Συντονιστικές Επι-τροπές και να διαλυθούν 3 Τ.Ο. (Ανθούπολη, Κάτω Πατήσια, Αγ. Λευτέρης).

Η πρώτη αυτή εκκαθάριση που αφορά κυρίως τις Τοπικές Ορ-γανώσεις (στην Σπουδάζουσα αγγίζει μόνο την Εμπορική) ολο-κληρώνεται το καλοκαίρι του 1976. Το κριτήριο για τις διαγρα-

«...7. Η ηγεσία του Κινήματος μπροστά σ' αυτή την κατάσταση πρέπει ν' ανα-λάβει τις βαρείες ευθύνες της που δεν ξεπερνιούνται με ανεύθυνα και ανυπόγρα-φα λιβελλογραφήματα περί «εισοδιστών», «φραξιονιστών» και «διαλυτικών ο-μάδων».

α) Να προχωρήσει στην ανάκληση όλων των αυθαίρετων διοικητικών μέτρων και την άμεση *οργανωτική επαναφορά* όλων των διαγραμμένων και διοικητικά απομακρυσμένων μελών στους κόλπους του Κινήματος.

β) Να κατοχυρώσει καταστατικά την ελεύθερη έκφραση όλων των Σοσιαλιστι-κών τάσεων που αναπτύχθηκαν στη 2χρονη εσωκομματική πάλη του Κινήμα-τος.

γ) Να οργανώσει δημοκρατικά τις Περ. Συνδιασκέψεις που να επεξεργαστούν μέσα από συλλογική ζύμωση ένα Μαρξιστικό Πρόγραμμα δράσης που:

— Θα βάλει φραγμό στις συμμαχίες με τ' αστικά κόμματα.

— Θα προβάλλει την ανάγκη για ένα μέτωπο των κομμάτων της εργατικής τά-ξης και των εργαζομένων στην υπεράσπιση του βιοτικού τους επιπέδου και των δημοκρατικών τους δικαιωμάτων.

— Για τη σύγκληση μιας Συνδιάσκεψης ΣΚ και ΚΚ Ελλάδας, Τουρκίας και Κύ-πρου που θα συντονίσουν τους αγώνες των εργαζομένων των τριών χωρών ενάν-τια στον ιμπεριαλισμό και τους πολέμους του.

— Για μια κυβέρνηση της αριστεράς που να εθνικοποιήσει τα μέσα παραγωγής κάτω από εργατικό έλεγχο ανοίγοντας το δρόμο για το ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ».

Απόσπασμα από επιστολή που έστειλε προς τον πρόεδρο του ΠΑ-ΣΟΚ η επιτροπή διαγραμμένων και διοικητικά αποκεντρωμένων με-λών του ΠΑΣΟΚ, που πρόσκειται στους τροτσκιστές. (5/10/76).

φές παύει να είναι η συμμετοχή στη φραξιονιστική δράση, αλλά αυτή καθαυτή η υποστήριξη και η συμμετοχή στη διαδικασία της οριζόντιας διασύνδεσης.

Τον Οκτώβρη του 1976 αποχωρεί η τρίτη ομάδα που αναφέραμε στην αρχή, των παλαιών δηλαδή τροτσκιστών, που μαζί με άλλα 70 στελέχη με ΕΑΜική κυρίως προέλευση (Μεσολογγίτης, Σταμούλης, Γεωργιάδης, Μητσάκης, Γ. Κωστόπουλος, Μακρής, Δαλαβάγκας, Μπαφαλούκος, Μαρής και Μανουσαρίδης), στις 13 Οκτώβρη του 1976 αναγγέλλουν στην αίθουσα Εμποροϋπαλλήλων την ίδρυση του «Πολιτικού συνδέσμου 3ης Σεπτεμβρη».

Η εκκαθάριση των τροτσκιστικών ομάδων στην πραγματικότητα δεν έχει σταματήσει μέχρι σήμερα, τα στοιχεία όμως για τη δράση τους είναι ανεπαρκή καθώς καμία από τις δύο πλευρές δεν είναι πρόθυμη να τη φωτίσει (για διαφορετικούς λόγους η κάθε μία)³.

Επιπτώσεις

Κοντά στους τροτσκιστές μια σειρά συναισθηματικά ενταγμένων στο ΠΑΣΟΚ μελών, ιδίως νεολαίων, έρχεται σε επαφή με τους μεγάλους θεωρητικούς του μαρξισμού και προβληματίζεται γύρω από τα ζητήματα μετάβασης στο σοσιαλισμό. Ταυτόχρονα όμως συμπαρασύρεται σε ένα σχετικό αποπροσανατολισμό παραμελώντας τα καθημερινά πολιτικά προβλήματα για χάρη της κατάκτησης μιας «κρυστάλλινης» ιδεολογίας.

Η θετικότερη πλευρά της δράσης των τροτσκιστών μέσα στο ΠΑΣΟΚ βρίσκεται στην προώθηση κάποιων απόψεων για την οργάνωση Κόμματος, την εκλογή των οργάνων, την αποκεντρωμένη δόμηση. Η πλευρά αυτή όμως εξασθενεί από την αντιφατικότητα της ίδιας τούς της δράσης, καθώς οργανωμένοι σε φράξια, δρουν συνωμοτικά.

Η λειτουργία της φράξιας δεν αποσκοπούσε στον γραφειοκρατικό έλεγχο του, αλλά μέσα από την προσέγγιση και τη ζύμωση των μελών στη βάση, στον ιδεολογικό έλεγχο του. Η ίδια αυτή λειτουργία ήταν μοιραίο να οδηγήσει κάποια στιγμή στη διάσπαση ή τη διαγραφή.

Έτσι παρά το γεγονός ότι οι τροτσκιστές προβληματίσαν μια σειρά αδιαμόρφωτων συνειδήσεων ταυτόχρονα φέρουν την υπευθυνότητα για τον συμπαρασυρμό έξω από την οργάνωση του ΠΑΣΟΚ μιας σειράς ριζοσπαστικών στοιχείων με την ετικέτα του τροτσκιστή. Τέλος, δόθηκε μ' αυτό τον τρόπο λαβή για νομιμοποίηση των διαγραφών και διορισμών σαν αναγκαίας πρακτικής για την αντιμετώπιση των «σκοτεινών δυνάμεων που λυμαινόνταν το Κίνημα». Βέβαια, αυτή η διαπίστωση δεν πρέπει να υπερεκτιμηθεί, γιατί, η δράση των τροτσκιστών δεν αποτέλεσε παρά ένα πρόσχημα, καθώς οι επιλογές στον τομέα της εσωτερικής δόμησης του ΠΑΣΟΚ έγιναν πολύ νωρίτερα από τις αρχές κιόλας του 1975 και βέβαια όπως είδαμε και στο πρώτο μέρος αυτής της έρευνας έχουν προϊστορία από την εποχή του ΠΑΚ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στα νιάτα του ο Α.Π. συμμετείχε στην έκδοση μιας εφημερίδας με τον ίδιο τίτλο.

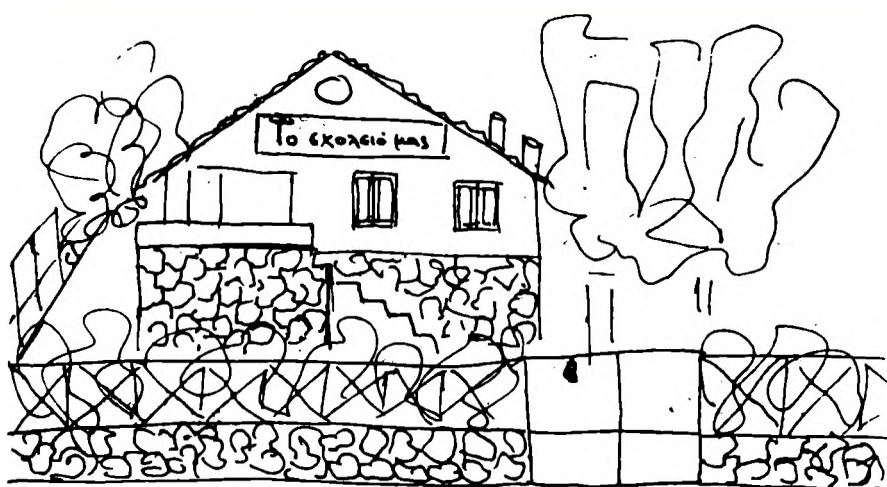
2. Παρακολουθούνται με αυτοκίνητα τα σπίτια που μαζεύονται οι τροτσκιστές, υποκλέπτονται κείμενά τους και κάποια μέλη συμμετέχουν στις διαδικασίες για να περισυλλέξουν πληροφορίες.

3. Οι διαγραμμένοι βρίσκονται σήμερα συσπειρωμένοι είτε γύρω από το «Ξεκίνημα» είτε γύρω από μια επιτροπή που δεν παύει και έξω από τον οργανωμένο χώρο του ΠΑΣΟΚ να απευθύνει κείμενα προς την ηγεσία και τα μέλη του ΠΑΣΟΚ. Στην προσπάθειά τους να παραμείνουν μέσα στην οργάνωση οι τροτσκιστές σήμερα ώστε να έχουν τη δυνατότητα προσέγγισης μελών, ασκούν μια κριτική στην πρακτική του ΠΑΣΟΚ μάλλον νεφελώδης και αντιφατική. Τον τελευταίο καιρό όμως φαίνεται να υιοθετούν μια στάση περισσότερο ξεκάθαρη.

ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ

• *Λόγοι δημοσιογραφικής δεοντολογίας επιβάλλουν να σημειώσουμε μια παράλειψη που έγινε στο πρώτο μέρος της έρευνας που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος:*

Το απόσπασμα από την κριτική των Φίλων ΠΑΚ Μονάχου που δημοσιεύσαμε είναι από το βιβλίο «Από το ΠΑΚ στο ΠΑΣΟΚ Μύθος και Πραγματικότητα» του Δαμ. Βασιλειάδη που υπήρξε και μέλος του Εθν. Συμβουλίου του ΠΑΚ.

Το σχολειό μας ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Άλσους και Αγ. Γερασίμου 21
Γλυφάδα
τηλ. 89.49.031, 89.53.014, 89.43.733

- *Ανοιχτό σύστημα εκπαίδευσης*
- *Ειδικά φτιαγμένο υλικό*
- *Αγγλικά - Γαλλικά*
- *Σχολή Γονέων*
- *Απογευματινή απασχόληση*

Σόφη Χατζηκοκόλη - Δασκαλοπούλου

Νηπιαγωγός, ειδικευμένη στην Ορθοπαιδαγωγική και στις Ανθρώπινες σχέσεις.

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς εφημερίδες πού διαβάσετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση. Ζητείστε μας τά αποκόμματα όλων τών εφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ενημερωνόμαστε καί νά σάς ενημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς εφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά αποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν είδική - δική σας ενημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΛΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας οι οικονομικές επιδόσεις* μιάς Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) **σιγουριά!**

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα ελεύθερα αποθεματικά, που ξεπερνούν το 1.300.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του Ενεργητικού της, που είναι πάνω από 2.900.000.000 δραχμές.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που φτάνουν περίπου το 1.500.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 263.000.000 δραχμές.
- Στα 610.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για δεύτερη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρίας στην Ελλάδα.

ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα, για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου.

Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικο-Συνεταιριστική Εταιρία.

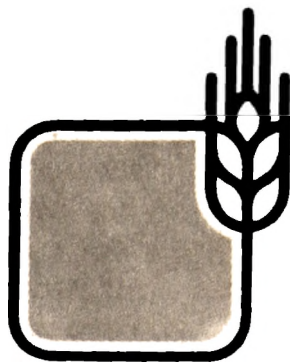
* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1982.

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΕΙΕΣ.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ
ΜΕΤΟΧΟΙ:

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΜΑΡΞ ΚΑΙ ΦΡΟΪΝΤ: Για μια πολιτική με συναίσθημα

του Γιάννη Α. Ποττάκη

Γραμμένο σε ανύποπτο χρόνο, το κείμενο που ακολουθεί επιχειρεί μια προσέγγιση του γνωστού στη σύγχρονη πολιτική φιλοσοφία θέματος «Μαρξισμός και Ψυχανάλυση».

Εκτός από το αφεαυτού ενδιαφέρον του περιεχομένου του, η δημοσίευσή του θα συμβάλλει, πιστεύουμε, σε μια καλύτερη γνωριμία με το νέο πολιτικό προϊστάμενο του υπουργείου Οικονομικών, που συνεχίζει με τον τρόπο του τις φιλολογικές παραδόσεις ενός θεσμού ταυτισμένου συνήθως με την άχαρη και ως επί το πλείστον δυσάρεστη πραγματικότητα των ψυχρών (κυρίως φορολογικών) δημοσιονομικών αριθμών. Είναι και αυτή μια διάσταση που η αποκάλυψή της μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση μιας πολιτικής που αν είναι ίσως αναγκασμένη να εφαρμόζει μέτρα σκληρά, φαίνεται πάντως να θέλει να μην συλλαμβάνεται χωρίς συναίσθημα.

Η προσπάθεια για μια σύνδεση του Μαρξισμού και της Ψυχανάλυσης συναντά πολλές δυσχέρειες, από τις οποίες δεν είναι ίσως από τις ολιγότερο ευκαταφρόνητες, οι ακόλουθες δύο:

1. Το εγχείρημα προϋποθέτει, αν όχι βαθειά, πάντως επαρκή γνώση και κατανόηση και του ενός και του άλλου συστήματος. Αν αναλογιστεί κανείς, ότι η κάθε μία από τις δύο επιστήμες, απαιτεί μακρόχρονη ενασχόληση και συστηματική εργασία πολλών ετών, αντιλαμβάνεται τη δυσχέρεια. Πολύ περισσότερο όταν και ο Μαρξισμός και η Ψυχανάλυση θεωρήθηκαν, για διαφορετικούς, βέβαια, λόγους, απηγορευμένοι καρποί για όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας μας.

Έτσι, όποιος, τελικά, αποφασίσει να επιχειρήσει το τόλμημα, θα πρέπει να έχει συνείδηση του γεγονότος ότι, οι δικές του δυσχέρειες, πολλαπλασιάζονται στο μη ειδικό ή και τον αμύητο αναγνώστη, στον οποίο κυρίως απευθύνεται. Γιατί, και με το Μαρξ και με το Φρόυντ, έχει συμβεί ό,τι με όλους τους μεγάλους της διανόησης. Το πλατύ κοινό τους γνωρίζει πολύ λιγότερο από τη μελέτη των δικών τους κειμένων και πολύ περισσότερο από όσα οι διάφοροι κριτικοί έχουν γράψει γι' αυτούς και το έργο τους και επαληθεύεται έτσι ένα φαινόμενο της ψυχολογίας: οι άνθρωποι γνωρίζουν τον κρινόμενο όχι από τη μελέτη του έργου του αλλά από την κριτική που γράφεται γι' αυτό.

2. Η δεύτερη μεγάλη δυσχέρεια οφείλεται στην προκατάληψη που έχει το κάθε σύστημα για το άλλο. Και την προκατάληψη αυτή, την αμοιβαία καχυποψία, τροφοδότησαν και λόγοι πολιτικής συγκυρίας. Η ευρύτατη διάδοση της Ψυχανάλυσης και η μη αποδοχή, μέχρι και την απαγόρευση, του Μαρξισμού στις καπιταλιστικές χώρες, και αντίστροφα, η μη επίσημη αποδοχή, μέχρι και την απαγόρευση, της Ψυχανάλυσης στις χώρες του υπαρκτού Σοσιαλισμού.

Αν κανείς έμενε στην επιφάνεια των δύο συστημάτων, αν δεν ξεκινάγε από τη βούληση να αναζητήσει και να βρει εσωτερική συνάφεια μεταξύ τους, τότε θα έπρεπε να παραδεχθεί, ότι η κατά καιρούς κριτική, που ασκήθηκε από το ένα σύστημα εναντίον του άλλου, υποβοηθήθηκε ουσιαστικά από τις δυσχέρειες, που αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο, δηλαδή, τις δυσχέρειες και για τους «ειδικούς» —μαρξιστές και ψυχαναλυτές— αλλά και για το ευρύτερο κοινό, της πλήρους γνώσης, όχι μόνο του ενός αλλά και των δύο συστημάτων ταυτόχρονα.

Έτσι, βρήκε «ευήκοο ους» η κριτική των μαρξιστών ότι, ενώ ο Μαρξισμός είναι η θεωρία της Επανάστασης (της κοινωνικής δηλαδή

μεταβολής), η Ψυχανάλυση είναι η θεωρία της «προσαρμογής» της προσαρμογής του ανθρώπου στις δοσμένες κοινωνικο-οικονομικές σχέσεις της εποχής του και η προσπάθεια «συμφιλίωσής» του —του εσωτερικού του κόσμου— με το περιβάλλον του και ότι, ακόμα, είναι η θεωρία που ωθεί τον άνθρωπο να αναζητήσει την προσωπική του και μόνο ευτυχία και μάλιστα να την αναζητήσει στη συμφιλίωσή του με τον εσωτερικό του κόσμο και όχι στην καταπολέμηση της κοινωνικής και οικονομικής εκμετάλλευσης στην προσπάθεια επίλυσης των δικών του, ατομικών, ψυχικών προβλημάτων.

Όπως, επίσης, βρήκε «ευήκοο ους» και η κριτική των ψυχαναλυτών, ότι ο Μαρξισμός ενδιαφέρεται για τα προβλήματα και μόνο που γεννάει το κοινωνικο-οικονομικό μας σύστημα, ο καπιταλισμός, και για τον τρόπο επίλυσής τους, με την ανατροπή του καπιταλισμού και τη διαδοχή του από το σοσιαλισμό, παραγνωρίζοντας έτσι την ατομικότητα μέσα στην κοινωνία.

Αν εξαιρέσει κανείς, στην Αμερική, κυρίως τον Έρικσον και τους οπαδούς του (που θεωρούν ότι οι νευρώσεις έχουν εξωτερικές αιτίες), η ευρύτατα διαδεδομένη αντίληψη, ότι η Ψυχανάλυση είναι η θεωρία που υπόσχεται την προσωπική ευτυχία, χωρίς να εξαρτά από εξωτερική μεταβολή, μεταβολή, δηλαδή, του κοινωνικο-οικονομικού συστήματος, διευκόλυνε τη διάδοσή της σ' αυτή τη χώρα. Σ' αυτό συνέτειναν άλλωστε και δύο κείμενα κριτικής του ίδιου του Φρόυντ, τα κείμενα: «Το μέλλον μιας αυταπάτης» (Zie Zukunft einer Illusion) και «Η θέα του κόσμου» (Weltanschauung) κείμενα από τα οποία δεν διαφαίνεται πάντως, αν ο Φρόυντ είχε μελετήσει το έργο του Μαρξ!...

Σήμερα, όλο και περισσότεροι επιστήμονες από το χώρο του Μαρξισμού ασχολούνται με τα προβλήματα που θέτει η Ψυχανάλυση, όπως επίσης, όλο και περισσότεροι επιστήμονες από το χώρο της Ψυχανάλυσης έχουν αποδεχθεί τη σπουδαιότητα του κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος. Όλο και περισσότεροι Μαρξιστές αναγνωρίζουν την ύπαρξη του «ασυνείδητου» τμήματος της ανθρώπινης ψυχής και τους έμφυτους «προσδιορισμούς» του, —ορμές, τάσεις, επιθυμίες κτλ., για τις οποίες θα μιλήσουμε στη συνέχεια— και όλο και περισσότεροι ψυχαναλυτές αναγνωρίζουν, ότι παράλληλα με τους «προσδιορισμούς» τους ασυνείδητου, υπάρχουν και οι εξωτερικοί κοινωνικο-οικονομικοί καταπιεστικοί προσδιορισμοί της θεσμισμένης κοινωνίας. Διαφαίνεται, άλλωστε, η τάση, να μην περιοριστούν σε μια απλή προσθήκη στο ένα σύστημα, όσων και όποιων παραδοχών του άλλου συστήματος δεν προβληματίζουν, δεν συγκρούονται και ενδεχομένως ταιριάζουν στο άλλο! Να μην περιοριστούν σε μία αντιπαράθεση των ομοιοτήτων ή των διαφορών τους, αλλά στην αναζήτηση ενός συνεκτικού ιστού, που να διαπερνά και τα δύο και στην ολοκλήρωση του ενός μέσα στο άλλο, που θα τονίσει ακόμα περισσότερο τα όρια του καθενός, το μέ-

χρη που μπορείς να πας με το καθένα, και που έχεις την ανάγκη του άλλου.

Πρόκειται για μια προσπάθεια, όχι απλά σύνδεσης, αλλά σύνθεσης των δύο συστημάτων!

★ ★ ★

Οι ομοιότητες

Η ψευδής εικόνα της πραγματικότητας (Μια πρώτη ομοιότητα)

Και ο Μαρξ και ο Φρόυντ, στην πορεία του έργου τους, διαπίστωσαν ότι η εικόνα που έδινε η μέχρι τότε φιλοσοφία και επιστήμη, για το κοινωνικό γίγνεσθαι (στην περίπτωση του Μαρξ), και για το άτομο (στην περίπτωση του Φρόυντ), δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα. Δεν μπορούσε να ερμηνεύσει την πραγματικότητα. Μια τεράστια περιοχή, και για την κοινωνία και για το άτομο, έμενε στο σκοτάδι.

Στην προσπάθειά του ο Μαρξ να περιγράψει και να ερμηνεύσει την κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα, είδε ότι, στο πνευματικό οπλοστάσιο της ανθρωπότητας, η αστική πολιτική οικονομία, η φιλοσοφία και ιδίως το έργο του Χέγκελ, έδιναν την εικόνα μιας πραγματικότητας, που δεν υπήρχε! Και συσκοτιζαν την εικόνα της πραγματικότητας, που πράγματι υπήρχε.

Ας πάρουμε το παράδειγμα της ισότητας των ανθρώπων. Πέρα από τις «φυσικές» διαφορές, οι οποίες και υπάρχουν και θα υπάρχουν, η ισότητα είναι ένα «νομικό» κατασκευάσμα. Κατασκευάσμα του νου. Ισότητα θεωρητική μπροστά στο νόμο. Στην πράξη, στη ζωή, στην πραγματικότητα, οι άνθρωποι εξακολουθούν να είναι άνισοι. Και όχι μόνον αυτό. Οι ανισότητες βάθαιναν, παρά τις διακηρύξεις για ισότητα. Οι πλούσιοι γίνονταν σχετικά πλουσιότεροι και οι φτωχοί σχετικά φτωχότεροι! Τα μέσα παραγωγής συγκεντρώνονταν σε λίγα χέρια. Η κατάργηση της προσωπικής εξάρτησης από το βασιλιά ή το φεουδάρχη —το επίτευγμα της αστικής επανάστασης—, δεν εσήμαινε την κατάργηση της εξάρτησης του ανθρώπου από άνθρωπο. Ένας άλλος μηχανισμός εξάρτησης, εκμετάλλευσης και ξένωσης είχε πάρει τη θέση του· η εξάρτηση του μεν εργαζόμενου από τον ιδιοκτήτη των μέσων παραγωγής και των δύο δε από τους μηχανισμούς της «αγοράς».

Οι αρχές της αστικής πολιτικής οικονομίας και της φιλοσοφίας, —όλοι οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι, όλοι οι άνθρωποι είναι ανεξάρτητοι, όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι—, δεν περιέγραφαν την κοινωνική πραγματικότητα.

Ο Μαρξ ανταποκρίθηκε στην πρόκληση και προχώρησε στην αναζήτηση, την περιγραφή και την ερμηνεία αυτού που πράγματι συνέβαινε, με στόχο την απελευθέρωση του ανθρώπου από μία καταπιεστική και εκμεταλλευτική οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα!

Στην ίδια κατάσταση βρέθηκε και ο Φρόυντ. Από τις διηγήσεις των αναλυομένων, αλλά και από τον ίδιο τον εαυτό του, συνειδητοποιούσε μέρα με τη μέρα, πως η υπάρχουσα γνώση δεν ήταν αρκετή, για να αιτιολογήσει και να ερμηνεύσει ορισμένα φαινόμενα του ψυχικού βίου του ανθρώπου. Όταν ιδίως καταπιάστηκε με την ύπνωση, ή με τους τρόπους αντίδρασης των υστερικών αρρώστων, βρέθηκε αντιμέτωπος με ψυχικά φαινόμενα, τα οποία οι μέχρι τότε θεωρίες δεν μπορούσαν να ερμηνεύσουν.

Παρατήρησε ακόμα ότι, σε πολλές περιπτώσεις, μια ασυνείδητη διαδικασία στερεί τον άνθρωπο της αναγκαίας προσοχής και του ελέγχου και τον ωθεί σε λαθεμένες κινήσεις, που ποτέ δεν θα έκανε με τη θέλησή του, ή σε εκφράσεις που δεν αποδίδουν το νόημα, που θα ήθελε να εκφράσει, σε «μπερδεμα» λέξεων, εννοιών, αδικαιολόγητη πτώση αντικειμένων, που κρατάει στα χέρια του κτλ.

Σε άλλες πάλι περιπτώσεις έχει εσφαλμένη αντίληψη της πραγματικότητας, ή ακόμα αντικαθιστά την εξωτερική πραγματικότητα με έναν δικό του κόσμο, μια δική του πραγματικότητα, γεμάτη φοβίες, πλάνες, φαντασίες κτλ., θεωρεί π.χ. ένα ζώο, που βρίσκεται μπροστά του, σαν ένα πρόσωπο που τον καταδιώκει, νομίζει τον εαυτό του Μεγαλέξανδρο, κτλ.

Σιγά - σιγά διαπίστωνε ότι και τα όνειρα, με την ερμηνεία των οποίων ο άνθρωπος είχε από πολύ παλαιούς χρόνους ασχοληθεί, δεν ήταν εργαλεία ερμηνείας του μέλλοντος, όπως μέχρι τότε εθεωρούντο, δεν ήταν προάγγελοι του μέλλοντος, προπομποί κάποιου συμβάντος, αλλά είχαν συγκεκριμένο νόημα· ήσαν εκδηλώσεις της ιστορίας του ατόμου που είχε ονειρευτεί.

Τα όνειρα, οι εσφαλμένες κινήσεις και εκφράσεις, οι ψυχώσεις, τον έφεραν μπροστά σ' ένα χώρο άγνωστο, το χώρο του «ασυνείδητου», ένα χώρο απροσμέτρητα ισχυρό, καθοριστικό της ζωής του ανθρώπου.

Και ο Φρόυντ, όπως και ο Μαρξ, ανταποκρίθηκε στην πρόκληση του άγνωστου και προχώρησε στην έρευνά του, την κατανόησή του, με τον ίδιο στόχο, την απελευθέρωση του ατόμου από τα δεσμά και την καταπίεση του εσωτερικού του κόσμου.

Αυτή είναι και η πρώτη ομοιότητα στο έργο του Μαρξ και του Φρόυντ. Ότι, δηλαδή, η μέχρι της εποχής του καθενός θεωρία, όχι μόνο δεν ερμήνευε σωστά την πραγματικότητα, που ο καθένας ερευνούσε, την κοινωνική και ψυχική πραγματικότητα αντίστοιχα, αλλά κάτι περισσότερο, της έδινε ψευδή εικόνα!

Η καταπολέμηση του ανθρώπινου ναρκισσισμού

(Μια ακόμα ομοιότητα)

Από τις ωραιότερες περιγραφές στο έργο του Φρόυντ είναι οι σελίδες για το ναρκισσισμό. Ο Νάρκισσος στην άκρη της λίμνης καθρεφτίζεται στα νερά της και χαιρείται την ομορφιά και την πληρότητά του! Δεν έχει την αίσθηση καμιάς έλλειψης! Έχει, αντίθετα, την αίσθηση όχι μόνο της επάρκειας, αλλά και της περισσειας!!!

Με τρεις ναρκισσισμούς, σύμφωνα με τον Φρόυντ, μεγάλωσε ο άνθρωπος:

— Πίστευε ότι είναι το κέντρο του σύμπαντος και ότι όλα κινούνται γύρω από αυτό.

— Πίστευε ότι είναι το στολίδι της δημιουργίας, κάτι ξεχωριστό από το υπόλοιπο ζωικό βασίλειο.

— Πίστευε ακόμα ότι είναι κύριος του οίκου του, του εαυτού του. Και ότι η μοίρα του, η ιστορία του, η ζωή του, εκτυλίσσονταν κάτω από τη δική του ενσυνείδητη βούληση.

Κέντρο του σύμπαντος, στολίδι της δημιουργίας, κύριο του οίκου του, έμαθε να βλέπει ο άνθρωπος τον εαυτό του.

Ο Γαλιλαίος, ο Δαρβίνος και ο Φρόυντ κατάφεραν ο καθένας από την πλευρά του, ισχυρότατα πλήγματα στην εικόνα του ανθρώπου-ναρκισσου.

Ο Γαλιλαίος με τη διδασκαλία του ότι η γη κινείται γύρω από τον ήλιο και όχι ο ήλιος γύρω από τη γη, απέδειξε ότι δεν είναι κέντρο του σύμπαντος ο άνθρωπος!

Ο Δαρβίνος, με το έργο του «Η εξέλιξη των ειδών», μας διδάξε ότι ο άνθρωπος δεν είναι κανένα ξεχωριστό δημιούργημα. Ακολούθησε και ο ίδιος την ίδια εξελικτική πορεία από την πρώτη μορφή της ζωής, μέχρι ένα είδος των πιθηκοειδών και μέχρι τη σημερινή του μορφή. Δεν είναι το στολίδι της δημιουργίας! Το ξεχωριστό δημιούργημα! Από την ίδια ρίζα προέρχεται και έχει την ίδια προϊστορία! Την προϊστορία του ζώου!

Ο Φρόυντ, με τη θεωρία της ψυχανάλυσης, αποκάλυψε ότι ο άνθρωπος δεν είναι κυρίαρχος του οίκου του, του εαυτού του. Ό,τι εμφανίζεται σαν το σύνολο της ανθρώπινης υπόστασης, η συνείδηση, το πνεύμα, ο νους, δεν είναι παρά η κορυφή του παγόβουνου. Πέρα απ' ό,τι αποκαλούμε «συνείδητο» τμήμα της ανθρώπινης ύπαρξης, υπάρχει ένας ολόκληρος κόσμος, ουσιαστικά άγνωστος μέχρι το Φρόυντ, ανεξερεύνητος, ο κόσμος του ασυνείδητου, χώρος όχι απλά σπουδαίος και ουσιώδης για τον άνθρωπο, αλλά κάτι περισσότερο: Η πηγή της ζωής του! Χώρος που λειτουργεί με τη δική του δυναμική και που ο έλεγχός του δεν βρίσκεται στα χέρια μας!

Σ' αυτούς τους τρεις ναρκισσισμούς ήρθε ο Μαρξ να προσθέσει και να αποκαλύψει έναν τέταρτο.

Και στην κοινωνία υπάρχουν και λειτουργούν δυνάμεις, των οποίων η κυριαρχία, ο έλεγχος, δεν βρίσκεται πια στα χέρια του ανθρώπου, όπως ο ίδιος κολακεύεται να πιστεύει.

Αναλύοντας την κοινωνία της εποχής του ο Μαρξ, διαπίστωσε ότι ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής έχει το δικό του «πυρήνα» και τη δική του «δυναμική». Αν και ανθρώπινο δημιούργημα, αυτονομήθηκε από τον άνθρωπο, «στέκεται πίσω από την πλάτη του και του προδιαγράφει, του προσδιορίζει, τι πρέπει να κάνει». Για να λειτουργήσει το σύστημα, στηρίζεται σε ορισμένες «αναγκαιότητες» την παραγωγή εμπορευμάτων και όχι αγαθών, την ανάγκη για συσσώρευση και επαύξηση της αξίας. «Συσσωρεύετε, συσσωρεύετε, ιδού οι νόμοι και οι προφήτες», γράφει ο Μαρξ. Από την ώρα που θα πεις δεν συσσωρεύω, παράγω ό,τι χρειάζεται, ανεξάρτητα από το κέρδος που δίνει, παράγω για τις ανάγκες της κοινωνίας και όχι για την αγορά (παράγω αξίες χρήσης και όχι ανταλλαγής), είσαι εκτός μάχης. Για να σταθείς όρθιος πρέπει συνεχώς να τρέχεις! Να τρέχεις ασταμάτητα!

Η μέχρι τον Μαρξ ιδεαλιστική φιλοσοφία ήθελε την ιστορία, συνεπώς και τους κοινωνικούς θεσμούς, τη δημιουργία και τη λειτουργία τους, αποτέλεσμα της ενσυνείδητης ανθρώπινης δράσης. Ο Μαρξ απέδειξε ότι στον καπιταλισμό ο άνθρωπος έχασε την κυριαρχία πάνω

στους θεσμούς, που δημιούργησε! Ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής έχει τη δική του συστηματική λογική (systemic logic) τις δικές του αναγκαιότητες για να λειτουργήσει, που θα διαρκούν όσο και ο καπιταλισμός. Και που ακριβώς γιατί δεν είναι «κοινωνικές νομοτέλειες» ή «φυσικές αναγκαιότητες», αλλά νομοτέλειες ενός συγκεκριμένου τρόπου παραγωγής, του καπιταλιστικού, μπορούν να ανατραπούν. Και θα ανατραπούν μαζί με τον καπιταλισμό! Ως τότε όμως ο άνθρωπος δεν θα είναι κύριος της τύχης του! Θα είναι δέσμιος του δημιουργήματός του!

Δεν είναι, λοιπόν, ο άνθρωπος το κέντρο του σύμπαντος. Δεν κινούνται τα πάντα γύρω του! Ούτε είναι ένα ξεχωριστό, ανεξάρτητο δημιουργήμα, στολίδι της δημιουργίας. Δεν είναι ούτε κύριος του εαυτού του, του οίκου του. Και οι θεσμοί που δημιούργησε, του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, δεν βρίσκονται κάτω από τη δική του κυριαρχία.

★ ★ ★

Αυτές, θα έλεγε κανείς, είναι οι πιο ουσιώδες ομοιότητες στο έργο του Μαρξ και του Φρόυντ, από της πλευράς τουλάχιστον, που εμείς βλέπουμε τα πράγματα.

Η διάγνωση ότι το πνευματικό οπλοστάσιο της εποχής τους όχι μόνο δεν τους επέτρεπε να έχουν σαφή εικόνα της πραγματικότητας, του εσωτερικού κόσμου για το Φρόυντ, του κοινωνικού γίνεσθαι για το Μαρξ, αλλά κάτι περισσότερο τους έδιδε ψευδή εικόνα της πραγματικότητας.

Η ανακάλυψη, στη συνέχεια, ενός άγνωστου χώρου, που δεν τελεί κάτω από τον έλεγχο και την κυριαρχία του ανθρώπου και η προσπάθεια για τη διαύγασή του. Του μεν Φρόυντ, για την ερμηνεία του εσωτερικού μας κόσμου, του ατομικού «ασυνείδητου», με στόχο την απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά του. Του δε Μαρξ, για την ερμηνεία των κοινωνικών θεσμών της εποχής του, την ερμηνεία του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, με στόχο την αλλαγή του, που θα σημάνει την απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά της εσωτερικής του καπιταλιστικού συστήματος νομοτέλειας και την κυριαρχία του πάνω στη ζωή.

Η ψυχανάλυση, λοιπόν, είναι η προσπάθεια για την επιστημονική ανάλυση και ερμηνεία της ψυχικής ζωής του ανθρώπου, του εσωτερικού μας κόσμου, με στόχο και πάλι την απελευθέρωσή του από τα δεσμά του «ασυνείδητου», από τις ορμές, τις πιέσεις, που έρχονται από το χώρο της ψυχής, που δεν τελεί κάτω από τον έλεγχό μας.

Ο μαρξισμός, εξάλλου, είναι η προσπάθεια για την επιστημονική ανάλυση και ερμηνεία της κοινωνικής πραγματικότητας, με στόχο την μεταβολή της. Τη δημιουργία, δηλαδή, εκείνου του κοινωνικού συστήματος, —του Σοσιαλισμού—, που θα επιφέρει την απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και θα επιτρέψει την κυριαρχία του πάνω στους θεσμούς που θα διαπλάσσει.

Το πρόβλημα, βέβαια, της ερμηνείας είναι αλήθεια ότι συσκοτίστηκε στο έργο του Μαρξ, από την παρερμηνεία της γνώστης θέσης στο Φόουερμπαχ «... δεν ήρθαμε να ερμηνεύσουμε τον κόσμο αλλά να τον αλλάξουμε...». Και λέμε παρερμηνεία, γιατί από τη φράση αυτή δεν βγαίνει, βέβαια, το συμπέρασμα μιας αλλαγής του κόσμου χωρίς προηγούμενη έρευνα, ανάλυση και ερμηνεία του. Μόνο με την εικόνα στο μυαλό μας, του τι θέλουμε να πραγματοποιήσουμε και χωρίς την εικόνα της υπάρχουσας πραγματικότητας! Αντίθετα! Και απ' αυτή τη φράση και από ολόκληρο το έργο του Μαρξ, το συμπέρασμα είναι, ότι δεν θα μείνουμε στην ερμηνεία! Οπωσδήποτε θα ερμηνεύσουμε τον κόσμο. Αλλά όχι μόνο χάριν της ερμηνείας! Χάριν της αλλαγής! Θα τον ερμηνεύσουμε, για να τον αλλάξουμε...! Για να μπορέσουμε να τον αλλάξουμε...!

★ ★ ★

Οι διαφορές

Από δω και πέρα αρχίζουν οι διαφορές. Διαφορές στη μέθοδο που χρησιμοποιεί ο καθένας, για να αποκτήσει τη γνώση της πραγματικότητας που ερευνά, του «αντικειμένου» που ερευνά. Διαφορές επίσης στην έννοια της «επιτυχίας», στο προσδοκώμενο από το μαρξισμό και την ψυχανάλυση «αποτέλεσμα». Θα τονίσουμε μερικές:

1. Η απελευθέρωση του ανθρώπου από την καταπίεση του καπιταλι-

στικού τρόπου παραγωγής, προϋποθέτει την ανατροπή του καπιταλισμού και την αντικατάστασή του με το Σοσιαλισμό. Όμως ο σοσιαλισμός, δεν σημαίνει την απελευθέρωση του ανθρώπου από κάθε καταπίεση του εσωτερικού ή του εξωτερικού κόσμου την αυτονομία του ανθρώπου από όλα. Σημαίνει μόνο την άρση της οικονομικής καταπίεσης του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, των μηχανισμών της εκμετάλλευσης, της αλλοτρίωσης και της ξένωσης. Η έννοια της αυτονομίας, έννοια τόσο γνώριμη στο Φρόυντ, δεν απαντάται, από όσα τουλάχιστον γνωρίζουμε εμείς, στον Μαρξ.

Η απελευθέρωση, αντίθετα, του ανθρώπου από την καταπίεση του ασυνείδητου, προϋποθέτει την επικοινωνία συνείδητού και ασυνείδητου την διάνοιξη οδών επικοινωνίας και επαφής. Εδώ δεν μπορεί να γίνει λόγος για ανατροπή, αλλά, αντίθετα, θα έλεγα λόγος για συμφιλίωση!

2. Και ο μαρξισμός και η ψυχανάλυση αποδέχονται και στηρίζονται στη δυνατότητα της μεταβολής. Η κοινωνία μπορεί να μεταβληθεί και το άτομο μπορεί να μεταβληθεί· αλλιώς η ψυχανάλυση δεν θα είχε κανένα νόημα. Στο περιεχόμενο όμως της μεταβολής, το τι τελικά περιμένουμε να προκύψει, τι στοχεύουμε να προκύψει, υπάρχει διαφορά ανάμεσα στο μαρξισμό και την ψυχανάλυση. Γιατί, αν λίγο πολύ ξέραμε ποιο θα είναι, ή ποιο θα αγωνιστούμε να είναι, το περιεχόμενο του σοσιαλισμού, στην ψυχανάλυση δεν έχουμε ένα συγκεκριμένο μοντέλο, μια προκρούστεια κλίνη, ένα υπόδειγμα, σύμφωνα με το οποίο «πρέπει», ή συμφωνα προς το οποίο «θέλουμε» να προσαρμόσουμε τον αναλυόμενο.

3. Η έννοια της «διάρκειας» της προσπάθειας είναι διαφορετική στα δύο συστήματα. Για την ανατροπή του καπιταλισμού απαιτείται κάποια διάρκεια, αλλά υπάρχει και ένα ορατό τέλος. Για την καταπολέμηση της παλινδρόμησης σε καπιταλιστικές μορφές, κατά το μεταβατικό στάδιο, απαιτείται επίσης διάρκεια. Αλλά η διάρκεια της προσπάθειας στην ψυχανάλυση, για τη δημιουργία διαύλου επικοινωνίας προς το ασυνείδητο, είναι τελειώς διαφορετική. Ο αγώνας αυτός δεν έχει τέλος. Θα διαρκεί όσο και η ανθρώπινη ζωή και ποτέ δεν πρόκειται να καταληφθεί ολόκληρος ο χώρος του ασυνείδητου από την συνείδηση!

4. Είναι διαφορετικό το «υλικό», το «αντικείμενο», που ερευνούν ο μαρξισμός και η ψυχανάλυση. Το κοινωνικό φαινόμενο και το ατομικό ασυνείδητο. Δεν θα 'θελα να καταπιαστώ με τα προβλήματα που πηγάζουν από το γεγονός αυτό. Μια τέτοια ανάλυση θα μας πήγαινε πολύ μακριά. Δεν μπορώ όμως και να το αγνοήσω εντελώς σαν πρόβλημα. Γι' αυτό θα περιοριστώ απλά να το θέσω και να εξάγω στη συνέχεια τις πολιτικές συνέπειες, αυτό, δηλαδή, που άμεσα μ' ενδιαφέρει με τη συγγραφή αυτού του κειμένου.

Είναι, λοιπόν, διαφορετικό το «αντικείμενο» έρευνας του Μαρξισμού, το κοινωνικο-οικονομικό φαινόμενο, από το «αντικείμενο» έρευνας της ψυχανάλυσης, το ασυνείδητο. Διαφορετικό οντολογικά, συστατικά αλλά και ποιοτικά.

Ο ψυχικός κόσμος είναι διαφορετικός τύπος «όντος». Έχει τους δικούς του μηχανισμούς εκδήλωσης: Την «προβολή», το όνειρο, την εμπλοκή στη φυσιολογική λειτουργία ενός οργάνου του σώματος, που δεν έχει καμία οργανική βλάβη, το μέρδεμα της γλώσσας, το τικ, κτλ. Το γεγονός ότι εκτυλίσσεται σ' ένα διαφορετικό χώρο, το γεγονός ότι «αγνοεί τη λογική και το χρόνο», όπως λέει ο Φρόυντ, δημιουργεί την ιδιότητα του και πρόσθετες δυσχέρειες ερμηνείας. Δεν είναι όμως γι' αυτό η ψυχανάλυση λιγότερο επιστήμη. Και σαν επιστήμη, διέπεται η ίδια από εσωτερική λογική αλληλουχία και ερευνητική μεθοδολογική πειθαρχία. Δεν είναι αυθαίρετη, δεν είναι ξεκάρφη. Το «αντικείμενό» της, το ασυνείδητο, αγνοεί τη λογική! Η ίδια όμως η ψυχανάλυση δεν αγνοεί τη λογική. Διέπεται από λογικούς κανόνες· είναι μια εργασία σκέψης πάνω σ' αυτό που εκφράζει ο αναλυόμενος και γι' αυτό είναι μια θεωρητική εργασία. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Και δεν είναι κυρίως αυτό! Είναι, κατά κύριο λόγο, μια «πρακτική» δραστηριότητα! Μια ταυτόχρονη προσπάθεια μεταμόρφωσης του «αντικειμένου» ερεύνης του ανθρώπου που εκφράζεται στην ψυχανάλυτική κούρα.

Απ' αυτή την ιδιομορφία της ψυχανάλυσης πηγάζει και μία ακόμη θεμελιώδης διαφορά της με τον μαρξισμό. Σαν επιστήμες, και οι δύο, και η ψυχανάλυση και ο μαρξισμός, διέπονται από εσωτερική λογική αλληλουχία και χρησιμοποιούν τους κανόνες της λογικής. Την απόδειξη όμως για την ορθότητα της ανάλυσης δεν θα τη βρούμε στη λογική αλληλουχία της ψυχανάλυσης, μέσα δηλαδή στο σύστημα, αλλά έξω από αυτό! Στην ετοιμότητα του αναλυόμενου για την ανάπλαση

του εσωτερικού του κόσμου, την ανάκληση στο συνειδητό, το ξύπνημα των αναμνήσεών του!

Από το γεγονός, αντίστροφα, ότι δεν ξέσπασε η επανάσταση εκεί που περιμέναμε, ή ξέσπασε εκεί που δεν το περιμέναμε, από το γεγονός ότι δεν επαληθεύτηκε η πρόβλεψη για την επικράτηση του σοσιαλισμού στην Αγγλία ή σε προηγμένη καπιταλιστική χώρα, δεν σημαίνει βέβαια ότι η ανάλυση της καπιταλιστικής οικονομίας δεν είναι σωστή στο Μαρξ, τουλάχιστον στο βασικό της πυρήνα την έννοια του εμπορεύματος, τη βασική αντίφαση ανάμεσα στις ιδιότητές του, την αξία ανταλλαγής και την αξία χρήσης, το φетиχισμό του εμπορεύματος και τις αναδιπλώσεις αυτού του βασικού πυρήνα στο εποικικόδομημα.

5. Ο δρόμος για τη γνώση είναι επίσης διαφορετικός στα δύο συστήματα. Στο μαρξισμό, ο δρόμος για τη γνώση είναι ένας δρόμος προς τα εμπρός. Προς το μέλλον! Στην ψυχανάλυση, ο δρόμος προς τη γνώση είναι ένας δρόμος προς τα πίσω. Προς το παρελθόν! Ο χώρος που ερευνάται είναι η ατομική μας ιστορία. Η ιστορία, που έχει αποθηκευτεί στο βάθος της ψυχής, σε εικόνες, σε συναισθήματα, σε αναμνήσεις, σε θρύματα, σε άγχη, σε ψυχικές και σωματικές εμπλοκές...

★ ★ ★

Η γνώση του μαρξισμού είναι αναγκαία για τη σωστή γνώση της κοινωνικής πραγματικότητας των μηχανισμών της καπιταλιστικής οικονομίας των μηχανισμών εκμετάλλευσης και αλλοτρώωσης των εσωτερικών αντιφάσεών της, η επίλυση των οποίων δεν θα έλθει κατά «ιστορική αναγκαιότητα», αλλά με την ενσυνείδητη πολιτική δραστηριότητα για την εγκαθίδρυση του σοσιαλισμού. Είναι αναγκαία, συνεπώς, για την καθημερινή «πολιτική πράξη». Για μια πολιτική πράξη με επίγνωση.

Η γνώση της ψυχανάλυσης είναι αναγκαία για τη σωστή γνώση της ψυχικής πραγματικότητας των μηχανισμών με τους οποίους εικόνες του εσωτερικού μας κόσμου, απωθημένες σε σκοτεινές και δαιδαλώδεις πτυχές του ασυνείδητου, εικόνες από τη βρεφική και την παιδική μας ηλικία αλλά και από τη βρεφική και παιδική ηλικία της ανθρωπότητας, εικόνες κυριαρχίας, εκμετάλλευσης, κατοχής, απληστίας, εικόνες φοβίας, άγχους κτλ., έρχονται στην επιφάνεια στην καθημερινή μας ζωή, αλλά και στην καθημερινή μας πολιτική πράξη, με το μανδύα πολλές φορές του αντίθετου επιχειρήματος, με τη μορφή άλλοτε του μηχανισμού «της προβολής», ή και με διαφορετικούς άλλους τρόπους. Και καθώς η πολιτική δεν είναι ο χώρος της αυστηράς μαθηματικής απόδειξης, αλλά ο χώρος της στάθμισης των υπέρ και των κατά, ο χώρος του διαλόγου, της συναίνεσης και της αποδοχής, γίνεται φανερό, πόση αξία έχει ό,τι διευκολύνει την αποδοχή της πολιτικής πρότασης, η γνήσια επικοινωνία, η σωστή διαφώτιση και η πλήρης κατανόηση.

Η πρακτική μας εμπειρία επιβεβαιώνει ότι, πολλές φορές, είτε εμείς οι ίδιοι, είτε ο συνομιλητής μας ή ο ακροατής μας, συναντούμε ανυπέρβλητα εμπόδια επικοινωνίας. Τα επιχειρήματα έχουν σταματήσει να γίνονται αποδεκτά, όσα λογικά κι αν είναι, η κριτική σκέψη έχει σταματήσει να λειτουργεί και αναρωτιέσαι, τι πραγματικά συμβαίνει και εμποδίζεται η κατανόηση και η αποδοχή μιας πραγματικότητας, της οποίας η ανάλυση μπορεί να γίνεται με άψογο τρόπο. Ο διάλογος, αν εξακολουθήσει να συνεχίζεται, είναι πια διάλογος μεταξύ κουφών! Ο καθένας απαντά στα επιχειρήματα του άλλου με τα δικά του επιχειρήματα, που μπορεί να είναι εξίσου λογικά και πειστικά, αλλά αναφέρονται, που απαντούν σε άλλο θέμα. Έχεις την αίσθηση ότι κάτι παρεβλήθη που διέκοψε την επικοινωνία που διέκοψε το διάλογο πάνω στο ίδιο πρόβλημα και ο καθένας περιγράφει διαφορετική εικόνα.

Η πολιτική πράξη είναι, συνεπώς, ο χώρος, που συναντιούνται και

πάλι μαρξισμός και ψυχανάλυση. Για να είναι η πολιτική πράξη μια πράξη με επίγνωση, έχει ανάγκη όχι μόνο από τη γνώση της πολιτικής θεωρίας αλλά και από τη γνώση της λειτουργίας των μηχανισμών της ψυχής του ανθρώπου και του συνειδητού και του ασυνείδητου χώρου της!

Η δυτική φιλοσοφία κάτω από τη επιρροή του Ντεκάρτ στη Γαλλία, του Καντ στη Γερμανία, του Χιούμ στην Αγγλία, χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του ορθολογισμού. Σε μεγάλο βαθμό το ίδιο συμβαίνει και στον Πλάτωνα και στον Χέγκελ, μολονότι η μελέτη και πάλι των φιλοσοφικών τους κειμένων, μετά μια εξοικείωση με το χώρο της Ψυχανάλυσης, σου δημιουργεί την αίσθηση, ότι η σκέψη τους άγγιξε το πρόβλημα του ασυνείδητου, έστω κι αν δεν είχαν συνείδηση του πράγματος και ανεξάρτητα από τη λύση που έδωσαν.

Ο Πλάτωνας, στη γνωστή εικόνα του σπηλαίου, πιστεύει ότι οι άνθρωποι είναι ικανοί να γνωρίσουν τη «σκιά», τα φαινόμενα, αλλά όχι και ό,τι την παράγει. Στο Χέγκελ και στο Μαρξ, ό,τι εμφανίζεται στον Πλάτωνα σαν ασυμφιλίωτη διχοτόμηση, ξαναγίνεται ενότητα. Ο Χέγκελ επιχειρεί με διαλεκτικό τρόπο να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα σε «ον» (Wesen) και σε «φαινομενικό» (Erscheinung), ανάμεσα σε «σκιά» και τη μη ορατή οντότητα, που την παράγει! Αλλά ο τρόπος, που το επιχειρεί, είναι από πολλές πλευρές εσφαλμένος αφ' ενός υποτιμά το ασυνείδητο το θεωρεί κατώτερο σκαλί της γνώσης και αφ' ετέρου πλανάται, υποθέτοντας ότι θα μπορούσαμε να το καταστήσουμε κάποτε απόλυτα συνειδητό, καθαρά γνώση, στη διαδρομή τελείωσης του ανθρώπου προς το πνεύμα, προς την απόλυτη γνώση, γνώση που δεν εμποδίζεται πια από το άγνωστο, στην οποία, τελικά, συμπεριλαμβάνει το συνολικό νοείν, δηλαδή και το μη συνειδητό, έστω κι αν δεν το κατονομάζει ρητά.

Βαθιά επηρεασμένη από τη φιλοσοφία η πολιτική επιστήμη, προσπάθησε να στηριχθεί στην «καθαρή» σκέψη στο «καθαρό» μυαλό και θεώρησε το συναισθήμα εμπόδιο για τη σωστή σκέψη, αιτία συσκότισης της πραγματικότητας, εμπόδιο στην κατανόησή της και την προσπάθεια μεταβολής της. Εξ ου και το αίτημα, «στο χώρο της πολιτικής δεν έχει θέση το συναισθήμα! Εμποδίζει την καθαρή κρίση και τη σωστή απόφαση!...».

Το χώρο αυτό του ασυνείδητου, που αγνόησε η φιλοσοφία, υποτίμησε η πολιτική και καταπίεσε η θρησκεία, ήλθε να φωτίσει ο Φρόυντ.

Ο χώρος του ασυνείδητου είναι μία πραγματικότητα! Υπήρχε και όταν η επιστήμη τον άγνοούσε θα υπάρχει, έστω και αν εμείς τον αρνηθούμε και θα προσδιορίζει τη ζωή μας, έστω κι αν εμείς δεν το θέλουμε, επηρεάζοντας το βαθμό κυριαρχίας πάνω στον εαυτό μας, το βαθμό κατανόησης και επικοινωνίας με το συνάνθρωπό μας, το βαθμό τελικά ορθής αντίληψης της πραγματικότητας.

Ειλικρινά δεν βλέπω, πως θα μπορούσε ένας, που ισχυρίζεται ότι σκέπτεται ματεριαλιστικά, να μην ξεκινάει από την πραγματικότητα! Από την παραδοχή του ασυνείδητου, την ανάγκη συμφιλίωσης συνειδητού και ασυνείδητου, νόησης και συναισθήματος, που θα ανοίξει το δρόμο στην κατανόηση του εαυτού μας και του άλλου ανθρώπου, για μια πολιτική με λογική και συναισθήμα.

Στην πορεία για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας, ο άνθρωπος θα έχει να αντιμετωπίσει με εικόνες, που δεν έρχονται μόνο, ή δεν θα έρχονται πλέον, από το καπιταλιστικό περιβάλλον, αλλά από τον ίδιο τον εαυτό του και τον συνάνθρωπό του, από το χώρο του «ασυνείδητου».

Και δεν θα 'χει μόνο να μεταβάλλει τις δομές της οικονομίας και της κοινωνίας προς τη σωστή κατεύθυνση, για τη δημιουργία ενός πιο ανθρώπινου κοινωνικού συστήματος! Η επιτυχία θα κριθεί και από τον αγώνα στο επίπεδο του ανθρώπου, για τη δημιουργία ενός ανθρώπου πιο ανθρώπινου!... Γιατί η ανθρωπιά του ανθρώπου δεν είναι δεδομένη!

**Σε 15 μέρες κυκλοφορεί
ο 180ς τόμος του ΑΝΤΙ**

“Ας τελειώνουμε μέ τόν ἔνδοξό μας βυζαντινισμό

τῆς Λήδας Μόσχου

Ι. Αὐγουστος 1983. Καλοκαιρινές διακοπές κάπου στό Ἰόνιο. Σέ ἀπέραντη παραλία, μυθική (ἦτοι: προστατευόμενος βιότοπος στόν ὅποιο ἀπαγορεύεται ἡ ὅποια οἰκοδόμηση, ἐπομένως τόπος ἀνοίκιστος ἀπό μικρομεσαίους ξενοδόχους καί προβληματικούς παραθεριστές), ἀκτή ὅπου μετά τή δύση τοῦ ἡλίου βγαίνουν οἱ πελώριες θαλάσσιες χελῶνες, τά προϊστορικά ἔρπετά τῆς Ἀδριατικῆς, καί κρύβουν τά αὐγά τους στήν ἄμμο, σ’ αὐτή λοιπόν τήν no man’s land κάθομαι καί συλλογίζομαι διάφορα πράγματα. Οἱ ἑτερόκλητες σκέψεις μου μοιάζουν μέ τό ἔδαφος αὐτῆς τῆς ἀκτῆς πού τήν ἔχουν σημαδέψει τά ἀναρίθμητα ἴχνη ἀπό τά βαδιστικά πέλματα τῶν ὑδρόβιων ἔρπετῶν. Ἀρχίζω νά βαδίζω πάνω στήν ἄμμο, κατά μήκος τῆς ἀκτῆς, παρακολουθῶ τά ἴχνη, μέσα ἀπό τό ποσοτικό μέγεθος ἀρχίζω σιγά σιγά νά διακρίνω τά ὁμοιογενῆ, ψάχνω τά τέσσερα ὁμοια πέλματα, διορθῶνω μεθοδολογικά τήν ἰχνηλασία καί συνεχίζω· κάπου στή μέση τῆς παραλίας ἔχω βρεῖ τό δρόμο πού ἀκολούθησε μία ἀπό τίς χελῶνες, πρίν ἐπιλέξει τό κατάλληλο σημεῖο γιά νά καταχώσει τά αὐγά της. Κάπως ἔτσι βρίσκω τή «φωλιά»: εἶναι μιά μικρή ὑπόγεια κοιλότητα, πάνω της ἡ λιγοστή ἄμμος πού συσσωρεύθηκε ἀποτελεῖ ἕναν ὑπέργειο τεχνητό σχηματισμό, ἕναν λιλιπούτειο λεπτόκοκκο γήλοφο. Δέν ἔχω παρά νά μπήξω τό εἰδικό θερμόμετρο, νά σημειώσω τή θερμοκρασία τῆς ἄμμου σ’ αὐτό τό σημεῖο. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἤδη μιά πρώτη ἐμπειρική παρατήρηση ὡς πρός τήν ποιοτική *συμπεριφορά* τοῦ συγκεκριμένου εἴδους τῆς χελῶνας πού ἔρχεται ἐδῶ, ξεκόβοντας ἀπό τό γένος της (*testudo*) πού ὑπάγεται σέ μία ἀπό τίς οἰκογένειες τῶν Χελωνιδῶν τῆς Μεσογείου.

Ξαφνικά ὅλες οἱ προγενέστερες ἁμορφες σκέψεις μου ἀποκτοῦν μέγεθος, ἐνῶ λίγο λίγο παίρνουν τό σχῆμα τοῦ αὐγοῦ τῆς χελῶνας. Οἱ σκέψεις μου εἶναι ἀσφαλῶς ἐπηρεασμένες ἀπό ποικίλα ἀναγνώσματα καί ἀκούσματα τῆς ὀψιμης περιόδου, τῆς πρό καί στή διάρκεια τῶν διακοπῶν μου: συνεντεύξεις σέ περιοδικά τῶν διαφόρων φιντεϊστῶν τῆς νεοφιλοσοφικῆς ὀρθοδοξίας μας, σπαραχτικές περιγραφές γιά τίς ζουραρομοσκωφίτικες νύχτες στό ἄβατον τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἐλγίνεια καί γηγενῆ θεοσοφικά πάθη τῶν μακεδονομάχων (ἢ θρακομακεδόνων) ἀνανηψάντων ἱστορικῶν μας, ἔθνοσωτήριες τυμβωρυχίες ἀρχαιολογικῶν χρυσοθήρων¹ — πού συνεχίζουν τό δρόμο τους ἀνενόχλητοι, σηκώνοντας ψηλά τή σημαία τῆς ὀρθόδοξης ἐλληνικότητας τοῦ ἑλληνισμοῦ μας (ὑπό τούς ἦχους τοῦ διονυσιακοῦ ἀσματίου καί πρόσφατου γκράν σουξέ «νά μᾶς ἔχει ὁ θεός καλά, βρέ, καί νά συναντιόμαστε καί ν’ ἀγαπιόμαστε» — περίπου, κάπως ἔτσι, δέν θυμᾶμαι ἀκριβῶς· ἀλλά πού θά συναντιόμαστε; στό πάρτυ τῆς Βουλιαγμένης μέ τίς ντουντοῦκες στό χέρι; — ἡ ἀκόμα ὑπό τούς ἦχους τοῦ ποδοσφαιρόφιλου «ἐθνική Ἑλλάδας γειά σου»), ἡ ἀνάγνωση τοῦ θεόπνευστου καί διατυπωμένου σύμφωνα μέ τόν εὐαγγελικό Λόγο, ὑχόπειας ἐμπνευσης καί τρίτσειας διατύπωσης σχέδιο θεσμικοῦ νόμου γιά τόν Ἐνιαῖο Φορέα Περιβάλλοντος², τό σήριαλ Γιανναρά, οἱ δακρύβρεχτοι, πάλλευκοι στήν ἀγνότητά τους πικωνισμοί τῶν παραδοσιολόγων ἀρχιτεκτονικῶν λευκωμάτων, σέ ἄρτιες καί μνημειακές ἐκδόσεις, πού χάζενα χτές βράδυ στό κεντρικό χαρτοπωλεῖο / βιβλιοπωλεῖο / πρακτορεῖο ἐφημερίδων τοῦ νησιοῦ, ἡ σημερινή πρωινή γνωριμία μου μέ τόν κυρ-Γιάννη, τό γείτονά μου, πού εἶναι σέμπρος στά κτήματα τοῦ ξεπεσμένου

ἐκ κόντε καί νῦν προβληματικοῦ σιόρ Διονυσάκη (μόλις ἔμαθε ὁ κυρ-Γιάννης πῶς εἶμαι ἀρχαιολόγος μοῦ ἔφερε ἕνα χρυσό πεντόλικο τῆς Βικτωρίας καί μοῦ «διάβασε» μέ περηφάνεια τήν κυκλοτερῆ ἔκτυπη ἐπιγραφή: «Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων» — ἔτσι ἀκριβῶς διάβασε), ὅλα αὐτά καί πολλά ἄλλα, τουρλού τουρλού σάν σκέψεις, ἀρχίζουν καί ἀποκτοῦν μέγεθος, σχῆμα, μορφή.

Στήν ἀρχή εἶναι κάτι σάν τό αὐγό τῆς χελῶνας πού ἐκκολλάπτεται μόνο του στήν κατάλληλη θερμοκρασία τῆς ὑπόγειας διαδρομῆς· στή συνέχεια, προσεκτικά κι ἀθόρυβα, σχεδόν ὑπουλα, τό αὐγό σκάει κι ἀπό μέσα ξεπετιέται ἡ ἀλλόκοτη Μορμώ, ἡ χελωνοειδής σύγχρονη λάμια του χριστιανικοῦ καί ὕστερικοῦ ἐλληνοκεντρισμοῦ μας, τό φόβητρο τῆς ὑπαρκτῆς θεούσας ἀρχαιολογίας μας καί τῆς ὀψιμης καθαγιασμένης ἱστοριογραφίας μας, τό σκιάχτρο τοῦ νεοορθόδοξου «ελλαδικοῦ ἀνθρώπου», αὐτοῦ τοῦ ἀνορθολογικοῦ specimen πού «ἀφηγεῖται τήν περιπλάνησή του στόν ἐσωτερικό καί στόν ἐξωτερικό χῶρο του. Ἀφηγεῖται ἕνα Νόστο — καί μιά Ἀναζήτηση — πού ἐπεκτείνει στό σήμερα τόν ὀμηρικό, ἔχοντας συσσωρεύσει πρόσθετα βιώματα αἰώνων»³.

Αὐτό τό ἀρχαιοπαραδοσιολογικό καί ἐλληνοβυζαντινό σκυφτό νόμισμα, πού κυκλοφορεῖ στήν ἀγοραία πιάτσα, δείχνει νά εἶναι aureus. Προσοχή! μή σᾶς βάλει στό χέρι ὁ πρῶτος τυχαῖος ἀρχαιοπώλης τῆς Πλάκας: δέν πρόκειται παρά γιά τό πασίγνωστο *κάλπικο* τῆς χρεοκοπημένης βυζαντινῆς παραδοσιολογίου νομισματοκοπίας, ἀπλή *μίμησις* παλαιοῦ σολδίου ἢ ἀκόμα καί *ἀνάμνησις* τῶν χρυσῶν παχέων δηναρίων τῶν μισθοφόρων, ἐλληνοπρεπές νόμισμα ἀπό ἀμφίβολο ὡς πρός τή γνησιότητά του μέταλλο, πού καί ἄλλοτε ρίχτηκε στήν ἐλεύθερη ἀγορά τῶν ἰδεῶν, déjà vu. Πρίν τό ἀγοράσετε, περᾶστε πρῶτα ἀπό τό εἰδικό τμήμα τοῦ μοναδικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου μας πού βρίσκεται στήν ὁδὸ Τοσίτσα. Οἱ εἰδικοί πού θά γνωμοδοτήσουν ὡς πρός τή γνησιότητά του, θά ἔχουν νά σᾶς ποῦν πολλά σχετικά μέ τήν *πρωτοτυπία* του. You are welcome, sir, to Cyprus... Goats and monkeys! (Ὁθέλλος dixit: IV, I).

Συμπέρασμα: σέ ὅλες αὐτές τίς παραδοσιολόγες νεκροφάνειες τῶν ἐλληνοχριστιανῶν Σταβρόγκιν, ὀρισμένοι ἀπό ἐμᾶς, τοὺς *στυλίτες* τῆς ἐπιστημονικῆς μοναξιάς μας⁴, τοὺς ἄβoλa

καθισμένους στόν επί τούτω κατασκευασμένο κλασικού ρυθμού κίονα / παλούκι, έμείς, οί έντελώς ξεθεωμένοι μή δηλωσίες ιστορικοί καί άρχαιολόγοι, άτενίζοντας πέρα από τήν έρημη χώρα τής έθνοκεντρικής καί παπαδίστικης παραδοσιολογίας, άς άντιτάξουμε —τουλάχιστον άς προσπαθήσουμε νά άρθρώσουμε— τόν άντιπαραδοσιολόγο, πλήν καθαρό έπιστημονικό λόγο (μας), πέρα από τούς «φωσφορισμούς του ich καί του non ich», μέ ή χωρίς τόν «καλό έπίσκοπο Μπέρκλεϋ».

Τελευταία, αλλά όχι έσχατολογική, ή διατύπωση του F. Braudel:

“Ας δεχτούμε, άς εϋχηθούμε οί πύλες του σήμερα ν’ άνοιχτούν πλατειά στο αύριο, πέρα άπ’ τίσ άποτυχίες, τίσ παρακμές τίσ καταστροφές πού οίωνοσκοποϋν αλλόκοτοι προφήτες (όλοι τους άνήκουν στή μαύρη λογοτεχνία). Το σήμερα δέν θά μπορούσε νά είναι τό σημείο του τέλους μιās πορείας, αυτό πού όλοι οί αιώνες, φορτωμένοι μέ τραγωδίες έκατονταετιών, τό αντιμετωπίζουν σαν έμπόδιο, αλλά πού ή έλπίδα των ανθρώπων, άφότου ύπάρχουν, τό ξεπερνά άκατάπαυστα”.

*Ακολουθεϊ τό δεύτερο μέρος μέ τίτλο: «Βυζαντινός ή μεσαιωνικός ό έλλαδικός άνθρωπος; Εικόνες μιās κοινωνίας πρίν από τήν “Αλωση».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. “Ο! πολύχρυσες Βεργίνες του έλληνισμού μας! «Είδες πώς οϋκ άφήσιν ανθρώπους είναι τούς ανθρώπους τό χρυσίον, αλλά θηρία καί δαίμονας;». (Χρυσόστομος apud K. Ζουράρις, ‘Ορθοδοξία Έδω καί Κομμουνισμός Τώρα: άμφίβολοι κάμακες; Άντί 239, 19.8.1983, σ. 19).
2. ‘Ο τίτλος του άρθρου 40 μέ έκανε νά νιώσω, κυριολεκτικά, *έθνικά περήφανη*: «Προστασία χώρων Πολιτισμικού Περιβάλλοντος» (sic). Βλ. ‘Ενημερωτικό Δελτίο του Τ.Ε.Ε., άριθ. 1271-72, 22.8.1983, σ. 125. Τό στϋλ του «θεσμικού» νόμου: Φύση, σ’ άγαπάω μ’ άκούς;
3. ‘Ως άρχαιολόγος έγκρίνω απολύτως αυτή τή φραστική διατύπωση του Κ. Μοσκόφ (‘Η Πτώση είναι ‘Η Άνάσταση. Στοχασμοί ενός ‘Ορθόδοξου κομμουνιστή πάνω στή χριστιανική ‘Ορθοδοξία. Άντί, δ.π., σ. 20). Τήν έπιστημονική *όλότητα* του Λόγου του κυρίου Μοσκόφ, άσφαλώς καί θά έπαινούσε άκόμα καί αυτός, ό συνήθως δύστροπος, Μωϋσης (έννοείται: ό Finley). Διότι έκτός του δι είναι «έμφορτη από τήν Παρουσία του ‘Αλλου», έπιπλέον «έκτείνεται μέσα στήν Ιστορία». Του συνιστώ δλόθερμα νά τήν αναλύσει περαιτέρω σέ μία προσεχή μελέτη του καί νά τήν υποβάλει στή σύνταξη του έγκριτου περιοδικού τής ‘Αρχαιολογικής ‘Υπηρεσίας του ΥΠΠΕ «‘Αρχαιολογικά Μελέται». Στήν περίπτωση δέ πού αυτή ή μελέτη άπορριφθεί, καί μάάλιστα χωρίς κάποιον συνοδευτικό έγγραφο-σκεπτικό, (αυτό εΐθισται στήν Α.Υ.) τί νά γίνει; άς στρέψει τήν άλλη χριστιανομαρξιστική παρειά του προς τούς έλγίνοπαθείς συντάκτες του ως άνω περιοδικού. Καί μία δεύτερη πρόταση: έπειδή ό συνήθως *κακόπιστος κοσμάκης* εξακολουθεί νά πιστεύει άκριτα πώς οί (μετα)βυζαντινοί καλόγεροι έτρωγαν, έπιναν, τραγουδούσαν ώσει castrati τενόροι (λάθος!) καί όμφαλοσκοπούσαν (τεράστιο λάθος), όπως, έπίσης, καί δι οί σύγχρονοί μας άγιορείτες όταν δέν πυρπολούν τά δάση του θεοβάδιστου τόπου τους, άσχολοϋνται μέ έργολαβίες, οίκοπεδοποιήσεις καί πάσης φύσεως μπίζνες («κατανοώμεν αλλήλους εις παροξυσμόν αγάπης»), καί έπειδή έμείς έκ φύσεως είμαστε σκεπτικιστές, προτείνουμε στόν κύριο Μοσκόφ εκεί πού πάει (έμείς δέν μπορούμε, διότι είμαστε γυναίκες), άς ρίξει καμιά ματιά σέ κώδικες Ιστορημένους μέ «‘Αγάπη» καί «μανικό έρωτα» από τούς βυζαντινούς προγόνους του —λέτε νά έχουν δλότελα σαπίσει;—, άς μάς πεί τουλάχιστον τί γίνεται μέ τίσ *εξάσεις* εικόνες των συλλογών του ‘Ορους, αυτές (πού άλλωστε τόσο αγάπησαν οί νεοβυζαντινοί Κόντογλου καί Πεντζίκης) καί τίσ άλλες, πού συχνά χαζεύουμε στους τυπωμένους καταλόγους του Σόθμπυ ή του Κρίστι (καί μάς τρέχουν τά σάλια, αλλά δέν διαθέτουμε τά υπέρπυρα πού άπαιτούνται). Συνεπικουρούμενος από τόν κύριο Ζουράρι, ό κύριος Μοσκόφ έχει νά προσφέρει πολλά στήν Ιστορία του παραδοσιακού λαού μας, έστω καί γιά τά «χίλια πεντακόσια τελευταία χρόνια» της.
4. «(...) πού είμαστε κύριοι τής έλευθερίας μας, δηλαδή υπεύθυνοι γιά τήν πλήρωση τής κοινωνίας μας ή γιά τήν κένωση μέσα στήν έρημία μας»: Ζουράρις, δ.π., σ. 18.
5. «‘Η μορφή καί τό σχηματικοποιημένο άντι-περιεχόμενο τής παραδοσιολογίας δέν διοχευτεύονται μέσα από μία μονάχα, αλλά από πολλές διωρυγες». Λ. Μόσχου, Οίκισμένος χώρος, παραδοσιολογία καί Ιστορικά φαινόμενα. Άνθρωπολογικά 4 (1983) (υπό έκτύπωση). π.β. Φ. ‘Ηλιού, ‘Η Ιδεολογική χρήση τής ‘Ιστορίας. Σχόλιο στή συζήτηση Κορδάτου-Ζεύγου. Άνάτυπο από τό π. Άντί 46 (1976) 15: «Δημιουργήθηκε έτσι μία λαϊκίζουσα παράδοση πού μέ παραλλαγές καί διακυμάνσεις κυριαρχεί ως τίσ μέρες μας στήν Ιστορική ή Ιστορικίζουσα άριστερή φιλολογία: στο πλαίσιο της ένας κοινωνικά άπροσδιόριστος λαός, άναδεικνύεται σέ μοναδικό, άποκλειστικό φορέα όλων των θετικών αξιών, Σίσυφος καί πρωτομάρτυρας νεοελληνικής τραγωδίας».
6. F. Braudel, Ecrits sur l’ Histoire. Paris, Flammarion, 1969, σ.314 (κεφ. «Vers un humanisme moderne»).

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΣΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΡΜΕΝΗΔΕΣ

ταξίδι στη χώρα-τους
και στην ιστορία-τους

ΚΕΔΡΟΣ

ΟΙ ΑΡΜΕΝΗΔΕΣ

(ταξίδι στη χώρα τους
και στην ιστορία τους)

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

μικρό όργανο
για τον επαναπατρισμό

ΚΕΔΡΟΣ

ΜΙΚΡΟ ΟΡΓΑΝΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟ

Μυθιστόρημα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΚΕΔΡΟΣ 1974

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μελέτες - άρθρα

Ο ΒΙΟΣ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ
ΑΒΒΑΚΟΥΜ

ΑΠΟΔΟΣΗ
Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ ΑΒΒΑΚΟΥΜ

απόδοση: ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΥΧΤΕΣ
ΚΑΙ
ΑΥΓΕΣ

Α
Η ΚΟΙΤΗΣ

ΚΕΔΡΟΣ 1979

ΝΥΧΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΓΕΣ

Μυθιστόρημα (τρίτη έκδοση)

Τόμος Α ‘ Η πολιτεία

Τόμος Β ‘ Τα βουνά

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΡΩΣΙΚΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΕ ΤΡΙΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ιστορία σε τρεις τόμους
(από τον 11ον αιώνα μέχρι
την επανάσταση του 1917)

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΙΓΚΟΡ

ΑΠΟΔΟΣΗ
Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΙΓΚΟΡ

απόδοση: ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ Η ΑΛΩΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ
ΤΟΥ ΝΕΣΤΟΡΑ ΙΑΚΕΝΤΕΡΗ

ΑΠΟΔΟΣΗ
Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

(Το ρωσικό χρονικό του
Νέστορα Ιακεντέρη)

απόδοση: ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (πάροδος ‘Ακαδημίας)

Τηλ.: 36.15.783

Αρχαιολογία εντός των τειχών

Γραφήκαμε λοιπόν κι εμείς Σύεδροι να παρακολουθήσουμε το 12ο Διεθνές Συνέδριο Κλασικής Αρχαιολογίας. Πήραμε παραμάσχαλα τα δώρα —την πορτοκαλλία μας τσάντα με το στυλό και τα βιβλία, το πρόγραμμα, τις ομιλίες, το αρχαιολογικό δελτίο —βάλαμε τα καλά μας και τρέχουμε τώρα να προλάβουμε ν' ακούσουμε τα μεγάλα κεφάλια: καθηγητάδες, Διευθυντές ξένων Αρχαιολογικών Σχολών, τέως Γενικούς Επιθεωρητές. Τρομάζουμε βλέποντας το πρόγραμμα: Ογδόντα ομιλίες τη μέρα πρωί - απόγευμα, διάρκειας ενός τετάρτου κάθε μια, χωρισμένες σε τέσσερα τμήματα, σε τέσσερις αίθουσες τριών κτιρίων. Επίσημες γλώσσες: ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά. Και όλα αυτά, χωρίς ταυτόχρονη μετάφραση. Τυπική εικόνα: ένας Εγγλέζος εισηγητής μιλάει για κάποιον Πέρση πολεμιστή που τρύπωσε στην παράσταση ενός κλασικού αγγείου. Πιάνουμε μέσες - άκρες το θέμα. Ακολουθεί «συζήτηση». Σηκώνεται ένας Γάλλος κι αντικρούει στα γαλλικά τη θεωρία του Εγγλέζου. Αυτός στέκει βουβός. Ακολουθεί Αμερικανός εκφράζοντας τις αμφιβολίες της, και πανευτυχής ο Εγγλέζος μπορεί επιτέλους να απαντήσει. Ο πρόεδρος της «συζήτησης» ευχαριστεί, στα γαλλικά, τον εισηγητή.

Κάποιοι Έλληνες, μεγάλα κεφάλια της αρχαιολογίας, «πιάνουν» την κατάσταση και κάνουν τις ανακοινώσεις τους στα αγγλικά όπως, φερειπείν, ο κ. Δοντάς, επίτιμος Γενικός Έφορος και ο «θεός» της αρχαιολογίας, καθηγητής Μ. Ανδρόνικος. Ενώ αντίθετα κάποιοι ξένοι, όπως ο Γάλλος καθηγητής κ. Marcadé, την κάνουν στα ελληνικά.

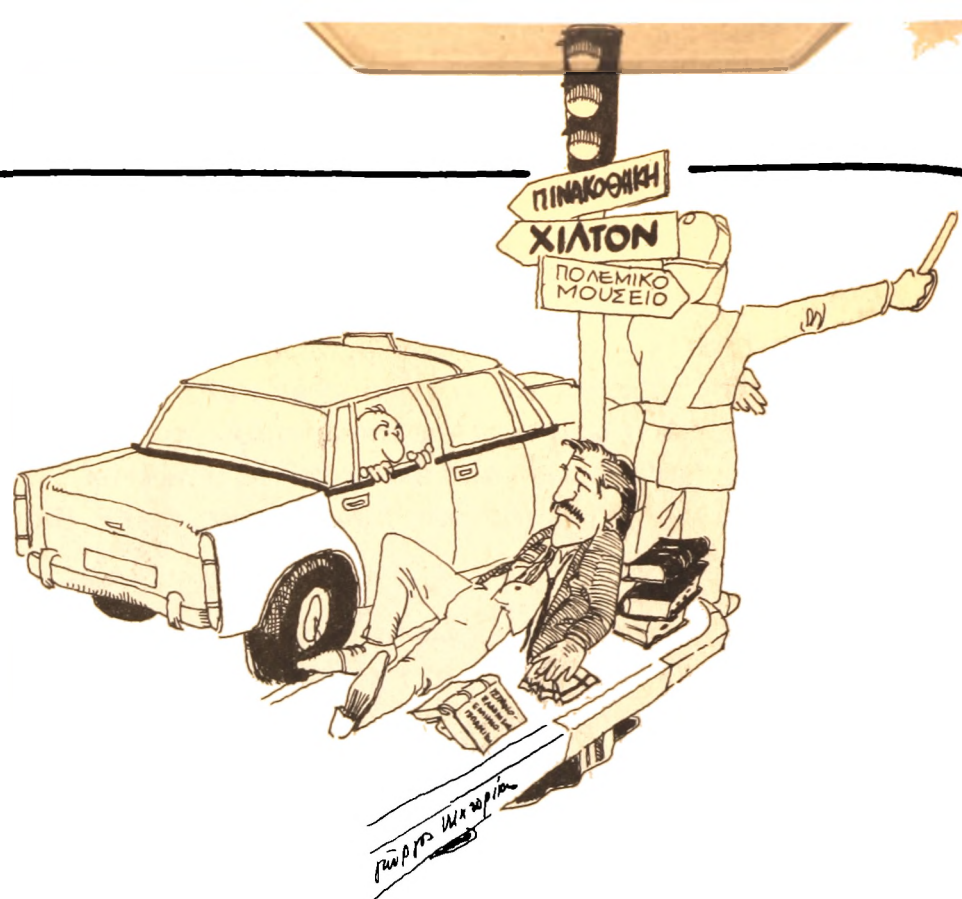
Ζήτω η πολυγλωσσία, λοιπόν!

Και ζήτω το αεικίνητον! Χιλιάδες συνέδριοι τρέχουν σαν παλαβοί από την Εθνική Πινακοθήκη στο Πολεμικό Μουσείο κι από κει στην αίθουσα Εσπερίδες του Χίλτον —ευτυχώς ακριβώς απέναντι είναι η αίθουσα Αμβροσία— Νέκταρ! Από πέντε λεπτά για το πηγαινέλα, χάνεις το ένα τρίτο των ομιλιών. Αλλάζουν κάθε τόσο και τα προγράμματα' ο τάδε δε θα μιλήσει σ' αυτή την αίθουσα αλλά στην άλλη, ο δεινά δεν θα μιλήσει καθόλου —οι Ρώσοι δεν εμφανίστηκαν.

Όμως γίνονται πηγαδάκια, γνωστοί γνωστών, χαιρετούρες, νέες χρήσιμες γνωριμιές... Κοσμικότητα, δεξιώσεις, εκδρομές!

Πίσω απ' αυτή την εικόνα που δημιουργεί έτσι κι αλλιώς πολλά ερωτηματικά για τη σωστή διοργάνωση του Συνεδρίου, υπάρχει και η ουσία: Η ανταλλαγή πληροφοριών, η κοινοποίηση καινούριων επιτευγμάτων, πρωτότυπων επιστημονικών μεθόδων και ιστορικών συμπερασμάτων. Τι απ' όλα αυτά έδωσε το Συνέδριο; Η Αρχαιολογία, όπως και κάθε επιστήμη, είναι μια μέθοδος. Αν ο σκοπός της Ιατρικής Επιστήμης είναι να θεραπεύει, ο σκοπός της Αρχαιολογίας είναι να αποκαλύπτει την ιστορία. Να της δίνει σάρκα και οστά.

Με απογοήτευση ακούσαμε στο Συνέδριο την πλειοψηφία των Ελλήνων εισηγητών να κατατρύχονται σε σχολαστικές περιγραφές αγαλμάτων, σε μετρήσεις διαστάσεων, σε λεπτομερειακές μορφολογικές παρατηρήσεις ευρημάτων και αντικειμένων ή σε συγκρίσεις αντιγράφων και πρωτοτύπων. Χωρίς να βγαίνουν κάποια ιστορικά συμπεράσματα, χωρίς να γίνονται κάποιες κοινωνικές αναφορές στον πολυθρήλητο αρχαίο κλασικό πολιτισμό —που σ' αυτόν άλλωστε έχουμε αρπαχτεί σαν τον πνιγμένο στη σανίδα— «στα σκοτεινά βαδίζουμε, στα σκοτεινά προχωρούμε» όπως λέει κι ο ποιητής. Η αρχαιολογία γίνεται νεκρολογία. Στέκουν και ψέλνουν οι παπάδες το αληλούϊα στην αρχαία —κλασική— Ελλάδα. Ο ομιλητής επισημαίνει τις αρετές του νεκρού όταν ήταν σε ζωή, περιγράφοντας γλαφυρά τα έργα και ημέρες του —όλα καμωμένα στην εντέ-

λεια χωρίς κανένα ψεγάδι— γιατί πρόκειται για πρόσωπο επιφανές, που έδωσε πολλά στον τόπο και στον πολιτισμό, που δόξασε τη χώρα.

Στεκόμαστε κι εμείς κι αναρωτιόμαστε. Ποια είν' η σχέση μας με τα αγάλματα της θεάς Αθηνάς, της θεάς Υγείας, με τα αγάλματα του Ρiace ή με τους γάμους του Ηρακλή και της Ήβης που εικονίζονται στο τάδε αγγείο. Μόνο μια - δυο φωνούλες μας θύμισαν, στη γλώσσα μας, πως πίσω απ' τα μεγάλα αγάλματα των θεών, πίσω απ' τους ναούς και τα μνημειακά έργα των αρχαίων κρατούντων, υπήρχαν αγροτόσπιτα, υπήρχαν σπιτία καθημερινών ανθρώπων φτιαγμένα σοφά ανάλογα με τον ήλιο, τον αέρα, την υφή του εδάφους.

Μέσα σ' αυτόν τον «πούρο» κλασικισμό, τη στείρα άρνηση να αποκαλύψουμε το παρελθόν μας σε κάθε στιγμή του, μεγάλη αλλά και μικρή, δοξασμένη αλλά και καθημερινή, έρχονται οι ξένοι αρχαιολόγοι της αμερικανικής, γαλλικής, αγγλικής, γερμανικής, ιταλικής, καναδέζικης, αυστραλιανής αρχαιολογικής σχολής με τις νέες μεθόδους τους, τα ηλεκτρονικά τους μηχανήματα, την ορθολογιστική επιστημονική τους οργάνωση και τα συνεργεία τους εξοπλισμένα με κάθε είδους ειδικότητα —από γεωλόγο μέχρι φωτογράφο— για να δώσουν αυτοί σάρκα και οστά στην ιστορία μας. Για να δουν αυτοί το δάσος πίσω από τα δέντρα.

ΕΙΔΗΡΕΙΣ

● Βοηθείστε τα παιδιά του Τσαντ. Η UNICEF κάνει έκκληση και νά πως περιγράφει την κατάσταση για την υγεία των παιδιών στη σπαρασσόμενη αυτή χώρα:

Ήδη υπάρχουν 170.000 περιπτώσεις Ελονοσίας, Ιλαράς, Αμοιβάδωσης, Φυματίωσης, Τετάνου, Υπατιτίδας, Μηνιγγιτίδας και διαφόρων τοπικών μολυσματικών ασθενειών. Μεταξύ Οκτώβρη και Μάρτη η Ιλαρά, Μηνιγγιτίδα και η Ελονοσία θα έχουν πάρει διαστάσεις επιδημίας. Δυστυχώς υπάρχουν μόνο 9 γιατροί για πληθυσμό 1.426.000 κατοίκων. Αυτή η κατάσταση θα πάρει τρομερές διαστάσεις με χιλιάδες θύματα αν δεν φθάσει έγκαιρη βοήθεια.

Η άμεση βοήθεια που προτείνει η UNICEF είναι:

1. Βασικά φάρμακα.
2. Εμβόλια για τις αρρώστιες που μαστιάζουν τα παιδιά σε ποσότητες: BCG 100.000 δόσεις, Ιλαράς 150.000 δόσεις, Αντιτετανικός 100.000 δόσεις.
3. Προμήθειες εφοδίων για: 4 τροχο-

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΕΝΑ ΝΕΟ ΗΘΟΠΟΙΟ

Ευχαριστώ και Συγνώμη

Αγαπημένη μου (Δεν τολμώ να σας γράψω στον ενικό, αν και σας νιώθω τόσο κοντά μου).

Σχεδόν από δική μου πρωτοβουλία αναλαμβάνω να είμαι εγώ ο εκτελεστής αυτού του καθήκοντος και να σας γράψω το γράμμα αυτό. Πιστέψτε με όμως, γιλιάδες φωνές ενώνονται με τη ρωνή μου και σας γράφω —εν λευκώ— εκ μέρους όλων, γνωπτών, θαυμαστών και φίλων σας.

Τους ξέρετε. Τους νιώσατε τό-
τες φορές να σας θαυμάζουν.
Γους ακούσατε τόσες φορές να
σας χειροκροτούν, να σας συζη-
τούν, να σας σχολιάζουν.

Αγαπημένη μου, (Επιτρέψτε μου
να σας αποκαλώ έτσι),

Σας γράφω αυτό το γράμμα
γιατί δυο λέξεις με πνίγουν χρο-
νία τώρα και πιο έντονα το τελευ-
ταίο διάστημα. Μια ωφειλή, μια
ανάγκη για να ησυχάσει η συνεί-
δησή μου, μια ανάγκη για να συ-
νεχίσω να ζω και να δημιουργώ
χωρίς τύψεις.

Δυο λέξεις μονάχα, που πρέπει
να σας πω. Και σας παρακαλώ
να τις ακούσετε.

Η πρώτη είναι ένα «ευχαρι-
στώ».

Ευχαριστώ για όλα όσα, τόσο
πλούσια, μου προσφέρατε. Για
όλα —τόσα πολλά και μεγάλα—
όσα προσφέρατε σε τόσες γενιές,
στη δική μου γενιά, στους συναν-
θρώπους, στους συναδέλφους,
στο κοινό, στην Ελλάδα!

Σας ευχαριστώ που με μάθατε
τι είναι η δύναμη της ψυχής, τι εί-
ναι η ευγένεια της ψυχής. Που με
μάθατε τι είναι θέατρο. Σας ευχα-
ριστώ που μου επιτρέψατε να
πώσω λίγη από την τόση μαγεία
ιας.

Σας ευχαριστώ για όλες τις με-
γάλες ώρες που γέμισα από το
εχειλίσμα της μεγαλοσύνης
ας.

Σας ευχαριστώ που με κάνατε
άξιο να αισθανθώ όλα όσα έχω
αισθανθεί μονάχα χάρη σε σας.

Σας ευχαριστώ για την ανάτα-
ση που μ' έκανε να χαμογελώ,
βαθιά ευτυχισμένος, μετά από
κάθε παράστασή σας.

Σας ευχαριστώ που με κάνατε
να γελάσω τόσο! Σας ευχαριστώ
που με κάνατε να κλάψω τόσο!
Σας ευχαριστώ που με κάνατε να
σας θαυμάσω τόσο!

Σας ευχαριστώ που με κάνατε
να γελάσω, να κλάψω και να σας
θαυμάσω έτσι! Ευχαριστώ!

Αγαπημένη μου,

η δεύτερη λέξη που σας παρα-
καλώ, όχι μόνο να ακούσετε, αλ-
λά και να δεχτείτε, είναι μια «συ-
γνώμη». Μια βαθιά συγνώμη από
όλους, που σίγουρα σας την ω-
φείλουμε.

Σίγουρα καταλαβαίνετε —κι
αυτό, ίσως, να δικαιολογήσει ό-
λους μας που κάποια στιγμή σας
στενοχωρήσαμε, από τη μικρό-
τητα που η ζωή μας— για διάφο-
ρους λόγους —μας έβγαλε στο
φως, κάνοντάς μας τουλάχιστον
αχάριστους. Σας ικετεύω να ξε-
χάσετε κάθε τέτοια πικρή στιγ-
μή, να δεχτείτε τη συγνώμη, και
να μας συγχωρήσετε.

Αγαπημένη μου,

τελειώνοντας, θα 'θελα να σας
εξομολογηθώ μια βαθιά μου πι-
στη. Αληθινά, αν υπήρχαν πολ-
λοι άνθρωποι σαν εσάς, ο κό-
σμος θα 'ταν στα σίγουρα πιο ό-
μορφος. Σας θυμάμαι πάντοτε
σαν κάτι το πραγματικά ιερό και
θείο και νιώθω τόσο τυχερός και
ευτυχισμένος που σας γνώρισα.

Αγαπημένη μου κυρία Λαμπέ-
τη, Ευχαριστώ και Συγνώμη, για
όλα!

N.A.

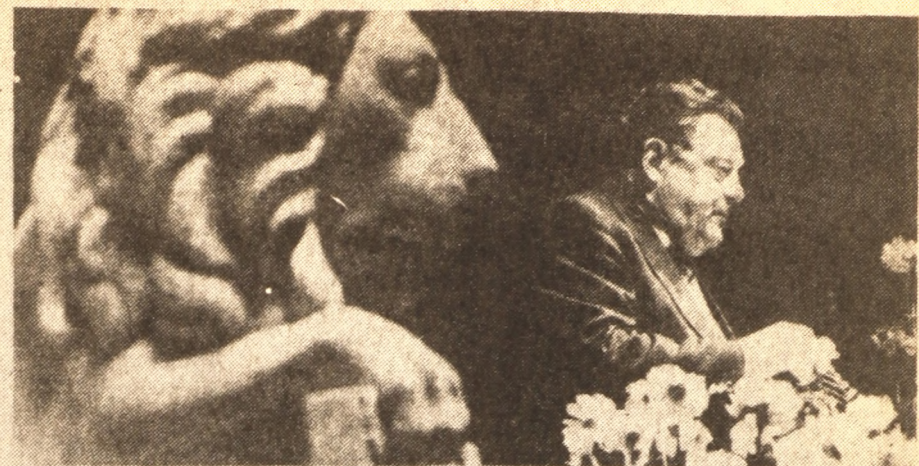
6 Σεπτεμβρίου 1983

• Ένα λαϊκό γλέντι «αλλιιώτικο
από τα άλλα» υπόσχεται η
ΕΚΙΤΕΠ στον Πειραιά για το
Σάββατο βράδι, 24 του
Σεπτεμβρίου.

Τα δύο προηγούμενα γλέντια
της ΕΚΙΤΕΠ μας επιτρέπουν να
σας συστήσουμε και το φετινό
ανεπιφύλακτα. Τα παιδιά της
ΕΚΙΤΕΠ υπόσχονται «σημεία
και τέρατα». Τα τέρατα δεν
ξέρουμε ποια είναι, αλλά στα
σημεία περιλαμβάνονται: ο
Ρασσούλης, ο Παπάζογλου, η
Ζαχρεία Θεσσαλονίκης, η
Φιλαρμονική Δήμου Μοσχάτου
και η Ρεμπέτικη Πειραιώτικη
Κομπανία. Χώρος η πλαζ
Βοτσαλάκια, ώρα προσέλευσης
από 7μ.μ. συν γυναιξί και
τέκνοις...

MAGYARORSZÁG

XX. ÉVFOLYAM
32. (4019.) SZÁM
1983. AUGUSZTUS 7.
ÁRA: 5 FORINT

FRANZ-JOSEF STRAUSS A CSU EGYK NAGYVISESEN

Abban a helyzetben mondja: hogy nem esem a saját propagandám áldozatára!

STRAUSS: VÉGRE A REALITÁS?

«Είναι υποχρέωσή μας
να πληροφορούμε το κοινό
για ό,τι γίνεται στον κόσμο...»

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΨΑΡΑΚΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΟΥΓΓΡΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

ΔΡ. Ζ. ΠΑΛΦΙ

Είναι Διευθυντής Σύνταξης της
εβδομαδιαίας εφημερίδας «Μά-
γυαρ Ροσάκ» που «πουλάει»
200.000 αντίτυπα. Είναι σχολια-
στής στη Τηλεόραση, και πρόε-
δρος της Ένωσης Ούγγρων Δη-
μοσιογράφων. Ο δρ. Ζόζεφ Πάλ-
φι, προσωπικότητα ξεχωριστή
στη χώρα των Μαγυάρων.

Μετρημένος και ο χρόνος του.
Δεν τον καταχραστήκαμε, στη
συνάντηση που μας εξασφάλισε
ο προϊστάμενος του Γραφείου Τύ-
που της Πρεσβείας μας στη Βου-
δαπέστη κ. Γιάννης Ντόκος. Με
τη βοήθεια του συμπατριώτη μας
Χειρουργού - οδοντιάτρου κ. Τά-
κη Πωγωνάτου που γνωρίζει άρι-
στα την Ουγγρική, έγινε πιο χρή-
σιμη η ενημέρωσή μας στα επαγ-
γελματικά θέματα των Ούγγρων
Δημοσιογράφων. Και πρώτα
πρώτα η συνδικαλιστική διάρ-
θρωση των Μαγυάρων δημοσιο-
γράφων. Ανήκουν στην Ένωση
Ούγγρων δημοσιογράφων, που
είναι ενιαία για όλα τα Μέσα—
δηλαδή Εφημερίδες, Περιοδικά,
Τηλεόραση και Ραδιόφωνο. Αυ-
τή τη στιγμή, μαζί με τους συντα-
ξιούχους αριθμεί 4.500 περίπου
μέλη, σ' όλη τη χώρα.

Το κύριο χαρακτηριστικό της
Ουγγρικής δημοσιογραφίας είναι
η εξειδίκευση των στελεχών της,
τα οποία πριν εργαστούν επαγ-
γελματικά, έχουν κάνει σπουδές
πανεπιστημιακού επιπέδου, ανά-
λογα με τα ενδιαφέροντά τους.

Μόλις «πιάσουν» δουλειά θεω-
ρούνται αυτομάτως «δόκιμοι». Το
επόμενο βήμα για να ολοκλη-
ρωθεί η επαγγελματική «τακτο-
ποίησή τους» —να γίνουν δηλαδή
τακτικά μέλη— είναι να παρακο-
λουθήσουν για ένα χρόνο την δη-

μοσιογραφική σχολή που λει-
τουργεί υπό την ευθύνη της Ένω-
σης τους. Αυτό, γίνεται παράλ-
ληλα με την εργασία τους, έτσι
ώστε να υπάρχει και η πρακτική
εξάσκηση, στην οποία ο δρ.
Πάλφι δίνει προέχουσα και απο-
φασιστική σημασία.

Οι διαδικασίες αυτές —δηλα-
δή η παρακολούθηση της δημο-
σιογραφικής Σχολής— δεν ισχύ-
ουν για όσους έχουν περάσει τα
30 χρόνια. Αυτοί, αυτοδικαίως,
εγγράφονται τακτικά μέλη της
Ένωσής τους.

Οι δημοσιογράφοι στην Ουγγα-
ρία έχουν τη δυνατότητα να ερ-
γάζονται συγχρόνως σε δύο Μέ-
σα όπως Περιοδικά και Τηλεό-
ραση.

Η Νέα τεχνολογία —φωτοσύν-
θεση Όφσετ— καθυστερεί ακό-
μα στην Ουγγαρία. Αυτό, όμως,
δεν εμποδίζει έντυπα όπως η
«Μάγυαρ Ροσάκ» να «πιάνουν»
κυκλοφορίες της τάξης των
200.000 φύλλων, χάρις στις ανα-
λύσεις των συντακτών της, που
ανέρχονται σε 11 τον αριθμό.

Ένα άλλο «χαρακτηριστικό»
της «Μάγυαρ Ροσάκ» που πολύ
εκτιμάται από τον ενδιαφερόμε-
νο Ούγγρο αναγνώστη είναι το
«Πανόραμα» του ξένου Τύπου,
που προσφέρει μία επιλογή από
δημοσιεύματα Δυτικών εντύπων
εφημερίδων και Περιοδικών γνω-
στού κύρους και όλου του πολιτι-
κού και ιδεολογικού φάσματος.

Ακόμη η «Μάγυαρ Ροσάκ» εμ-
φανίζει Δυτικές γελοιογραφίες.
«Είναι —λέει ο δρ. Πάλφι— υπο-
χρέωσή μας να πληροφορούμε το
αναγνωστικό μας κοινό για ό,τι
γίνεται στον κόσμο»,

Τάκης Ψαράκης

4 καταψύξεις 600 λίτρων, (πε-
τρέλαιο ή υγραέριο) 4 ψυγεία 400 λί-
τρων, 16 φορητά ψυγεία.

1. Βοήθειες σε τρόφιμα όπως: 800 κι-
λά K—MIX II, 500 τόνους από μείγμα
ροφής δημητριακών - σόγια και γάλα-
ς και γάλα σε σκόνη για τα βρέφη.

Μετά από αυτές τις τελευταίες ειδή-
σεις, που θ' ακολουθήσουν κι άλλες α-
πό το προσωπικό της UNICEF που ήδη
απαγράφει επί τόπου τις ανάγκες, η
Ελληνική Επιτροπή Συνεργασίας με
την UNICEF σε συνεργασία με τις επι-
μοχές όλου του κόσμου κάνει έκκλη-
ση προς όλους τους Έλληνες για χρη-
ματική βοήθεια, προκειμένου να καλυ-
θούν οι καθημερινά αυξανόμενες α-
νάγκες.

Έχουμε ανοίξει λογαριασμό στο
εντρικό κατάστημα της Τράπεζας Πι-
νέως με αριθμό, λογαριασμού ΚΟ
720.

Για περισσότερες πληροφορίες πα-
ρακαλούμε τηλεφωνήστε μας στους α-
ριθμούς 77.84.223 και 77.78.268.

ΤΟΞΙΚΟΜΑΝΙΑ:

Προς ένα ελεύθερο άτομο ή προς νέα χειραγώγηση;

Το πρόβλημα της μεθαδόνης

του Φοίβου Ζαφειρίδη

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η θεραπεία των εξαρτημένων ατόμων έχει αναχθεί σ' ένα από τα δυσκολότερα κοινωνικοψυχολογικά προβλήματα του καιρού μας. Η διαπλοκή τόσων πολλών ψυχολογικών, κοινωνιολογικών και πολιτικών αιτιολογικών παραγόντων προδιαγράφει σ' ένα βαθμό τις θεραπευτικές δυσκολίες. Η απουσία μιας σωστής πολιτικής, η άρνηση και η αδυναμία επένδυσης των επαγγελματιών της ψυχικής υγείας, η ολοκληρωτική απόρριψη από το λεγόμενο «υγιές» κοινωνικό σύνολο, αποτελούν μερικές από τις συνιστώσες του ίδιου προβλήματος.

Η τοποθέτηση αυτή ίσως ερμηνεύει, γιατί, ενώ το πρόβλημα της εξάρτησης υπάρχει έντονο εδώ και 200 χρόνια, οι πραγματικές θεραπευτικές προσπάθειες αρχίζουν μόλις τις τελευταίες δεκαετίες.

Τις θεραπευτικές προσπάθειες, που εστιάζονται βασικά σε χρήστες σκληρών ναρκωτικών (οπιούχων, βαρβιτουρικών και οινοπνευματωδών) ουσίες δηλαδή που κάνουν ισχυρή σωματική και ψυχική εξάρτηση μπορούμε να χωρίσουμε σε δύο μεγάλες ομάδες. Ο διαχωρισμός δίνεται σχηματικά στον πίνακα I:

- Σε θεραπείες που βασίζονται στη χορήγηση φαρμακευτικών ουσιών, και
- Στα «στεγνά», όπως λέμε, θεραπευτικά προγράμματα, που χρησιμοποιούν ψυχο- και κοινωνιοθεραπευτικές τεχνικές, χωρίς τη χρήση φαρμακευτικών ουσιών.

Θεραπίες με χορήγηση φαρμακευτικών ουσιών

Αρχές του 19ου αιώνα υπήρχαν στις ΗΠΑ αρκετές χιλιάδες οπιομανών. Η χρήση γινόταν από το στόμα και η ψυχική και σωματική εξάρτηση από αυτή τη φυσική ουσία δεν ήταν ιδιαίτερα ισχυρές.

Το 1805 παράγονται για πρώτη φορά το εκχύλισμα μορφίνης και αργότερα η κωδεΐνη. Και τα δύο χρησιμοποιούνται σαν φάρμακα για το βήχα, τους πόνους και την οπιομανία!!

Γύρω στο 1856 κάνει την εμφάνισή της η ενέσιμη μορφίνη που χρησιμοποιείται σαν αναλγητικό στον αμερικάνικο εμφύλιο πόλεμο. Δημιουργεί χιλιάδες μορφινομανείς. Η λύση δεν αργεί να βρεθεί. Ονομάζεται κοκαΐνη. Χρησιμοποιείται στη θεραπεία μορφινομανών και εξαρτημένων από κωδεΐνη, που στο μεταξύ ανέρχονται σε χιλιάδες.

Στα τέλη του 19ου αιώνα, υπάρχει στις ΗΠΑ μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα από τους χιλιάδες μορφινομανείς, εξαρτημένους από κωδεΐνη και χρήστες κοκαΐνης. Οι ανερχόμενοι βιομηχανικοί κολοσσοί αναλαμβάνουν να λύσουν το πρόβλημα σύμφωνα βέβαια με τη δική τους αντίληψη. Έτσι, στα 1898 η φάρμακα BAYER φέρνει στην αγορά παράγωγο της μορφίνης, την ηρωίνη. Το έτος αυτό θα μείνει στην ιστορία της εξάρτησης σαν έτος ηρωίνης. Πουλιέται ελεύθερα και η BAYER με μια καλά οργανωμένη καμπάνια τη διαφημίζει σαν το «ειδικό» φάρμακο για κάθε μορφή τοξικομανίας. Αν αυτό ανταποκρινόταν ή όχι στην αλήθεια δεν άργησε να

φανεί. Το 1914 καταμετρώνται μόνο στις ΗΠΑ 200.000 ηρωινομανείς. Κάπως αργά έρχεται το «σχέδιο Χάρισον» στα 1915, που απαγορεύει την πώληση της ηρωίνης χωρίς ιατρική συνταγή. Μέχρι το 1924 η χορήγηση της ηρωίνης συνεχίζεται από ιδιωτικές κλινικές σε ημερήσια δόση συντήρησης. Διαπιστώνεται όμως σύντομα ότι μεγάλες ποσότητες ηρωίνης διοχετεύονται στη μαύρη αγορά. Το 1924 με το επίσημο αιτιολογικό ότι υπάρχει μεγάλη διαρροή ηρωίνης οι κλινικές αυτές κλείνουν.

Στη δεκαετία 1920-1930 πολλοί είναι εκείνοι που προτείνουν τη χρήση οπιούχων στη θεραπεία των αλκοολικών. Η προσπάθεια αυτή, παρόλο που βασίζεται στην αντικειμενικά σωστή άποψη, ότι τα περισσότερα παράγωγα του οπίου είναι λιγότερο βλαπτικά για την ανθρώπινη ύπαρξη απ' ότι το αλκοόλ, αποτυχαίνει. Απότυχε κατά τη γνώμη μου γιατί δεν μπόρεσε να υπερβεί τη θεμελιώδη αντίφαση που εμπεριέχει, τη θεραπεία δηλαδή μιας εξάρτησης με τη βοήθεια έστω μιας λιγότερο εξαρτητικής ουσίας.

Το 1943 παράγεται από την HOECHST στη Γερμανία η Μεθαδόνη. Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια κυκλοφορεί ελεύθερα και διαφημίζεται σαν ισχυρό αναλγητικό. Η συνολική της φαρμακευτική δράση είναι όμοια της ηρωίνης, ενώ σημαντικές διαφορές αποτελούν ότι: α) η Μεθαδόνη δρα και μετά από στοματική λήψη, και β) η διάρκεια δράσης της μετά από μία λήψη φτάνει τις 16 ώρες. Μετά τη διοχέτευσή της στη Γερμανική και τη διεθνή αγορά δημιουργήσε χιλιάδες τοξικομανείς και αποδείχτηκε στον ίδιο βαθμό εξαρτητική με τις ηρωίνη - μορφίνη. (ISBEL, 1947-SATTES, 1950).

Η δεκαετία του '50 ανήκει στα ψυχοφάρμακα. Γίνονται προσπάθειες θεραπείας των εξαρτημένων από ηρωίνη με εγκλεισμό τους στα ψυχιατρεία για μεγάλο χρονικό διάστημα και παράλληλη χορήγηση ψυχοφαρμάκων. Η αποτελεσματικότητα τέτοιων θεραπειών είναι κοντά στο μηδέν.

Το 1963 οι Dole και Nyswander εισάγουν και προωθούν τα προγράμματα μεθαδόνης. Με τα προγράμματα αυτά, που είναι τα μόνα σήμερα που στηρίζονται στη χορήγηση μιας φαρμακευτικής ουσίας, θα ασχοληθούμε παρακάτω διεξοδικά.

Τελειώνοντας αυτή τη σύντομη ιστορική ανασκόπηση των φαρμακευτικών θεραπευτικών προσπαθειών κρίνω απαραίτητο να εξηγήσω, γιατί σ' αυτή την ομάδα κατέταξα προσπάθειες που από πρώτη ματιά φαίνονται εντελώς διαφορετικές. Τα παρακάτω τέσσερα κοινά σημεία επιτρέπουν νομίζω αυτή την «αυθαιρεσία»:

- Βάση της θεραπευτικής προσπάθειας είναι η χορήγηση σε συνεχή βάση μιας φαρμακευτικής ουσίας. Η ουσία αυτή εμφανίζεται στην αρχή σαν φάρμακο, για να αποδειχθεί στη συνέχεια ότι οδηγεί στη δημιουργία νέας ομάδας τοξικομανών.

- Το «νέο φάρμακο» παράγεται και προωθείται στην αγορά από μια μεγάλη φαρμακευτική φίρμα. Έρχεται συνήθως να θεραπεύσει τοξικομανείς που δημιούργησε το προϊόν μιας άλλης φίρμας.

- Τέλος, η κοινή ιδεολογική θέση όλων αυτών των «θεραπειών», ότι μπορούμε να παρεμβαίνουμε σε κοινωνικοψυχολογικά προβλήματα «όπως είναι η ηρωινομανία μετά τη θεραπεία των σωματικών στερητικών συμπτωμάτων— με χορήγηση φαρμακευτικών ουσιών.

Μεθαδόνη

Η μεθαδόνη είναι η μόνη φαρμακευτική ουσία που χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα στη θεραπεία των εξαρτημένων από ηρωίνη. Τις θεραπευτικές εφαρμογές της μπορούμε να χωρίσουμε χοντρικά:

- Στην αντιμετώπιση των σωματικών συμπτωμάτων της στέρησης μέσα σε ειδικά κέντρα σωματικής αποτοξίνωσης, και

- Στα «Προγράμματα συντήρησης ή υποκατάστασης με Μεθαδόνη» (Methadone Maintenance Program). Η πρώτη εφαρμογή της δεν αμφισβητήθηκε ποτέ από κανέναν απ' όσα ξέρω, ενώ σοβαρά προβλήματα δημιούργησαν τα «Προγράμματα συντήρησης».

Τα προγράμματα αυτά προτάθηκαν και εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά στις ΗΠΑ το 1963 από τους Dole και Nyswander. Βασίζονται στην υποκατάσταση της ηρωίνης, από την καθημερινή χορήγηση μεθαδόνης σε ειδικά κέντρα, που παράλληλα παρέχουν μια ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη.

Τα προγράμματα μεθαδόνης στόχευαν σύμφωνα με τις αρχικές εξαγγελίες των εμπνευστών τους:

- Στην ελάττωση της εγκληματικότητας,
- Στην κοινωνικοποίηση των τοξικομανών, και
- Σε μία τελική φάση στη θεραπεία τους (βαθμιαία διακοπή της χορήγησης μέσα σε δύο το πολύ χρόνια).

Παράλληλα αναμενόταν μια δευτερογενής θετική επίπτωση, ο περιορισμός δηλαδή της μαύρης αγοράς της ηρωίνης.

Κανένας από τους αρχικούς στόχους δεν επιτεύχθηκε. Σήμερα κανείς πια δε μιλά σοβαρά για θεραπεία. Η διακοπή της χορήγησης μετά δύο χρόνια από την έναρξη, αποδείχτηκε ευσεβής πόθος. Κάθε προσπάθεια διακοπής ακολουθούσε αύξηση της θνησιμότητας: 2-3 φορές μεγαλύτερη από εκείνη της ηρωίνης (Chapel, 1974). Ουτοπική φάνηκε ακόμη η αναμενόμενη θετική επίπτωση στη μαύρη αγορά της ηρωίνης, που όχι μόνο δεν ελαττώθηκε αλλά αυξήθηκε με ταχύτερους ρυθμούς. Παράλληλα δημιουργήθηκε μια νέα μαύρη αγορά εξίσου προσοδοφόρα, η μαύρη αγορά της μεθαδόνης. Η κοινωνικοποίηση και η ελάττωση της εγκληματικότητας είναι οι μόνοι από τους αρχικούς στόχους που συζητούνται και σήμερα. Οι χρήστες που παραμένουν τελικά στα προγράμματα Μεθαδόνης δείχνουν μια αυξημένη τάση για κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά, ενώ η εγκληματικότητα στην ίδια κατηγορία ελαττώνεται σε ποσοστό 30 - 50% (Scönhöfer, 1980). Αυτό όμως δεν δείχνει τίποτα άλλο από το ότι η εγκληματικότητα που σχετίζεται με την εξεύρεση της τοξικής ουσίας είναι ένας αποφασιστικός παράγοντας στην κοινωνική συμπεριφορά των εξαρτημένων ατόμων.

Στην πιο μεγάλη ίσως έρευνα που έγινε ανάμεσα σε ενταγμένους σε προγράμματα Μεθαδόνης τοξικομανείς, στις ΗΠΑ, βρέθηκε ότι σε ποσοστό 82% χρησιμοποιούν παράλληλα ηρωίνη, βαρβιτουρικά και αλκοόλ, όταν φυσικά τα βρίσκουν (Chambers, 1973). Έτσι τεκμηριώνεται η άποψη ότι τα προγράμματα μεθαδόνης χρησιμοποιούνται από τους τοξικομανείς για το ξεπέρασμα των δύσκολων καιρών και τη διαιώνιση της εξάρτησης. Μια διαπίστωση που βάζει σίγουρα σε ερώτημα τη συνέπεια της αντιναρκωτικής πολιτικής των ΗΠΑ και άλλων χωρών.

Σήμερα, 20 χρόνια μετά, ο μύθος του «υπερφαρμάκου» κατέρρευσε. Κάτι που είχε επισημανθεί έγκαιρα από πολλούς ευρωπαίους ειδικούς (Keur, 1973). Αφήσε όμως πίσω του μια επικίνδυνη πραγματικότητα. Σε πάνω από 150.000 υπολογίζονται οι Μεθαδονομανείς στις ΗΠΑ ενώ οι ηρωινομανείς ξεπερνούν τις 700.000.

Η αμερικανική κυρίως εμπειρία έδωσε την ευκαιρία εντοπισμού στην πράξη μιας σειράς βασικών μειονεκτημάτων των προγραμμάτων Μεθαδόνης. Τα σπουδαιότερα από αυτά είναι:

- Η δημιουργία νέας εξάρτησης πιο επικίνδυνης από την ηρωίνη αφού τη χρήση της Μεθαδόνης συνοδεύει ο μύθος της ατοξικής και μη εξαρτητικής ουσίας.

- Δημιουργία νέας μαύρης αγοράς, της μαύρης αγοράς της Μεθαδόνης, αυτή τη φορά όμως με άμεση υπευθυνότητα της πολιτείας.

- Αυξημένη θνησιμότητα. Η θνησιμότητα της Μεθαδόνης βρίσκεται στα ίδια περίπου επίπεδα με της ηρωίνης όπως απέδειξαν πολλοί ερευνητές, (Chappel, 1974).

- Μείωση της κινητοποίησης (Motivation) για συμμετοχή σε «στεγνά» προγράμματα (θεραπευτικές κοινότητες). Διαιώνιση δηλαδή της εξάρτησης και αποφυγή του δύσκολου δρόμου της αποεξάρτησης. Όσοι έχουν δουλέψει στα ναρκωτικά μπορούν να καταλάβουν πολύ καλά πόσο καταστροφική μπορεί να είναι η εξάλειψη αυτού του κινήτρου.

- Έμμεση ενθάρρυνση της χρήσης ηρωίνης αφού στην έσχατη περίπτωση υπάρχει η δυνατότητα ένταξης σε πρόγραμμα Μεθαδόνης.

- Εξάρτηση από το κράτος που κάτω από ορισμένες περιστάσεις μπορεί να αποδειχθεί χειρότερη από τους εμπόρους. Χαρακτηριστική είναι η εμπειρία των ΗΠΑ όπου τα προγράμματα Μεθαδόνης χρησιμοποιούνται τα τελευταία χρόνια από την κυβέρνηση για τον έλεγχο των έγχρωμων μειονοτήτων. (Riedesser 1974).

Σοβαρός τέλος είναι ο κίνδυνος να χρησιμεύσουν τα προγράμματα αυτά στην πολιτεία σαν άλλοθι στην άρνηση χρηματοδότησης, «στεγνών» προγραμμάτων (θεραπευτικές κοινότητες, κέντρα σωματικής αποτοξίνωσης, προστατευόμενα σπίτια), που κοστίζουν πολλαπλάσια. Και για να μη θεωρηθεί ο κίνδυνος αυτός θεωρητικός θα πρέπει να αναφερθεί ότι το βασικότερο επιχείρημα των υποστηρικτών της Μεθαδόνης στην Δ. Γερμανία για την εισαγωγή και χρήση της ήταν το φτηνό κόστος της. Άλλωστε παρόλο που η συζήτηση στη Δ. Γερμανία έληξε με απαγόρευση της εισαγωγής και χρήσης της Μεθαδόνης-η απειλή μιας επανεξέτασης και ανατροπής της προηγούμενης απόφασης, από την κυβέρνηση Kohl, κάτω από το σύνθημα «κάθε δραχμή που δίνετε για πρεζάκηδες είναι χαμένη», επικρέμεται.

Επίλογος μιας ύποπτης ιστορίας

Πιστεύω ότι σήμερα πια, πολύ δύσκολα κανείς μπορεί να αμφισβητήσει, ότι η υπόθεση της Μεθαδόνης είναι η επανάληψη ενός πολυπαιγμένου σεναρίου. Υποκατάσταση δηλαδή μιας εξαρτητικής ουσίας με μια άλλη ουσία «το Φάρμακο» που αποδεικνύεται πολύ σύντομα ότι όχι μόνο δεν θεραπεύει αλλά προκαλεί μια νέα εξίσου ισχυρή εξάρτηση. Το περίεργο στην τελευταία περίπτωση αυτού του «φαύλου κύκλου» είναι ότι παρόλο ότι υπήρχαν ήδη από το τέλος της δεκαετίας του '50 επιστημονικές μαρτυρίες, για την τοξικότητα και εξαρτητικότητα της Μεθαδόνης, αυτό δεν εμπόδισε την αποδοχή των προγραμμάτων Μεθαδόνης από την αμερικανική κυβέρνηση και τον επιστημονικό κόσμο. Τι τάχα οδήγησε στην παραγνώριση από τους εμπνευστές των προγραμμάτων Μεθαδόνης, της επιστημονικής μαρτυρίας των Isbel, Sattes και άλλων γίνεται κατανοητό αν κανείς ανατρέξει στο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της εποχής.

Στην Αμερική του 1963 ο βρώμικος πόλεμος την ΝΑ Ασία είχε σαν αποτέλεσμα τη ραγδαία εξάπλωση της χρήσης της ηρωίνης. Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση η κοινή γνώμη πιέζει για τη λήψη θεραπευτικών μέτρων. Από το 1958 έχουν αρχίσει προσπάθειες πρώην τοξικομανών και επαγγελματιών στον κλάδο υγείας που εγκαταλείπουν επιτέλους την παθητική τους στάση για τη χρήση αποτελεσματικών ψυχοθεραπευτικών τεχνικών (θεραπευτικές κοινότητες).

Τα πρώτα τέτοια μοντέλα Synanon, Day Top αναγγέλουν σύντομα εντυπωσιακά αποτελέσματα. Έχουν όμως δυο βασικά «μειονεκτήματα» καστίζουν πολύ και διαρκούν πολύ κοντά στα δύο χρόνια. Έτσι η επιχειρηματολογία των Dole και Nyswander είναι ακλόνητη για τον μέσο αμερικανό φορολογούμενο: Ένας ηρωινομανής κοστίζει (διαρρήξεις, βλάβες ξένων περιουσιών, μη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία) 30.000 δολ. τον χρόνο.

Ο ίδιος μέσα σε πρόγραμμα Μεθαδόνης μόλις 1.300 δολ. Ο εντυπωσιασμός της κοινής γνώμης και του επιστημονικού κόσμου ήταν πλήρης. Το φάρμακο για την τοξικομανία είχε για μια ακόμη φορά ανακαλυφθεί. Μέσα στο γενικό κλίμα ευφορίας πολλοί λίγοι απαισιόδοξοι ασχολήθηκαν με τις βασικές αρχές που αποτελούσαν τα επιστημονικά θεμέλια των προγραμμάτων των Dole και Nyswander. Οι δύο αυτές βασικές αρχές που αναλύονται στο δημοσίευσμά τους, Heroin addiction a metabolic disease, του 1967, αποτελούν τρανό παράδειγμα κάλυψης ιδεολογικής συντήρησης από επιστημονικοφανή θεωρία.

- Η πρώτη αρχή έλεγε: Ακόμα και η ισόβια υποκατάσταση με Μεθαδόνη δεν προκαλεί επιπλοκές.
- Η δεύτερη ιατροκοποιούσε το πρόβλημα: Η ηρωινομανία είναι μια μεταβολική νόσος όπως ο διαβήτης. Γι' αυτό ενδείκνυται η ισόβια χορήγηση Μεθαδόνης, όπως στην περίπτωση του διαβήτη, ινσουλίνης.

Αν η πρώτη αρχή αγνόησε ηθελημένα ή αθέλητα την υπάρχουσα επιστημονική γνώση η δεύτερη είναι πολύ πιο επικίνδυνη. Εντάσσοντας στις μεταβολικές νόσους μια αρρώστια - έκφραση (νοσηρότητας) «του κάτι δεν πάει καλά» απόρροια του ίδιου του συστήματος, το απαλλάσσει από κάθε ευθύνη. Ακόμη απαλλάσσει και την υγιή πλειοψηφία, στήριγμα αυτού του συστήματος από κάθε στοιχείο ενοχής. Ενοχή που θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για άνοιγμα και διάλογο προς την άρρωστη μειοψηφία. Σύμφωνα όμως με τις απόψεις των Dole και Nyswander κανείς δεν χρειάζεται να ανησυχεί για τίποτε. Αν υπάρχουν, άρρωστες στο μυαλό μειονότητες τότε έχουμε και γι' αυτές το φάρμακο. Έτσι ιατροκοπώντας την ηρωινομανία και αγνοώντας το στοιχείο της αμφισβήτησης στις υπάρχουσες δομές, τις κοινωνικές δηλαδή παράμετρος του προβλήματος τοξικομανία, εισάγεται μια καινούρια πρακτική: Αποκλίνουσες μειονότητες και αμφισβητούσες τις επιλογές της πλειοψηφίας, μειοψηφίες πρέπει να «αντιμετωπίζονται» φαρμακευτικά.

Ναι ή όχι στη Μεθαδόνη: μια πολιτική απόφαση

Υπάρχει όμως κάτι θετικό στις δύο βασικές αρχές των Dole και Nyswander. Βάζουν αθέλητα τις πολιτικές διαστάσεις του προβλήματος τοξικομανία. Το να τη θεωρήσεις μεταβολική ή όχι νόσο, είναι ιδεολογικό κύρια θέμα, παρά επιστημονικό. Κι αυτό ανεξάρτητα από τους οιοσδήποτε ενζυμικούς μηχανισμούς βρεθούν διαταραγμένοι. Μια που εδώ δεν πρόκειται για ορμόνη ή άλλη ουσία που παράγεται μέσα στον οργανισμό μας ανεξάρτητα από τη θέλησή μας αλλά για μια ατομική επιλογή που λαμβάνει χώρα κάτω από συγκεκριμένες εσωτερικές και εξωτερικές συνθήκες.

Όσοι, λοιπόν, παραγνωρίζουν εκείνους τους ψυχολόγους και κοινωνικούς παράγοντες που ωθούν την ανθρώπινη ύπαρξη στην επίλυση της εσωτερικής διαμάχης και της υπαρξιακής αγωνίας μέσα από την λήψη φαρμακευτικών ουσιών, επιμένονοντας μόνο στις μεταβολικές διαταραχές που η ουσία αυτή προκαλεί στον ανθρώπινο οργανισμό, δεν προσπερνάνε μόνο την ουσία του προβλήματος. Αναπαράγουν εκείνη την λογική που οδήγησε ανθρώπους του στενού επιστημονικού καθήκοντος σε απαράδεκτες με ανθρωπιστικά κριτήρια πράξεις. Γι' αυτό πιστεύω ότι η άγνοια της διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα σε επιστημονική και ιδεολογικοπολιτική θέση είναι από μόνη της αντιδραστική πολιτική θέση.

Με αυτό το σκεπτικό καθένας που θα εκφράσει μια θέση για την μεθαδόνη εκφράζει συνάμα μια πολιτική θέση. Με αυτή την έννοια το Ναι ή Όχι που θα πει μια κυβέρνηση αποτελεί έκφραση συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών αυτής της κυβέρνησης. Έτσι η απάντηση θα εξαρτηθεί ευθέως από την πολιτική σου θέση και φιλοσοφία. Αν στόχος σου είναι η επανένταξη των τοξικομανών στις παραγωγικές διαδικασίες και η εξασφάλιση της ανοχής από το κοινωνικό σύνολο τότε θα πεις Ναι στη μεθαδόνη. Αν όμως οραματίζεσαι ελεύθερους και ανεξάρτητους πολίτες, ικανούς να συμβάλουν ενεργά στην κοινωνική εξέλιξη, την κατάκτηση νέων αξιών και στάσεων στη ζωή, τότε η απάντηση είναι ένα ΟΧΙ.

□

Ο Φοίβος Ζαφειρίδης είναι ψυχίατρος ειδικευμένος στην Κοινωνική Ψυχιατρική. Σήμερα είναι επικεφαλής της ομάδας Εργασίας για την οργάνωση και λειτουργία του σύγχρονου θεραπευτικού προγράμματος για τα εξαρτημένα άτομα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 97, ΑΘΗΝΑ 145, ΤΗΛ. 36.15.152

J. D. Salinger

Φράνυ και Ζούι

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

Μετά τον εκπληκτικό «Φύλακα στη σίκαλη», τό ελληνικό κοινό δεν χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις για τον J.D. Salinger και τό άλλο του μεγάλο βιβλίο, τό «Φράνυ και Ζούι». Είναι κι αυτό ένα «έξυπνο», γοητευτικό, τρελό-καυστικό και πάνω απ' όλα ένα βαθυστόχαστο-άνθρωπino βιβλίο.

Τζών Στούαρτ Μιλ

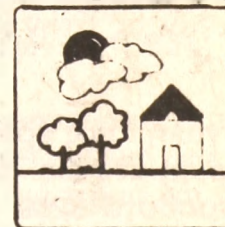
Περί Ελευθερίας

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

Ακόμα και σήμερα τό δοκίμιο «Περί Ελευθερίας» ισχύει ως ή τελειότερη και καλύτερη έκφραση της πίστης ενός φιλελεύθερου στην πρόοδο της ανθρωπότητας μέσω της ελευθερίας του πνεύματος. Σέ κανένα άλλο βιβλίο, σέ όλες τις χώρες και σέ όλες τις εποχές, δεν διατυπώθηκε τόσο καθαρά και δεν υποστηρίχτηκε τόσο αποφασιστικά ή ιδέα για την ελευθερία του ατόμου.

Δυό «μεγάλα» βιβλία από τίς
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

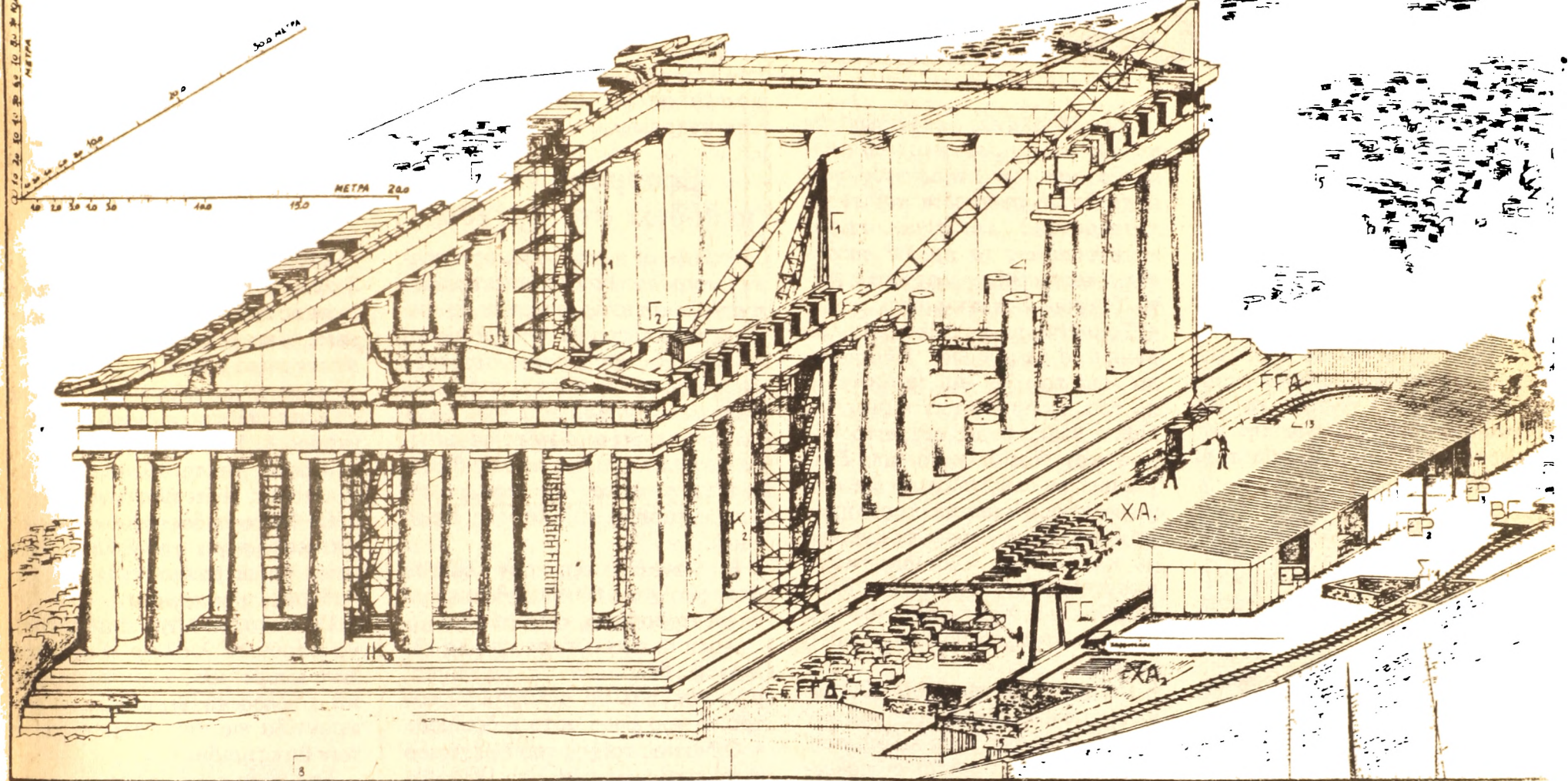
Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΡΓΟΝ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ & ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΕΡΓΟΤΑΞΙΟΥ-ΚΥΡΙΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ
-ΑΝΑΒΑΤΟΡΙΟ-ΣΔΗΡΟΤΡΟΧΙΕΣ-ΒΑΓΟΝΕΤΑ-ΓΕΡΑΝΟΣ-ΓΕΡΑΝΟΓΕΟΥ-
ΡΑ-ΕΛΛΑΦΑ ΙΚΡΙΣΜΑΤΑ-ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ-ΧΩΡΟΣ ΑΠΟΘΕΣΕΩΣ-ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ
ΑΠΟΦΗ ΑΠΟ Ν.Δ. ΔΙΟΡΘΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΚΑ. 1.230 & 4.430

ΠΕΛΕΤΗ ΜΑΙΟΣ 1981 ΣΧΕΔ. ΑΣΚΗ
ΙΑΝ 1982
Μ. ΚΟΡΡΕΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ-ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

Η πρόκληση της Ακρόπολης

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

της Αλκμήνης Ψιλοπούλου

Ανεβαίνοντας σήμερα στον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης βρίσκουμε τα μνημεία καλυμμένα με σκαλωσιές. Μαθαίνουμε ότι γίνεται ένα τεράστιο αναστηλωτικό έργο όχι μόνο στο Ερέχθειο, που είχε αρχίσει από το 1977, αλλά και στα Προπύλαια και κυρίως στον Παρθενώνα.

Ακόμη, ότι στις 12-14 Σεπτέμβρη γίνεται στην Αθήνα Παγκόσμιο Συνέδριο για την Αποκατάσταση του Παρθενώνα καθώς και έκθεση για την αποκατάσταση των μνημείων της Ακρόπολης στις 11-30 Σεπτεμβρίου στην Εθνική Πινακοθήκη.

Όλα αυτά μας οδήγησαν σε μια συζήτηση με μερικούς από τους κύριους συντελεστές των έργων, μέλη της Επιτροπής Ακρόπολης, για τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν, μεθοδολογικά και τεχνικά κατά τις αναστηλωτικές εργασίες αλλά και για τις ανάγκες που προκάλεσαν τις εργασίες αυτές.

Το ιστορικό και η «ηθική» της αναστήλωσης

Έφτασε λοιπόν το πλήρωμα του χρόνου... Έφτασε η ώρα να ξαναστήσουμε στα πόδια τους τους αρχαίους παπούδες μας, που τρικλίζουν από το βάρος της ιστορίας από το καθήκον να αντέχουν, μέσα στους αιώνες, πολέμους, λιμούς, σεισμούς και καταποντισμούς.

Κάλλιο αργά, παρά ποτέ. Και μακάρι να μην αναγκαστούν να πεθάνουν ξεχασμένοι μέσα σ' ένα γηροκομείο...

Αναρωτιόμαστε όμως, ποιοι είναι οι λόγοι, εκτός απ' τη φθορά του χρόνου, που τα «παγκοσμίου φήμης» σπουδαιότερα μνημεία μας «σπάσανε» και «μπήκανε σε γύψο».

Ανατρέχουμε στις αρχές αυτής της ιστορίας:

- Το 1931, γίνεται το Πρώτο Διεθνές Συνέδριο για τα μνημεία στην Αθήνα. Τα συμπεράσματά του κωδικοποιούνται σ' ένα «μανιφέστο αρχών» γνωστό από τότε με το όνομα «Χάρτης των Αθηνών» που αποτέλεσε τη βάση για τον μετέπειτα «Χάρτη της Βενετίας».

- Πρόκειται για τη «Διεθνή» της διατήρησης των μνημείων που ψηφίστηκε το 1964 στο 2ο Διε-

θνές Συνέδριο Ιστορικών Μνημείων στη Βενετία και που αποτελεί μέχρι σήμερα έναν «κώδικα» συμπεριφοράς απέναντι στα ιστορικά μνημεία, απανταχού της γης.

«Η συντήρηση κι αποκατάσταση των μνημείων αποσκοπούν να τα διασωθούν τόσο σαν έργα τέχνης όσο και σαν ιστορικές μαρτυρίες», αναφέρεται στο άρθρο 3 του περιφημου «Χάρτη» και στο άρθρο 14:

«Τα μνημειακά σύνολα πρέπει να γίνουν αντικείμενο ειδικών φροντίδων για να διασωθεί η ακεραιότητά τους και να εξασφαλισθεί η εξυγιάνσή τους, η διαρρύθμιση και αξιοποίησή τους. Οι εργασίες για τη συντήρηση και την αποκατάστασή τους πρέπει να εμπνέονται από τις αρχές που διατυπώνονται στα προηγούμενα άρθρα».

- Το 1976 το Ελληνικό κράτος αρχίζει να συνειδητοποιεί ότι τα μοναδικά «εθνικά» μας μνημεία, που πιστοποιούν την «ένδοξη» και «μακραιώνη» καταγωγή μας κινδυνεύουν να καταστραφούν. Ο Βόρειος και Νότιος τοίχος του Ερέχθειου βρίσκεται... υπό κατάρρευση.

Αιτία, κάποιες παλιότερες αυθαίρετες επεμβάσεις που είχαν γίνει από τον πολιτικό μηχανικό Μπαλάνο το 1910 και στις οποίες θα αναφερθούμε παρακάτω.

Αλλά δεν ήταν μονάχα αυτές: Ένας καινούριος κίνδυνος έχει αρχίσει να απειλεί τα μνημεία —ο κίνδυνος της ρύπανσης.

Αποκαλύπτονται τότε οι μισοφαγωμένες μύτες των καρυάτιδων, τα φθαρμένα άκρα των ανάγλυφων μορφών του Παρθενώνα...

• Το 1977, κάτω από το άγρυπνο βλέμμα του τότε Πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή, γίνεται το Β' Παγκόσμιο Συνέδριο για την αποκατάσταση των μνημείων της Ακρόπολης.

Η είσοδός μας στην ΕΟΚ, αφυπνίζει την εθνική μας συνείδηση και κινητοποιεί τις δυνάμεις μας για την ανύψωση του εθνικού μας γοήτρου... Το τερπνόν, μετά του ωφελίμου.

Στο Συνέδριο η UNESCO διεκδικεί να αναλάβει ολόκληρο το έργο. Προτείνεται από ομάδα Ελβετών να καλυφθεί (!) ολόκληρη η Ακρόπολη με γυάλινο θόλο στηριγμένο σε σιδερένιο σκελετό και η UNESCO να επαλειφθούν όλα τα γλυπτά μέλη της με πλαστικό!

Άλλη πρόταση: Να μεταφερθεί ολόκληρος ο Παρθενώνας στην Αμερική για προστασία από τη ρύπανση!

Οι προτάσεις αυτές, ευτυχώς, απορρίπτονται, μετά από σκληρή μάχη της ελληνικής πλευράς.

Δημιουργείται η Επιτροπή για την Αποκατάσταση της Ακρόπολης από παράγοντες και ειδικούς επιστήμονες του ΥΠΠΕ και μπαίνει πια το νερό στ' αυλάκι.

Τα λάθη Μπαλάνου

«Οι εργασίες συντητήσεως, αποκαταστάσεως και ανασκαφής θα πρέπει να βασίζονται σε συγκεκριμένη τεκμηρίωση...».

(άρθρο 15 του Χάρτη Βενετίας)

Στερνή μου γνώση να σ' είχα πρώτα... Γιατί το κακό ήδη έχει γίνει σε εποχές όπου η επανόρθωση των «κακώς κειμένων» της «ψωροκώσταινας» εναπόκειται στη «φιλοπατρία των Ελλήνων». Η λεπτομερειακή αναφορά μας εδώ στις τότε επεμβάσεις Μπαλάνου, γίνεται γιατί τα παλιά λάθη καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό τη σημερινή επείγουσα ανάγκη αναστήλωσης των μνημείων και αποτελούν ένα παράδειγμα προς αποφυγή για το μέλλον.

«Ο Μπαλάνος ενδιαφέρθηκε κυρίως για τη μορφολογική αποκατάσταση των μνημείων χρησιμοποιώντας αυθαίρετα και αντιεπιστημονικά κριτήρια, χωρίς προηγουμένως να προβεί σε συστηματική μελέτη» μας λέει η Αυγή Τζάκου. Συγκεκριμένα:

• Τοποθέτησε τμήματα που λείπανε από τα μνημεία, λιθάρια από τους τοίχους και τμήματα από τους κορμούς των κιόνων σε λάθος θέση, όπως π.χ. στο Βόρειο και Νότιο τοίχο του Ερέχθιου, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν στατικά προβλήματα και να κινδυνεύσει το μνημείο με κατάρρευση. Το ίδιο, κατά πάσα πιθανότητα έγινε και στον Παρθενώνα: Χρησιμοποίησε υλικά της νότιας κιονοστοιχίας στη βόρεια.

• Για να επανασυνδέσει 12 τμήματα των κορμών των κιόνων (σπόνδυλοι) και τους λίθους των τοίχων, χρησιμοποίησε σιδερένιο σκελετό με αποτέλεσμα από τη σκουριά και τη διαστολή του σιδήρου να δημιουργηθούν ρωγμές στο μάρμαρο και να επιταχυνθεί η διάβρωση και αλλοίωσή του.

Το περίεργο είναι ότι και οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν σιδερένιους «συνδέσμους» που όμως δεν δημιούργησαν τα ίδια προβλήματα:

Αυτό οφείλεται στο ότι:

α) Οι αρχαίοι εφαρμόζαν τέλεια το σιδερένιο σκελετό μέσα στον άξονα του σπονδύλου και έκλειναν ερμητικά οι αρμοί, πράγμα που δεν μπορούσε να γίνει κατά την αναστήλωση του Μπαλάνου! Αποτέλεσμα, να εισδύουν στα χάσματα τα νερά των βροχών και να προκαλούν αλλοιώσεις (διόγκωση, σκουριά) στο σίδηρο.

β) Οι αρχαίοι κάλυπταν το σιδερένιο σκελετό με μολύβι για λόγους μόνωσης και προστασίας. Ο Μπαλάνος έβαζε παχύτερα σίδηρα και λιγότερο μολύβι, ενώ πολλές φορές έχυνε μόνο τσιμέντο χωρίς μολύβι γύρω από το σίδηρο.

γ) Η ποιότητα του σιδήρου, που χρησιμοποίησαν οι αρχαίοι ήταν διαφορετική, πιο ανθεκτική, λιγότερο ευαίσθητη στη διάβρωση.

Οι σημερινές εργασίες

Δύο βασικές ανάγκες έρχονται λοιπόν να καλύψουν σήμερα οι

εργασίες: Τη σωστική και την αναστηλωτική.

Κατά τη σωστική φάση:

• Αφαιρούνται όλα τα σιδερένια στοιχεία που είχαν τοποθετηθεί από το Μπαλάνο, στα τμήματα των μνημείων όπου είχαν γίνει επεμβάσεις, και αντικαθίστανται με συνδέσμους από τιτάνιο, ένα μέταλλο ανθεκτικό και λιγότερο ευαίσθητο σε αλλοιώσεις.

• Κατά τη δεύτερη, την αναστηλωτική φάση, αντιμετωπίζονται προβλήματα στατικά με στόχο την επιστημονικά τεκμηριωμένη μορφολογική αποκατάσταση των μνημείων.

Εφαρμογή νέων μεθόδων στο Ερέχθιο

«Όταν οι παραδοσιακές τεχνικές αποδεικνύονται ανεπαρκείς, η στερέωση ενός μνημείου μπορεί να εξασφαλιστεί με την προσφυγή σ' όλες τις σύγχρονες τεχνικές συντήρησης και κατασκευής, που η αποτελεσματικότητά τους θα έχει αποδειχθεί από τα επιστημονικά δεδομένα και τις οποίες θα εγγυάται η πείρα της εφαρμογής τους».

(άρθρο 10, Χάρτης Βενετίας).

Η «αναδιάταξη των λίθων» στους τοίχους του Ερέχθιου, έγινε με τη βοήθεια κομπιούτερ!

Αυτή η, πρωτότυπη, για τα ελληνικά δεδομένα, πληροφορία, μας οδήγησε να ρωτήσουμε τον τρόπο που έγινε αυτή η δουλειά:

• Ο Νότιος τοίχος του Ερέχθιου ήταν πεσμένος μέχρι το 1850. Το 1910 ο Μπαλάνος τον σήκωσε, αλλά έβαλε τα λιθάρια σε τυχαίες θέσεις. Αυτό αποκαλύφθηκε κατά την αποτύπωση του μνημείου: Τα λιθάρια αυτά, έχονε το καθένα κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τη θέση στην οποία ανήκουν, όπως π.χ. κάποιο ιδιαίτερο σημάδι από διάβρωση ή από νεότερα λαξεύματα. Μετρήθηκαν ακόμη τα σκαψίματα στα αρχιτεκτονικά μέλη που συνδυάζονται μεταξύ τους με ακρίβεια.

Όλα αυτά τα στοιχεία δόθηκαν στο πρόγραμμα του ηλεκτρονικού υπολογιστή κι έτσι έγινε η αναδιάταξη.

Κάτι παρόμοιο έχει γίνει και σε ναούς στην Αίγυπτο.

Σήμερα έχει τελειώσει η αναστήλωση στην «πρόσταση» των Καρυάτιδων, στη Βόρεια «πρόσταση», στη Δυτική όψη και στο Νότιο τοίχο. Μένει η ανατολική όψη που υπολογίζεται να τελειώσει σ' ένα χρόνο.

... Και στον Παρθενώνα

Το πρόγραμμα αποκατάστασης του Παρθενώνα όπου, όπως είναι φυσικό, δίνεται σήμερα το μεγαλύτερο βάρος, χωρίζεται σε 12 φάσεις που θα εκτελούνται σταδιακά.

Η πρωτοτυπία στο έργο, βρίσκεται πρώτα πρώτα στην οργάνωση

του εργοταξίου, που θα γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αλλοιωθεί αισθητά η παρουσία του μνημείου. Θα χρησιμοποιηθεί πτυσσόμενος γερανός στο εσωτερικό του μνημείου, που δεν θα είναι ορατός παρά μόνο τις ώρες που θα χρησιμοποιείται.

Θα ξηλωθεί ολόκληρο το επάνω μέρος του ναού και θα συμπληρωθεί με κομμάτια και αρχιτεκτονικά μέλη που έχουν βρεθεί διάσπαρτα στο έδαφος καθώς και με νέες μαρμάρινες προσθήκες.

Καρυάτιδες: Ταλαιπωρία... συνέχεια

«Τα γλυπτικά, ζωγραφικά ή διακοσμητικά στοιχεία που είναι αναπόσπαστα δεμένα με το μνημείο, δεν μπορούν να διαχωριστούν παρά μόνον αν το μέτρο αυτό είναι η μοναδική διέξοδος για να εξασφαλιστεί η διάσωσή τους».

(άρθρο 8, Χάρτης Βενετίας).

Όμως για τα γλυπτά της Ακρόπολης είναι ήδη λίγο αργά... Οι Καρυάτιδες έχουν ξηλωθεί και καταφύγει στο Εθνικό Μουσείο. Όμως ακόμη κι εκεί τις καταδίδει η ρύπανση.

Γι' αυτό το λόγο προβλέπεται να μουν σε γυάλινο προστατευτικό κουβούκλιο με μόνωση, ειδική εσωτερική θερμοκρασία και φροντίδα για την καταπολέμηση των βακτηριδίων.

Στη θέση τους υπάρχουν σήμερα τσιμεντένια αντίγραφα που, κι αυτά θα αντικατασταθούν από αντίγραφα φτιαγμένα με νέο υλικό που δίνει μεγαλύτερη πιστότητα και ακρίβεια στην απεικόνιση των λεπτομερειών.

Ο γλυπτός διάκοσμος και τα Ελγίνια

Το μεγάλο πρόβλημα που μένει ανοιχτό, είναι τι θα γίνει με το γλυπτό διάκοσμο του Παρθενώνα που κινδυνεύει να καταστραφεί από τη ρύπανση. Ακόμη δεν έχει βρεθεί τελειωτική λύση στο πρόβλημα αυτό. Γιατί αν φύγουν τελειώς τα γλυπτά και κυρίως η ζωοφόρος, αυτό θα είναι μεγάλη επέμβαση πάνω στο μνημείο. Ήδη από το 1977, μεγάλα κομμάτια από το Δυτικό αέτωμα, όπως τα γλυπτά του Κέκροπα και της Καλλιρόης, βρίσκονται στο Εθνικό Μουσείο.

Υπάρχουν λοιπόν τρεις εκδόχες: 1) Να μπει κάποιο στέγαστρο από μάρμαρο, δοκιμαστικά, που όμως δημιουργεί στατικά προβλήματα, 2) Να μείνει έτσι όπως είναι, 3) Να μεταφερθεί ολόκληρο στο Μουσείο. Το πρόβλημα αυτό θα συζητηθεί στο Συνέδριο.

Όμως υπάρχουν και τα Ελγίνια: Το μεγαλύτερο κομμάτι από τη ζωοφόρο, το ανατολικό αέτωμα, πολλές από τις μετόπες

**ΕΛΕΥΘΕΡΟ
ΤΥΠΟΣ**
Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Χατζιδάκιμ' Διονυσάκιμ'

Στις 18 Σεπτεμβρίου, στα πλαίσια του Φεστιβάλ της Αυγής, ο Μάνος Χατζιδάκις θα δώσει μία συναυλία στην Αθήνα —τη μόνη για φέτος— μια και, όπως ο ίδιος είπε, μόνο σ' αυτήν προσκλήθηκε.

Το Φεστιβάλ της Αυγής είναι μία πολιτική γορτή που φιλοξένησε στο παρελθόν πολλούς καλλιτέχνες, μεταξύ των οποίων και το Σαββόπουλο, και που γίνεται κάθε Σεπτέμβρη, απ' τη μεταπολίτευση ως σήμερα, στο άλσος της Νέας Σμύρνης. Πάρκο με πεύκα, δρομάκια - φωτισμοί και ηχητικά συνήθη έως μέτρια.

Μικρές διαστάσεις —εσωτερικό έως εσωτερικευμένο κλίμα— όλοι φίλοι και γνωστοί περιοδεύουν κοντά στο χώμα και τις πευκοβελόνες. Μια συναυλία στο χώρο αυτό, θυμίζει κάτι απ' τις παλιές εικόνες, το ήμερο κλίμα της ακρόασης, τη νοσταλγία του παρελθόντος.

«Το βαλς των χαμένων ονείρων»; Όχι, μα όχι. Ένας χώρος ακόμη ζωντανός, φορτισμένος με μνήμες και ποίηση. Ανθρώπινος χώρος, ζεστός και κάπως ρευστός. Ένας χώρος όπου μας φωνάζουν με το μικρό μας το όνομα.

*Μπροστά πολύ μην προχωρείς
πίσω μην απομένεις...
καταμεσής να μένεις...*

Και ναι και όχι, δηλαδή. Γιατί κάπου οι καιροί μας ορίζουν τόσο, που μας σπρώχνουν βίαια έξω απ' τους γνωστούς, όσο και αγαπημένους ρυθμούς. Μικρή ανάπαυλα, πάντως, που παρηγορεί τη μοναξιά μας και κάποτε μάλιστα τη λαμπρύνει στη μοναδικότητά της.

«Ύμνος στην ελευθερία του ανθρώπου», το καινούριο τραγούδι του Μάνου Χατζιδάκι, σε στίχους Νίκου Γκάτσου. Μία πρόταση ζωής ή απλά μία διατύπωση —ανανέωση του παμπάλαιου αιτήματος; Ελευθερία του ατόμου σε έναν κόσμο που χάνει συνεχώς το ατομικό του πρόσωπο. Μία πρόταση ή μια ευχή; Τουλάχιστον να ακουμπάμε ο ένας τον άλλον, να κοιταζόμαστε στα μάτια.
«Θα περιμένω σε παραλία ερημική».

Άντεια Φραντζή

Στις 19 Σεπτεμβρίου, ο Διονύσης Σαββόπουλος θα δώσει την πρώτη του Συναυλία στην Αθήνα· πρώτη που οργανώνει ο ίδιος, που δεν απαντά, δηλαδή, παρά στην πρόσκληση του εαυτού του.

Η «συναυλία του Σαββόπουλου είναι η δική του γιορτή «20 χρόνια μαζί», όπως την ονομάζει. Θα γίνει στο Ολυμπιακό Στάδιο των 75.000 θέσεων, των μοναδικών —για τα ελληνικά δεδομένα— τεχνικών εξοπλισμών, της τέλειας οργάνωσης και της απόλυτης τάξης.

Μεγάλες διαστάσεις έως υπερμεγέθεις. Οι νέοι καιροί μορφοποιούνται μέσα στη συναυλία - θέαμα από απόσταση. Η καρδιά μας, όμως, εξακολουθεί να χτυπά στους τόσο έκδηλους ρυθμούς του «*εδώ και τώρα*», με παράπονο.

«Σαν το καμμένο το γήπεδο»; Όχι, μα όχι! Αυτός ο χώρος μας τακτοποιεί στη θέση μας. Στην καρδιά του σταδίου ο μύστης κι εμείς στο σύγχρονο ναό, ο καθένας στη θέση του και μάλιστα αριθμημένη.

Μα είμαστε εναντίον της τάξης; Όχι δα, τὸ αντίθετο μάλιστα. Οι καιροί ορίζονται από τέτοιες και άλλες ρυθμίσεις και η υλική αναγνώριση της μοναδικότητάς μας είναι ταίρι συνταιριασμένο με τη μοναξιά μας

«*Είκοσι χρόνια μαζί*», το καινούριο τραγούδι του Σαββόπουλου.

Παρ' όλα αυτά και για όλα αυτά επιμένουμε και επιδιώκουμε την επικοινωνία. Μέσα από φώτα εκτυφλωτικά, ο ποιητικός λόγος του αναδεικνύεται λαμπρότερος και εμείς —μόνοι ή απομονωμένοι εντός συνόλων— βρίσκουμε την επαφή και τον κοινό μας λόγο. Κι όπως ένα τοπίο μυστικό αντικρυστά στο κήτος έτσι μια ευλογία που αγνοώ με κρατά στο δικό σου το μήκος Αλήθεια, πώς θα φανούρο στον αλεξιπτωτιστή, καθώς θα λικνίζεται πέφτοντας από ψηλά;

Ο Σάββας Πατσαλίδης
γράφει
για την ποιητική συλλογή
του Ντίνου Σιώτη,
«Καιρικές συνθήκες»,
εκδ: «Γνώση», Αθήνα 1981

Όταν πρωτοείδα την ποιητική συλλογή του Ντίνου Σιώτη «Καιρικές Συνθήκες», ομολογώ ότι ο τίτλος ήταν το μόνο πράμα που μου κέντρισε την περιέργεια. Ίσως γιατί η πολυσημαντότητά του του ενδυνάμωνε τον πρωτεϊκό χαρακτήρα και σε ανάγκαζε όλο και περισσότερο να ρίξεις και μια «κλεφτή» ματιά στα ποιήματα για να δεις τελικά που προσανατολίζονται: μιλάνε για τον καιρό, για τη φύση, για τις εποχές, για τις πολιτικοκοινωνικές καταστάσεις γύρω από τον κόσμο, για το μετανάστη εδώ στον Καναδά (ή καλύτερα στην Αμερική γιατί ο Ντίνος Σιώτης μόλις τώρα πρόσφατα ήρθε στον Καναδά από το Σαν Φραντσίσκο), τέλος πάντων για ποιο πράγμα μιλάνε;

Για να δώσουμε μια απάντηση ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά. Η συλλογή εκδόθηκε το 1981 στην Αθήνα από τις εκδόσεις «Γνώση». Είναι μια επιμελημένη δουλειά τόσο αισθητικά όσο και τεχνικά, χωρίς λάθη και κακογουστιές. Είναι η τελευταία δουλειά του ποιητή Ντίνου Σιώτη, ο οποίος για χρόνια ζούσε στο Σαν Φραντσίσκο όπου τελευταία μάλιστα έβγαζε και το περιοδικό Coffee House μέσα από τις σελίδες του οποίου προβαλλόντουσαν νέες ελληνικές φωνές, άλλοτε στο πεζό κι άλλοτε στην ποίηση.

Στο παρελθόν ο Σιώτης δημοσίευσε εκτός από τις διάφορες μεταφράσεις του, τις συλλογές «Απόπειρα» (Αθήνα 1969), «So What» (Σαν Φραντσίσκο 1972), «Εμείς και ο Βροχοποιός» (Θεσσαλονίκη 1973), «Δεκατρία Ηλεκτρικά Ποιήματα» (Σαν Φραντσίσκο 1978).

Στις «Καιρικές Συνθήκες» συμπεριλαμβάνονται 22 ποιήματα, χαρακτηριστικό των οποίων είναι η δύναμή τους, τόσο η θεματική όσο και η εκφραστική. Ο Σιώτης, χωρίς ξεσπάσματα και «θολούρες» (ασυνήθιστο για τα Ελλαδικά ποιητικά δεδομένα!), χωρίς γλωσσικές αποκλίσεις ή εκτροπές, επενδύει τις εμπειρίες του (ένα χώνεμα συναισθηματι-

κών και διανοητικών στοιχείων) καιρία, με μια έκφραση μεστή και торνευτή: «Όλοι έχουν φύγει απ' το σπίτι», γράφει στο ποίημά του «Μια πόρτα ανοιχτή»: φύγαν χωρίς να πάρουν τίποτα μαζί τους

κι αφήσαν τα σεντόνια να κοιμούνται στα κρεβάτια τις κουρτίνες να ξυπνούν τα παραθύρια το τηλέφωνο να βυθίζεται στο χτύπημά του θα 'ρθουν, δεν θα 'ρθουν, ποιος το ξέρει κι ας μένει αμίλητο στον τοίχο το ρολόι κι ας είναι η σκάλα φωτισμένη γεγονός πάντως παραμένει πως φύγαν όλοι και δεν αφήσαν ίχνη πίσω τους, τα σακάκια τους μαραίνονται στις κρεμάστρες εδώ και κει καπέλα και κλειδιά κοιμάται η γάτα για πάντα στο χαλί γράμματα συνωστίζονται στην πόρτα που την αφήσαν ανοιχτή.

Πρόθεση του ποιητή, τόσο εδώ όσο και σ' άλλα ποιήματα της συλλογής, όπως «Βάκχες», «Ο Μετανάστης», «Αμερική σε πολλά Χρήματα», «Το γράμμα», κ.ά., είναι η ευθύβολη διατύπωση των κραδασμών της καθημερινότητας, μια πρόθεση που σηματοδοτείται πολύ συχνά με ειρωνεία, ειρωνεία που επιτυγχάνεται αβίαστα, χωρίς συνθηματολογίες και κραυγές: «Καλά έκανες, Κάλα», λέει στο υπέροχο ποίημά του «Δοκιμασία» ο ποιητής στο Νικόλαο Κάλα (το ποίημα είναι αφιερωμένο σ' αυτόν),

κι έμεινες στη σκάλα της Νόβας Γιορκης μακριά, πολύ μακριά απ' τις γαρδούμπες

και τ' αλατισμένα φινιστρίνια του ΝΑΤΑΣ, λουκούμια Συριανά εδώ δεν έχει μήτε χαλβαδόπιτες κι αφροδισιακά Μυκόνου

μηδέ κόλλυβα Τηνιακά, όμως η 5η Λεωφόρος γίνεται υπερωκεάνειο τα βράδυα πλέοντας με τα φώτα όλα στη δια-

πασών πάνω απ' τους σφυγμούς του Village

ρίχνοντας άγκυρα στο Soho και οι ταξιτζήδες ακόρεστα κορνάρουνε

ανηφορίζοντας στ' ανισοσκελή αισθήματα της ζούγκλας Αχ, να 'ταν το Μανχάταν στη Λυκόβρυση

με το Λυκαβηττό background και μπρος στηθαίο την Ακρόπολη τότε ίσως (ίσως τότε) τα εννιά μαστούνι

να το 'βλεπες σαν δώδεκα σπαθί —και τι σπαθί, σπαθί στο χέρι ενός αναρχικού Αρχάγγελου

που μπαίνει μέσα στα συνέδρια κραδαινόντάς το πάνω απ' τα κεφάλια όλων των κύκλων της διανόησης

νηπιαγωγείο το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί το νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δασή μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο — Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για το παιδί.
- Έλστε να γνωριστούμε και να συζητήσουμε για το παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιου
Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 — 3635419.

«σημάδια»

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 6-7 του Σεπτέμβρη

● ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ — ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Πώς υπάρχουν απαντήσεις πολύ πριν ό Γ. Μηλιός αποφασίσει ν' ασχοληθεί με τό ζήτημα — Ντοκουμέντα.

● ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Άγνωστες πτυχές της πολιτικής παρέμβασης των Χριστιανών από τό 1821 ως τώρα.

● Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΝΑ ΓΕΜΙΣΤΟ

Ο Χρ. Γιανναράς αποκαλύπτει της ρίζες τις προγονοπληξίας, τη στείρα Εὐρωπαϊκή απομίμηση του αρχαίου Έλληνισμού.

● ΑΝΤΑΡΤΟΠΑΠΑΣ ΑΝΥΠΟΜΟΝΟΣ.

Ο καλόγερος συναγωνιστής του Άρη Βελουχιώτη μιλάει για την αντίσταση, την Όρθοδοξία, τη λαϊκή Πίστη, την Πολιτική, τη Ρωμοσύνη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

«ΜΗΝΥΜΑ»

Σόλωνος 83 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3623646

«σημάδια»

νυχτόβιοι διασταγμοί

καταιγισμοί για να πλυθεί η λήθη και στη κορφή κανέλα.

Στο ποίημα αυτό συντελείται, επιτυχημένα, διάλογος δύο επιπέδων. Η διπολικότητα αυτή φορτίζει το στίχο μ' επάλληλες ψυχο πνευματικές συναρτήσεις, οι οποίες, σε τελευταία ανάλυση, ενισχύουν την δακνομανή διάθεση της persona του ποιητή.

Η γενική εντύπωση π' αφήνει ο Σιώτης στον αναγνώστη είναι η εικόνα του ποιητή που έχει τρωθεί, που δεν διστάζει να δει τον κόσμο κατάφατσα μ' όλη την αντιφατικότητά του, πολλές φορές τον παραλογισμό του, την μιζέρια του, τον πόνο και την αγωνία του. Η ποίησή του, αρύεται αδισταχτα τις εικόνες της απ' αυτή την κοσμική πολυσημαντότητα.

Σκοπιά συνοπτική της συλλογής είναι, νομίζω, και το ποίημα «Ο Μετανάστης», ο άνθρωπος που κυκλοφορεί άγνωστος δεξιά αριστερά, μοναχικός, στοχαστικός, που

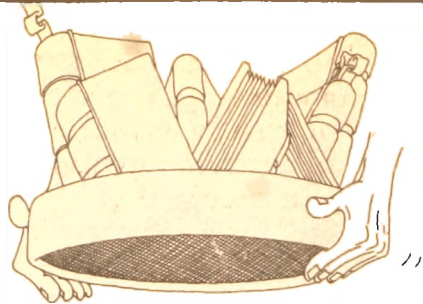
Αλέκο τον φωνάζει η γειτονιά
τον συνεπαίρνουν τ' αποδημητικά
πουλιά
σκοντάφτει που και που στο πα-
ρελθόν του
το σακάκι του γιομάτο σύννεφα
αυτός ζει μέσα στο σώμα του
οι αρτηρίες του βαθιά κανάλια
μικρά ορυχεία στο κεφάλι του
κλαδιά μηλιάς χωρίς αγέρα τα
μαλλιά του
φίλους δεν έχει
εδώ πιο κάτω μένει.

Με λιτότητα, χωρίς αφόρητες φιλολογίες, λεξιθηρίες, ψυχρούς θεωρητικισμούς και ψευδορομαντισμούς, ο Σιώτης μας δίνει πολύ όμορφα την τραχιά καθημερινότητα κατορθώνοντας ταυτόχρονα να ξεφύγει (κι αυτό είναι πολύ σημαντικό) από την υπηρεσία της στερείρας συμβατικότητας απ' όπου, όπως ξέρουμε, δεν πρόκειται να προκύψει αυθεντική φωνή και γνήσια ποίηση.

Τα περισσότερα ποιήματα της συλλογής (μ' εξαίρεση ίσως τα «Έφυγε», «Αυτό το Ποίημα» και «Οι Εμπρηστές»), καλύπτουν μ' ακρίβεια τους χώρους εκείνους, συναισθηματικούς, ιδεολογικούς και αισθαντικούς που θέλει να μεταφέρει ο ποιητής. Τα 2-3 ποιήματα που ανέφερα στην παρένθεση, χωλαίνουν ακριβώς γιατί πάσχουν από μια κάποια εκζήτηση. Η ραχοκοκαλιά τους διαπερνάται από τον πόνο των αρθρητικών.

Τελειώνοντας, θέλω να πω ότι οι «Καιρικές Συνθήκες» δικαιώνουν την αξίωσή τους να λέγονται ποίηση.

Όσο για τον Σιώτη, πρόκειται για ένα ώριμο ποιητή, ευρηματικό, με δική του ποιητική φυσιογνωμία, προσωπικό ύφος και φωνή, στοιχεία τόσο σημαντικά σε μια εποχή που η ποίηση υποφέρει από την αρρώστια του μιμητισμού... □

ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ

Κ.Π. Καβάφης.

Οι δρόμοι προς τον ρεαλισμό
στην ποίηση του 20ού αιώνα
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Η εργασία αυτή της γνωστής υπηγήτριας στην Ακαδημία Επιστημών της Μόσχας, είναι από τις σημαντικότερες προσφορές στο φετινό γιορτασμό των 50 χρόνων απ' το θάνατο του ποιητή. Με μεθοδικότητα και διεξοδικότητα η Ιλίνσκαγια ερευνά τις τοπικές και διεθνείς συγκυρίες που καθόριζαν το ιδεολογικό πλαίσιο των αρχών του αιώνα και συνδυάζει τα συμπεράσματά της με την Καβαφική ποίηση και σκέψη. Αυτή η συγκριτική πορεία, ωστόσο, γίνεται μέσα από το κόρπους των έργων του Αλεξάνδρινου, κι όχι σαν επίθετη ερμηνεία. Μέσα από τις ποιητικές πρακτικές των ποιημάτων, μέσα από τα ιδεολογικά στοιχεία που περιέχουν αυτά τα ίδια τα έργα του, φθάνει σε συμπεράσματα που, τελικά, δείχνουν το βάθος του προβληματισμού του και την σημαγτική της κατάθεσής του. Τόση η πρότυπη και εμπειριστωμένη ανάλυση της Ιλίνσκαγια, όσο και οι παραπομπές της στο πνεύμα της εποχής, κάνουν αυτό το έργο πολύτιμο βοήθημα σ' όποιον θέλει να εμβαθύνει στον χαρακτήρα της σκέψης του Καβάφης, προσφέροντας στην καβαφολογία ένα έργο ανάλογο με το «Καβάφης και η Εποχή του» του Τσίρκα ή το «Καβάφης και Ιστορία» του Δάλλα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΟΥΣΑΝ

Ο Κώδικας νόμων

Εισαγωγή - μετάφραση από τα γιουγκοσλάβικα:

Λ. Χατζηπροδρομίδη

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1983

Ο Δουσάν είναι ο μόνος ηγεμόνας του 14ου αιώνα που προσπάθησε να διαμορφώσει ένα νομικό πλαίσιο, τον «Κώδικα», που να περιλαμβάνει τις σχέσεις των φεουδαρχών και του κράτους. Ο ίδιος ήλθε σε σύγκρουση με τους Βυζαντινούς και Σέρβους φεουδάρχες και το 1346 αυτοανακηρύχθηκε αυτοκράτορας Σέρβων και Ελλήνων, με πρωτεύουσα τα Σκόπια.

Το βιβλίο αυτό είναι πολύτιμο ντοκουμέντο για όσους μελετούν το ιστορικό παρελθόν των βαλκανικών λαών, τον σχηματισμό των εθνικών κρατών, την ιστορική διαμόρφωση των θεσμικών νόμων του 24ου αιώνα γενικά και τέλος, για τους μελετητές της ιστορίας του Δικαίου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΕΡΓΙΔΗΣ. Από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στον αυτοδιαχειριστικό πειραματισμό Εκδ. Ανδρομέδα, Αθήνα 1983

Για δεκαετίες η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ήταν ο στόχος των προοδευτικών δυνάμεων της χώρας. Σήμερα όμως, σύμφωνα με τον συγγραφέα, η απομυθοποίηση του μεταρρυθμιστικού οράματος αποκάλυψε ανεπανόρθωτα την κρίση του θεσμοθετημένου σχολείου.

Η αμφισβήτηση της συγκεντρωτικής δομής του, επιλεκτικού χαρακτήρα του και της γραφειοκρατικής και ισοπεδωτικής λειτουργίας του, που συνθέτουν την ταξική φύση του, δημιουργεί τα πρώτα ψήγματα μιας άλλης αντίληψης για το σχολείο.

Οι ίδιοι, λοιπόν, οι μαθητές και οι προοδευτικοί εκπαιδευτικοί αντιδρώντας στον καθημερινό παραλογισμό ενός σχολείου που έχει καταντήσει μηχανισμός παραγωγής πτυχιούχων, και επιχειρώντας να οργανώσουν αυτοδιαχειριστικά τη σχολική ζωή στη βάση των ενδιαφερόντων και των αναγκών τους, προχωρούν συλλογικά στη δημιουργία ενός σχολείου, που αντί να καταπιέζει και να ισοπεδώνει θα απελευθερώνει και θα αναπτύσσει το κριτικό πνεύμα, την πρωτοβουλία, την φαντασία και τη δημιουργικότητα μαθητών και δασκάλων.

ΑΛΕΞΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εργασιακές σχέσεις και κοινωνικός μετασχηματισμός

Εκδ: Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου, Αθήνα 1983

Εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο - μελέτη γύρω από έννοιες και θέματα που απασχολούν το εργατικό κίνημα και την Αριστερά. Στο πρώτο μέρος εξετάζεται η έννοια της ιδιοκτησίας από νομική, ιστορική και κοινωνικοοικονομική πλευρά, καθώς και η κρατικοποίηση, τα αίτια που οδήγησαν σ' αυτή και η πρακτική εφαρμογή της στον καπιταλισμό, τον υπαρκτό σοσιαλισμό και τις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Στο ίδιο μέρος, ανιχνεύεται η έννοια της κοινωνικοποίησης στα κείμενα των θεωρητικών του Μαρξισμού και ως παραγωγική - κοινωνική σχέση στη φάση μετάβασης.

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης επιχειρείται μία ανάλυση των εργασιακών σχέσεων, ενώ το τρίτο —και τελευταίο— είναι αφιερωμένο στην συμμετοχή των εργαζόμενων και την αυτοδιαχείριση. Εδώ παρουσιάζεται μια συγκριτική ιστορική ανάλυση του εργατικού ελέγχου, της εργατικής διαχείρισης, του αρνητικού ελέγχου, της συμμετοχής των εργαζόμενων (όπως εφαρμόστηκε και στην Ελλάδα) και της αυτοδιαχείρισης.

ΖΩΡΖ ΜΠΡΑΣΕΝΣ

Ο γορίλας κι άλλα ποιήματα

Εκδ: Ύψιλον, Αθήνα 1983

Η πρώτη παρουσίαση —και μάλιστα σε έμμετρη μετάφραση— στην Ελλάδα, του διάσημου Γάλλου ποιητή, συνθέτη και ερμηνευτή. Μία γεύση από τον χαρismaticότερο πρεσβευτή του μεταπολεμικού γαλλικού τραγουδιού - μπαλάντας που κατάφερε να συνδιάσει τη σάτιρα με την αναρχική διάθεση, την τρυφερότητα με τον έρωτα, το οξύ κοινωνικό σχόλιο με την ανθρωπιά. Η μετάφραση του Γιάννη Βαρβέρη είναι τόσο πειστική και εκφραστική, που κάνει την έκδοση αυτή εμπνευστική για να δοκιμάσει κανείς να τραγουδήσει ξανά τον Μπρασένς και μάλιστα στα ελληνικά.

Η έκδοση επιμελημένη, με πλούσιο φωτογραφικό υλικό, κατατοπιστική εισαγωγή και κυρίως ανάλαφρη, έτσι ώστε να γίνεται ένα ευχάριστο ανάγνωσμα.

ΤΑΣΟΣ ΚΟΡΦΗΣ

Συνυπάρξεις

Εκδ: Πρόσπερος, Αθήνα 1982

Ένα επίπονο έργο, τη μετάφραση ποίησης, αναλαμβάνει ο Τ.Κ. και το πραγματώνει με αξιοσημείωτο τρόπο. Δεν είναι, άλλωστε, η πρώτη φορά.

Στον τόμο αυτό περιλαμβάνονται οι ποιητές: Borges - Jacob - Amy Lowell - Mansour - Prevert - Supervielle - Ungaretti.

Ο Τάσος Κόρφης γνωρίζει τη δυσχέρεια ή καλύτερα το σχεδόν αμετάφραστο της ποίησης. Η προσέγγισή του, όμως, σέβεται και διαφυλλάσσει, όσο γίνεται την πίστη στο πρωτότυπο έργο.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Έκτωρ Κακναβάτος, Τετραψήφιο με την έβδομη χορδή, Εκδ: Κείμενα, Αθήνα 2η έκδοση.

Γιώργος Μαρκόπουλος, Οι πυροτεχνουργοί, Εκδ: Εστία, Αθήνα, 3η έκδοση.

Γιάννη Κ. Χατζηγιάννου, Βυθομετρήσεις, Εκδ: Γραφικά Τέχνη Salto, Θεσσαλονίκη 1982

Κώστα Καλαπανίδη, Παραστάσεις, Αθήνα 1981

Ντίνος Θεοδωρόπουλος και Δώρος, Ψυχογράφημα, Εκδ: Συλλογή, Αθήνα 1981

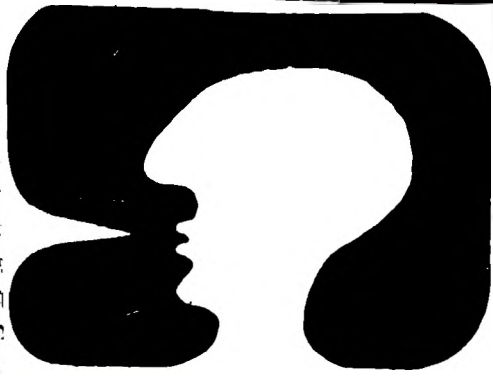
Μαρία Παπαλεονάρδου, Λίγο πριν, Αθήνα 1982

Σωτήρης Δ. Τρυφικόπουλος, Ο έσχατος του χάους, Εκδ: Φιλιππότη, Αθήνα 1982

Δημήτρης Χονδροκούκης, Η Ελληνική Πανστρατιά, Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1976

Χρυσούλα Χατζηγιάννη, Βορεινά παράθυρα, Μυτιλήνη 1982

Τερέζα Ρούβαλη, Ανατολή και Δύση, Εκδ: Νέα Σκέψη, Αθήνα

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ

● Από το δημοσιογράφο, διευθυντή του «Ταχυδρόμου» Νίκο Κυριαζίδη πήραμε το γράμμα που ακολουθεί με την παράκληση να δημοσιευθεί στο «ΑΝΤΙ», μιας και ο παραλήπτης του, η σατιρική εφημερίδα «ΠΟΝΤΙΚΙ» αρνήθηκε τη δημοσίευσή του:

Με κάποιο «ετεροχρονισμό» πληροφορήθηκα ότι ασχολήθηκαν με το τι έκαναν οι δημοσιογράφοι στη «Μεσημβρινή» (όπου δούλευα κι εγώ) και στην «Καθημερινή», όταν κηρύχτηκε η δικτατορία. Κι επειδή υπάρχουν και λάθη και κενά στην πληροφόρηση που δίνεις («Ποντίκι» 29 Απριλίου 1983), θα προσπαθήσω να δώσω μια σωστότερη εικόνα για το τι ακριβώς έγινε.

Το θέμα έχει, εξάλλου, και σοβαρές ηθικές προεκτάσεις.

Πρωτ' απ' όλα το ΔΣ της ΕΣΗΕΑ δεν ήταν «χουντικό», όπως γράφεις. Δεν είχε διοριστεί από τη χούντα, αλλά είχε νόμιμα εκλεγεί από τους δημοσιογράφους πριν από τη δικτατορία. Όπως —δυστυχώς— είχαν εκλεγεί από μας τους δημοσιογράφους και όλα τα ΔΣ της ΕΣΗΕΑ, κατά την επταετία.

Δεύτερο, στο ΔΣ κυριαρχούσε τότε η Δεξιά, αλλά υπήρχαν και μέλη του από την Αριστερά που κράτησαν ενιαία στάση εναντίον της κ. Ελένης Βλάχου, όταν αποφάσισε να κλείσει τις δύο εφημερίδες της, διαμαρτυρούμενη για

την επιβολή της δικτατορίας.

Τρίτο, το ΔΣ της ΕΣΗΕΑ πίεσε τους συντάκτες των δύο εφημερίδων να κάνουν αγωγές στην κ. Βλάχου, ζητώντας αποζημίωση για την απόλυσή τους.

Αυτό δεν ήταν, ίσως, τόσο τραγικό. Και μάλιστα, νομίζω ότι έκανε τότε λάθος η κ. Βλάχου που δεν υιοθέτησε το σχέδιο που είχε ετοιμάσει ο τότε διευθυντής της «Μεσημβρινής» Τάκης Λαμπρίας. Με το σχέδιο αυτό θα καλύπτονταν οι ανάγκες των συντακτών που στο κάτω κάτω δεν ήταν όλοι εκατομμυριούχοι κι αντιμετώπιζαν πολλές δυσκολίες.

Τέταρτο, και εδώ είναι το πραγματικά τρομερό, το ΔΣ της ΕΣΗΕΑ (και προτιμώ να μην αναφέρω ποιοι) πίεσε τους συντάκτες και έκαναν αγωγές εναντίον της κ. Βλάχου, στις οποίες υποστήριζαν ότι ήταν... αδικαιολόγητο το κλείσιμο των εφημερίδων!!!

Ναι! Υπήρξαν δημοσιογράφοι που πήγαν στο δικαστήριο και υποστήριξαν ότι η κατάργηση της ελευθεροτυπίας από τη δικτατορία δεν ήταν αρκετός λόγος για να κλείσουν οι εφημερίδες.

Και το δικαστήριο, βέβαια, τους «δικαίωσε» και επί μήνες μια σειρά στελέχη του δημοσιογραφικού κόσμου εξακολούθησαν να πληρώνονται από την κ. Βλάχου, αν και οι εφημερίδες της είχαν κλείσει.

Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον, να έβρισκε το «Ποντίκι» τόσο τα ο-

νόματα του τότε ΔΣ της ΕΣΗΕΑ, όσο κι εκείνων που υπογράψαν τις επαισχυντες αυτές αγωγές, οι οποίες έλεγαν ότι είναι αδικαιολόγητο το κλείσιμο των εφημερίδων όταν υπάρχει δικτατορία.

Αυτά για την αλήθεια.

Ν. Κυριαζίδης
Δημοσιογράφος

«ΝΑ ΜΗ ΣΑΣ ΤΥΧΕΙ ΠΟΤΕ ΚΥΡΙΕ ΚΑΤΣΙΦΑΡΑ»

● Το ταξίδι της από τη Ρόδο στην Αθήνα περιγράφει η επιστολογράφος μας σε ανοικτή επιστολή της προς τον κ. Κατσιφάρα.

Σας ευχόμαστε κ. Κατσιφάρα μας να μην κάνετε ποτέ το ταξίδι που κάναμε εμείς από τη Ρόδο στην Αθήνα. Διότι αν μεν ταξιδέψετε σαν κύριος Κατσιφάρας, το πιο πιθανό είναι να σας βάλουν στην πρώτη θέση, οπότε μάλλον δεν θα δείτε τίποτα απ' αυτά που είδαμε εμείς. Και έτσι, ως άνθρωπος θα 'χετε κάνει ένα άχρηστο ταξίδι, ως υπουργός θα 'χετε χάσει τον πολύτιμο χρόνο σας. Αν πάλι ταξιδέψετε ινκόγνωστο στην τρίτη θέση, τότε θα δυστυχήσετε όπως κι εμείς.

Ξεκινήσαμε από τη Ρόδο με το «ΙΑΛΥΣΟΣ». Ήταν Σάββατο, 20 Αυγούστου στις 12 το μεσημέρι, και φτάσαμε στον Πειραιά στις 9 το πρωί της Κυριακής 21 Αυγούστου. Πάει να πει είκοσι μία ώρες ταξίδι. Τρίτη θέση. Κι ως εδώ καλά. Γιατί θα πείτε, εμείς το διαλέξαμε κατά τη διάθεσή και κατά το πορτοφόλι μας. Όμως άλλο η τρίτη θέση και άλλο το «πατείς με πατώ σε» και μάλιστα κατά την εκδοχή του «ΙΑΛΥΣΟΣ», κ. Κατσιφάρα. Διότι από τις 8 το βράδυ η εικόνα στην τρίτη

Ένας διάλογος —όχι εσωτερικός

Η περιγραφή του προβλήματος αυστηρή, αλλά ενδεικτική. Το πρόβλημα που από καιρό συζητάμε, δηλαδή τι προσφέρει αυτή η στήλη και σε ποιον, με τον τρόπο που γίνεται, τίθεται εκ νέου για διερεύνηση. Το απόπειμα Μητσάκη - Φιλιππότη —αλλά και άλλα χειρότερα που διέφυγαν της προσοχής του Γ. Κ.— είναι αποτέλεσμα, κυρίως, του τυχαίου τρόπου παραγωγής αυτής της στήλης. Πρώτα απ' όλα θα πρέπει να πούμε ότι η στήλη δεν γράφεται —εδώ και καιρό— από ένα άτομο.

Η σύμπραξη πολλών, άλλοτε αρμοδίων κι άλλοτε όχι, καθώς και πολλές αδυναμίες σε σχέση με το συντονισμό των συντακτών της, δημιουργούν αυτό το αμφιλεγόμενο αποτέλεσμα. Γιατί, όσο κι αν φαίνεται παράξενο, υπάρχει και άποψη, εκ διαμέτρου αντίθετη για τη στήλη, από αυτή του Γ. Κ.

Νομίζω, πάντως, πως η αλήθεια είναι κάπου στη μέση. Γιατί και η κριτική του Γ. Κ. θα ήταν λιγότερο απόλυτη, αν αναφέρονταν στη στήλη αυτή σε όλη τη διάρκειά της μέσα στο χρόνο. Όπως, επίσης, θα ήταν ακριβέστερη, αν επεσήμανε και ορισμένες πολύ έγκαιρες υποδείξεις και παρουσιάσεις βιβλίων νέων συγγραφέων, αλλά και αξιόλογων προσπαθειών που θα έπεφταν εντελώς στο κενό λόγω της μη υποστήριξής τους από το εκδοτικό κύκλωμα. Αυτό πάλι

το λέμε, χωρίς να θέλουμε να ισχυριστούμε πως το ΑΝΤΙ καταφέρνει να είναι τελείως «καθαρό» από τις επιρροές της αγοράς και της αγοραίας αντιμετώπισης του βιβλίου. Άλλωστε, αυτός είναι και ο λόγος που η αυστηρότητα της αγάπης του Γ. Κ. δρα θετικά, με την έννοια ότι μας παρακινεί στην αναζήτηση νέου τρόπου επιλογής των βιβλίων. Και λέω επιλογής, κυρίως, γιατί ο ρυθμός κυκλοφορίας ανά δεκαπενθήμερο, του ΑΝΤΙ, σε συνδυασμό με τους ρυθμούς έκδοσης βιβλίων, κάνει απαγορευτική την παρουσίαση των περισσότερων απ' αυτά. Μια τέτοια αντιμετώπιση του θέματος δεν είναι υποχρεωτικά η καλύτερη, αλλά καταλήγει να είναι η μόνη εφικτή προς ώρας.

Από την άλλη, παραμένει σταθερό και επίμονο το πρόβλημα της ουσίας, που είναι δηλαδή, αν έχει ή όχι κανένα νόημα μία τόσο συνοπτική παρουσίαση ενός βιβλίου και μάλιστα χωρίς καμία ταξινόμηση θεματική, ή θα πρέπει να παρουσιάζονται μόνο βιβλιογραφικά στοιχεία. Δεν έχω σκεφτεί άλλη εναλλακτική δυνατότητα και ομολογώ πως και οι δύο που προανέφερα μου φαίνονται πως έχουν, σχεδόν ισοδύναμα, θετικές και αρνητικές πλευρές. Ας είναι. Η συζήτηση βρίσκεται και πάλι στην αρχή.

Εάν πότες έχεις
χάσει, τ.

Έτσι είναι, όπως τα λέει
ο άνθρωπος.
Να επιληφθούν οι αρμόδιοι.

B.

Δεν έχει νόημα να επαναλάβω, δίκην ανατυπώσεως, φράσεις του «αυστηρά αγαπώντας» μας επιστολογράφου, από τη στιγμή που με βρίσκει σύμφωνο η αντίληψη την οποία καταθέτει και η δεοντολογία την οποία υποδεικνύει για το ήθος και το ύφος της βιβλιοπαρουσίασης σε ένα έντυπο όπως αυτό που κρατάτε στα χέρια σας. Θα ήθελα απλώς να αναδείξω κάτι, που ο επιστολογράφος το διατυπώνει, κατά τη γνώμη μου, κατά τρόπο ασύνδετο και ελλειπή: τα «οφέλη της επαγγελματικής συναλλαγής» και τα «οφέλη» των «εκδοτών» και των «συγγραφέων» από τη βιβλιοπαρουσίασή μας, είναι αυτά ακριβώς που οδηγούν στην «ανισότητα των επιλογών» και «παρεκτροπές τύπου Μητσάκη» είναι αυτά που αδυνατίζουν τον «αντικομοφορμισμό» και την «κριτική επαγρύπνηση» αυτά που προκαλούν πολιτικά ολισθήματα του είδους που αναφέρει ο Γ. Κεχαγιόγλου, καθ' ότι το όφελος έ-

● Το γράμμα του συνεργάτη του περιοδικού Γιώργου Κεχαγιόγλου ανακίνησε μία συζήτηση μεταξύ μας με θέμα τη βιβλιοπαρουσίαση. Και δεν είναι η πρώτη φορά. Δημοσιεύουμε, λοιπόν, το γράμμα του σχολιάζοντάς το στη στήλη του «εσωτερικού διαλόγου».

Κύριε διευθυντά,

Στη στήλη «Βιβλιο-παρουσίαση» του τεύχ. 233, 10.6.83, του ΑΝΤΙ παρουσιάζεται, σε 33 σειρές, το βιβλίο Πορεία μέσα στο χρόνο του Καριοφίλη Μητσάκη.

Η επιλογή της παρουσίασης αυτής γεννά μερικά πρώτα προβλήματα: έγινε με βάση την ποιότητα του βιβλίου ή το ποιον και την ιδιότητα του συγγραφέα; επιβραβεύει ένα επιστημονικά απαράδεκτο συνονθύλευμα ή τη γνωστή «πορεία μέσα στο χρόνο», μέσα στις διάφορες καταστάσεις και μέσα σε ποικίλα παρασκήνια, του χουντικού Μητσάκη;

Αλλά το ζήτημα δεν βρίσκεται μόνο στο να επισημανθεί ότι στην αγορά υπάρχουν κι άλλα ριζία, πιο σπυρωτά από την καρολίνα.

Βρίσκεται και στο γενικότερο πρόβλημα που αφορά τη στήλη «Βιβλιο-παρουσίαση» του ΑΝΤΙ. Ως αναγνώστης αναρωτιέμαι τι προσφέρει, στην ουσία, η στήλη αυτή: όχι βέβαια πραγματική και αναλυτική βιβλιοκρισία, αλλά τότε τι; μια σπασμωδική περιήγηση σε κάποια από τα βιβλία της πιάτσας; μια διαβλητή ευκαιρία να γνωρίζουμε τις τάσεις της βιβλιοαγοράς;

Αντιλαμβάνομαι, βέβαια, κύριε Διευθυντά, ότι η παρουσίαση ορισμένων βιβλίων και εκδοτικών οίκων από ένα περιοδικό με την κυκλοφορία του ΑΝΤΙ προσκομίζει οφέλη τόσο στους εκδότες όσο και στους συγγραφείς τους. Αντιλαμβάνομαι, επίσης, ότι η προσφορά αυτή του περιοδικού μπορεί να αντισταθμίζεται από τα οφέλη μιας (καταρχήν νόμιμης) επαγγελματικής συναλλαγής. Δεν αντιλαμβάνομαι, ωστόσο, τη γενικότερη ανισότητα των πιλογών και των παρουσιάσεων, πολύ περισσότερο, τις παρεκτροπές τύπου Μητσάκη και Φιλιππότη. Εκτός αν ο αντικομοφορμισμός και η κριτική επαγρύπνηση, που διακρίνουν το ΑΝΤΙ, ναστέλλονται ή αποκοιμούνται κάποιες από τις στήλες του.

Με αυστηρή αγάπη
Γιώργος Κεχαγιόγλου

θέση είχε ως εξής: κόσμος ξαπλωμένος στα πατώματα, στους διαδρόμους, στις σκάλες... Τα δοχεία απορριμμάτων είχαν πάθει υπερχειρίση από κάθε λογής αντικείμενα: κονσέρβες από χυμούς, πακέτα από τσιγάρα, χαρτομάντηλα, πλαστικά ποτήρια, σπόρια, φλούδες από φρούτα κτλ. Και φυσικά τα περισσότερα βρισκότουσαν στο πάτωμα.

Τα αιρ-κοντίσιον υπολειπομένων, με συνέπεια να δημιουργούνται αναπνευστικά προβλήματα και εφίδρωση στους επιβάτες.

Στο εστιατόριο η κατάσταση αφόρητη λόγω πολυκοσμίας, οι χώροι ήταν υπολογισμένοι για την εξυπηρέτηση πολύ μικρότερου αριθμού επιβατών, τα μαχαιροπήρουνα πλαστικά... και η επιλογή του φαγητού έπρεπε να 'ναι ανάλογη...

Οι τουαλέτες είναι ένα άλλο ενδιαφέρον κεφάλαιο. Οι περισσότερες βουλωμένες, με χαρτιά πεταμένα δεξιά και αριστερά, οι νιπτήρες άθλιοι, και τα νερά στο πάτωμα προειδοποιούσαν «μπήκατε στην τουαλέτα»...

Δεν ξέρουμε αν το τριτοδρομικό σοσιαλιστικό πρότυπο ταιριάζει με όλα αυτά κ. Κατσιφάρα. Εμείς θελήσαμε απλώς να σας πληροφορήσουμε πως απ' ό,τι καταλάβαμε, το σοσιαλιστικό πρότυπο των υπεύθυνων του «ΙΑΛΥΣΟΣ», είναι μάλλον αντιγραφική από την αναπαράσταση των πρώτων χρόνων του υπερσιβηρικού σιδηρόδρομου στις αμερικανικές υπερπαραγωγές.

N.T.

ΣΣ. Το όνομα της επιστολογράφου βρίσκεται στη διάθεση του περιοδικού.

ΠΑΡΙΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣΗΣ

● Το γράμμα που ακολουθεί είναι η απάντηση του Πάρη Βαρβαρούση στην καταγγελία που δημοσιεύτηκε στο ANTI (τχ. 238) για την στάση του στο Μόναχο, τα χρόνια της δικτατορίας:

Σας ζητώ συγνώμη για τη μικρή μου καθυστέρηση στην απάντηση σχετικά με το δημοσίευμα προηγούμενου τεύχους σας που αναφερόταν στο όνομά μου. Μόλις επέστρεψα από τις διακοπές μου έμεινα έκπληκτος διαβάζοντας στις

χει πάντα έναν συνειδητό ή ασυνειδητο πολιτικό Λόγο, πέρα από τις υποκειμενικές μας προθέσεις.

Αυτά σημαίνουν επίσης ότι δεν έχουμε καθόλου περιθώριο για κάποια ασυνείδητη στάση —τέτοια δεν υπάρχει— απέναντι στα όποια προσδοκούμενα «οφέλη»: κανονικά, θα πρέπει να μας τα χρεώνουν, είτε τα επιδιώκουμε είτε όχι! βλέπετε, η στήλη της βιβλιοπαρουσίασης έχει έντονα τα χαρακτηριστικά κάποιας... αγοράς. Όπως αποφύγουμε, λοιπόν, τις «εκτροπές» αν συνειδητοποιήσουμε την αυστηρά οικονομική ενδελέχεια και λειτουργία της στήλης.

Όσο γαι τη «σπασμωδική περιήγηση σε κάποια βιβλία της πιάτσας» (υπογρ. δ.μ.) αυτό ανοίγει για μας μια ολόκληρη συζήτηση για τη διάταξη παρουσίασης της κυκλοφορίας των ιδεών στον τόπο μας —ένα πρόβλημα καθόλου «τεχνικό».

T.

στήλες του ANTI την υβριστική καταγγελία για το πρόσωπό μου.

Παρ' ότι το θέμα είναι αρκετά σοβαρό, ωστόσο θα αρκεστώ σε μια συνοπτική απάντηση ακριβώς γιατί το περιεχόμενο της καταγγελίας είναι εξωπραγματικό.

Πολλές φορές δημιουργούνται εικόνες στη συνείδηση των ατόμων, έστω και με κίνητρο ορισμένα απλά γεγονότα, που με τη συγκυρία των περιστάσεων μπορούν να διογκωθούν, να ταυτιστούν με τα ιδεολογικά πιστεύω και να αποτελέσουν στόχο για την εξυπηρέτηση και προσωπικών συμφερόντων. Σέβομαι τον αγώνα που έκαναν οι κ. που υπέγραψαν την καταγγελία κατά της δικτατορίας ως μέλη αντιφασιστικών και αντιδικτατορικών οργανώσεων και συμμερίζομαι τις ανησυχίες τους για την υπεράσπιση υψηλών ιδανικών. Θα ήθελα και εγώ ίσως να βρίσκομαι σ' έναν τέτοιο κατάλογο και ν' αποκτήσω τον τίτλο του «αντιστασιακού». Οπωσδήποτε όμως δε θα το 'κανα καταπατώντας την προσωπικότητα άλλου.

Ας πάρω όμως τα πράγματα από την αρχή.

Στο Μόναχο μετέβηκα για σπουδές το 1972 και γράφτηκα αμέσως στη Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου, έχοντας ήδη περατώσει εδώ τις σπουδές μου στα μαθηματικά και εκπληρώσει τις στρατιωτικές μου υποχρεώσεις. Οι σπουδές μου (πτυχίο και διδακτορικό) διήρκεσαν επτά χρόνια. Στα πρώτα τρία χρόνια εργάστηκα για μερικές μόνο ώρες την εβδομάδα σε ελληνικά σχολεία του Μονάχου ως μαθηματικός με προσωρινή σχέση εργασίας και τούτο για καθαρά οικονομικούς λόγους. Συγκεντρώθηκα αποκλειστικά στο νέο γνωστικό πεδίο των

Η επιστολή του Γ.Κ., προφανώς είναι καίρια και σωστή. Έτσι εμείς την χρησιμοποιούμε σαν αφορμή για να καταγράψουμε τις μικροενοχές και τις υποσχέσεις μας. Αναρωτιέμαι, ωστόσο, αν ο εξιδανικευμένος τρόπος βιβλιοπαρουσίασης που όλοι θα θέλαμε, μπορεί να επιτευχθεί σ' ένα περιοδικό σαν το ANTI, που δεν είναι κατεξοχήν αρμόδιο. Εδώ και για τις παρουσιάσεις του ΔΙΑΒΑΖΩ υπάρχουν πολλές επιφυλάξεις...

X.

Με συνοφρυωμένη αγάπη απαντώ στεντορεία τη φωνή ΝΑΙ, έχει δικιο ο κ. Κεχαγιόγλου. Δεν φτιάξαμε το απαράτ της επαγρύπνησης όπως έπρεπε. Δηλαδή πως δηλαδή; Ο καθένας θα στέλνει το βιβλίο του για παρουσίαση κι εμείς, οι απροσδιόνυσοι, χωρίς στοιχείο κανένα, έτσι άντε άντε, να του κάνουμε το κέφι; Αμ αν πάμε έτσι θα καταντήσουμε πνευματικά Σόδομα, για να μην πω και Γόμορρα. Ενώ κανονικά θα πρέπει να τον φωνάζουμε στο γραφείο και να τον ρωτάμε ευθαρσώς: Πού είσουν φίλε το '40; Τι γνώμη έχεις για το παιδομάζωμα; Για το Μάρκο; Κάπως έτσι πρέπει κατά τη γνώμη μου να γίνεται η βιβλιοπαρουσίαση εν Εσπερία και Ψωροκωσταίνη. Πρώτα το βιογραφικό σημείωμα, πρώτα.

M.

σπουδών μου μένοντας μακριά από κάθε κοινωνική ή άλλη δραστηριότητα. Στην Ελλάδα ερχόμουν σπάνια, περίπου μια φορά το χρόνο. Τους κ. που υπογράφουν την καταγγελία τους γνώρισα για πρώτη φορά στις εκλογές του φοιτητικού συλλόγου (Νοέμβριος 1973) και μάλιστα στην αίθουσα της Γενικής Συνέλευσης. Ας σημειώσω ότι μέλος του συλλόγου είχα γίνει λίγους μήνες πριν από τις εκλογές.

Θα ήθελα, για να μη μακρυγορώ, στη συνοπτική μου αυτή απάντηση να συγκεντρωθώ σε δύο βαριές και αναληθείς κατηγορίες που μου αποδόθηκαν: αρχικά στη συμμετοχή μου σ' ένα «χουντικό» συνδυασμό και κατόπιν σ' εκείνη του «καταδότη» δημοκρατικών πολιτών. Όλες οι άλλες κατηγορίες θα μπορούσαν να αποκρουστούν μονολεκτικά ως αναληθείς.

Το κακό κατά τη γνώμη μου —η λανθασμένη εικόνα που σχηματίστηκε για το άτομό μου— ξεκίνησε από τη σκέψη ότι εφόσον ήμουν καθηγητής σε ελληνικό γυμνάσιο, η συμπεριφορά μου στο χώρο του φοιτητικού κόσμου θα κατευθυνόταν από κάποια χουντική πηγή. Προσωπικά κατανούσα το ρόλο μου μέσα στα πλαίσια της φοιτητικής ζωής, και με το γυμνάσιο με συνέδεε μόνο ένας οικονομικός παράγοντας, εφόσον δεν είχα διορισμό από το ελληνικό δημόσιο, αλλά απλά μια σύμβαση εργασίας για ορισμένες μόνο ώρες που ξεκίνησε από ένα ιδιωτικό γυμνάσιο και κατέληξε στο κρατικό. Άλλωστε πληρωνόμουν από βαυαρική κρατική υπηρέσία, όπως και ορισμένοι άλλοι συνάδελφοι που είχαν προσληφθεί προσωρινά για την κάλυψη ορισμένων αναγκών. Επομένως ένας ελεύθερος χώρος κίνησης μου ήταν δικαιολογημένος στα πλαίσια της φοιτητικής ζωής. Ωστόσο είχα πο-

Να πούμε τα πράγματα καθαρά; Ναι, κάπου «ο αντικομφορμισμός και η κριτική επαγρύπνηση» αναστέλλονται. Όμως, και αυτού του είδους οι διατυπώσεις είναι κάπου κομφορμισμός. Γιατί υπάρχει και μια άλλη διάσταση που ξεφεύγει από τον επιστολογράφο: Δεν είναι μόνον οι εκδοτικοί οίκοι ή οι γνωστοί και επώνυμοι συγγραφείς που παρουσιάζονται στις στήλες αυτές. Νομίζω πως εμείς με ιδιαίτερη φροντίδα στέκουμε και σε εκδόσεις ανεξάρτητες από μεμονωμένους συγγραφείς που είναι άγνωστοι ή αγνοημένοι. Η πνευματική παραγωγή ενός τόπου δεν χαρακτηρίζεται μόνον από τα «κορυφαία» δείγματα. Χαρακτηρίζεται και μορφοποιείται και από το πλήθος των περιθωριακών «ασήμαντων» και «σμικρών» παραγωγών πολιτισμού. Το ANTI δεν ξεχνά αυτές τις περιπτώσεις. Αυτό, γιατί ξεφυγε από τον επιστολογράφο; Η συγκεκριμένη βέβαια περίπτωση του χουντικού Μητσάκη χρεώνεται ολόκληρη σε μας. Όχι μόνον γιατί είναι σημαντικά χουντικός αλλά γιατί, είναι και επιστημονικά ασήμαντος —χωρίς εισαγωγικά.

X.

λύ λίγο χρόνο διαθέσιμο για να γνωριστώ με συναδέλφους φοιτητές και πολύ περισσότερο για να συζητήσω μαζί τους για τα φοιτητικά ή ακόμα και τα πολιτικά προβλήματα. Το όνομά μου όμως από την αρχή που εμφανίστηκε στον κατάλογο των υποψηφίων για το Δ.Σ. του φοιτητικού συλλόγου μια που συνδυαζόταν με την τυπική ιδιότητά μου του καθηγητού, άρχισε να κυκλοφορεί δημιουργώντας φανταστικές εικόνες. Με τους συναδέλφους φοιτητές που βρισκόμουν επί του συνδυασμού γνωρίζομαι επίσης πολύ λίγο, έχω όμως την εντύπωση ότι επρόκειτο για σοβαρούς φοιτητές με δημοκρατικές αντιλήψεις και δεν είχαν σχέση με προηγούμενα Δ.Σ. του συλλόγου. Σ' αυτό νομίζω ότι θα συμφωνήσουν και οι κατηγορητές μου. Και τούτο φάνηκε αμέσως μετά τις εκλογές, όταν τα περισσότερα μέλη άρχισαν να συνεργάζονται στενά με το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου. Στη Γενική Συνέλευση επομένως εμφανιστήκαμε ως ένα σώμα υποψηφίων που τόσο η διακήρυξή μας για το κάλεσμα των φοιτητών, όσο και η συμπεριφορά μας ήταν απόλυτα δημοκρατικές, και καταδικάσαμε το δικτατορικό καθεστώς στην Ελλάδα. Αν οι κ. που με κατηγορούν έχουν διαφορετική γνώμη στο σημείο αυτό θα ήθελα να την γνωρίσω. Ο συνδυασμός που ανήκα δεν ήταν χουντικός. Ο συλλογισμός ότι εφόσον ήταν δύο οι παρατάξεις και άρα οι άλλοι θα έπρεπε να ήμασταν χουντικοί δεν ευσταθεί.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης το βράδυ εκείνο της Γενικής Συνέλευσης, καθόμουν με συναδέλφους καθηγητές που παρακολουθούσαν τη συζήτηση και προσωπικά όχι μόνο δεν πήρα το λόγο, αλλά έμεινα σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης άφωνος. Εδώ θα ήθελα να με διαψεύσουν οι κ. συνάδελφοι που βρίσκονται στη Γεν. Συνέλευση, αν έχουν διαφορετική γνώμη. Η συζήτηση ξεκίνησε και τέλειωσε με εκφράσεις απόψεων και διαξιφισμούς μεταξύ του απερχόμενου προεδρείου και της παράταξης που εκπροσωπούσαν οι κατηγορητές μου. Η είδηση για τους νεκρούς του Πολυτεχνείου πράγματι μου δημιούργησε αισθήματα λύπης και πικρίας και δεν μπορεί κανείς να ισχυριστεί πόσο συνειδητοποιείται μια τέτοια είδηση σε ένα άτομο. Το σφάλμα μου ήταν ότι συνέχισα να μένω αμίλητος και δεν εκφράστηκα ανάλογα. Όταν στο τέλος ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των εκλογών όσοι είχαμε μείνει χειροκροτήσαμε την επιτυχία των συναδέλφων.

Η δεύτερη αναληθείς κατηγορία που μου αποδίδεται είναι ακόμα πιο υβριστική εφόσον αφορά την πιο χειρότερη κατηγορία που θα μπορούσε να αποδώσει κανείς σε άτομο, εκείνη του καταδότη δημοκρατικών πολιτών. Είναι γεγονός ότι το νέο πλέον Δ.Σ. του συλλόγου φοιτητών άρχισε να δραστηριοποιείται και να υλοποιεί τους στόχους που είχε διακηρύξει στη συνέλευση. Παρακολούθησα ορισμένες συγκεντρώσεις που γίνονταν ανοικτά και με πλούσιες εκδηλώσεις (ομιλίες, προβολή ταινιών, εκθέσεις κτλ.) Ως μέλος ακόμα του συλλόγου έπαιρνα κανονικά τις προσκλήσεις για τις συναντήσεις αυτές και σε ορισμένες θέλησα να παραβρεθώ σκριβώς γιατί παρουσίαζαν κάτι το εξαιρετικό και ενδιαφέρον. Δεν είχα άλλη πρόθεση και ουδεμία δια-

σύνδεση με χουντικής προέλευσης πρόσωπα ή παράγοντες. Αντιλήφθηκα όμως ότι άρχισε να γίνεται μια δυσφήμιση του προσώπου μου που αρχικά σκέφτηκα να την πολεμήσω και να αποκαταστήσω την πραγματική εικόνα. Στην προσπάθειά μου αυτή απέτυχα και άκουσα για πρώτη φορά κάποιον από τους σημερινούς κατηγορητές μου να με αποκαλεί «χουντικό».

Ορισμένοι μάλιστα ήλθαν και στο σχολείο που έκανα τα τελευταία μαθήματά μου —είχα ήδη πάρει υποτροφία της γερμανικής ακαδημίας (DAAD) για τη συνέχιση των σπουδών μου—, για να με δυσφημήσουν στους μαθητές. Απομακρύνθηκαν και δεν εμφανίστηκαν πλέον στις συγκεντρώσεις τους. Το θέμα της διαγραφής μου από το σύλλογο θα πρέπει να έγινε όταν απουσίαζα ένα μεγάλο χρονικό διάστημα στην Αγγλία για συλλογή επιστημονικού υλικού. Συγκεντρώθηκε έτσι στην ολοκλήρωση της διδακτορικής μου διατριβής πάνω στο σύγχρονο πρόβλημα της ελληνοτουρκικής κρίσης του 1974 για να αναλύσω σε επιστημονικό επίπεδο τις ανεύθυνες και καταστρεπτικές ενέργειες του δικτατορικού καθεστώτος στο θέμα της Κύπρου (βλ. δημοσιευμένη διατριβή μου).

Οι άλλες κατηγορίες που μου αποδίδονται είναι λιγότερο υβριστικές, συμπληρώνουν όμως με μια τεχνική επιμέλεια τη δυσφημιστική εικόνα κατά του προσώπου μου:

α. Ανεξάρτητα από τις ιδεολογικές μου τοποθετήσεις δεν υπήρξα μέλος ούτε είμαι σε κάποιο πολιτικό κόμμα ή άλλη πολιτική οργάνωση.
β. Δεν ισχυρίστηκα ότι είμαι μέλος της Κ.Ε. ΠΑΣΟΚ σε πρόσφατο ταξίδι μου στο εξωτερικό —έχω να ταξιδέψω στο εξωτερικό εδώ και δύο χρόνια περίπου.

γ. Δεν έχω καμία σχέση με οποιοδήποτε πρόσωπο, οργάνωση ή παράγοντα στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό που να έχει οποιαδήποτε πολιτική ή άλλη δραστηριότητα και που να εξυπηρετεί οποιαδήποτε ξένα συμφέροντα.

δ. Ακόμη περισσότερο, δεν είχα συμμετοχή σε οποιαδήποτε οργάνωση ή επιτροπή με χουντικό χαρακτήρα ή που να εξυπηρετούσε άμεσα ή έμμεσα χουντικά συμφέροντα.

Επίσης δεν ευνοήθηκα από τη χούντα σε καμία περίπτωση: α) δεν γίνα έφεδρος αξιωματικός παρότι μουν πτυχιούχος πανεπιστημίου, β) έλαβα δυσμενή διορισμό για τη θέση εκπαίδευση σε παραμεθόρια εριοχή που δεν αποδέχτηκα.

Με την απάντησή μου αυτή δε θέω με κανένα τρόπο να μειώσω τον αντιστασιακό τίτλο των κ. καθηγητών μου που σέβομαι και εκτιώ τις προσπάθειές τους. Έχουν όμως σφάλει στην περίπτωση μου, πως και εγώ, δεν το κρίνω, σε ορισμένες ενέργειές μου από αμέλεια από μη συνειδητοποίηση του μεγάλου κινδύνου που παραμόνευε στην εποχή της δικτατορίας τη χώρας, να μην ήμουν σε θέση να διακρίνω το μέγεθος της ευθύνης που βεβαίως να με διακατέχει.

Πάρις Βαρβαρούσης

Σ. Θεωρούμε ουσιαστικές τις τελευταίες παραγράφους του άρθρου του και νομίζουμε ότι πρέπει να σχολιασθούν:

Ο κ. Π.Β. δέχεται ότι από «αμέλεια ή από μη συνειδητοποίηση» λ. δεν ήταν σε θέση να διακρί-

νει το μέγεθος της ευθύνης, που όφειλε να τον διακατέχει». Να σχολιάσουμε όμως τι; Ότι ένας πτυχιούχος πανεπιστημίου —και σήμερα διδάσκαλος πανεπιστημιακός και μάλιστα στο μάθημα της πολιτικής επιστήμης— αμελεί κτλ. να συνειδητοποιήσει την ευθύνη του σαν πνευματικού ανθρώπου;

• Ο κ. Π.Β. όμως, δυστυχώς με την όλη στάση του και με όσα γράφει —και κυρίως για όσα αποκρύπτει— δικαιώνει απολύτως τις καταγγελίες εις βάρος του. Π.χ. ο κ. Π.Β. απέκρυψε και μια άλλη πτυχή της δραστηριότητάς του στα χρόνια της δικτατορίας: Ότι ήταν στρατονόμος στην ΕΣΑ και έδρασε λαμπρά στην Κοζάνη. Τώρα αν ο κ. Π.Β. θεωρεί ότι αντι έφεδρος αξιωματικός έγινε εσαζής αποτελεί δυσμενή μεταχείριση από την χούντα, είναι θέμα μιας ιδιότυπης λογικής.

Ο κ. Π.Β. θεωρώντας, μετά την απόλυσή του από το στρατό τον πρώτο του διορισμό στην επαρχία ότι δεν ανταποκρίνονταν στις υπηρεσίες που είχε προσφέρει σαν ΕΣΑτζής έδωσε των ομματιών του και μετανάστευσε στη Γερμανία. Εκεί έκανε ό,τι έκανε δηλαδή συνέχισε το έργο του υπηρέτη των δικτατόρων αφού δεν είχε «συνειδητοποιήσει κτλ.» τις ευθύνες του. Αργότερα βοήθησε και της απώλειας μνήμης των νεοελλήνων, με την ενεργικότητα και τον οππορτουνισμό που τον διακρίνει, ο κ. Π.Β. βρέθηκε επιτέλους στην Αθήνα και όχι στην παραμεθόριο! σήμερα διδάσκει στο πανεπιστήμιο Αθηνών, πολιτικές επιστήμες. Άξιος ο μισθός του!

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ:

• Ο επιστολογράφος μας Απόστολος Χριστόπουλος μας έστειλε μακροσκελή επιστολή στην οποία διαμαρτύρεται για τον τρόπο με τον οποίο μεταχειριστήκαμε προηγούμενο γράμμα του.

«Στο γράμμα μου —μας γράφει ανάμεσα σ' άλλα— δημοσιευμένο στο τεύχος 235 που δίνω απάντηση στο άρθρο του Γιώργου Οικονόμου (τεύχος 231) παραποιείται το νόημα, αφού εδημοσιεύτηκαν μόνο τα κριτικά σημεία κατά της ηγεσίας του ΚΚΕ εσ. κι αποσιωπήθηκαν τα άλλα που είναι υπέρ αυτής».

Οφείλουμε να βεβαιώσουμε τον κ. Χριστόπουλο ότι αν με την συντόμευση της επιστολής του παραποιήθηκε το νόημά της, αυτό ήταν έξω από τις προθέσεις μας, όμως οι απαιτήσεις του χώρου είναι αμελίκτες.

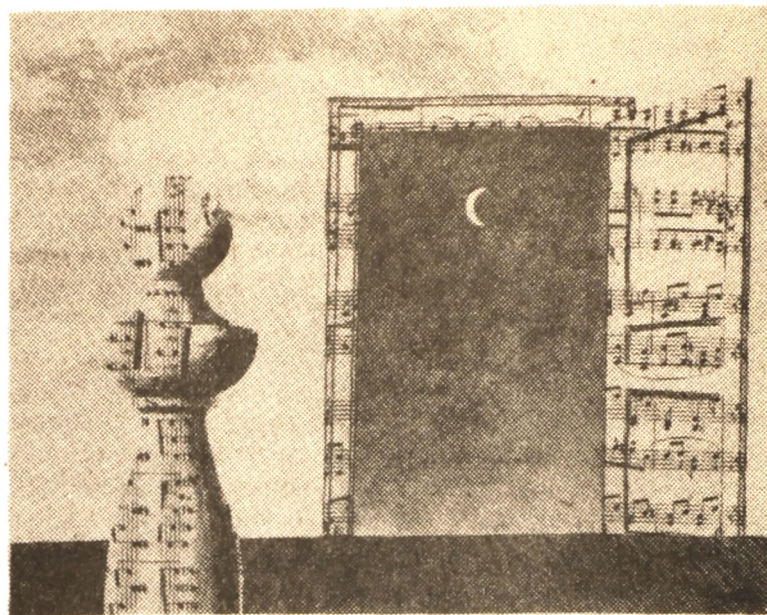
ΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΚΑΙ «ΑΝΤΙ»

• Με αφορμή τα δημοσιεύματα του ΑΝΤΙ τχ. 236-237 σχετικά με τις πρόσφατες διαγραφές των 4 στελεχών του ΚΚΕ, ο επιστολογράφος μας κριτικάρει τη στάση του ΑΝΤΙ απέναντι στο κόμμα του:

Αγαπητό μου «ΑΝΤΙ»-ΚΚΕ

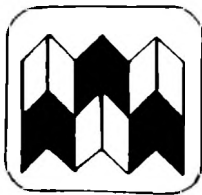
Μεταποίηση έλικων

Αντεία Φραντζή

Μπαρμπουνάκης

στον ΠΕΙΡΑΙΑ...

βιβλία • περιοδικά • αφίσες

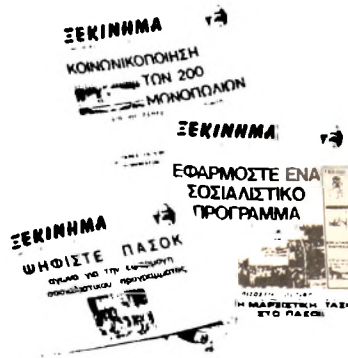
πρισμα

εκπαιδευτικά παιχνίδια • είδη νηπιαγωγείου

μπουμπουλινάς 48 και υψηλάντου - τηλ. 4172366

ΞΕΚΙΝΗΜΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ

Αγωνιζομαστε για την εφαρμογή μιας Σοσιαλιστικής Πολιτικής & για την Δημοκρατία στο Κίνημα

ΜΑΙΖΩΝΟΣ 1 - ΠΛ. ΒΑΘΗΣ
Τηλ. 5224187 - Συνδρομή 300 δρχ.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 80
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. · Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 80,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΛΗΡΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.729
546 22 Θεσσαλονίκη

Εκείνο που χαρακτηρίζει —κατά τη γνώμη μου— το περιεχόμενό σου κυρίως, είναι η *εμπάθεια και ο άκρατος αντικομμουνισμός της αρθρογραφίας σου που σε κάθε φύλλο σου χύνει δηλητήριο και χολή τόσο ενάντια στις σοσιαλιστικές χώρες όσο και ενάντια στο ΚΚΕ και στους οπαδούς του* —οι οποίοι δεν φημίζονται για το βαθμό της... «αμφισβήτησής» τους— όπως σαφώς αναφέρεις στο άρθρο σου για... νέες διαγραφές και αντιδράσεις στο εσωτερικό του ΚΚΕ με αφορμή τη διαγραφή από το κόμμα της φραξιονιστικής ομάδας των τεσσάρων πρώην μελών του! Και με την ευκαιρία της αναφοράς μου σ' αυτό και στο προηγούμενο άρθρο σου σχετικά με τη διαγραφή των τεσσάρων, θα ήθελα να σε ρωτήσω αγαπητό μου «ΑΝΤΙ» ποιος μάντης, η ποια πυθία σε πληροφόρησε ότι οι 4 διαγραφέντες από το κόμμα είχαν απλώς μια «φιλική» συζήτηση με τον εκπρόσωπο και ευρωβουλευτή των αναθεωρητών του «ΕΣ» κ. Λ. Κύρκο και για ποιο λόγο αποκλείεις το ενδεχόμενο να του παρέχουν «πληροφορίες σε εσωκομματικές συζητήσεις και θέματα που αφορούσαν το κόμμα; Φανερό παράδειγμα άλλωστε του «ΑΝΤΙ»-κομμουνισμού σου αποτελεί το γεγονός ότι ενώ βρίσκεις θετικά σημεία και θέσεις ακόμα και στο κόμμα της Ν.Δ. μόνο στην πολιτική γραμμή και στο ίδιο το ΚΚΕ δεν βρίσκεις τίποτα θετικό και στην αρθρογραφία σου το παρουσιάζεις *σα κόμμα της άρνησης της...* αρτηριοσκληρίνισης του ανέφικτου και της πάντοτε λαθεμένης πολιτικής...

Ευχαριστώ για τη δημοσίευση
Αριστείδης Χατζηχρήστος
Αθήνα

ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟ

- Τις εντυπώσεις του από μια ραδιοφωνική συζήτηση ανάμεσα σε δύο πανεπιστημιακούς αναπτύσσει στην επιστολή που ακολουθεί ο κ. Κ. Ζωγράφος.

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Φαίνεται ότι η διαφορά ανάμεσα σε έναν τακτικό καθηγητή (Α' κατηγορία) Πανεπιστημίου και έ-

ναν λέκτορα (Δ' κατηγορία) δεν είναι μόνον τρεις βαθμίδες αλλά πολύ περισσότερες, κι ας αγωνίστηκε το καημένο το ΕΔΠ με τούς απεργιακούς αγώνες ν' αποδείξει το αντίθετο! Αυτή την εντύπωση σχηματίζει κανείς πολύ εύκολα (και το άκουσα από πολλούς να λέγεται) από τις συνομιλίες των κ. Μαρωνίτη και Γιατρομανωλάκη στο Γ' Πρόγραμμα.

Θυμίζω ότι ο κ. Γιατρομανωλάκης επαίνεσε δημόσια με άρθρο του στη «Φιλολογική Καθημερινή» τη φιλολογική δεινότητα του κ. καθηγητή, χειρονομία στην οποία απαντώντας εκείνος επαίνεσε, πρώτος απ' όσο ξέρω, στο περιοδικό «Πολίτης» όχι τα φιλολογικά αλλά τα λογοτεχνικά προσόντα του κ. λέκτορος στο πεζογράφημά του «Ιστορία». Αυτή, αν θυμάμαι, καλά, υπήρξε η πρώτη δημόσια επαφή των δύο λογοφίλων ανδρών. Ύστερα τους είδαμε, δηλαδή, τους ακούσαμε, να συνομιλούν στο Γ' Πρόγραμμα του Ραδιοφώνου πάνω σε θέματα της αρμοδιότητάς τους, αλλά με συνθήκες που ελάχιστα τιμούν τον έναν από τους δύο συνομιλητές. Αλήθεια, κ. Γιατρομανωλάκη, είστε ικανοποιημένος από το ρόλο σας στη συζήτησή σας με τον κ. καθηγητή;

Για να είμαστε δίκαιοι, σ' ό,τι αφορά τα ίδια τα λεγόμενα, ενώ από τη μια μεριά έχουμε την ακριβολόγα, εύστοχη, αν και πολλές φορές ακροβατική, διατύπωση παρατηρήσεων συχνά πρωτότυπων ή απλώς καινοφανών (άσχετο αν μετά από λίγη ώρα δεν θυμάται κανείς τίποτε), απόρροια μεγάλης άσκησης τόσο στο γραπτώς όσο και στο προφορικώς «εκφράζεσθαι» σε θέματα τα οποία ο ομιλητής δείχνει ότι γνωρίζει σε βάθος, αντιθέτως, από την άλλη μεριά έχουμε έναν λόγο αβέβαιο και διστακτικό, συχνά άστοχο και ακυρολεκτικό, αυτοσχέδιο χωρίς ν' αυτοσχεδιάζει, κάποτε γλοιωδώς κολακευτικό και αναξιοπρεπώς υποτακτικό στον αντι-λόγο του συνομιλητή, κ.τ.ο.

Με την ευκαιρία, θα ήθελα να ερωτήσω τους κ. συζητητές των

απογευματινών ενημερωτικών εκπομπών-συζητήσεων του Γ' Προγράμματος, μήπως θα έπρεπε στις συνομιλίες τους, τις οποίες πλατειάζοντας και φλυαρώντας επεκτείνουν κάποτε σε 6-7 συνέχειες, για τις οποίες πληρώνονται, όπως ακούω, πάνω από 10.000 τη φορά ο καθένας τους, να είναι περισσότερο ουσιαστικοί και περιεκτικοί, δειχνοντας μεγαλύτερο σεβασμό στο νοήμον και δεινώς φορολογούμενο κοινό;

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Φίλος και τακτικός σου
αναγνώστης
Κώστας Ζωγράφος

ΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

- Παίρνοντας αφορμή από ένα άρθρο για τις κοινωνικοποιήσεις στο ΑΝΤΙ τχ. 233, ο επιστολογράφος μας τονίζει τη σημασία της εσωτερικής αντιπολίτευσης στο ΠΑΣΟΚ:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Γίνεται προσπάθεια από τον αρθρογράφο να προσεγγιστεί το πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ από μια ιδιαίτερη σκοπιά, που κανένας μέχρι τώρα δεν είχε θίξει. Όσο κι αν τα αναφερόμενα στο άρθρο σαν καθοριστικές αιτίες υποχώρησης του ΠΑΣΟΚ φαντάζουν περιεργα παρ' όλα αυτά περιέχουν μεγάλη δόση αλήθειας.

Εκεί όμως που χωλαίνει ιδεολογικά το άρθρο, είναι στην αγνόηση ή την υποβάθμιση του αγώνα κάποιων δυνάμεων μέσα από το ΠΑΣΟΚ να εμποδίσουν αυτή την εξέλιξη. Οι δυνάμεις αυτές αναγκάστηκαν ύστερα από διοικητικές παρεμβάσεις της καθοδήγησης του ΠΑΣΟΚ με τη σύμφωνη γνώμη φυσικά του προέδρου του να σιγήσουν, είτε με την περιθωριοποίηση, είτε με τον εξοβελισμό τους. Η παρασιώπηση αυτή από τον αρθρογράφο δεν πιστεύω ότι γίνεται σκόπιμα μάλλον δεν γνωρίζει τις οξύνσεις που κατά καιρούς πήρε η εσωκομματική πάλη στο ΠΑΣΟΚ.

Αυτή τη στιγμή την οργανωτική κατάσταση στο ΠΑΣΟΚ τη χαρακτηρίζει η αποσύνθεση, οι σχέσεις του με τα μαζικά κινήματα διαμορφώνονται μέσω της ακτινοβολίας (ως τότε) του προέδρου του, ο κομματικός μηχανισμός έχει μετατραπεί σε προθάλαμο εξυπηρέτησης ψηφοφόρων. Τα κριτήρια εισόδου στην οργάνωση δεν λειτουργούν, η ενημέρωση για την πολιτική κατάσταση είναι πολυτέλεια, στις διαμαρτυρίες της οργάνωσης για την επιδεινούμενη κατάσταση παρατίθεται το επιχείρημα: Έχετε εμπιστοσύνη στους χειρισμούς του προέδρου. Είναι τραγική περίπτωση αποπολιτικοποίησης πολιτικής οργάνωσης.

Ένας πρώην μέσα

νυν απ' έξω

ΞΕΚΙΝΗΜΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ

2 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

26 Σεπτεμβρίου Ώρα 6.30-10 Ώρα 16-19⁰⁰ Οροφ. Ο.Τ.Ο.Ε

ΘΕΜΑ:

η πορεία
της αλλαγής
και ο αγώνας
για τον σοσιαλισμό

ΟΜΙΛΗΤΕΣ

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ν. ΑΣΤΕΡΙΝΟΣ (ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΩΜ. ΕΑΣ)

Σ. ΜΠΑΚΣΗΣ (ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΩΜ. ΣΩΦΤΕΣ)

Φ. ΣΙΜΑΤΟΣ (ΠΡΩΗΝ ΓΡΑΜΜ. ΟΣΠΑ)

ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣΙ
ΛΥΩΝ
ΜΑΔΡΙΤΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΑΝΤΟΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΪΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΑΜΜΑΝ
ΤΖΕΝΤΑ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ

Έχετε 29+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ την 'Ολυμπιακή σι' εξωτερικό

Η 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 29 διεθνείς προορισμούς. Καί μαζί της, αίσθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή έλληνική φιλοξενία σ'ας συνοδεύει παντού.

Έπί πλέον, οί περισσότερες πτήσεις της 'Ολυμπιακής, γίνονται χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς. Γιά παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν γιά Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα καί ξεκούραστα, μέ τά πιο σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδευοντας στό εξωτερικό, γιά δουλειές ή διακοπές, ό καθένας από τούς 29 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος γιά νά πετάξετε μέ την 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. 'Αλλά υπάρχει πάντα ακόμα ένας λόγος: ή εύχαρίστηση από τό ταξίδι σας.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μάνος Χατζιδάκις
Μυθολογία
'Ανδρέας 'Εμπειρικός
'Αργώ ή Πλούς 'Αεροστάτου
Γιώργος Χειμωνάς
Πεισιστρατος
Δημήτρης Καλοκύρης
Τό Μετέωρο Σώμα
'Οδυσσεύς 'Ελύτης
'Αναφορά στον 'Ανδρέα 'Εμπειρικό
Μάνος 'Ελευθερίου
Μαθήματα Μουσικής - Τά Ξόρκια
Πάνος Θεοδωρίδης
Στήν 'Αγκαλιά της Ντεζιρέ
Νίκος 'Εγγονόπουλος
'Ο Καραγκιόζης
Σ. Κακίσης - Στ. Κουμανούδης
'Ηρώνας
Νάνος Βαλαωρίτης
'Ο Διαμαντένιος Γαληνευτής
Γιώργος Χρονάς
'Ελληνορωμαϊκή Πάλη
Γιώργος Χουλιάρας
'Η 'Αλλη Γλώσσα
Ν. Δ. Καρούζος
Φαρέτριον
Τίτος Πατρίκιος
'Αντιδικίες
Ν. 'Α. 'Ασλάνογλου
'Ωδές στον Πρίγκηπα
Μάρκος Μέσκος
Μαύρο Δάσος
Γιάννης Πατίλης
Μή Καπνιστής σέ Χώρα Καπνίζόντων
Γιάννης Βαρδέρης
'Αναπήρων Πολέμου
Γιώργος 'Ιωάννου
Τά Χίλια Δέντρα
'Αλεξάνδρα Δεληγιώργη
Οί Φωνές
'Αντώνης Σουρούνης
Μερώνυχτα Φραγκοφούρτης
Νάσος Θεοφίλου
'Ιστορίες του Καζαμία
Λουκιανού
'Αληθινή 'Ιστορία
Μαρία Κυρτζάκη
'Η Γυναίκα μέ τό Κοπάδι
'Αρης 'Αλεξάνδρου
'Ο Λόφος μέ τό Συντριβάνι
Γιάννης Πάνου
'Από τό Στόμα της Πάλιας Remington
Τάκης Γραμμένος
Τρίτη 'Ιστορία

ΔΟΚΙΜΙΑ-ΜΕΛΕΤΕΣ

'Αρης 'Αλεξάνδρου
'Εξω άπ' τά Δόντια
Θόδωρος
'Ενας Γλύπτης στήν 'Αγορά
Μανόλης Λαμπρίδης
Παλαιά και Νέα Ποίηση
Τζόρτζ 'Οργουέλ
Τέσσερα Δοκίμια
'Αριστείδης Γιαγιάννος
Τά Χαρτονόμουντρα του Σκαρίμπα
'Ανδρέας Μπρετόν
'Υπερρεαλισμός και Ζωγραφική
Μανόλης Λαμπρίδης
'Η Ταξική Συνείδηση στο 'Εργο
του Κ. Βάρναλη
'Ο Παπαλάγγκι

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Χόρχε Λουίς Μπόρχες
'Ο Δημιουργός
Χόρχε Λουίς Μπόρχες
Τό 'Εγκώμιο της Σκιάς
Χόρχε Λουίς Μπόρχες
Παγκόσμια 'Ιστορία της 'Ατιμίας
Χόρχε Λουίς Μπόρχες
Ρόδινο και Γαλάζιο
Χόρχε Λουίς Μπόρχες
Οί Μεταμορφώσεις της Χελώνας
Χόρχε Λουίς Μπόρχες
'Ιστορία της Αιωνιότητας
'Ανδρέας Μπρετόν
'Ο Τρελός 'Ερωσ
'Ανδρέας Μπρετόν
Νάντια
'Υό Μπονφουά
Πέρασμα και 'Ακινήσια της Ροής
Λεονόρα Κάρινγκτον
'Η 'Αρχαρία
Τζιόρτζιο ντέ Κίριχο
'Εβδόμερος
Τόμας Μάν
Τόνιο Κρέγκερ
'Αλμπέρτο Σαβίνιο
'Ο Μωπασσάν και «ό άλλος»
'Ανθολογία 'Αργεντινών Πεζογράφων

ΠΟΛΙΤΙΚΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ

Ρόζα Λουξέμπουργκ
Ρώσικη 'Επανάσταση
Ρόζα Λουξέμπουργκ
Σπάρτακος-Γράμματα άπ' τή Φυλακή
'Ερνέστ Μαντέλ
Βασικές 'Αρχές Οικονομικής Θεωρίας
Κορνήλιος Καστοριάδης
Ούγγρικη 'Επανάσταση 1956
Γαλλικό Κίνημα Οίκου. Προγραμματισμού
Νά Μάθουμε νά Κάνουμε 'Ερωτα
Τριστάν Τζαρά
'Ο 'Υπερρεαλισμός και ό Μεταπόλεμος
'Ερνέστ Μαντέλ
Ειρηνική Συνύπαρξη
Τέρν 'Ηγκλετον
'Ο Μαρξισμός και ή Λογοτεχνική Κριτική
Κάρλ Κόρς
Γιατί είμαι Μαρξιστής
'Αντον Πάνεκουκ
'Ο Λένιν σαν Φιλόσοφος
Τζανφράνκο Σανγκουνιέττι
Περί της Τρομοκρατίας και του Κράτους
Κάρλ Κόρς
Μαρξισμός και Φιλοσοφία
Πάουλ Φρέλιχ
Ρόζα Λουξέμπουργκ
Ζόρζ Μπατάιγ
Θεωρία της Θρησκείας
Χέρμπερτ Μαρκούζε
'Αρνήσεις

ΠΑΙΔΙΚΑ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

'Α. Ματλάρ - 'Α. Ντορφμάν
Ντόναλντ ό 'Απατεώνας
Ρ. Ντ. Λαίνγκ
Συνομιλίες μέ Παιδιά
Κριστιάν Ροσφόρ
Τά Παιδιά Πρώτα!
Λιούις Κάρολ
Μές στον Καθρέφτη και τί Βρήκε ή 'Αλίκη 'Εκεί
Α. Φράνκ Μπάουμ
'Ο Θαυμάσιος Μάγος του 'Οζ

Ψιλον / διβλία

Σολωμού 16, 'Αθήνα 148, τηλ. 3638257